

Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin

– årsrapport år 2020

Foto: Landsbygdsnätverket

Foto: Camilla Burman

Foto: Shutterstock

Foto: Calle Bredberg/Scandinav bildbyrå

- Livsmedelskedjans förädlingsvärde fortsätter att öka trots att lönsamheten försämrats. Förädlingsvärdet har ökat mest i restaurangledet medan primärproduktion och livsmedelsindustrin visar på svag tillväxt mellan åren 2011 och 2017. Det är också dessa led som visar på svag lönsamhet.
- Förädlingsgraden har inte utvecklats över tid i de tre första leden i livsmedelskedjan, vilket tyder på att företagen har svårt att utveckla produkttegenskaper som det finns en hög betalningsviljan för på marknaden. Detta är en förklaring till svag lönsamhet.
- Andelen innovativa företag är jämförelsevis hög i livsmedelsindustrin, handeln och restaurangledet, men trots detta ökar inte förädlingsgraden. En låg utbildningsnivå och åldrande arbetskraft gör att primärproduktionen halkar efter i innovationskraft.

Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin

– årsrapport år 2020

Jordbruksverket har i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter göra en årlig uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin. Denna rapport är en redovisning av regeringsuppdraget för år 2020.

Rapporten visar hur livsmedelskedjan har utvecklats utifrån livsmedelsstrategins övergripande mål. Rapporten studerar även sambanden mellan utbildningsnivå och produktivitet samt utbildningsnivå och förädlingsgrad. I rapporten diskuteras också i vilken utsträckning ett urval av åtgärder i livsmedelsstrategins handlingsplan kan bidra till livsmedelsstrategins mål.

Författare
Camilla Burman
Sara Johansson
Andreas Davelid

Sammanfattning

För att Sverige ska kunna nå det övergripande målet om en ökad produktion i hela livsmedelskedjan samtidigt som relevanta miljömål nås, behöver företagen ha en god konkurrenskraft. Konkurrenskraft handlar om förmågan att bedriva verksamhet som är lönsam på lång sikt. För att kunna göra det behöver företagen kunna möta kundernas preferenser och att ha en kostnadseffektiv produktion.

Produktionen ökar trots försämrad lönsamhet

Konkurrenskraften i livsmedelskedjan har försämrats mellan åren 2011 och 2018. I primärproduktionen har det skett en gradvis återhämtning sedan bottenåret 2013, men trenden kom av sig under år 2018 till följd av torkan som slog särskilt hårt mot jordbruket. Tack vare att merparten av jordbruksföretagen har flera olika verksamheter kunde effekterna av torkan på företagens lönsamhet mildras.

Trots att lönsamheten har försämrats har livsmedelskedjans förädlingsvärde fortsatt att öka. Restaurangledet stod för den största ökningen men även livsmedelshandeln visar god tillväxt. I primärproduktionen och livsmedelsindustrin var tillväxten i förädlingsvärde svagare än för näringslivet som helhet. Statistiken visar på ökade volymer inom flera produktionsgrenar, medan förädlingsgraden i primärproduktion och livsmedelsindustri har varit tämligen konstant. Detta indikerar att företagen har svårt att utveckla produkttegenskaper som det finns en hög betalningsvilja för.

Förädlingsgraden stagnerar till följd av för lite investeringar i produktutveckling

Det satsas jämförelsevis lite medel på forskning och innovation i livsmedelskedjan. Knappt vart tredje jordbruksföretag har infört en ny eller förbättrad produkt eller process mellan åren 2016 och 2018, vilket är en avsevärt lägre andel än i andra sektorer. Andelen innovativa företag i livsmedelskedjans tre sista led ligger dock i paritet med övrigt näringsliv.

Trots lite satsningar på forskning och utveckling är innovationskraften god i vissa delar av livsmedelskedjan. Detta resulterar emellertid inte i att förädlingsgraden ökar över tid. För att stärka sin konkurrenskraft måste svenska företag öka förädlingsgraden i sina produkter och sträva efter ökade produktvärden snarare än ökade produktionsvolymer.

En låg utbildningsnivå hämmar utvecklingen i livsmedelskedjan

Livsmedelskedjan har en betydligt lägre andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning än övrigt näringsliv i Sverige, vilket försämrar förutsättningar för innovation och produktivitetstillväxt. Utbildningsnivån är särskilt låg inom primärledet som dessutom har en åldrande arbetskraft. Båda dessa faktorer kan förklara varför innovationsbenägenheten tycks vara lägre inom jordbruket än i övriga delar av livsmedelskedjan.

Kunskap och innovation är av central betydelse för livsmedelskedjans långsiktiga utveckling. Här spelar det nationella programmet för livsmedelsforskning en viktig roll men det krävs mer långsiktig finansiering för att stimulera behovsmotiverad forskning av hög kvalitet. På sikt behöver också utbildningsnivån i livsmedelskedjan öka för att företagen ska kunna tillgodogöra sig ny teknik och nya forskningsresultat. I takt med att produktionen blir mer högteknologisk och kunskapsintensiv blir just kunskapsförspång det viktigaste konkurrensmedlet. Här riskerar svenska livsmedelsföretag att halka efter i den globala utvecklingen, om ingen förändring kommer till stånd.

Summary

In order for Sweden to achieve the overall goal of increased output and a sustainable production in the food chain, firms have to be competitive. Competitiveness is about the ability to do businesses that is profitable in the long term. This requires that firms are able to meet customer preferences with an efficient production.

Production is increasing despite lower profitability

Competitiveness in the food chain has deteriorated between 2011 and 2018. In primary production, there has been a gradual recovery since the bottom year 2013, but the trend came off in 2018 as a result of the severe drought, which affected agricultural output. Since most firms in the agricultural sector are active in several different businesses, the effects of the drought on farm-level profitability could be mitigated.

Despite the deterioration in profitability, output in the food chain has continued to increase. The restaurant sector accounted for the largest growth in aggregated value added but the retail sector also shows strong growth. In primary production and the food industry, growth in output was weaker than for the private business sector as a whole. For many primary products there has been an increase in volumes but the value added in production has remained constant. This indicates that firms have difficulty developing product characteristics for which there is a high willingness to pay.

Value added in production is stagnating because of low investment in research and development

There is comparatively little investment in research and development in the food chain. As a consequence, barely one third of the firms in agriculture has introduced a new or significantly improved product or process between 2016 and 2018. This is a significantly lower proportion than what is generally observed in other sectors. The share of innovative firms in food industries, retail, and restaurants is well above 50 percent which is on par with other sectors. However, the innovation performance in the latter stages of the food supply chain does not appear to stimulate an increase in the share of value added in total production value over time. In order to strengthen their competitiveness, Swedish companies need to increase the value added of their products and strive for increased product values rather than increased production volumes.

A low level of education hampers development in the food chain

The food chain has a significantly lower proportion of employees with tertiary education than other industries in the private business sector in Sweden. A low education level impairs the conditions for innovation and productivity growth. The level of education is particularly low in primary production, where a substantial fraction of the workforce also approaches retirement age. These characteristics of the workforce may explain why the propensity for innovation appears to be lower in agriculture than in other parts of the food chain.

Knowledge and innovation are central to the long-term development of the food chain. In this context, the national food research programme plays an important role. Still, applied research of high quality requires more long-term funding than what is offered in the current program. Moreover, for companies to benefit from new technologies and new research findings the level of education must increase in the food chain. As production becomes more high-tech and knowledge-intensive, the competitive advantage of firms and nations are more than ever dependent on a leading position in knowledge and research. If education and research in the food chain is not strengthened, Swedish food firms will fall behind in global development.

Innehåll

1	Inledning.....	13
1.1	Syfte och frågeställningar	13
1.2	Avgränsningar	14
1.3	Disposition	15
1.4	Samråd	15
2	Utgångspunkter för uppföljning av livsmedelskedjans utveckling	17
2.1	Konkurrenskraft	17
2.1.1	Faktorer som påverkar konkurrenskraften	19
2.2	Hållbar livsmedelskedja	21
2.2.1	Ekonomisk hållbarhet	22
2.2.2	Miljömässig hållbarhet	22
2.2.3	Social hållbarhet	24
2.2.4	Sammanfattande kommentarer.....	26
2.3	Metod för uppföljning av konkurrenskraft i livsmedelskedjan	27
2.3.1	Indikatorer	27
2.4	Metod för kvantitativa analyser.....	29
2.5	Metod för urval av åtgärder i handlingsplanen.....	30
2.6	Statistik.....	30
2.6.1	Statistikens begränsningar.....	31
3	Utvecklingen i den totala livsmedelskedjan	33
3.1	Konkurrenskraft	34
3.1.1	Innovation	35
3.2	Produktion	36
3.2.1	Årsarbetstider och utbildningsnivå	37
3.2.2	I vilka län har livsmedelskedjan stor betydelse?.....	39
3.2.3	Konsumenternas val och preferenser.....	42
3.2.4	Handels betydelse för produktionen	43
3.3	Relevanta nationella miljömål	46
4	Primärproduktion	50
4.1	Konkurrenskraft	51
4.1.1	Jordbruket	51
4.1.2	Fisket	52
4.1.3	Vattenbruket.....	53
4.1.4	Svensk marknadsandel	54
4.1.5	Förädlingsgrad.....	55
4.2	Produktion	56
4.2.1	Svensk produktion av vegetabilier	57
4.2.2	Svensk animalieproduktion	58

4.2.3	Svensk produktion av vissa frukter och grönsaker	59
4.2.4	Svenskt yrkesfiske och vattenbruk	60
4.2.5	Årsarbetstider och utbildningsnivå	60
4.3	Relevanta nationella miljömål	62
4.4	Framtidsutblick.....	65
5	Livsmedelsindustri.....	67
5.1	Konkurrenskraft	68
5.2	Produktion	71
5.2.1	Årsarbetstider och utbildningsnivå	72
5.3	Relevanta nationella miljömål	73
5.4	Framtidsutblick.....	74
6	Livsmedelshandel.....	76
6.1	Konkurrenskraft	77
6.2	Produktion	79
6.2.1	Årsarbetstider och utbildningsnivå	80
6.3	Relevanta nationella miljömål	81
6.4	Framtidsutblick.....	82
7	Restaurang	83
7.1	Konkurrenskraft	83
7.2	Produktion	86
7.2.1	Turismens betydelse för produktionen	86
7.2.2	Årsarbetstider och utbildningsnivå	88
7.3	Relevanta nationella miljömål	89
7.4	Framtidsutblick.....	89
8	Uppföljning av åtgärder i handlingsplanen	91
8.1	Strategiskt område regler och villkor.....	91
8.1.1	Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning.....	91
8.1.2	Genomförande av handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk	93
8.1.3	Satsning på växtförädling för de nordiska breddgraderna	93
8.2	Strategiskt område konsument och marknad	95
8.2.1	Vidta åtgärder för främjande av produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel.....	95
8.2.2	Exportprogram med särskilt fokus på små och medelstora företag	96
8.2.3	Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan	97
8.3	Strategiskt område kunskap och innovation	98
8.3.1	Nationellt forskningsprogram för livsmedel.....	98
8.3.2	Inrätta forskarskola för industridoktorander	100
8.3.3	Etablering av en arena för livsmedelssektorn	101
8.4	Insatser i landsbygdsprogrammet	103
8.4.1	Måltidsexportprogram till regionerna	103

8.4.2 Vilt som mat	104
8.4.3 Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin	105
8.4.4 Europeiskt Innovations partnerskap och samarbete Europeiskt Innovations partnerskap.....	106
8.5 Sammanfattande kommentarer	107
9 Betydelsen av kunskap och kompetens för konkurrenskraft och hållbar tillväxt.....	109
9.1 Humankapitalets betydelse för hållbar ekonomisk tillväxt	109
9.2 Betydelse av kunskap och kompetens för innovation och konkurrenskraft	111
9.3 Utbildningsnivå och arbetskraftens sammansättning i livsmedelskedjan	112
9.4 Utbildningsnivå och arbetskraftens sammansättning i livsmedelskedjan	115
10 Avslutande diskussion.....	118
10.1 Sammanfattande slutsatser	123
Referenser	125
Bilaga A: Benämning av SNI-koder	130
Bilaga B: Grundläggande indikatorer	132
Bilaga C: Uppställning av en resultat-räkning med kostnadsslagsindelning	134
Bilaga D: Statistikbilagor – övergripande målet	135
Bilaga E: Regler och villkor - SO 1	147
Bilaga F: Konsument och marknad - SO 2	151
Bilaga G: Kunskap och Innovation - SO 3	154
Bilaga H: Produktionsuppgifter	159
Bilaga I: Svensk marknadsandel i jordbruket	160
Bilaga J: Svensk handel med jordbruksvaror och livsmedel	161
Bilaga K: Åtgärder och insatser i livsmedelsstrategins handlingsplan 2017–2019	163

1 Inledning

I juni 2017 antog riksdagen livsmedelsstrategin (Regeringen, 2017) som sträcker sig fram till år 2030 och är en långsiktig tillväxtstrategi som inkluderar hela livsmedelskedjan. Det övergripande målet i strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås.

Jordbruksverket ska löpande följa och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid samt följa upp och utvärdera livsmedelsstrategin (Regeringen, 2017) (Regeringen, 2019). Av uppdragen framgår att Jordbruksverket i samråd med berörda myndigheter ska göra en årlig uppföljning och utvärdering med en fördjupad analys vart fjärde år.

Livsmedelskedjan består av fyra olika led och tabell 1 visar vilka näringsgrenar som ingår i vilket led. I bilaga A finns en beskrivning av Svensk Näringsgrensindelning (SNI) och de SNI-koder som ingår i livsmedelskedjan.

Tabell 1. Vilken del av näringslivet ingår i de olika delarna av livsmedelskedjan?

Aktör		SNI-kod
Primärproduktion	Jordbruk, fiske och vattenbruk	01 (delar av, se bilaga A), 03
Livsmedelsindustrin	Framställning av livsmedel, drycker samt tobak.	10, 11, 12
Livsmedelshandeln	Handel med livsmedel i provisionshandel, partihandel, detaljhandel, specialiserad detaljhandel samt torg och marknadshandel.	46,47 (46.11, 46.17, 46.21, 46.3, 47.11, 47.2, 47.81)
Restaurangnäringen (inkl. måltidsturism)	Restaurang (inklusive storkök) samt catering-verksamhet.	56 (56.1, 56.2)

Not: Det finns en risk att företagets SNI-kod inte stämmer överens med dagens verksamhet, eftersom företag inte har uppdaterat SNI-koden när den huvudsakliga verksamheten ändras.

Not: Restaurangnäringen inkluderar catering och centralköksverksamhet.

Källa: SCB (<https://www.scb.se/contentassets/d43b798da37140999abf883e206do545/struktur-sni2007.pdf>), egen bearbetning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den årliga utvärderingen och uppföljningen är att förse regeringen och berörda aktörer med relevanta beslutsunderlag för det vidare arbetet med livsmedelsstrategins genomförande. Vår årliga rapport visar hur livsmedelskedjan har utvecklats för de företag som har huvudsaklig verksamhet inom livsmedelskedjan, utifrån det övergripande målet och målen för de tre strategiska områdena som finns i propositionen. Rapporten utvärderar även och följer upp ett urval av åtgärder i handlingsplanen.

Rapporten besvarar följande frågeställningar:

- Hur har konkurrenskraften i livsmedelskedjan utvecklats under det senaste decenniet?
- Hur har produktionen i livsmedelskedjan utvecklats under det senaste decenniet?
- Vilken betydelse har utbildning för livsmedelskedjans konkurrenskraft?

Dessutom diskuteras i vilken utsträckning ett urval av åtgärder i livsmedelsstrategins första handlingsplan kan bidra till livsmedelsstrategins mål.

1.2 Avgränsningar

I likhet med tidigare årsrapporter (Jordbruksverket, 2018) (Jordbruksverket, 2019) omfattar merparten av årets rapport livsmedelskedjans utveckling under en tidsperiod innan livsmedelsstrategin beslutades. De åtgärder som genomförs inom ramen för de handlingsplaner som kopplas till strategin kan därför inte förväntas ha hunnit få betydande effekt på livsmedelskedjan under den tidsperiod som beaktas i denna rapport.

När vi beskriver livsmedelskedjans utveckling och utvärderar handlingsplanens åtgärder är det inte möjligt att isolera effekterna av livsmedelsstrategin, eftersom en mängd olika faktorer påverkar utvecklingen. Det kan även vara svårt att se effekterna av politiska beslut på kort sikt, eftersom det tar lång tid från beslut till att faktiska åtgärder genomförs. Dessutom är flera av de åtgärder som genomförs av sådant slag att de kan förväntas ge effekt först på längre sikt.

Rapportens beskrivningar och analyser görs på en aggregerad nivå för de olika leden i livsmedelskedjan. Varje led består av flera olika delbranscher och utvecklingen skiljer sig åt mellan de olika leden och mellan ledens olika delbranscher. Det är därför inte möjligt att i detalj förklara de trender och sambanden som presenteras i rapporten. För att kunna förklara konkurrenskraftens utveckling i olika branscher krävs statistik på en finare detaljeringsnivå.

De olika leden i livsmedelskedjan bedriver sin verksamhet utifrån olika förutsättningar, som bland annat beror på verksamhetens art, och det är naturligt att nivåerna på olika nyckeltal skiljer sig åt mellan leden. Detta gör att jämförelser av nivåer mellan leden bör undvikas och nyckeltalen bör användas för att studera utvecklingen över tid för respektive led var för sig.

Enligt livsmedelsstrategin ska produktionen öka samtidigt som relevanta miljömål nås. I rapporten har vi utöver generationsmålet¹ identifierat sju² miljömål som har en tydlig koppling till livsmedelskedjan (framför allt primärproduktionen). Denna avgränsning utesluter inte att andra miljömål också kan vara viktiga i arbetet med livsmedelsstrategin, men eftersom miljökvalitetsmålen inklusive generationsmålet följs upp årligen i en egen process inkluderas inte samtliga miljömål i detta arbete.

1.3 Disposition

Denna rapport består av 10 kapitel samt flera statistikbilagor. Rapporten inleds med en redogörelse för de teoretiska ansatser och metoder som används för att följa upp och utvärdera livsmedelsstrategin. Kapitel tre redogör för den övergripande utvecklingen i livsmedelskedjan och följs av fyra kapitel (kapitel 4, 5, 6, och 7) som var och ett beskriver utvecklingen i de fyra led som ingår i livsmedelskedjan. Kapitel åtta beskriver ett urval av åtgärder som genomförs inom ramen för den första handlingsplanen som är kopplad till livsmedelsstrategin och diskuterar åtgärdernas potential att bidra till stärkt konkurrenskraft i livsmedelskedjan. Kapitel nio presenterar den teoretiska grunden för de kvantitativa analyserna av sambanden mellan utbildning och konkurrenskraft samt resultaten från dessa analyser. I det avslutande kapitel 10 sammanfattas och diskuteras de viktigaste slutsatserna som rapporten mynnar ut i.

1.4 Samråd

Under samrådsprocessen våren 2019 framfördes önskemål om att utveckla avsnittet om hållbarhetens tre dimensioner: ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Årets rapport har kompletterats med detta, både som en del i utgångspunkterna för uppföljning av livsmedelskedjans utveckling och i de kapitel som redogör för utvecklingen i livsmedelskedjan.

I arbetet med årets rapport har vi i samrådsprocessen bett de 12 myndigheter³ som vi identifierat som berörda om kommentarer och inspel på: utkast till årsrapportens disposition (november/december 2019) och utkast till rapport (februari 2020 samt mars 2020). Vi har haft kontakter med enskilda myndigheter om frågor kopplat till deras kompetens och ansvarsområde. Vi har även haft

1 Generationsmålet anger inriktningen för den samhällsomställning som krävs inom en generation för att miljökvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är därför vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. I målet står också att arbetet med att lösa de svenska miljöproblemen inte ska ske på bekostnad av att vi exporterar miljö- och hälsoproblem till andra länder.

2 De sju miljömålen är: Begränsad klimatpåverkan, Ett rikt växt och djurliv, Ett hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö, En giftfri miljö samt Ingen övergödning.

3 Formas, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, SCB, Sveriges Lantbruksuniversitet, Tillväxtverket, Vinnova, Agrifood och Havs- och Vattenmyndigheten.

en dialog om de beskrivande texterna med företrädare för branschen (LRF, Livsmedelsföretagen, Svensk Dagligvaruhandel och Visita).

Vår bedömning är att samrådsmyndigheternas kommentarer och inspel har beaktats.

2 Utgångspunkter för uppföljning av livsmedelskedjans utveckling

Målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Detta innebär bland annat att strategin ska leda till en ökning av:

- Produktiviteten i livsmedelskedjan
- Innovationskraften i livsmedelskedjan
- Lönsamheten i livsmedelskedjan
- Produktion av livsmedel och måltider

Avsikten med detta kapitel är att kortfattat redogöra för de utgångspunkter som används för uppföljning av livsmedelskedjans utveckling, bland annat den teoretiska ansatsen och de definitioner och metoder som används. Den teoretiska ansatsen och de indikatorer

2.1 Konkurrenskraft

I arbetet med att följa upp livsmedelsstrategin definieras begreppet konkurrenskraft enligt den definition som presenteras av Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS, 2007)

Förmågan hos enskilda företag att bedriva verksamhet som är lönsam på lång sikt.

Enskilda företag kan mycket väl visa på svag lönsamhet under kortare perioder utan att för den skull ha svag konkurrenskraft. Ett företag kan dock inte under lång tid drivas med svag lönsamhet eftersom ägarna då inte får avkastning på sitt kapital. Begreppet konkurrenskraft måste också betraktas som ett relativt mått, det vill säga förmågan att leverera i konkurrens med andra. De företag som säljer på samma marknad tävlar med varandra om den köpkraft som finns på marknaden. På en mer aggregerad nivå är det svårt att använda samma resonemang eftersom olika branscher inte tävlar mot varandra om marknadsandelar på samma vis som företag inom samma bransch⁴. Olika branscher tävlar emellertid med varandra om produktionsfaktorer. Detta innebär att branscher med jämförelsevis svag lönsamhet har svårt att attrahera kapital eftersom de inte kan erbjuda tillräckligt hög avkastning på kapitalet och branscher med jämförelsevis lågt förädlingsvärde per anställd har svårt att attrahera arbetskraft eftersom de inte kan erbjuda tillräckligt höga löner. Dessutom har branscher olika

⁴ Branscher konkurrerar dock i viss utsträckning med varandra eftersom konsumenter har en begränsad budget.

risk, vilket gör att verksamheter med en låg men förhållandevis säker avkastning kan vara lika intressant för investerare som branscher med högre men mer varierande avkastning.

Lönsamhet måste betraktas som en grundläggande förutsättning för att ett företag ska fortsätta att bedriva verksamhet. Långsiktig lönsamhet är också en förutsättning för att företag ska vilja växa. Ett företags lönsamhet påverkas av både interna och externa faktorer. Interna faktorer är sådant som det enskilda företaget kan påverka (exempelvis energiförbrukning). Externa faktorer är sådant som ligger utom det egna företagets kontroll (exempelvis elpris eller växelkurs). Vidare kan man särskilja faktorer som påverkar intäktssidan (exempelvis produktens pris) och faktorer som påverkar kostnadssidan (exempelvis priset på insatsvaror).

Vilka faktorer som påverkar företagens förmåga att konkurrera beror på vilken typ av marknad företaget befinner sig på. På de flesta marknader finns varje produkt i ett antal olika varianter. Om dessa produktvarianter betraktas som perfekta substitut för varandra råder som regel en stark *priskonkurrens*. För produktgrupper där det finns många produktvarianter som är mycket lika varandra har konsumenterna en hög benägenhet att skifta efterfrågan mellan olika produktvarianter till följd av små skillnader i pris. Förmågan att konkurrera med låga priser skapas genom att företaget kan producera, sälja och leverera till en låg kostnad per producerad enhet. Företag på sådana marknader kan inte påverka intäktssidan i företaget på annat sätt än att öka försäljningsvolymerna. Om det finns en begränsad efterfrågan så innebär samtidigt stora volymökningar att marknadspriserna pressas ned till dess att några företag har drivits ut från marknaden.

På marknader för produktgrupper som består av varianter som inte betraktas som nära substitut råder istället *egenskapskonkurrens*. (Tillväxtanalys, 2009) Marknader för produktgrupper som består av differentierade produktvarianter, det vill säga varianter som är inte är perfekta substitut till varandra, kännetecknas istället av att olika producenter sätter sina egna priser oberoende av konkurrenternas prissättning. Fri etablering av nya företag gör att det finns många produktvarianter, vilket leder till att priser harmoniseras till den grad att företagen inte gör övervinster. (Chamberlin, E.H. , 1933) Inom produktgrupper som består av differentierade produktvarianter finns således prisskillnader mellan olika varianter som kan härledas till olika former av produktutveckling. Produktdifferentiering förklaras både av att olika konsumenter har olika uppfattning om vad som är den ideala produkten, och av att konsumenter uppskattar variationen i sig. Ju mer heterogena konsumenternas preferenser är och ju mer nytta konsumenterna upplever till följd av ett varierat utbud, desto fler produktvarianter finns det utrymme för på marknaden. Under sådana förutsättningar blir det också enklare för företagen att få betalt för de utvecklingskostnader som krävs för att skapa olika typer av produkttegenskaper. (Dixit, A.K. & Stiglitz, J.E., 1977)

2.1.1 Faktorer som påverkar konkurrenskraften

Det finns ett antal interna och externa faktorer som påverkar företagets förmåga att konkurrera med låga priser eller produkttegenskaper.

Faktorer som påverkar förmågan att konkurrera med pris

Förmågan att konkurrera med låga priser är direkt kopplad till företagets produktionskostnader, vilka dels beror på priset på insatsvaror och produktionsfaktorer, dels på mängden insatsvaror och produktionsfaktorer som företaget använder för att producera en enhet, det vill säga företagets produktivitet. Om alla företag möter samma priser på insatsvaror beror företagets förmåga att konkurrera med låga priser helt på dess produktivitet.

Produktiviteten i företaget beror på produktionsfaktorernas avkastningsförmåga. Det finns många empiriska studier som visar att produktivitet är ett resultat av kunskap och teknologi och att den ökar till följd av kunskapsuppbyggnad, innovation och teknologispredning (se vidare kapitel 9). På företagsnivå kan man därför se ett samband mellan kunskapsstillgång och produktivitetsnivå (Bjerke, L, 2016) och på mer aggregerad nivå kan man se ett samband mellan produktivitetstillväxt och kunskapsstillgång samt investeringar i FoU. (Griffith, R, Redding, S & Van Reenen J, 2004)

Produktiviteten påverkas också av produktionsvolymen. Om det finns stordriftsfördelar i produktionen behöver företagen komma upp i en viss volym för att vara konkurrenskraftiga. Stordriftsfördelar kan bero på både interna och externa faktorer som gör att den genomsnittliga produktionskostnaden minskar när produktionsvolymen ökar. Stordriftsfördelar förekommer framförallt i produktionssystem som kräver stora investeringar i maskiner och utrustning eller i forskning och utveckling.

Faktorer som påverkar förmågan att konkurrera med produkttegenskaper

Förmågan att konkurrera med produkttegenskaper är i hög grad relaterad till förmågan att skapa nya och bättre produkttegenskaper och hitta en marknad för dessa. Denna förmåga bygger på marknadskännedom och innovationer eftersom produktdifferentiering handlar om att utveckla produkttegenskaper som det finns en betalningsvilja för. Sådana produkttegenskaper kan relatera till produktens design eller teknologiska prestanda, men även knyta an till konsumentens subjektiva värderingar rörande exempelvis djurvälstånd, miljö, klimat och ursprung. Egenskapskonkurrens handlar i hög grad om innovation, marknadsföring och varumärkesbyggnad.

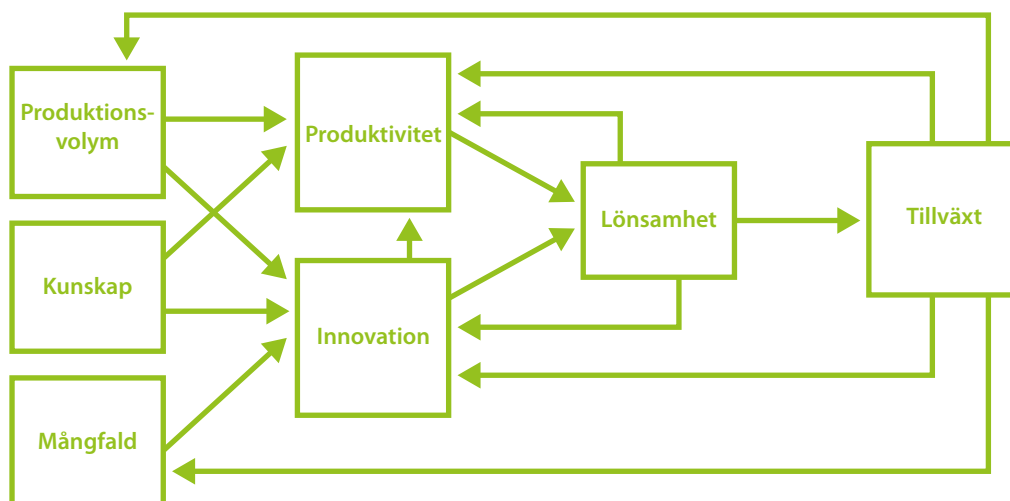
Produktdifferentiering är en process som bygger på kunskap, kreativitet och mångfald. Kunskap och kreativitet är de produktionsfaktorer som krävs för att omvandla idéer till ekonomiskt bärkraftiga produkter och processer. De företag som har en stor tillgång till såväl intern som extern kunskap har generellt sett en högre innovationsbenägenhet. (Johansson, B, Johansson S & Wallin, T, 2015)

Forskning visar också att innovation ofta är resultatet av att olika kunskaper, kompetenser och erfarenheter kombineras, varför mångfald i och omkring företagen ökar innovationsförmågan. (Broekel, T, Brachert, M & Duschl, M, 2017)

Tillgång till relevant kunskap och möjligheterna att kombinera olika typer av kunskap och kompetenser ökar ofta med storleken på branschen. Detta innebär att det finns externa skalfördelar som är särskilt starka i specialiserade kluster. Forskning på detta område visar att det främst är produktiviteten i kunskapsintensiv verksamhet som påverkas av näringslivets koncentration och densitet. (Fishcher, M & Frölich, J, 2001) (Springer, Heidelberg & Johansson, S, 2010)

I specialiserade kluster sprids kunskap och information enkelt mellan olika aktörer och utgör en lokal kollektiv nytta som alla företag i klustret har nytta av. Forskning visar att denna typ av kollektiva nytta har stor betydelse för företagets innovationskapacitet. (Feldman, M, 1994)

Figur 1 sammanfattar de faktorer som skapar konkurrenskraft. Denna figur visar att konkurrenskraft är ett resultat av kunskap och innovation och yttrar sig i form av lönsamma företag och resulterar i att livsmedelsproduktionen växer. Lönsamheten beror på produktivitet, vilken i sin tur beror på bland annat produktionsvolymen, det vill säga interna och externa skalfördelar. Produktivitet beror också i hög grad på innovationskraften, vilken också kan förmodas vara en funktion av branschens och företagets storlek. I större branscher finns ofta större incitament att investera i FoU och större företag har ofta mer resurser för att driva den komplexa och riskfyllda process som ofta krävs för att omsätta idéer till ekonomiskt bärkraftiga produkter och processer. (Bjerke, L & Johansson, S, 2015) Innovation är också ett resultat av den kunskap, kreativitet och mångfald som finns i företagen och i den ekonomiska miljö som företagen verkar i. Vidare visar figur 1 att sambanden mellan lönsamhet och produktivitet och innovation även går i andra riktningen, eftersom det bara är lönsamma företag som har incitament och förmåga att kontinuerligt investera i FoU och i andra åtgärder som effektiviserar produktionen. Lönsamhet på längre sikt kan också ses som en förutsättning för tillväxt på branschnivå. Tillväxt leder i sin tur till att skalfördelarna ökar vilket stimulerar produktivitetstillväxt och innovation. Tillväxt kan också förmodas stimulera mångfalden eftersom mångfald tenderar att öka med storlek. Figur 1 visar att det finns många ömsesidiga samband mellan de faktorer som skapar konkurrenskraft. Konkurrenskraften i livsmedelskedjan kan således förmodas vara självförstärkande.

Figur 1. Faktorer som påverkar konkurrenskraften

Resultaten från de kvantitativa analyser som presenterades i årsrapporten för år 2019 bekräftar att det finns positiva samband mellan produktivitet och lönsamhet samt mellan lönsamhet och förädlingsgrad i livsmedelskedjan. Detta innebär att livsmedelskedjans konkurrenskraft kan stärkas genom ökad produktivitet och ökad förädlingsgrad. I kapitel 9 undersöker vi närmare om arbetskraftens utbildningsnivå kan förklara varför lönsamhet, produktivitet och förädlingsgrad varierar mellan olika delbranscher i livsmedelskedjans olika led.

2.2 Hållbar livsmedelskedja

Den vanligaste definitionen av begreppet hållbar utveckling kommer från Brundtlandskommissionen. Hållbar utveckling definieras där som en samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov (Brundtlandsrapporten, 1987). I begreppet hållbarhet ingår de tre dimensionerna ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet och genom att förtydliga dessa kan begreppet göras mer konkret.

I Agenda 2030 ingår de tre dimensionerna av hållbar utveckling i de 17 globala hållbarhetsmålen. De globala målen är integrerade och odelbara vilket innebär att inget mål kan uppnås utan att även andra mål nås. Syftet med Agenda 2030 är att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Utifrån livsmedelsstrategins övergripande mål och målen för de tre strategiska områdena diskuteras i detta avsnitt vad de tre dimensionerna kan innehålla, utifrån vad som är mest relevant för livsmedelskedjan och dess aktörer.

2.2.1 Ekonomisk hållbarhet

Begreppet ekonomisk hållbarhet kan definieras på olika sätt beroende på vilken hållbarhetsmodell som används som utgångspunkt (Kungliga Tekniska Högskolan, 2019). Dels kan med ekonomisk hållbarhet avses att den ekonomiska utvecklingen inte medför negativa konsekvenser för den miljömässiga eller sociala hållbarheten. Dels kan ekonomisk hållbarhet likställas med ekonomisk tillväxt, som är hållbar så länge den totala mängden kapital⁵ ökar. Det finns även de som valt att inte använda ekonomisk hållbarhet som begrepp, utan att det är ett verktyg vars struktur och institutioner antingen främjar eller hämmar en hållbar utveckling. Forskarna är inte överens om vilken av de tre definitionerna som ska råda, eftersom det är en värderingsfråga.

I Jordbruksverkets uppdrag att följa upp och utvärdera livsmedelsstrategin mäts den ekonomiska hållbarheten utifrån tre olika lönsamhetsmått (se bilaga B) och dessa kan även användas för att mäta konkurrenskraft. I uppföljningen avses med begreppet konkurrenskraft förmågan hos enskilda företag att bedriva verksamhet som är lönsam på lång sikt. En konkurrenskraftig bransch kännetecknas av lönsamma företag som har goda förutsättningar att öka sin produktion. Den långsiktiga effekten av ökad konkurrenskraft är därför att det totala produktionsvärdet ökar, antingen genom ökade produktionsvolymen och/eller ökade förädlingsvärden. Tillväxt i livsmedelskedjan kan därför skapas genom att utveckla produktegenskaper som det finns en hög betalningsvilja för. Detta betyder att produktionsvärdet i kedjan ökar fastän produktionsvolymen är konstant. En sådan tillväxt har potential att resultera i lönsamma företag samtidigt som tillväxten inte måste generera ökad belastningen på miljö och klimat.

Den ekonomiska hållbarheten handlar även om att skapa en långsiktigt lönsam och resurseffektiv livsmedelsproduktion där människor har möjlighet köpa och konsumera livsmedel till ett rimligt pris. Det är utifrån detta perspektiv viktigt att bibehålla produktionsvolymen men att skifta produktion och konsumtion till miljömässigt hållbara livsmedelsalternativ som produceras på ett hållbart sätt. Detta skulle kunna göras i företag med hög produktivitet där det finns en god kunskap om produktionens effekter på miljö och klimat. En sådan produktion bidrar både till att skapa lönsamma företag, uppfylla globala klimatmål och till den globala livsmedelsförsörjningen. Det behöver därför inte vara några motsättningar mellan ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet.

2.2.2 Miljömässig hållbarhet

Miljömässig hållbarhet, eller ekologisk hållbarhet som ibland används synonymt, inkluderar vanligtvis allt som har med jordens ekosystem att göra samt även faktorer som påverkas av den yttre miljön. Den miljömässiga hållbarheten handlar bland annat om jordens bio-geo-kemiska-system där vatten, luft, land, biodiversitet samt ekosystemtjänster ingår (Kungliga Tekniska Högskolan, 2019).

⁵ Med totala mängden kapital avses summan av ekonomiskt kapital, naturkapital samt socialt kapital.

Det svenska miljömålssystemet hanterar den miljömässiga dimensionen av hållbarhet. Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 etappmål⁶ (Sveriges Miljömål, 2020) och 16 miljö kvalitetsmål som ger en inblick i miljömässig hållbarhet och vad miljöarbetet ska leda till. Miljö kvalitetsmålen följs upp i en egen process varje år och en fördjupad utvärdering av målen görs vart fjärde år.

I arbetet med att utvärdera och följa upp livsmedelsstrategin har Generationsmålet och ytterligare sju miljömål identifierats som mest relevanta:

- Ett rikt odlingslandskap.
- Ett rikt växt- och djurliv
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Begränsad klimatpåverkan
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- God bebyggd miljö (preciseringen Hållbar avfallshantering).

Utifrån livsmedelsstrategin kan även djurhälsa och djurvälstånd, antibiotikaanvändning, användningen av bekämpningsmedel, kretsloppsorienterat jordbruk, matsvinn och resurseffektivitet inkluderas i den miljömässiga hållbarheten.

Intensifieringen av jordbruket har haft och har fortfarande en negativ påverkan på den biologiska mångfalden, vilket främst beror på användningen av kemiska växtskyddsmedel och gödsel. Andra nyckelfaktorer som påverkar många arter negativt är bristen på lämpliga livsmiljöer, som extensivt brukad mark, våtmarker, buskage och träd i slättbygd. I skogsbygd är nedläggning av jordbruk och efterföljande igenväxning av det öppna landskapet ett hot mot många arter. Noteras bör att våra betande djur har en positiv påverkan på den biologiska mångfalden och att naturbetesmarkerna hör till de artrikaste miljöerna. Betande djur är en förutsättning för att dessa marker med sin rikedom på djur och växter inte växer igen. Samtidigt skapar betesdjurens tramp och spillning viktiga livsmiljöer för många hotade insekter.

Jordbruket orsakar också utsläpp av växthusgaser. Växthusgasutsläppen från primärproduktionen kan minska men inte tas bort helt, eftersom vissa utsläpp beror på biologiska processer som inte kan påverkas. Låga energipriser innebär minskade incitament att utveckla och investera i produktion av förnybara energiresurser från landsbygderna. Globalt är subventionerna till fossila bränslen fortfarande mycket större än subventionerna till förnybar energi.

En miljömässigt hållbar tillväxt i livsmedelskedjan kan uppnås genom att minska bland annat användningen av fossila bränslen, minska utsläppen av näringsämnen och växtskyddsmedel samt att genomföra åtgärder som gynnar biologisk mångfald. En hållbar tillväxt bygger också på ökad resurseffektivitet, exempelvis produktivitetstillväxt och ett minskat matsvinn. Genom ökad pro-

⁶ Antalet etappmål varierar över tid, eftersom vissa har upphört och andra tillkommit. För att se aktuellt antal etappmål hänvisas till <http://sverigesmiljomal.se/etappmalen/>.

duktivitet kan produktionen öka, i volym och/eller i värde, utan att mängden insatsvaror och produktionsfaktorer ökar. Resurseffektiviteten kan även öka genom att matavfall och andra förluster minskar när mer av maten konsumeras av människor eller används som foder.

När det gäller exempelvis klimatpåverkan behöver inte en ökning av produktionen innebära att den globala mängden utsläpp av växthusgaser ökar. Det handlar istället om att tillväxten sker på platser och i företag som har goda förutsättningar att producera livsmedel med låga utsläpp av växthusgaser samt att dessa företag tar marknadsandelar från företag som har högre utsläpp. Företag i primärproduktionen kan även bredda sin verksamhet till att förutom livsmedelsproduktion även producera andra värden som samhället efterfrågar och betalar för, t.ex. natur- och kulturvärden. En breddad verksamhet kan både öka lönsamheten och den ekonomiska stabiliteten inom företagen samtidigt som det ökar den miljömässiga hållbarheten. Detta är argument som används i varumärkesbyggnad och differentiering av produkter, vilket gör hållbarhet till ett konkurrensmedel i sig.

Livsmedelsproduktionen bidrar med både positiv och negativ miljöpåverkan men effekterna varierar beroende på var och hur produktionen sker. En ökad produktion av svenska livsmedel har förutsättningar att bidra till att fler miljö-kvalitetsmål kan nås under förutsättning att tillväxten sker i företag och på platser där produktionen sker på ett hållbart och resurseffektivt sätt och ersätter produktion som utförs mindre resurseffektivt. Som producent av olika typer av biomassa har livsmedelsproduktionen också en central roll i utvecklingen mot till en cirkulär och biobaserad ekonomi. (Regeringen, 2017)

Svensk livsmedelsproduktion kännetecknas i en internationell jämförelse av höga standarder inom miljö- och klimatområdet liksom inom djurhälsa och djurvälstånd. (OECD, 2018) Flera mervärden i den svenska köttproduktionen kan kopplas till miljömässig hållbarhet. Svenska djur är friska och växer därför bra och snabb tillväxt betyder lägre klimatpåverkan. Vidare använder uppfödare en hög andel vallfoder till idisslare och en låg användning av växtskyddsmedel i foderproduktionen är ytterligare ett mervärde i svensk animalieproduktion. Dessutom bidrar konsumtion av kött från djur som betar på naturbetesmarker till att marker med hög biologisk mångfald sköts så att värdena kan bevaras och utvecklas.

2.2.3 Social hållbarhet

Vad den sociala dimensionen av hållbarhet inkluderar är ofta beroende av i vilket sammanhang det diskuteras. Det finns två välkända exempel på vad social hållbarhet innebär: dels FN:s millenniemål som har individen i fokus och dels Human Development Index som väger samman tre dimensioner (förväntad livslängd, förväntad utbildningslängd och välfärd i form av köpkraft och bruttonationalinkomst). (Kungliga Tekniska Högskolan, 2019)

Gemensamt för de båda exemplen är att de fokuserar på människan och hur människor organiserar sina samhällen. Social hållbarhet handlar alltså i hög grad om demokrati, rättvisa, mänskliga rättigheter och livsstilar. Utifrån livsmedelsstrategins fyra mål kan social hållbarhet också omfatta exempelvis folkhälsa, konsumenternas valmöjligheter, arbetsmiljö, jämställdhet, icke-diskriminering samt möjligheterna att leva och bo på landsbygden.

Enligt livsmedelsstrategins andra strategiska mål ska konsumenterna kunna göra medvetna och hållbara val. Konsumenternas val är individuella och kan påverkas av olika saker så som djurhälsa och djurvälstånd, antibiotikaanvändning, användning av bekämpningsmedel, om produkterna är närproducerade, kravlade eller har producerats ekologiskt. Pris, marknadsföring och tillgänglighet är också starka påverkansfaktorer när konsumenterna väljer livsmedel (Fernqvist, F, 2014).

Ohälsosamma matvanor är en av de enskilt största orsakerna till ohälsa och för tidig död i Sverige (IHME, 2019). En utveckling mot en mer miljömässigt hållbar livsmedelskonsumtion kan också främja folkhälsan, eftersom en sådan utveckling skulle kunna innebära en minskad köttkonsumtion och en ökad konsumtion av växtbaserade livsmedel så som baljväxter, grönsaker och frukt. En minskad konsumtion av livsmedel med låg näringsstäthet men hög energitäthet⁷, som ofta innehåller mycket socker och mättat fett, bidrar också till en förbättrad folkhälsa och miljövinst. Anledningen är att sådana livsmedel kan ses som en onödig miljöpåverkan då de inte behövs ur närings synpunkt.

Svensk djurhållning kännetecknas i en internationell jämförelse också av en god djurhälsa och ett gott djurskydd vilket bland annat leder till friskare djur som sällan behöver behandlas med antibiotika (European Medicines Agency, 2019). Att använda så lite antibiotika som möjligt är viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv då det motverkar utvecklingen av antibiotikaresistens. Ur ett folkhälso-perspektiv är tillgången till verkningsfulla antibiotika livsavgörande. Svensk köttproduktion är därför mer hållbar ur ett socialt perspektiv än köttproduktion i många andra länder.

Livsmedelsproduktionen har också potential att bidra till en hållbar social och ekonomisk utveckling i Sveriges landsbygder. Eftersom primärproduktionen i stora delar baseras på mark så kan den inte koncentreras till storstäderna såsom stora delar av övrigt näringsliv. Jordbruk och i viss mån livsmedelsförädling är därför branscher som finns kvar på platser där andra näringar tenderar att försvinna.

I Jordbruksverkets uppdrag att följa upp och utvärdera livsmedelsstrategin finns flera indikatorer som kan användas för att följa den sociala hållbarheten. Till exempel följs utvecklingen av vissa indikatorer⁸ på länsnivå och det finns indikatorer om utbildningsnivå, antibiotikaresistens och konsumenternas förtroende för livsmedel.

7 Exempel på livsmedel med mycket "tomma" kalorier är godis, snacks och söta drycker.

8 Antal årsarbetstider, förädlingsvärde, antal arbetsställen.

2.2.4 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis kan man säga att en hållbar produktion och konsumtion av livsmedel ska tillgodose dagens behov av livsmedel utan att kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov äventyras. En hållbar produktion behöver beakta alla tre dimensioner av hållbarhet, eftersom de är integrerade och påverkar varandra. Produktion och konsumtion av livsmedel är en förutsättning för människors överlevnad och hälsa. Med tanke på att världens befolkning ökar, och preferenserna ändras då allt fler får det ekonomiskt bättre, behöver det globalt produceras mer mat (Alexandratos, 2012). Den svenska livsmedelsproduktionen är, ur ett internationellt perspektiv, miljö- och klimat-effektiv och har en hög standard inom djurskydd och djurhälsa.

All livsmedelsproduktion påverkar miljön, vilket gör att en produktionsökning i livsmedelskedjan kan påverka förutsättningarna att nå andra samhällsmål kopplat till klimat och miljö. Livsmedelsproduktionen bidrar med såväl positiv som negativ miljöpåverkan men effekterna varierar beroende på var och hur produktionen sker. Den globala påverkan på klimat och miljö kan minska om produktionen ökar på platser eller i företag där produktionen är hållbar och minskar på platser eller i företag där den sker med jämförelsevis stor miljö-påverkan. En hållbar och lönsam svensk livsmedelsproduktion är också en förutsättning för att långsiktigt kunna bevara ett öppet och variationsrikt odlingslandskap med en rik biologisk mångfald i Sverige.

Sverige har idag ett av världens mest miljömässigt hållbara livsmedelssystem, men det behövs utveckling även här för att Sverige ska kunna bidra till att inom planetens gränser kunna försörja en globalt ökande befolkning. Forskning (EAT, 2019) visar att det är möjligt att producera mat till 10 miljarder människor inom planetens gränser, men det kräver insatser i hela livsmedelskedjan.

En miljömässigt hållbar produktion kan bidra till att företagens konkurrenskraft ökar. En ökad medvetenhet om klimat och miljö bland konsumenterna gör att det kan finnas en betalningsvilja för produktvarianter som produceras på ett miljö- och klimatvänligt sätt. Detta gör att miljövänliga produktionssätt kan vara ett konkurrensmedel i sig. I takt med att konsumenternas efterfrågan på miljö- och klimatvänliga, klimatsmarta och hälsosamma produkter ökar och lagstiftning på klimat- och miljöområdet skärps blir mer miljömässigt hållbara produktionssätt sannolikt mer av en förutsättning för företagens överlevnad. En kontinuerlig utveckling för ett mer hållbart samhälle kan innebära att miljö- och klimatåtgärder som idag ger företag konkurrensfördelar i framtiden är en förutsättning för att få marknadsstillträde. Att miljövänliga produktionsmetoder ger konkurrensfördelar kan i sig bidra till livsmedelssektorns utveckling mot en mer hållbar livsmedelskedja. En sådan utveckling handlar också om en ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling av företagsbasen i livsmedelskedjan där företag med hög produktivitet och hållbara produktionsmetoder tar marknadsandelar från företag som har låg resurseffektivitet och svårt att leva upp till kraven på miljö- och klimatsmart produktion.

En hållbar utveckling inom livsmedelskedjan bygger också på att företagens sårbarhet minskar. Denna sårbarhet relaterar till att det för flera produktgrupper förekommer stora prissvängningar på internationella marknader som företagen behöver ha instrument att hantera. Det finns också ett antal insatsvaror där Sverige är helt importberoende och behovet av importerad råvara är stort i flera delar av livsmedelsindustrin. En ökad inhemsk primärproduktion kan bidra till att minska sårbarheten både i primärledet och i livsmedelsindustrin. Ett stort nät av internationella handelspartners minskar samtidigt sårbarhet som relaterar till produktionssvängningar som beror på väder. Klimatförändringarna leder till att fler extrema väderförhållanden uppstår och kommer därför att leda till större lokala variationer i produktionsvolymerna från år till år. Klimatanpassning, internationella samarbeten och ökad internationell handel är några medel för att minska sårbarheten i den svenska livsmedelskedjan.

2.3 Metod för uppföljning av konkurrenskraft i livsmedelskedjan

Konkurrenskraft yttrar sig i form av lönsamma företag och resulterar i att livsmedelsproduktionen växer, såväl i värde- som volymtermer. Livsmedelskedjans konkurrenskraft kan därför följas upp med ett antal olika indikatorer som speglar lönsamhet och tillväxt.

De indikatorer som används för löpande uppföljning har valts ut för att ge en samlad bild av utvecklingen i livsmedelskedjan över tid.

2.3.1 Indikatorer

I den årliga uppföljningen av utvecklingen i livsmedelskedjan använder vi oss av två olika typer av indikatorer: grundläggande samt specifika förklarande indikatorer. Totalt har drygt 160 indikatorer identifierats som relevanta för att följa utvecklingen i livsmedelskedjan, men trots detta är rapportens lista med indikatorer inte uttömmande. I B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter.

Rapporten redogör för utvecklingen under åren 2011–2017/2018 och visar konkurrensskraftsläget vid tiden då strategin arbetades fram och beslutades. I statistikbilagorna presenteras en längre tidsperiod, eftersom statistiken är tillgänglig för flera år. Denna längre tidsserie är också den som används i de kvantitativa analyserna, eftersom det ökar antalet observationer vilket ger mer robusta resultat.

Samtliga identifierade indikatorer och dess utveckling sedan år 2008 framgår av statistikbilagorna (bilaga D-G). Utvecklingen redovisas till och med det senaste år som det finns tillgängliga data för.

Grundläggande indikatorer

De grundläggande indikatorerna baseras på officiell statistik och finns för samtliga led i livsmedelskedjan. Dessa indikatorer kan aggregeras och disaggregeras på regional nivå samt för olika led i kedjan och är jämförbara över tid. Då livsmedelsstrategin är en tillväxtstrategi med fokus på konkurrenskraft används ekonomiska nyckeltal som baseras på uppgifter från "Företagens Ekonomi" (SCB) som grundläggande indikatorer. I detta register kategoriseras företagen efter den näringsgren (SNI) där de har sin huvudsakliga verksamhet och uppgifterna i registret baseras på företagets bokförda uppgifter.

Man bör dock komma ihåg att många företag består av flera olika delar med varierad lönsamhet och att de bokförda uppgifterna inte speglar alla delar av företagets ekonomi. För att förstå förutsättningar för lönsamhet, tillväxt och utvecklingen av företagandet är det viktigt att beakta att många företag är verksamma inom flera olika branscher. Detta är ett av skälen till att vi studerar utvecklingen i livsmedelskedjan utifrån statistik som baseras på företagets bokföringsuppgifter istället för statistik som baseras på produktionskalkyler. De nyckeltal som presenteras i rapporten ska därför inte betraktas som absoluta sanningar som gäller för alla företag i respektive led eller bransch, utan ska snarare ses som en temperaturmätare för utvecklingen i branschen. I bilaga B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter.

Specifika förklarande indikatorer

De specifika förklarande indikatorerna är tänkta att förklara utvecklingen för de grundläggande indikatorerna, men de kan även ge kompletterande information. Dessa indikatorer kan skilja sig åt mellan olika led i kedjan. Då livsmedelsstrategin sträcker sig till år 2030 är det sannolikt att de specifika förklarande indikatorerna kan komma att ändras under tidsperioden.

Ungefär etthundra specifika förklarande indikatorer har identifierats⁹ som relevanta för att följa utvecklingen i livsmedelskedjan, efter diskussion med myndigheter, universitet, branschorganisationer och frivilligorganisationer. I bilaga D–G återfinns tidsserier för de valda specifika förklarande indikatorerna.

Relevanta miljömål

Enligt livsmedelsstrategin ska produktionen öka samtidigt som relevanta miljömål nås. I rapporten har vi utöver Generationsmålet identifierat sju miljömål som har en tydlig koppling till livsmedelskedjan (se avsnitt 2.2.2). De indikatorer som används för att följa de identifierade miljömålen är delvis sådana som används vid uppföljningen av Sveriges miljömål, men även några som special-

⁹ I juni 2018 höll Jordbruksverket en workshop om specifika indikatorer. Resultatet av workshopen dokumenterades och skickades ut i två omgångar till deltagare och inbjudna.

anpassats till livsmedelsproduktionen (antalet hektardoser av kemiska växtskyddsmedel samt växtnäringsbalanser).

Som nämnts tidigare utesluter inte denna avgränsning att andra miljömål också kan vara viktiga i arbetet med livsmedelsstrategin, men eftersom miljö kvalitetsmålen inklusive Generationsmålet¹⁰ följs upp i en egen process och det produceras en årlig rapport har vi valt att inte inkludera samtliga miljömål i detta arbete.

2.4 Metod för kvantitativa analyser

I kapitel nio presenteras resultat från några grundläggande statistiska analyser som syftar till att undersöka vilka samband som finns mellan arbetskraftens utbildningsnivå och olika indikatorer på konkurrenskraft. Eftersom uppföljningen av Livsmedelsstrategin sker på branschnivå finns statistik på ett begränsat antal delbranscher och en tidsperiod på tio år (2008–2017). Detta gör att statistikmaterialet är för begränsat för att tillåta mer avancerade analyser som inkluderar flera variabler på samma gång (multivariata). Istället fokuserar rapporten på att belägga grundläggande bivariata samband, vilka kan studeras genom korrelationskoefficienter. Dessa koefficienter kan användas för att urskilja om det finns ett statistiskt signifikant samband mellan två variabler och om sambandet är positivt eller negativt. Korrelationskoefficienter används för att studera styrkan av ett samband mellan två variabler utifrån hur dessa variabler samvarierar¹¹. Man kan dock inte utifrån dessa metoder avgöra riktningen på orsaks-sambandet, det vill säga vilken variabel som påverkar vilken. För att göra sådana analyser krävs observationer över en längre tidsperiod än vad som finns att tillgå i detta projekt.

2.5 Metod för urval av åtgärder i handlingsplanen

Från och med årsrapporten år 2020 följer vi kvalitativt upp ett urval av åtgärder i livsmedelsstrategins handlingsplan och av kapitel åtta framgår vilka åtgärder och insatser som följs upp.

Totalt har nio i livsmedelsstrategins första handlingsplan valts ut och de valda åtgärderna är jämnt fördelade mellan livsmedelsstrategins tre strategiska områden. Fyra insatser som ingår i Landsbygdsprogrammet 2014–2020 har också valts ut. Urvalet är baserat på en kombination av:

- Respektive åtgärd eller insats budget,

¹⁰ Generationsmålet anger inriktningen för den samhällsomställning som krävs inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är därför vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. I målet står också att arbetet med att lösa de svenska miljöproblemen inte ska ske på bekostnad av att vi exporterar miljö- och hälsoproblem till andra länder.

¹¹ I denna rapport används Pearsons korrelationskoefficient där korrelationen beräknas som kovariansen (samvariationen) mellan de två variablerna, dividerat med variablernas standardavvikelser.

- God spridning mellan de strategiska områdena, samt
- Hur instrumentella insatserna bedöms vara. Med instrumentella menar vi att bl.a. att de eftersträvade samhällseffekterna bedöms bli särskilt betydelsefulla.

I årets rapport är uppföljningen huvudsakligen baserad på redovisningar som ansvariga myndigheter och andra aktörer lämnat till Jordbruksverket.

2.6 Statistik

För att kunna utvärdera och följa upp livsmedelsstrategin i hela kedjan är det lämpligt att använda samma statistikkälla i alla led. Det är även viktigt att använda indikatorer som håller över tid då livsmedelsstrategin är långsiktig. Genom att använda SCB:s register, Företagens Ekonomi¹² baseras beräkningarna på officiell statistik från samma statistikkälla för alla led. Eftersom lönsamhet, förädlingsgrad, produktivitet och så vidare varierar mellan olika led i kedjan baseras den deskriptiva statistiken och kvantitativa analyser på statistik på delbranscher inom respektive led samt aggregat för respektive led och aggregat för hela kedjan.

Då det krävs ett antal observationer för att nå robusta kvantitativa resultat, baseras de beräknade korrelationskoefficienterna på statistik på delbranscher (tre-siffrig SNI) inom respektive led i kedjan för perioden 2008–2017. Antalet observationer varierar mellan olika led eftersom antalet delbranscher är olika i de olika leden. I analyserna har varje delbransch samma vikt, det vill säga att varje delbransch utgör en observation i datasetet. Korrelationskoefficienter är beräknade både på statistik på variablernas nivåer (det vill säga absoluta värden) och statistik på årlig procentuell tillväxt.

2.6.1 Statistikens begränsningar

All statistik innehåller olika former av begränsningar. När man beaktar registerstatistik grundad på bokföringsuppgifter bör man till exempel ha i åtanke att:

- statistiken omfattar aktiva företag, som bedrivit verksamhet under året¹³.
- lönsamhetsmått i Företagens Ekonomi bygger på företagens resultat- och balansräkningar. De är främst insamlade från de näringsbilagor som företagen lämnar till Skattemyndigheten. Det innebär till exempel att produktionsvärdet inte innehåller varor som både produceras och konsumeras inom företaget liksom att tillgångar värderas i enlighet med skattemässiga principer.

¹² Företagens Ekonomi innehåller ekonomiska fakta baserat på bokföringsuppgifter för alla företag som är momsredovisningsskyldiga i Sverige.

¹³ Ett företag var aktivt de aktuella åren om det var arbetsgivarregistrerat, fanns i momsregistret eller var registrerat för F-skatt.

- det är ekonomin för de företag som har primär¹⁴ verksamhet (SNI-kod) inom livsmedelskedjan som utvärderas. Företagen kan också ha sekundära verksamheter utanför livsmedelskedjan. Om så är fallet räknas också ekonomin från de sekundära verksamheterna in i nyckeltalen. Företagen kan bestå av olika delar, med varierande lönsamhet.
- det finns en risk att företagens SNI-kod inte stämmer överens med dagens verksamhet, eftersom företag i regel inte uppdaterar SNI-koden när den huvudsakliga verksamheten ändrats.
- för primärproduktionen ingår samtliga subventioner¹⁵ i förädlingsvärde och andra nyckeltal, vilket är en skillnad gentemot senare led i livsmedelskedjan.
- ägare till enskilda firmor räknas inte med bland antal årsarbetstider,
- eget (eller oavlönat) arbete finns inte upptaget som en kostnad i statistiken, vilket gör att ersättning för arbete, främst i enskilda firmor, inte finns med som lönekostnader.
- antal anställda har räknats om till årsarbetstider.

I redovisningen av ekonomiska nyckeltal har vi konsekvent utgått från uppgifter från Företagens ekonomi. Eftersom inte minst företagsformen skiljer sig åt mellan de olika leden i livsmedelskedjan uppstår vissa svårigheter med tolkningen av resultaten. Till exempel bedrivs primärproduktionen och företagen i restaurangledet ofta i företagsformen enskild firma, medan aktiebolag och ekonomisk förening är vanliga bolagsformer inom livsmedelsindustrin och livsmedelshandeln. Effekten av detta blir att i primärproduktionen och restaurangledet ska företagets överskott ofta täcka ersättningen för hela arbetsinsatsen, medan detta inte är fallet för aktiebolag eller ekonomisk förening. Detta gör att flera av de nyckeltal som presenteras i rapporten är högre. Detta beror på att kostnaden för eget arbete inte är medräknat som lönekostnad i dessa företags bokföring och detta gör också att egenföretagarnas arbetstid inte räknas in i årsarbetstiden. Enskilda firmor redovisar därför i allmänhet ett högre resultat, högre produktivitet och större marginaler än exempelvis ett aktiebolag. Om man räknar av ersättning för både anställda och eget arbete som läggs ner i företagen, blir nyckeltalen avsevärt lägre. Denna skillnad mellan de olika leden påverkar främst tolkningen av nivåerna för de olika nyckeltalen, men det kan också vara viktigt att hålla i minnet när utvecklingen av vissa nyckeltal analyseras.

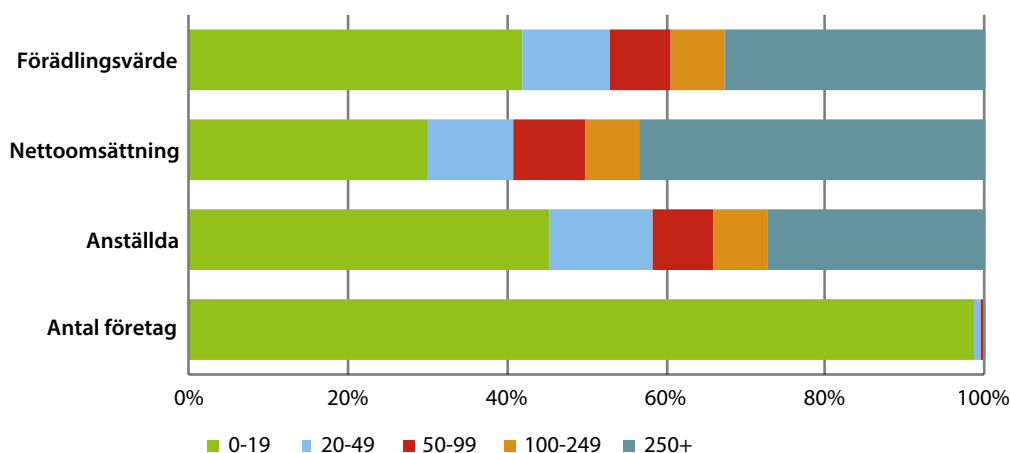
¹⁴ Vi har valt att använda begreppet huvudsaklig verksamhet, för att undvika sammanblandning med primärproduktionen.

¹⁵ För primärproduktionen innebär detta att t.ex. samtliga subventioner till jordbruket är med medan frikopplade produktionsstöd som gårdsstöd och miljöstöd inte finns med i t.ex. nationalräkenskaperna.

3 Utvecklingen i den totala livsmedelskedjan

Detta kapitel visar den övergripande utvecklingen i hela livsmedelskedjan (som ett aggregat) för åren 2011–2018 och vissa jämförelser görs med det totala näringslivet. I bilaga D-G finns uppgifter från år 2008 till senast tillgängliga år och i bilaga B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter.

Antalet företag med huvudsaklig verksamhet (SNI-kod) i livsmedelskedjan uppgick till drygt 136 000 år 2017, samtidigt som antalet årsarbetstider uppgick till knappt 290 000 stycken. Figur 2 visar strukturen i livsmedelskedjan år 2017, det vill säga hur livsmedelskedjans totala förädlingsvärde, nettoomsättning, antal anställda och antal företag fördelas över olika storleksklasser av företag. Livsmedelskedjan består nästan uteslutande av företag med färre än 20 anställda (årsarbetstider). Andel uppgick till 99 procent i livsmedelskedjan år 2017, vilket kan jämföras med 96 procent i det totala näringslivet. Gemensamt för både livsmedelskedjan och det totala näringslivet är att cirka 40 procent av förädlingsvärdet och nettoomsättningen finns i företag med fler än 250 anställda.

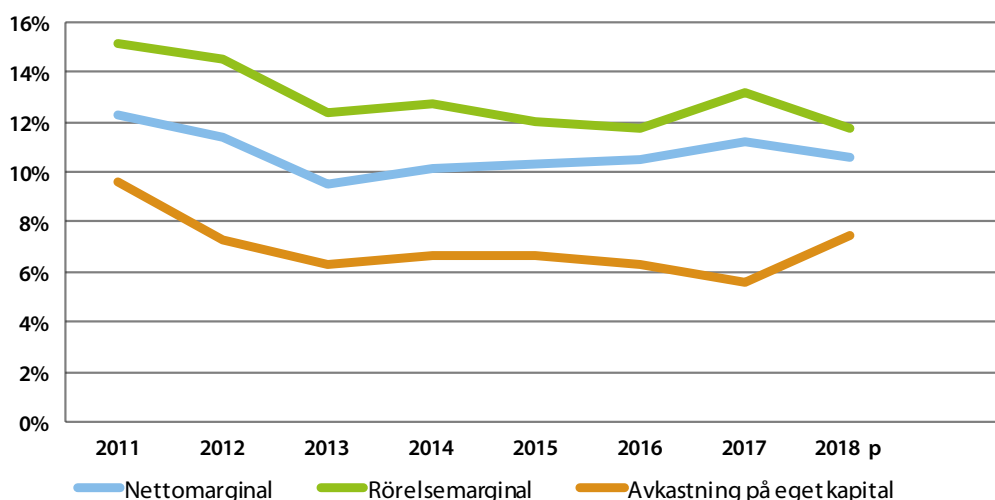
Figur 2. Antal företag, anställda, omsättning och förädlingsvärde per storleksklass (efter antalet anställda) för livsmedelskedjan år 2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

3.1 Konkurrenskraft

Under den studerade tidsperioden har lönsamheten och därmed konkurrenskraften försämrats för företag med huvudsaklig verksamhet inom livsmedelskedjan (se figur 3), men trots försämringen på aggregerad nivå visar en analys

på en mer detaljerad nivå att det finns delbranscher i livsmedelskedjan vars lönsamhet och konkurrenskraft ökade under den studerade tidsperioden.

Figur 3. Lönsamhetsmått (median) för hela livsmedelskedjan 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 313,35 (2016), 313,35 (2017), 313,35 (2018 p).

Vi har valt att redovisa utvecklingen för hela livsmedelskedjan i figur 3, då det ger en enkel indikation på utvecklingen, men det bör poängteras att utvecklingen är på aggregerad nivå och skiljer sig åt mellan de olika leden och delbranscherna. För att kunna förklara utvecklingen behöver statistik på mer detaljerad nivå studeras och vi hänvisar till kapitel 4–7, som beskriver utvecklingen för de olika leden. Vid en jämförelse med lönsamhetsutvecklingen i det totala näringslivet framgår dock att försämringen var avsevärt kraftigare för livsmedelskedjan under den tidsperiod då livsmedelsstrategin arbetades fram och beslutades. De lönsamhetsmått som används är nettomarginal (som visar hur effektivt företaget utnyttjat sin omsättning), rörelsemarginal (som visar det procentuella överskott som varje omsättningskrona ger, efter avdrag för rörelsens kostnader) samt avkastning på eget kapital (som visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget, eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera det).

Under den studerade tidsperioden minskade rörelsemarginalen med tre procentenheter samtidigt som nettomarginalen och avkastningen på eget kapital minskade med två procentenheter vardera. Att marginalerna går ner samtidigt som avkastningen på eget kapital ökade mellan år 2017 och år 2018 skulle kunna förklaras av att produktionen ökar, vilket bekräftas av figur 4. En jämförelse med det totala näringslivet visar att nettomarginalen var oförändrad mellan år 2011 och år 2018, medan rörelsemarginalen och avkastningen på eget kapital minskade med en procentenhet vardera.

Företagens lönsamhet påverkas av bland annat arbetskraftsproduktivitet och förädlingsgrad. Noteras kan att arbetskraftsproduktiviteten¹⁶ ökade med 10 procent i livsmedelskedjan mellan åren 2011–2018, vilket kan jämföras med tolv procent i det totala näringslivet. Under samma tidsperiod ökade förädlingsgraden¹⁷ i livsmedelskedjan med åtta procent. När data på en mer detaljerad nivå studeras framgår att den kraftigaste ökningen var i restaurangledet och den minsta ökningen i livsmedelsindustrin.

3.1.1 Innovation

Konkurrenskraften i livsmedelskedjan kan även studeras genom att följa hur innovationsgraden utvecklas över tid. Analysföretaget Bloomberg tar varje år fram ett globalt innovationsindex som rankar innovationsförmågan baserat på sju faktorer¹⁸. Enligt detta index placerade sig Sverige år 2018 på en andraplats i världen, efter Sydkorea, och på en första plats i Europa. Noteras kan att enligt Bloombergsindex placerade sig Sverige år 2020 på en femte plats i världen och tredje plats i Europa (Bloomberg, 2020), vilket var en förbättring jämfört med år 2019. Detta index säger dock ingenting om innovationskraften just i livsmedelskedjan.

Under år 2018 genomförde konsultfirman Roland Berger på uppdrag av Tillväxtverket en innovationsrankning av den svenska livsmedelssektorn år 2016, som baseras på den metodik som används i Bloombergs innovationsrankning, men med nyckeltal som är relevanta för livsmedelssektorn. Rapporten visar att Sverige hamnar högt i Europa inom flera sektorer (t.ex. andra plats inom stål-, skogs- och fordonsindustrin), men först på en 14:e plats för livsmedelsforskning av totalt 31 länder. Enligt rapporten ligger Sverige lågt i rankingen när det gäller högre utbildning inom områden som är relevanta för livsmedelssektorn och värdeaddering i produktion. Däremot presterar Sverige bättre när det gäller produktivitet och patentaktivitet.

För att det ska vara möjligt att följa utvecklingen av innovationsrankingen av den svenska livsmedelssektorn har Konsultfirman Roland Berger gjort motsvarande rankning för ytterligare två år (åren 2015 och 2017). Beräkningarna visar att Sveriges totala innovationsrankning varit oförändrad mellan åren 2015–2017, men att det förekommit variationer mellan faktorerna i livsmedelskedjan som innovationsrankingen baseras på.

Det är inte speciellt förvånande att Sveriges totala innovationsrankning för den svenska livsmedelssektorns är oförändrad. Sannolikt är det först när någor stor satsning eller genomgripande förändring sker som större ändringar i den totala rankingen kommer att kunna observeras. Det är därför intressant att följa denna

16 Mätt som förädlingsvärde dividerat med antal årsarbetstider.

17 Mätt som förädlingsvärde dividerat med nettoomsättning.

18 FoU-intensitet, värde-addering från produktion, produktivitet, teknologinivå, högre utbildning, antal forskare och patent-aktivitet.

indikator, inklusive den absoluta utvecklingen av de faktorer som rankingen baseras på, för att studera eventuella effekter av livsmedelsstrategin.

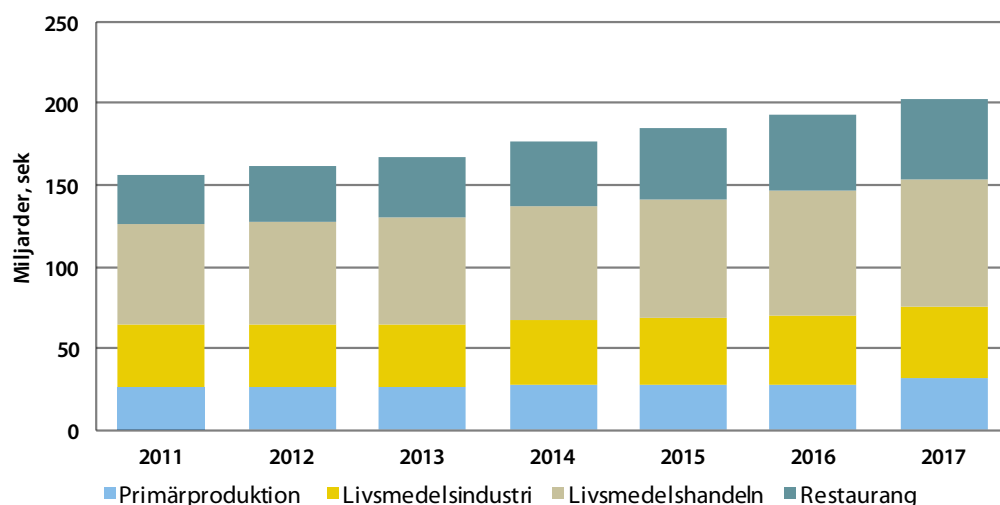
Man bör dock komma ihåg att innovationsrankingen bygger på input i innovationsprocessen snarare än output. För att följa företagens innovationskapacitet och förmågan att ta till sig ny kunskap och ny teknik krävs andra indikatorer. Det finns i dagsläget ingen officiell statistik kring innovationer som omfattar hela kedjan. Det finns emellertid innovationsuppgifter från olika källor. En enkätundersökning som Jordbruksverket genomfört om innovationer i jordbruksföretag visar att knappt vart tredje företag infört en ny eller förbättrad produkt eller process under de tre senaste åren, vilket är en avsevärt lägre andel jämfört med företag i andra sektorer som ingick i samma enkätundersökning (Jordbruksverket, 2019). Enligt SCB:s innovationsundersökning svarade nästan 60 procent av företagen i livsmedelsindustrin att man gjort någon form av innovation under perioden 2016–2018. Detta kan jämföras med tillverkningsindustrin som helhet där andelen innovativa företag i SCB:s innovationsundersökning var 52 procent under motsvarande period. Inom handeln¹⁹ svarade 56 procent av företagen att man gjort någon typ av innovation och inom hotell- och restaurang var motsvarande andel drygt 50 procent. För tjänstesektorn som helhet visar SCB:s innovationsstatistik att 57 procent av företagen var innovativa under åren 2016–2018. Ser man till utvecklingen över tid har andelen innovativa företag ökat med mer än 10 procentenheter sedan 2014 inom såväl livsmedelsindustri, handel och hotell- och restaurang.

Man kan således konstatera att företagen i livsmedelskedjans tre senare led visar på lika god innovationsförmåga som genomsnittet av företag i övriga näringslivet. Man bör dock komma ihåg att SCB:s innovationsstatistik baseras på en urvalsundersökning som inte omfattar företag med färre än 10 anställda, varför de andelar som nämns ovan inte kan överföras på hela företagspopulationen. För primärproduktionen finns inga uppgifter kring innovation i SCB:s statistik. Det går därför inte att göra direkta jämförelser mellan primärproduktionen och övriga led eftersom de innovationsuppgifter som finns kommer från olika källor och omfattar företag i olika storleksklasser.

3.2 Produktion

Enligt livsmedelsstrategin ska den totala livsmedelsproduktionen öka samtidigt som relevanta miljömål nås. I denna rapport används förädlingsvärdet för att mäta produktionen. Livsmedelskedjans förädlingsvärde ökade med 30 procent till drygt 200 miljarder kronor (se figur 4) mellan åren 2011–2017, vilket kan jämföras med en ökning på 24 procent i det totala näringslivet. Sedan år 2011 har livsmedelskedjans andel av näringslivets totala förädlingsvärde legat stabilt på åtta procent.

¹⁹ Dessa siffror avser hela handeln och inte enbart handel med livsmedel.

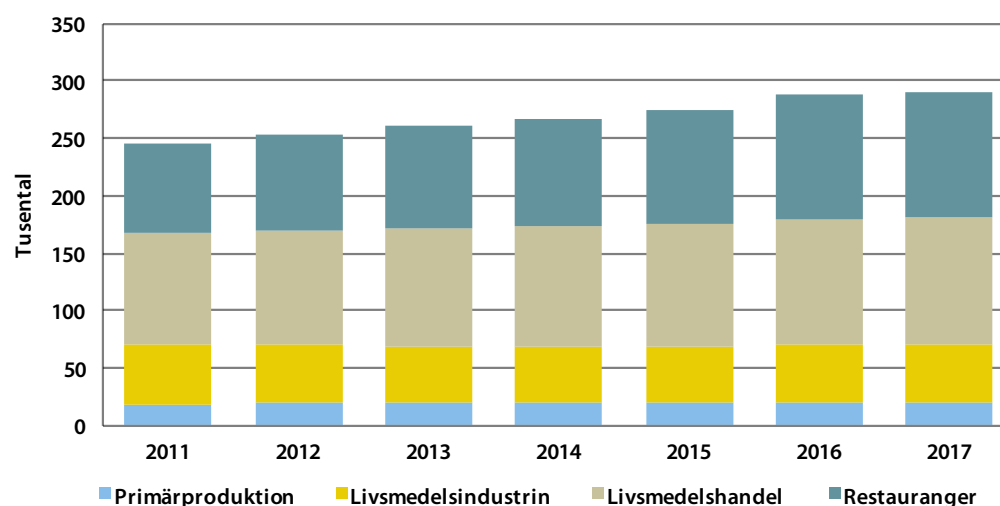
Figur 4 Totalt förädlingsvärde i livsmedelkedjan 2011–2017, löpande priser

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Som framgår av figur 4 ökade förädlingsvärdet i samtliga delar av livsmedelskedjan, dock i varierande grad och den kraftigaste procentuella ökningen har skett inom restaurang och storkök.

3.2.1 Årsarbetstider och utbildningsnivå

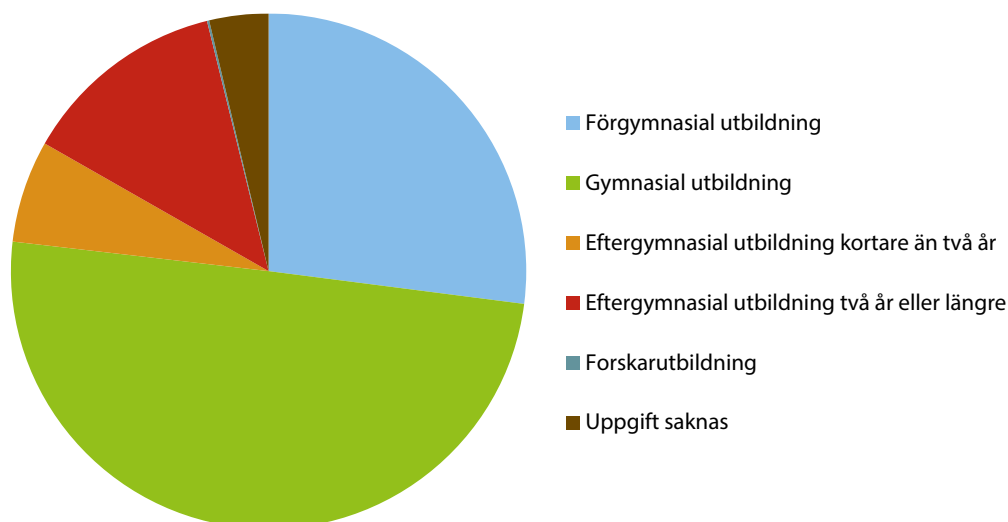
Antalet årsarbetstider i företag som har sin huvudsakliga verksamhet inom livsmedelskedjan visas i figur 5. Antalet årsarbetstider har ökat med drygt 13 procent sedan år 2011, vilket motsvarar heltidstjänster för drygt 12 000 personer.

Figur 5. Antal årsarbetstider i livsmedelsindustrin 2011–2017

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Som diskuteras i kapitel två är produktivitet²⁰ och förädlingsgrad²¹ viktiga faktorer som skapar konkurrenskraft och dessa kan i sin tur förmodas vara kopplade till arbetskraftens utbildningsnivå. Figur 6 visar andelen sysselsatta i livsmedelskedjan efter högsta uppnådda utbildning.

Figur 6. Andelen sysselsatta efter högsta uppnådda utbildning 2018

Källa: SCB, Sysselsättningsregistret.

Som framgår av figuren hade 77 procent av de som var sysselsatta inom livsmedelsindustrin år 2018 högst förgymnasial eller gymnasial utbildning och endast 651 personer hade forskarutbildning. Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning uppgår till 19 procent. För övriga näringslivet uppgår andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning till cirka 35 procent. Det är framförallt andelen sysselsatta med lång eftergymnasial utbildning som är väsentligt lägre i livsmedelskedjan än i övriga näringslivet. Sysselsättningsregistret visar även att i livsmedelskedjan:

- är 54 procent av antalet sysselsatta män,
- är åldersfördelningen relativt jämn och en tredjedel av antalet sysselsatta finns i vardera spann: 15–24 år, 25–39 år samt 40–64 år (alla kön). Viss variation finns dock mellan könen.
- har 73 procent av antalet sysselsatta Sverige som födelseland, tre procent EU28 utom Norden som födelseland, fyra procent Europa utom EU28 och Norden som födelseland samt 18 procent övriga världen som födelseland.

²⁰ Visar hur effektivt företaget använder sin arbetskraft.

²¹ Visar företagets förmåga att utveckla produkttegenskaper som det finns en betalningsvilja för på marknaden.

3.2.2 I vilka län har livsmedelskedjan stor betydelse?

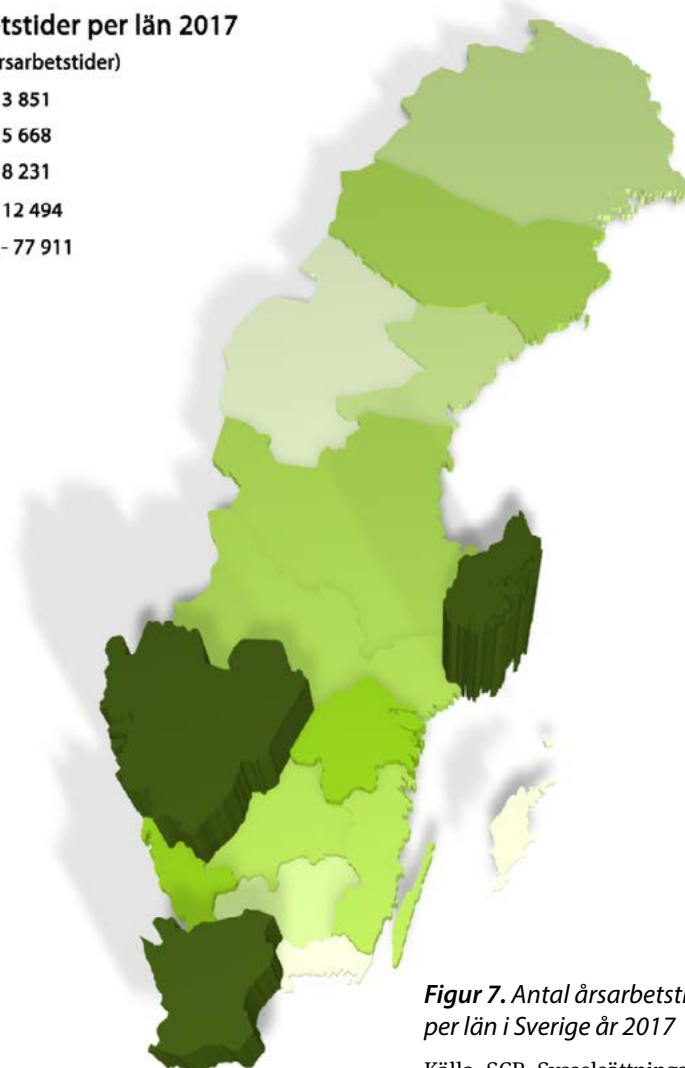
Livsmedelsstrategins övergripande mål är bland annat en hållbar tillväxt i hela Sverige. Figur 7 visar vilka län som har det högsta antalet årsarbetstider inom livsmedelskedjan och föga förvånande finns det högsta antalet i våra storstads-län: Stockholm, Västra Götaland och Skåne som tillsammans svarar för 59 procent av det totala antalet årsarbetstider.

Det är även i storstadslänen de flesta arbetsställena finns och de högsta förädlingsvärdena genereras. De tre storstadslänens står för 59 procent av det totala förädlingsvärdet och lika stor andel av arbetstillfällena i livsmedelskedjan. När statistiken studeras framgår att andelen arbetsställena i Stockholms län är avsevärt lägre (14 %), än andelen årsarbetstider (27 %) och förädlingsvärdets andel (25 %). Detta innebär att arbetsställena i genomsnitt är större i detta län. Även andelen för Skånes län är något lägre när det gäller antal arbetsställena (14 %), jämfört med motsvarande för årsarbetstider (15 %) och förädlingsvärdet (16 %). Andelen arbetsställena är dock två procentenheter högre i Kronoberg, Västra Götaland och Värmlands län jämfört med andelen årsarbetstider. I resterande län är motsvarande andel en procentenhet högre.

Antal årsarbetstider per län 2017

Antal anställda (årsarbetstider)

	2 576 - 3 851
	3 852 - 5 668
	5 669 - 8 231
	8 232 - 12 494
	12 495 - 77 911

Figur 7. Antal årsarbetstider fördelat per län i Sverige år 2017

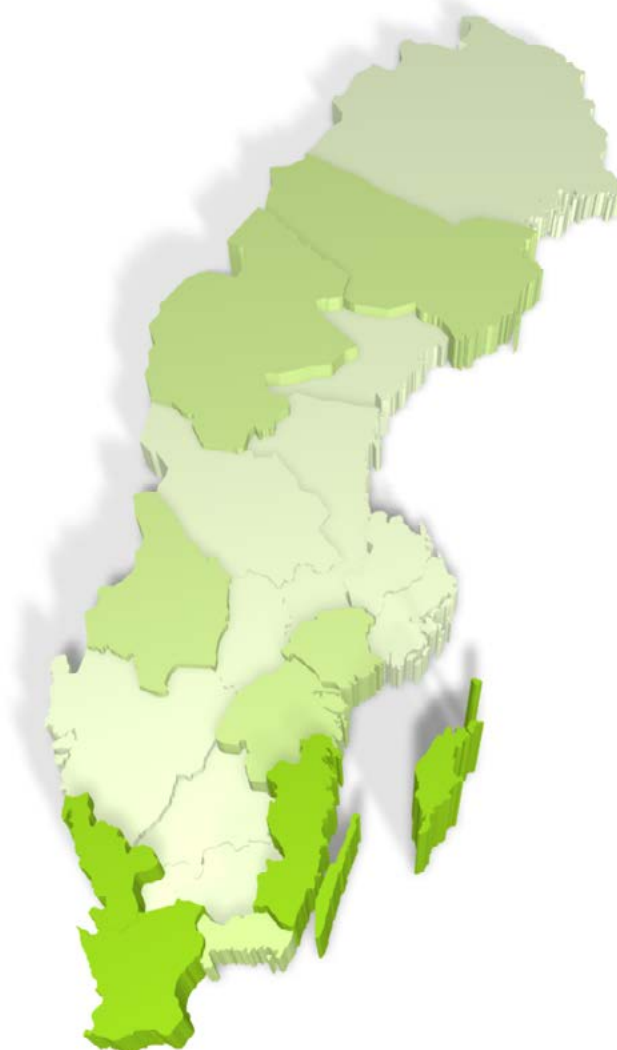
Källa: SCB, Sysselsättningsregistret.

För att studera olika branschers betydelse för sysselsättningen i en kommun eller län kan lokaliseringkvoten användas. Dessa antar ett värde i intervallet $[0, \infty]$. Med hjälp av kvoten ges en indikation om branschen har en högre andel sysselsatta i regionen jämfört med motsvarande andel i riket som helhet. Ett värde över 1 tyder på att regionen är mer specialiserad till den studerade branschen, medan ett värde under 1 tyder på att den aktuella branschen är underrepresenterad i regionen jämfört med riket. (Institutet för tillväxtpolitiska studier, 2003)

Som framgår av figur 8 har livsmedelskedjan störst betydelse utanför storstads-länen. Allra störst betydelse har livsmedelskedjan i Gotlands län (1,94), följt av Kalmar län (1,34) och Hallands län (1,29). Figuren visar även att lokaliseringkvoten ligger runt 1 i många län och sannolikt hade variationerna varit större om motsvarande beräkning gjorts på kommunnivå. Den lägsta beräknade lokaliseringkvoten finns i Kronobergs län (0,77), följt av Jönköpings län (0,79) och Västernorrlands län (0,83).

Lokaliseringkvot 2017

	0,770 - 1,000
	1,029 - 1,250
	1,268 - 1,938

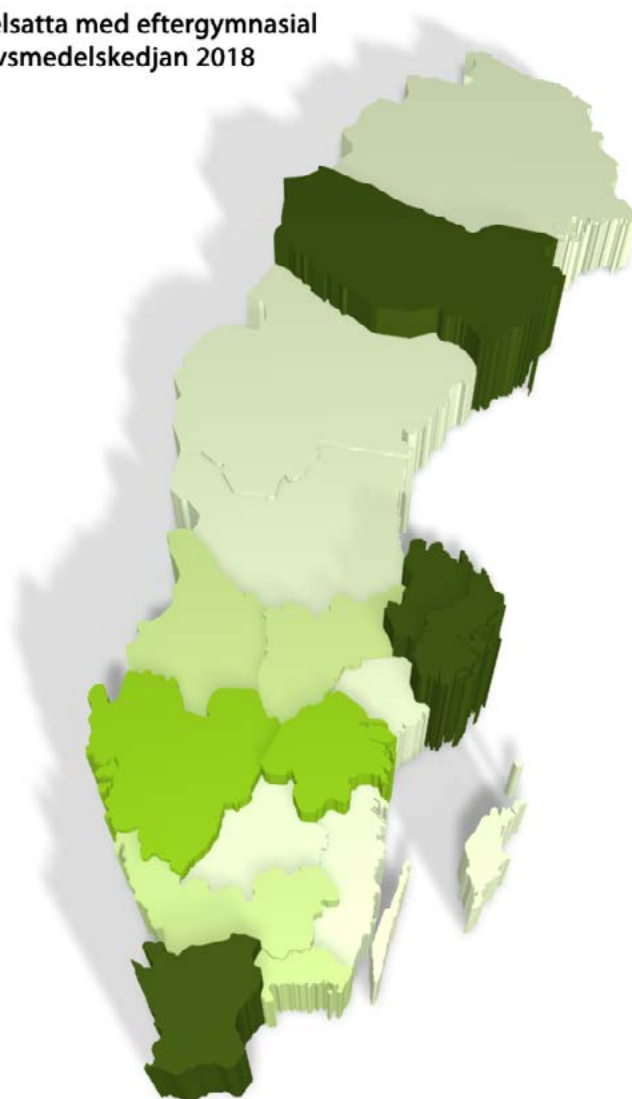
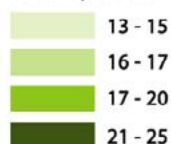
Figur 8. Livsmedelskedjans lokaliseringkvot år 2017

Källa: SCB, Egna beräkningar.

Som framgår av figur 9 är andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning högst i Stockholms län följt av Uppsala län, Västerbottens län och Skåne län. Gemensamt för dessa fyra län är att andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning överstiger 20 procent. Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning är lägst i Gävleborgs län, Gotlands län och Dalarnas län och under år 2017 uppgick andelen till 13 procent i alla tre län.

Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning i livsmedelskedjan 2018

Andel i procent

Figur 9. Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning i livsmedelskedjan år 2018

Källa: SCB, Egna beräkningar.

Tillgång på lämplig arbetskraft är en förutsättning för företagens tillväxt och utveckling. Tillväxtverket genomför var tredje år enkätundersökningen Företagens Villkor och Verklighet och enligt den senaste undersökningen upplevde 20 procent av företagen i primärproduktionen att bristen på lämplig arbetskraft var ett hinder för företagets utveckling och tillväxt. I de län där livsmedelskedjan har störst betydelse anger företagen i Gotlands län och Kalmar län att bristen på lämplig arbetskraft i primärproduktionen är ett större hot och andelen uppgår till 30 procent. I dessa län är andelen sysselsatta med eftergymnasial

utbildning betydligt lägre i primärproduktionen än för livsmedelskedjan som helhet i landet. I de tre senare leden i livsmedelskedjan tycks brist på lämplig arbetskraft vara något större. I hela riket angav 31 procent av företagen i livsmedelsindustri, livsmedelshandel och restaurang att brist på arbetskraft är ett hinder. I Halland var denna andel hela 40 procent, vilket kan jämföras med 33 procent i Gotlands län och 20 procent i Kalmar län.

3.2.3 Konsumenternas val och preferenser

Målet för det andra strategiska området i livsmedelsstrategin är bland annat att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen. Svenska konsumenter har ett högt förtroende för svensk livsmedelsproduktion och enligt den senaste konsumentundersökningen från Livsmedelsverket är det i stort sett inga konsumenter som bedömer det som en stor risk att bli matförgiftad på en servering. Andelen konsumenter som bedömer det som en stor risk att blir avsiktligt lurad av butik eller restaurang är låg (11 %), liksom andelen konsumenter som bedömer det som en stor risk att informationen som finns på livsmedelsförpackningen är felaktig (12 %). Något högre är andelen konsumenter som bedömer det som en stor risk att bli sjuk av skadliga ämnen i mat (13 %) och att informationen vid servering av livsmedel är felaktig (17 %).

Av det andra strategiska målet framgår även att konsumenter ska kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerad och ekologiskt odlad mat. Det är dock inte självklart vad som påverkar konsumenternas val, vilka val som är medvetna och vilka som inte är det utan påverkas av bland annat marknadsföring och tillgänglighet. För vissa konsumenter kan priset vara helt avgörande, medan andra konsumenter baserar sina val på exempelvis smak, djurhälsa och djurvälstånd, antibiotikaanvändning, användning av bekämpningsmedel, om produkterna är närproducerade, kravodlade eller har producerats ekologiskt.

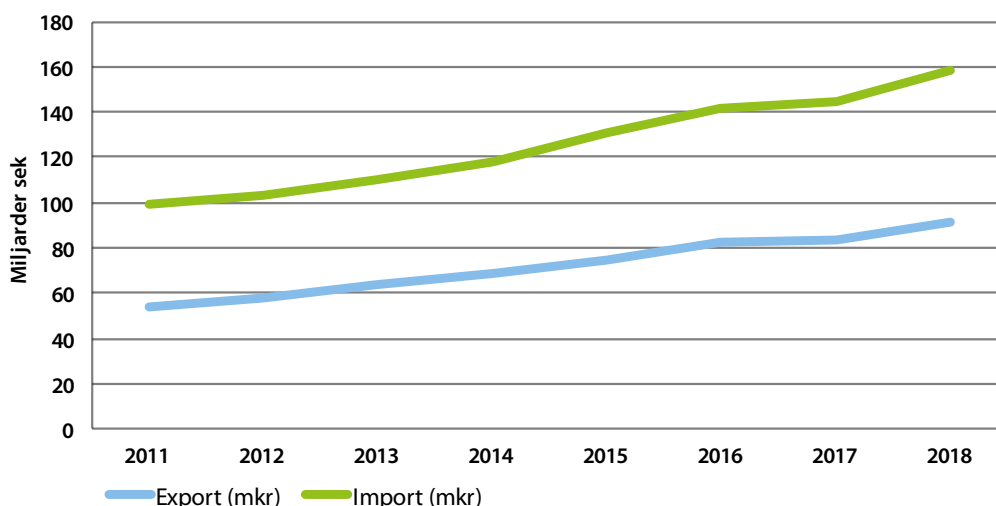
Det är många organisationer och företag som gör konsumentundersökningar och Coops Matometer visar att 65 procent av de drygt 1 000 tillfrågade kommer ändra sina matvanor under år 2020 genom att äta mer hälsosamt, mer grönsaker och mindre sötsaker. (Coop, 2020) Enligt Matrapport 2019, som är en årlig undersökning om hur vi handlar, lagar och äter mat, är det gröna ätandet en generationsfråga och de yngre generationerna driver det gröna ätandet. Det finns till exempel 10 procent vegetarianer i åldrarna 15–24 år, vilket kan jämföras med tre procent i gruppen 45 år och äldre. Många anser att köttkonsumtionen behöver minska inte minst av klimatskäl och 28 procent av svenskarna avser att minska sin konsumtion av nöt- och griskött. Av rapporten framgår även att 82 procent använder resterna från middagen till en ny måltid. (Food & Friends, 2020) Enligt Livsmedelsverkets matvaneundersökning bland unga (Riksmaten Ungdom) så äter 95 procent av ungdomarna det mesta och få är veganer, samtidigt som 21 procent av ungdomarna har övervikt eller fetma. (Livsmedelsverket, 2018)

Närproducerat och ekologiskt nämns explicit i det andra strategiska målet i livsmedelsstrategin och enligt konsumentundersökningar av Food and Friends 2019 är närproducerat den viktigaste produkttegenskapen (20 %) vid val av livsmedel, följt av pris (15 %) och hållbart produktion (12 %). Enligt samma rapport är ekologiskt den sjätte viktigaste egenskapen hos matprodukten. Försäljningen av ekologiska livsmedel och alkoholfria drycker har ökat under de senaste åren till 19 miljarder kronor (SCB, 2020), vilket kan jämföras med 8 miljarder år 2011. Under år 2018 uppgick andelen ekologiska livsmedel och alkoholfria drycker till knappt åtta procent av den totala försäljningen. Den ekologiska försäljningen är störst inom varugruppen frukt följt av fisk. Den varugrupp med lägst utbud av ekologiska varor var kött. Den ekologiska andelen av Systembolagets totala försäljning uppgick till 13 procent år 2018 och denna andel har vuxit kontinuerligt under senare år (Ekoweb.nu, 2020).

Under år 2018 hade konsumenterna 8 054 KRAV- och MSC-märkta artiklar att välja på i konsumentledet, vilket var något färre jämfört med år 2017 (KRAV, 2020). Noteras kan också att under den studerade tidsperioden har livsmedlens andel av hushållens konsumtionsutgifter varit relativt oförändrad på cirka 12 procent, vilket kan jämföras med 14 procent år 1995. Även motsvarande andel för alkoholhaltiga drycker och tobak var stabil på dryg tre procent under de studerade åren, vilken kan jämföras med knappt fem procent år 1995. (Ekonomifakta, 2020)

3.2.4 Handelns betydelse för produktionen

Det står tydligt i målet för det andra strategiska området att den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader. Som framgår av figur 10 har den svenska handeln med jordbruksvaror och livsmedel ökat kraftigt mellan åren 2011–2018. En betydande del av handeln som ingår i den officiella handelsstatistiken är dock vidareexport, vilket höjer såväl export- som importsiffrorna. Ett tydligt exempel på vidareexport i den svenska handelsstatistiken för jordbruksvaror och livsmedel är norsk fisk, som exporteras via Sverige till många andra EU-länder.

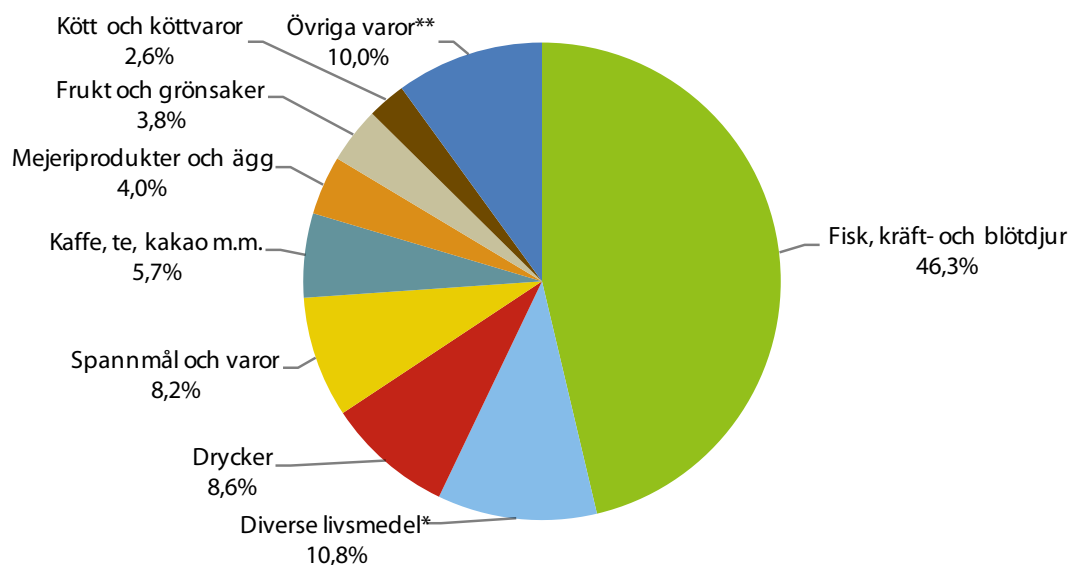

Figur 10. Sveriges handel med jordbruksvaror och livsmedel 2011–2018, löpande priser

Källa: SCB, Jordbruksverket (Rapport 2019:18)

Den svenska exporten av jordbruksvaror och livsmedel uppgick till närmare 92 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med knappt 70 procent jämfört med år 2011. Om fisk, kräft- och blötdjur exkluderas så uppgick exporten till knappt 50 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med knappt 40 procent. Den svenska exporten ökade för samtliga produktgrupper mellan åren 2011 och 2018, men de procentuellt kraftigaste ökningarna var för produktgrupperna Tobak och tobaksvaror, Fisk, kräft- och blötdjur, Levande djur, Socker, sockervaror med mera samt Djurfoder. Se bilaga J för mer detaljer. I den officiella handelsstatistiken ingår både export och import till andra EU-länder och till länder utanför EU. (Jordbruksverket, 2019)

Mellan åren 2017 och 2018 ökade den svenska exporten av jordbruksvaror och livsmedel med åtta miljarder kronor vilket motsvarar nästan tio procent. De produktgrupper vars exportvärde ökade mest var fisk, diverse livsmedel, drycker, tobak, kaffe och kött. En värdemässigt minskad export kan noteras för produktgruppen spannmål och varor därav (-6 %), till följd av sommarens torka som gav ett skördebortfall. Figur 11 visar Sveriges export av jordbruksvaror och livsmedel fördelat på produktgrupper år 2018. En mer detaljerad analys visar att hel laxfisk och vodka är de två enskilt största exportprodukterna (Jordbruksverket, 2019)

Figur 11. Sveriges export av jordbruksvaror och livsmedel år 2018 fördelad på produktgrupper

* Här ingår soppor, såser och buljonger, margarin och annat matfett, beredningar för barn, färdigmat och halvfabrikat m.m.

** Här ingår levande djur (0,3 %), socker och sockervaror (1,8 %), djurfoder (2,0 %), tobak och tobaksvaror (2,9 %), oljefrön och oljehaltiga nötter (0,2 %) samt oljor och fetter (2,9 %).

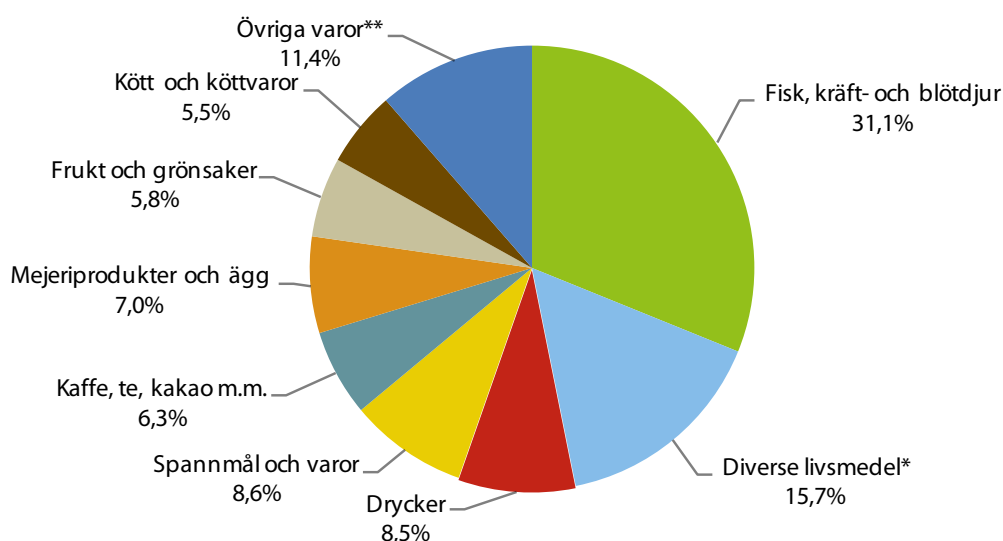
Källa: Jordbruksverket (Rapport 2019:18)

De största marknaderna för export av svenska jordbruksvaror och livsmedel under år 2018 var Norge, Polen, Danmark, Frankrike, Finland, Tyskland, Storbritannien, Spanien, Italien och Nederländerna. Noteras kan att USA under början av 2000-talet var vår viktigaste exportmarknad, men hade passerats av tio länder år 2018. Under 2018 exporterade Sverige jordbruksvaror och livsmedel till länder utanför EU till ett värde av närmare 20,5 miljarder kronor.

Det är viktigt att komma ihåg att import av jordbruksvaror och livsmedel i många fall är nödvändigt för att det ska vara möjligt att producera varor som efterfrågas av konsumenterna. Importerade insatsvaror som gödselmedel, bekämpningsmedel, foder och drivmedel är också nödvändigt för att jordbruket i Sverige ska kunna producera livsmedel. Utan de importerade råvarorna skulle den svenska jordbruksproduktionen vara betydligt lägre. Dessutom efterfrågar många konsumenter livsmedel som inte går att producera i Sverige samtidigt som vissa svenska produkter bara finns tillgängliga under delar av året.

Den svenska importen av jordbruksvaror och livsmedel uppgick till 158 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med knappt 60 procent jämfört med år 2011. Om fisk, kräft- och blötdjur exkluderas så uppgick importen till knappt 109 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med drygt 40 procent. Mellan åren 2011 och 2018 ökade importen i alla produktgrupper och den procentuellt största ökningen fanns inom produktgrupperna Fisk, kräft- och blötdjur, spannmål och varor därav, Levande djur, Drycker samt Frukt och grönsaker (se bilaga J). (Jordbruksverket, 2019)

Mellan åren 2018 och 2017 ökade den svenska importen av jordbruksvaror och livsmedel med drygt 13 miljarder kronor, vilket motsvarar 9 procent. De produktgrupper vars importvärde ökade mest var spannmål och varor därav, fisk- kräft- och blötdjur, djurfoder, drycker samt oljefrön och oljehaltiga nötter. En värdemässigt minskad import kan noteras för produktgruppen kaffe, te, kakao (-3 %). Figur 12 visar Sveriges import av jordbruksvaror och livsmedel fördelat på produktgrupper år 2018 och en mer detaljerad analys visar att hel laxfisk, övriga fiskfiléer och fiskkött samt vin är de största importprodukterna (Jordbruksverket, 2019)

Figur 12. Sveriges import av jordbruksvaror och livsmedel år 2018 fördelat på produktgrupper

* Här ingår soppor, såser och buljonger, margarin och annat matfett, beredningar för barn, färdigmat och halvfabrikat m.m.

** Här ingår levande djur (0,2 %), socker och sockervaror (2,0 %), djurfoder (3,1 %), tobak och tobaksvaror (1,2 %), oljefrön och oljehaltiga nötter (0,9 %) samt oljor och fetter (4,0 %).

Källa: Jordbruksverket (Rapport 2019:18)

De viktigaste avsändningsländerna för jordbruksvaror och livsmedel till Sverige var under år 2018 Norge, följt av Danmark, Nederländerna och Tyskland. Dessa fyra länder svarade för drygt 58 procent av det svenska importvärdet. Under år 2018 uppgick importvärdet från länder som inte är EU-medlemmar till drygt 60 miljarder kronor och hela 70 procent utgjordes av fisk från Norge, som i stor utsträckning vidareexporterats utan någon bearbetning alls i Sverige.

3.3 Relevanta nationella miljömål

Livsmedelsstrategins målsättning är att produktionen ska öka samtidigt som relevanta miljömål nås. I denna rapport redovisas utvecklingen för de miljömål som identifierats som mest relevanta i relation till Livsmedelsstrategin och i kapitlet fokuserar vi på Generationsmålet och Begränsad klimatpåverkan, men nämner även miljömålet God bebyggd miljö. Redovisningar av andra identifierade miljömål finns under respektive led i kedjan.

Generationsmålet

Den svenska miljöpolitiken ska fokusera på att konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. (Naturvårdsverket, 2018) Generationsmålet²² är det övergripande mål som dels ska ge vägledning om vilka värden som ska skyddas och dels om nödvändig samhällsutveckling för att miljömålen ska kunna nås inom en generation. Målet är även ett löfte till framtida generationer, tillsammans med de 16 miljömålen, om frisk luft, hälsosamma miljöer och rika miljöupplevelser.

I miljömålsarbetet finns det flera indikatorer för att följa upp generationsmålet, bland annat ekologisk mat och konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp. Som framgår av avsnitt (3.2.3) har försäljningen av ekologiska livsmedel och alkoholfria drycker ökat under de senaste åren till 19 miljarder kronor, vilket motsvarar knappt åtta procent av den totala försäljningen år 2018. Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp används för att följa både Generationsmålet och miljömålet Begränsad klimatpåverkan. Vi har valt att även i år redovisa utvecklingen under miljömålet Begränsad klimatpåverkan.

Begränsad klimatpåverkan

Målet Begränsad klimatpåverkan²³ ska nås i en takt så att biologisk mångfald bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige ska inte heller orsaka ökade problem utanför Sveriges gränser.

En miljömässigt hållbar konsumtion kan mätas med hjälp av **konsumtionsbaserade utsläpp** av växthusgaser, som tar hänsyn till den klimatpåverkan som svensk konsumtion orsakar i Sverige och i andra länder²⁴. Hushållens totala konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser uppgick till drygt 53 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2017. Utsläppen av växthusgaser till följd av hushållens konsumtion av livsmedel uppgick till cirka 14 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket var en minskning med 7 procent jämfört med år 2011 och den största minskningen uppmättes för livsmedel som producerats i Sverige. (SCB, 2020)

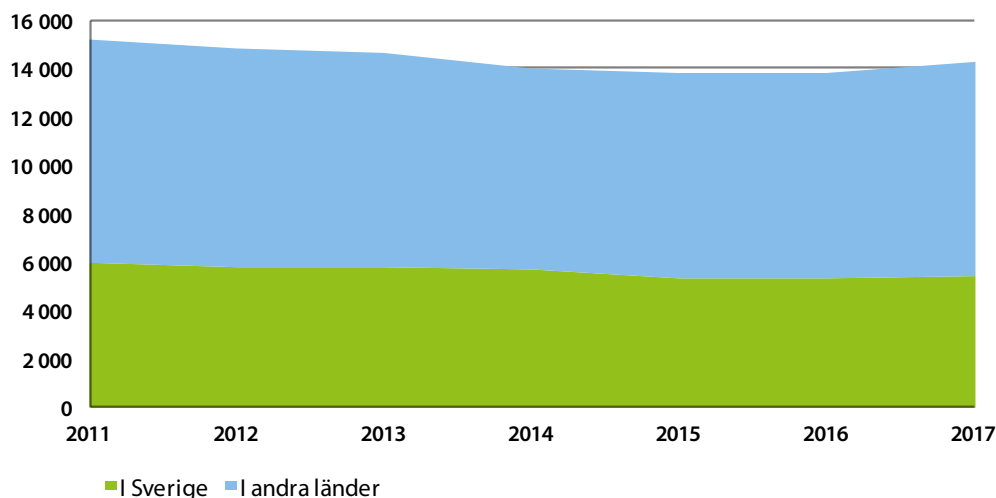
Som framgår av figur 13 så härstammar majoriteten (62 %) av de svenska konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser knutna till livsmedel från sådan produktion utomlands som antingen kan vara livsmedel som vi importerar, eller produktion av andra varor utomlands som krävs för att kunna producera de livsmedel som konsumeras i Sverige. Noteras bör att det är stor skillnad i klimatpåverkan mellan olika livsmedel och mer statistik och förklaringar finns i Naturvårdsverkets rapport 6848 (Naturvårdsverket, 2018). Noteras bör också att

22 Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

23 Målet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären stabiliseras på en nivå där människans påverkan på klimatsystemet inte blir farligt.

24 Beräkningarna baseras delvis på resultatet i PRINCE-projektet. I den senaste statistiken som publicerades i november 2019 används för utsläppen utomlands nya reviderade data från databasen Exiobase, vilket medfört relativt stora revideringar även bakåt i tiden.

storleken på de totala konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser i andra länder från svensk konsumtion beror på hur mycket vi importerar, hur utsläppsintensiva varorna eller tjänsterna är och hur stor utsläppsintensiteten är i landet där produktionen sker. (Naturvårdsverket, 2018)

Figur 13. Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser från livsmedel 2011–2017, koldioxidekvivalenter

Källa: SCB, statistikdatabasen

En minskad svensk produktion av livsmedel leder till minskad miljöbelastning i Sverige, men om produktionen flyttar utomlands innebär det att även utsläppen av växthusgaser flyttar utomlands. Att Sverige tar ansvar för sin egen miljöbelastning är därför en central del inom miljöpolitiken. Att flytta utsläppen av växthusgaser utomlands går emot det övergripande målet med svensk miljöpolitik, det vill säga att lösa de stora miljöproblemen utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. (Sveriges Miljömål, 2020) Dessutom är den svenska produktionen i många fall mer miljövänlig än den som bedrivs i andra länder.

God bebyggd miljö

En av preciseringarna för miljömålet God bebyggd miljö är Hållbar avfallshantering. Preciseringen innebär att all avfallshantering ska vara effektiv i hela samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Vi använder oss av indikatorn matavfall för att följa utvecklingen för hållbar produktion och konsumtion. I matavfall inkluderas både det oundvikliga (till exempel skal och kaffesump) och onödigt svinn (till exempel matrester och öppnade matförpackningar). Under år 2018 uppkom det cirka 1,2 miljoner ton matavfall från butiks- och konsumentled i Sverige, vilket kan jämföras med 1,3 miljoner ton matavfall i Sverige år 2016. Det motsvarar i genomsnitt 119 kg matavfall per person. Data om matavfall från livsmedelsindustrin under år 2018

kommer publiceras senare under våren år 2020. Siffrorna omfattar både separat utsorterat matavfall och matavfall som slängs tillsammans med annat avfall i soppsåsen. Matavfall förekommer i alla led i livsmedelskedjan: i primärproduktionen, hos grossister, leverantörer, butiker, restauranger och storkök samt hos hushållen. Svenska MiljöEmissionsDatan (SMED) kartläggning av matavfallsmängder från år 2018 visar på en ökning av mängden matavfall från butiks- och konsumentled i Sverige sedan år 2016. På grund av metodbyte har det visat sig att större mängd matavfall genereras från livsmedelsbutiker än vad som tidigare har uppskattats. Undersökningen visar även att hushållen minskade sitt matavfall 2018 jämfört med år 2016, men trots det står hushållen för den största mängden matavfall i livsmedelskedjan (917 000 ton år 2018). Hushållens matavfall motsvarar 95 kg per person år 2018, vilket är en betydande del av det totala matavfallet per person i livsmedelskedjan. (Naturvårdsverket, 2020)

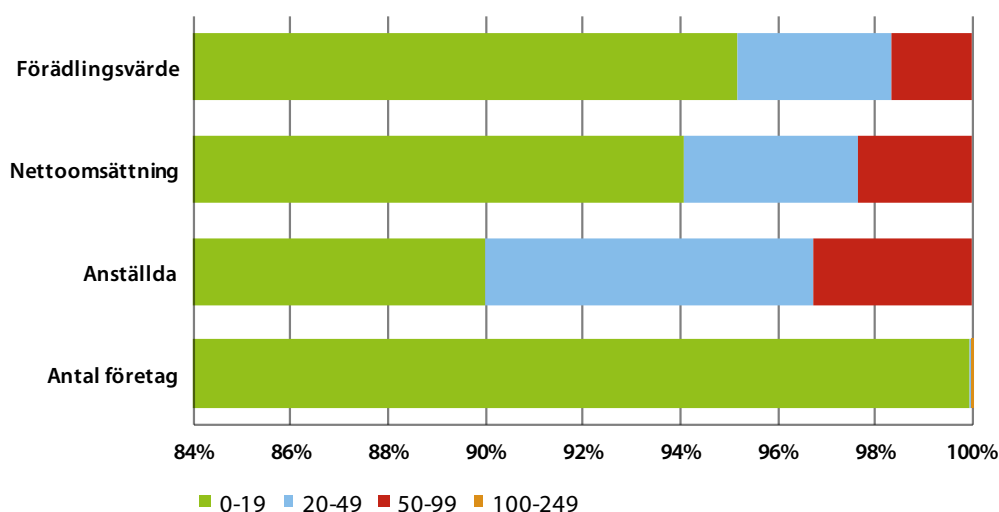
4 Primärproduktion

I detta kapitel visar vi utvecklingen för hela det första ledet i livsmedelskedjan mellan åren 2011–2018. I bilaga C–G finns uppgifter från år 2008 fram till senast tillgängliga år och i bilaga B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter. De grundläggande indikatorerna redovisas som ett aggregat för hela ledet, som består av följande näringsgrenar:

- Jordbruk och trädgårdsnäring
- Fiske
- Vattenbruk
- Rennäring

Primärproduktionen präglas av många små företag, med få årsarbetstider och förhållandevis stora tillgångar. Primärproduktionens behov av mark, byggnader och maskiner är anledningen till att ledet uppvisar relativt sett stora tillgångar i Företagens Ekonomi.

Antalet företag med huvudsaklig verksamhet i primärproduktionen uppgick till drygt 86 000 år 2017 och antalet årsarbetstider uppgick till knappt 20 000 samma år. Figur 14 visar strukturen i primärproduktionen år 2017, det vill säga hur primärproduktionens totala förädlingsvärde, nettoomsättning, antal anställda och antal företag fördelas över olika storleksklasser av företag. Figuren visar att primärproduktionen nästan uteslutande består av företag med färre än 20 anställda (årsarbetstider). Dessa företag står för drygt 90 procent av såväl förädlingsvärde som nettoomsättning i primärledet. I primärledet är det således småföretagen som skapar merparten av de ekonomiska värdena, vilket särskiljer primärproduktionen från övriga led i kedjan.

Figur 14. Antal företag, anställda, omsättning och förädlingsvärde per storleksklass (efter antalet anställda) i primärproduktionen år 2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017) 328,4 (2018)

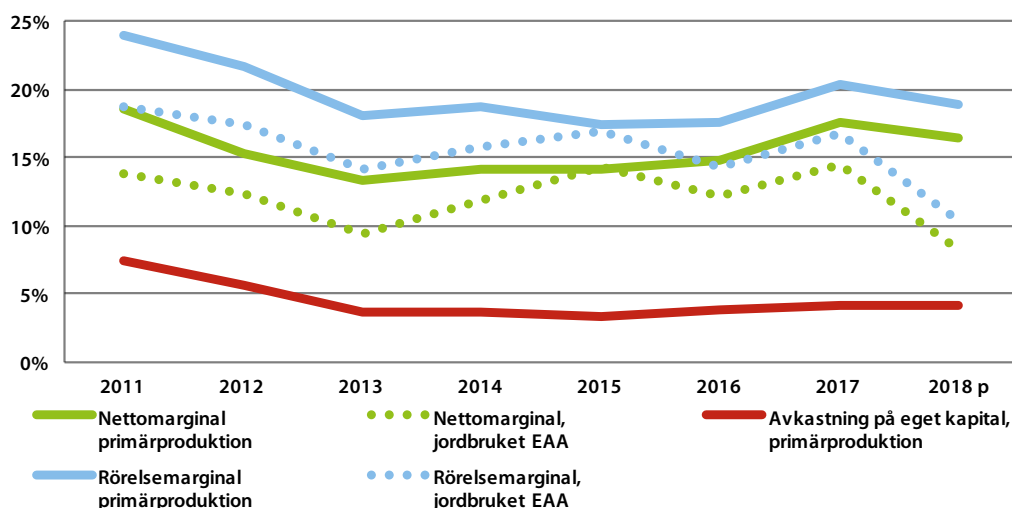
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

4.1 Konkurrenskraft

Primärproduktionens nettomarginal ligger högre än i livsmedelskedjan totalt under den studerade perioden, vilket beror på att en jämförelsevis stor andel av företagen i primärledet drivs som enskilda firmor. Kostnad för eget arbete är inte medräknat som lönekostnad i dessa företags bokföring, vilket gör att de redovisar ett högre resultat än exempelvis ett aktiebolag. I enskilda firmor utgör företagets vinst ersättning för både eget arbete och eget kapital, medan vinsten i ett aktiebolag utgör avkastning på aktieägarnas kapital. Något som också kan bidra till den höga nivån är att samtliga subventioner²⁵ är medräknade i resultatet. Om man räknar av ersättning för både anställda och eget arbete som läggs ner i företagen, blir nyckeltalen avsevärt lägre för primärproduktionen. För livsmedelskedjan som helhet har rörelsemarginalen varit relativt stabilt men inom primärproduktionen finns en stor variation mellan olika år.

4.1.1 Jordbruket

Figur 15 visar tre lönsamhetsmått för företag med huvudsaklig verksamhet (SNI-kod) inom primärproduktionen mellan åren 2011–2018: nettomarginal²⁶, rörelsemarginal²⁷ samt avkastning på eget kapital²⁸. När nyckeltalen som speglar lönsamhet studeras bör man ha i åtanke att vinsten i enskilda firmor förutom att ge avkastning på eget kapital även ska täcka insatsen för eget arbete.

Figur 15. Lönsamhetsmått (median) för hela primärproduktionen och jordbruket 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi, Jordbruksverket, EAA – Ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn 2007–2018 (JO 45 SM 1902)

²⁵ Detta är en skillnad mot nationalräkenskaperna och den sektorskalkyl (EAA) som Jordbruksverket gör där frikopplade produktionsstöd, gårdsstöd och miljöstöd inte ingår i förädlingsvärdet.

²⁶ Visar hur effektivt företaget utnyttjat sin omsättning.

²⁷ Visar det procentuella överskott som varje omsättningskrona ger, efter avdrag för rörelsens kostnader.

²⁸ Visar in det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget, eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera det.

Då jordbruket utgör den i särklass största sektorn inom primärproduktionen får utvecklingen i sektorn också störst genomslag på utvecklingen inom primärledet. EAA (Economic Accounts for Agriculture) är ett system av statistiska beräkningar av värdet och kostnaderna för jordbruksproduktionen, inklusive rennärningen. I princip all jordbruksproduktion ingår i kalkylen och syftet är att upprätta en resultaträkning för denna produktion. Beräkningarna baseras på en förteckning över de aktiviteter som anses vara karaktäristiska för jordbruket och de inkluderas i beräkningarna oberoende av i vilken typ av företag produktionen sker.

Den varma och torra sommaren år 2018 hade en stor påverkan på jordbruket. Skördarna av spannmål och oljeväxter var mycket låga. Brist på grovfoder orsakade problem för djurhållare och priserna på grovfoder, halm och spannmål steg kraftigt. Både nettomarginalen och rörelsemarginalen för primärproduktionen, baserade på Företagens ekonomi, minskade även något under år 2018. Minskningen av netto- och rörelsemarginalen, baserat på EEA-kalkylerna är betydligt kraftigare, vilket är logiskt eftersom denna kalkyl enbart utgår från jordbruksrelaterade aktiviteter. Enligt EEA-kalkylen minskade jordbrukets produktionsvärde med 1,8 miljarder kronor 2018 jämfört med år 2017 och kostnaderna för insatsvaror och tjänster ökade med 2,3 miljarder kronor mellan dessa år (Jordbruksverket, 2019). Sannolikt är också torkan år 2018 en av förklaringarna till att antalet förprovade²⁹ stallplatser minskat under år 2019 (Jordbruksverket, 2020). Som framgår av figur 15 var år 2017 ett relativt bra år för det svenska jordbruket. Under detta år ökade produktionsvärdet betydligt mer än produktionskostnaderna jämfört med föregående år, vilket hade en positiv påverkan jordbrukets lönsamhet.

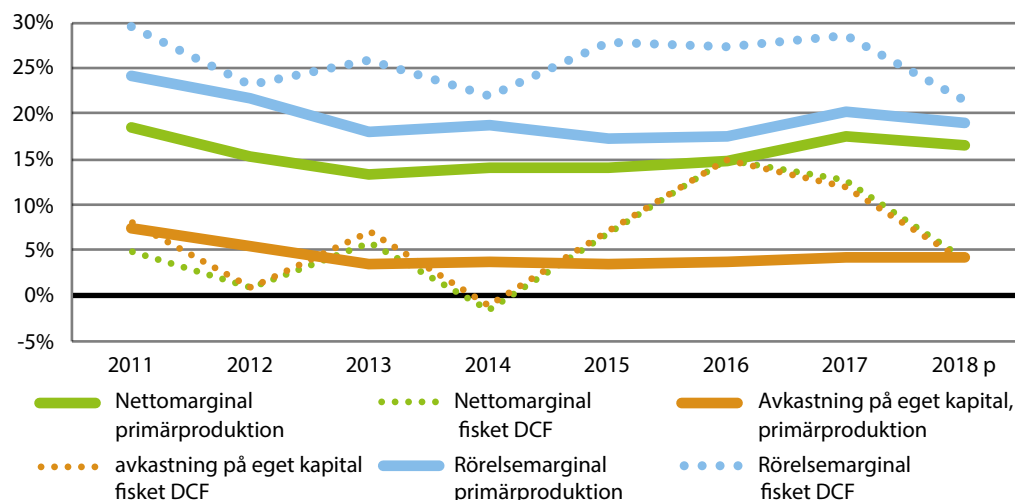
Om man istället beaktar avkastning på eget kapital (figur 15) har lönsamheten minskat för företag inom primärproduktionen (här ingår även fiske- och vattenbruksföretag). Den negativa utvecklingen är sannolikt ett resultat av en längre period av sjunkande lönsamhet.

4.1.2 Fisket

Nettomarginalen inom yrkesfisket har varierat sedan år 2011 men har, undantaget år 2014, varit positiv. Figur 16 visar att nettomarginalen för fisket har fallit sedan toppåret 2016 och det är främst det storskaliga fisket som har tappat i lönsamhet (Havs- och vattenmyndigheten, 2019). Även rörelsemarginalen har sjunkit kraftigt under de senaste två åren. Yrkesfisket kännetecknas av höga fasta kostnader vilket gör att det inte är så enkelt att snabbt ställa om produktionen vid behov och en hög rörelsemarginal är nödvändigt för att få en rimlig avkastning på eget kapital. Situationen skiljer sig markant åt mellan olika segment i fisket. Det storskaliga fisket har haft en positiv nettomarginal och rörelsemargi-

²⁹ Förprovning innebär att länsstyrelserna i förväg (dvs. innan bygget eller djur stallas in) prövar om stallet, förvaringsutrymmet eller hägnen är godkänt utifrån djurskydds- och djurhälsosynpunkt.

nal under alla år sedan år 2011, medan nettomarginalen och rörelsemarginalen har varit negativ i det småskaliga fisket alla år sedan år 2012.

Figur 16. Lönsamhetsmått (median) för hela primärproduktionen och fisket 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

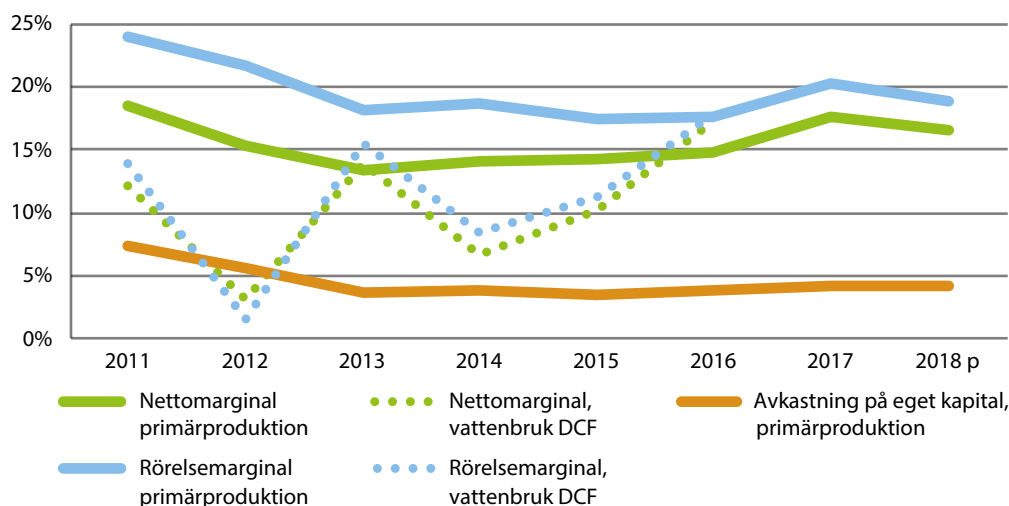
Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi. Havs- och Vattenmyndigheten (DCF-data)

Avkastning på eget kapital inom yrkesfisket har, likt nettomarginalen, haft en positiv trend sedan år 2013. Avkastningen på eget kapital inom det storskaliga fisket har varierat mellan åren men varit positiv alla år sedan år 2011. För det småskaliga fisket har avkastningen på det egna kapitalet varit negativ alla år under samma period. (Havs- och vattenmyndigheten och Statistiska centralbyrån). Som framgår av avsnitt 4.2.4 styrs utvecklingen inom det marina fisket till stor del av storleken på fiskekvoterna, som beslutas av EU.

4.1.3 Vattenbruket

Vattenbruk är en liten men växande näring i Sverige. Nettomarginalen för vattenbruket i Sverige har varierat relativt kraftigt mellan åren sedan år 2011. Trenden är dock stigande (Europeiska kommissionen, JRC Science for policy report, 2019). Den senaste statistiken från STECF är från år 2016. Utvecklingen för rörelsemarginalen har varit mycket lik utvecklingen för nettomarginalen.

Figur 17. Lönsamhetsmått (median) för hela primärproduktionen och vattenbruket 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi. STECF (18-19) Economic Report of the EU Aquaculture sector

4.1.4 Svensk marknadsandel

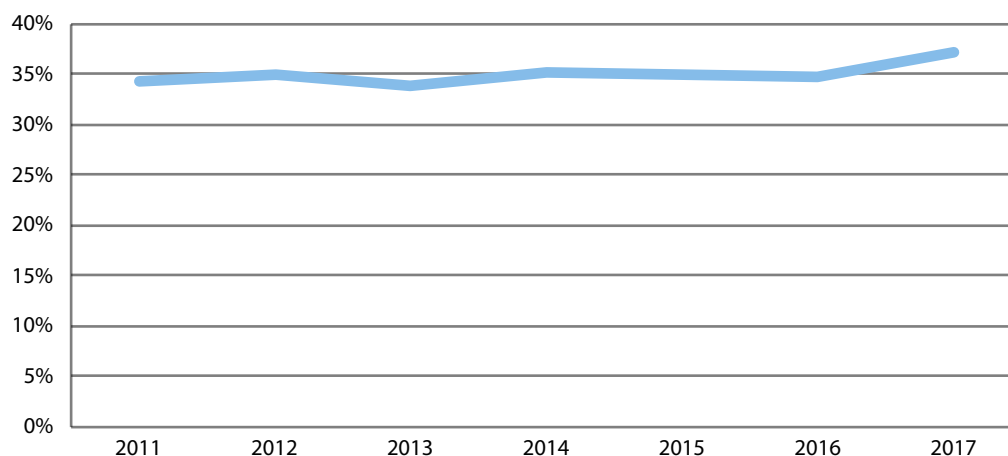
Ett annat sätt att mäta den svenska produktionens konkurrenskraft är svensk marknadsandel, som visar hur stor del av den totala förbrukningen som produceras i Sverige. Man bör dock ha i åtanke att marknadsandelen är ett relativt mått och påverkas av både efterfrågan och utbud. Om efterfrågan ökar snabbare än produktionen sjunker marknadsandelen trots att produktionen ökar.

Den svenska marknadsandelen för kött och mejeriprodukter har sjunkit sedan EU-inträdet år 1995, men den negativa trenden verkar vara bruten för kött, då den svenska marknadsandelen inom flera djurslag ökat de senaste åren. Den svenska marknadsandelen har varit relativt stabil för ägg, socker och matpotatis mellan åren 1995 och 2018. För spannmål har den svenska produktionen haft en marknadsandel som har överstigit 100 procent samtliga år sedan år 1995, med undantag av torkåret år 2018. Mellan olika frukter och grönsaker varierar marknadsandelen och vissa frukter och grönsaker kan endast produceras under viss tid av året och en del livsmedel går inte alls att producera i Sverige. Mer detaljerad information om marknadsandelar för olika produkter finns i bilaga I samt i en kortanalys. (Jordbruksverket, 2019)

4.1.5 Förädlingsgrad

Förädlingsgraden visar företagets förmåga att utveckla produkttegenskaper som det finns en betalningsvilja för på marknaden och som framgår av figur 18 har förädlingsgraden inom primärproduktionen legat på ungefär 35 procent under

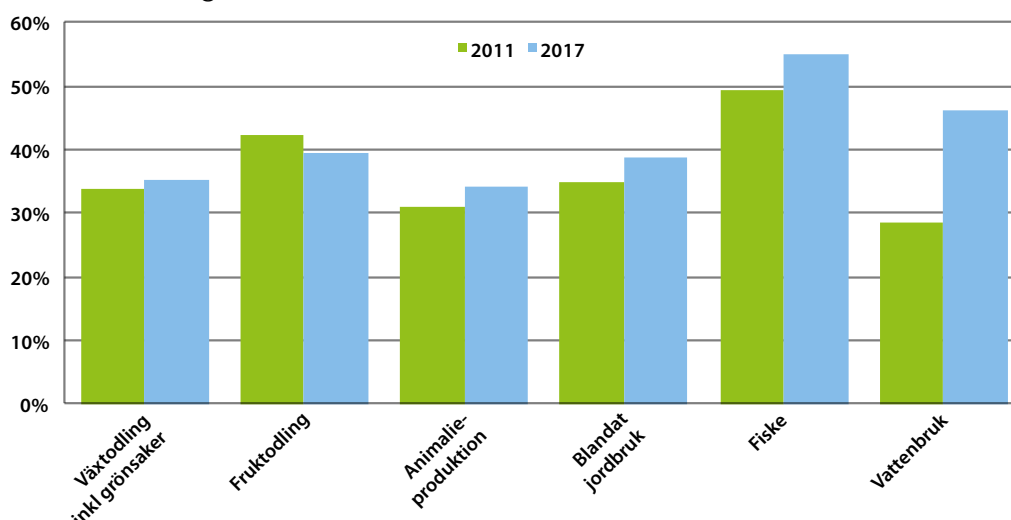
den undersökta perioden. Mellan år 2016 och år 2017 har utvecklingen dock varit positiv.

Figur 18. Förädlingsgrad för primärproduktionen 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Figur 19 visar förändringen i förädlingsgrad mellan åren 2011 och 2017 för olika delbranscher i primärproduktionen. Den största ökningen har skett inom vattenbruket. Inom jordbruket har förädlingsgraden vuxit mer inom animalieproduktion och blandat jordbruk än inom företag som enbart ägnar sig åt växt- eller fruktodling.

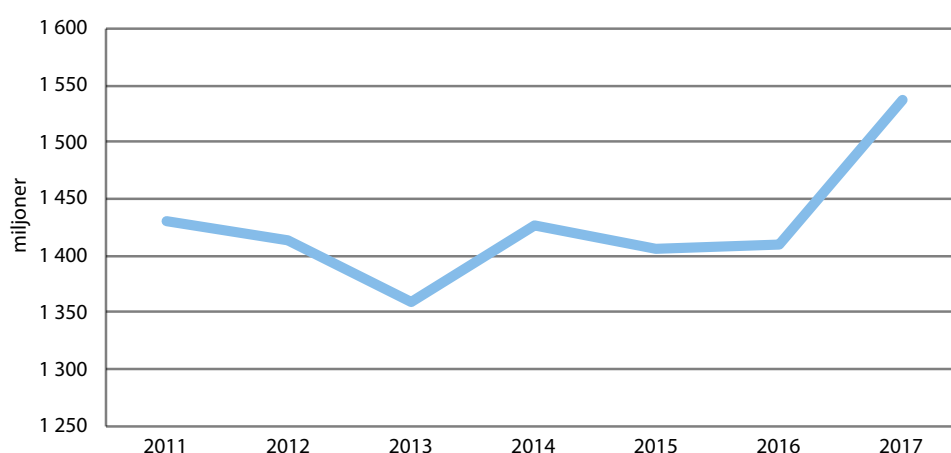

Figur 19. Förädlingsgrad inom olika delbranscher i primärproduktionen 2011 och 2017

Källa: SCB, egen bearbetning

Nyckeltalet arbetskraftsproduktivitet beräknas som förädlingsvärde per årsarbetstid och visar hur effektivt företaget använder sin arbetskraft. Mellan åren 2011–2017 ökade arbetskraftsproduktiviteten i primärproduktionen med åtta

procent till drygt 1,5 miljoner kronor per årsarbetstid (se bilaga F och figur 20). Noteras bör att subventioner är medräknade i förädlingsvärdet för primärledet, vilket är en skillnad gentemot andra led i livsmedelskedjan. Dessutom drivs en stor andel av företagen i primärledet som enskilda firmor och arbete som utförs av ägare till enskilda firmor räknas inte med bland antal årsarbetstider. Detta gör att förädlingsvärdet per årsarbetstid blir betydligt högre i primärproduktionen än i övriga led i livsmedelskedjan. Om det skulle vara möjligt att räkna bort subventioner från förädlingsvärdet i Företagens Ekonomi och inkludera ägare till enskilda firmor i antal årsarbetstider, skulle arbetskraftsproduktiviteten bli avsevärt lägre. Vid en jämförelse, baserad på jordbruksstatistik, beräknade EU-kommissionen arbetskraftsproduktiviteten i det svenska jordbruket till 33 596 euro år 2017 (Europeiska kommissionen, 2019).

Figur 20. Arbetskraftsproduktivitet för primärproduktionen 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

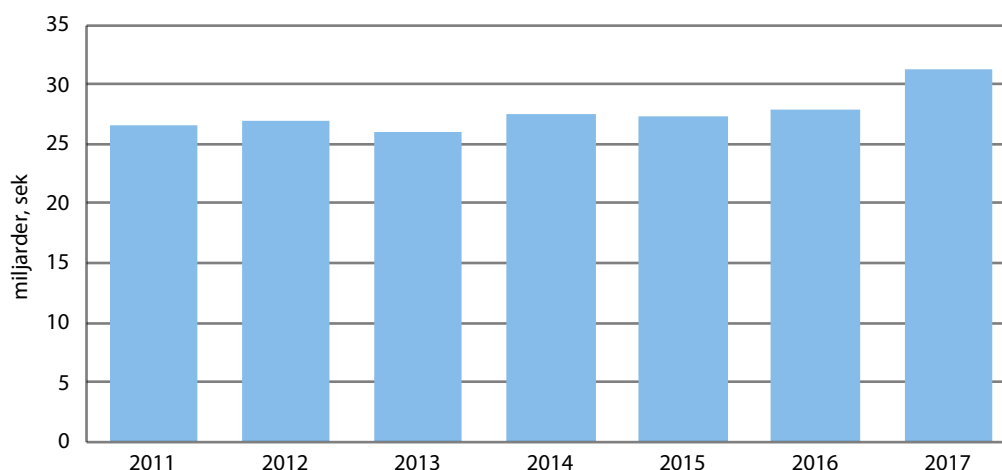
4.2 Produktion

Förädlingsvärdet för företag med huvudsaklig verksamhet inom primärproduktionen ökade med fyra procent mellan åren 2011–2017 till drygt 31 miljarder kronor. Som framgår av figur 21 var trenden svagt positiv under perioden, men förädlingsvärdet minskade under år 2013. Förklaringen till det minskade förädlingsvärdet år 2013 är, enligt EAA-kalkylen, framförallt höga priser på foder som köpts utanför sektorn och låga intäkter för spannmål.

Utvecklingen av förädlingsvärdet netto, enligt EAA-kalkylen, följer den utveckling som redovisas i figur 21. Undantaget är år 2016 då EAA-kalkylen visar på ett sämre resultat jämfört med året innan. Enligt EAA-kalkylen ökade förädlingsvärdet år 2017 och det förklaras av ett ökat produktionsvärde och den viktigaste faktorn här är ett högt värde för mjölkproduktionen, men även värdet av produktionen av foderväxter respektive spannmål var förhållandevis högt (Jordbruksverket, 2019). Det ökade produktionsvärdet i mjölkproduktionen förklaras

av ett högt pris, medan det höga produktionsvärdet för spannmål främst förklaras av en stor volym.

Enligt STECF-18-19 har förädlingsvärdet inom vattenbruket ökat under perioden. En viktig förklaring till detta är en ökad omsättning (Europeiska kommissionen, JRC Science for policy report, 2019). För yrkesfisket har förädlingsvärdet haft en positiv trend sedan år 2012. (Havs- och vattenmyndigheten och Statistiska centralbyrån)

Figur 21. Totalt förädlingsvärde i primärproduktionen 2011–2017, löpande priser

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Priser, valutakurser, löner, insatsvaror m.m. påverkar förädlingsvärdets utveckling och därför har vi valt att beskriva volymutvecklingen för de värdemässigt viktigaste sektorerna i primärledet i detta avsnitt. När vi nämner den senaste tioårsperioden är det perioden 2010–2019 som avses, men för sockerbetor, viltkött, frukt och grönsaker, vattenbruksprodukter och insjöfiske är den senaste tioårsperiod vi har statistik för 2009–2018.

4.2.1 Svensk produktion av vegetabilier

Preliminära uppgifter visar på en återgång till normala skördenivåer för **spannmål** under år 2019. Höga avkastningsnivåer i kombination med en stor areal för höstsådda grödor har beräknats ge en total spannmålsskörd som är 89 procent högre än fjolårets torkdrabbade skörd. Det enskilt största spannmålslaget som skördas i Sverige är höstveten och år 2019 beräknas hektaravkastningen bli den högsta någonsin som uppmätts i landet.

För **oljeväxter** förväntas också en återhämtning då skörden år 2019 beräknas bli 75 procent högre än föregående år och 23 procent högre än femårsgenomsnittet. I likhet med spannmål är det höstsådda grödor, närmare bestämt höstraps, som lagt grunden till en stor skörd under innevarande år. Prisförhållanden gentemot spannmål har också varit till oljeväxternas fördel, vilket bidragit till ökat odlingsintresse de senaste åren.

Potatisproduktionen i Sverige har i stort sett varit konstant under den senaste tioårsperioden. Även potatis drabbades av torkan år 2018 men totalt sett inte lika kraftigt som spannmål och oljeväxter. För år 2019 beräknas skörden av både mat- och stärkelsepotatis bli tre respektive sex procent högre än det senaste femårsgenomsnittet. Trenden med lägre areal för odlingen av **sockerbetor** fortsatte även under år 2019, trots detta beräknas en god skörd då hektaravkastningen beräknas bli högre än det senaste femårsgenomsnittet.

4.2.2 Svensk animalieproduktion

Produktionen av **griskött** har minskat med nio procent de senaste tio åren. Andelen svenskt griskött av förbrukningen försvagades kraftigt i början och mitten av perioden, men har återhämtat sig de senaste åren. Den svenska andelen av konsumtionen ligger på cirka 75 procent. Under år 2019 minskade den svenska grisköttsproduktionen med fyra procent. En god efterfrågan på svenskt kött har lett till höga producentpriser.

Produktionen av **nötkött** har ökat med en procent de senaste tio åren. Under år 2019 ökade produktionen med nästan fyra procent, vilket är en reaktion på god efterfrågan och relativt höga priser till nötköttsproducenterna. Minskningen av mjölkproduktionen är en av orsakerna till att slakten av kvigor ökat. Konsumenternas ökade medvetenhet om svenska mervärden har stärkt efterfrågan på svenskt nötkött.

Produktionen av **lammkött** har ökat med två procent de senaste tio åren. Under år 2019 minskade produktionen med sex procent. Förbrukningen per person i Sverige av lammkött ökade med 0,3 kilo mellan 2009 och 2018, vilket motsvarar 16 procent. Den svenska andelen av konsumtionen är cirka 30 procent.

Produktionen av **matfågel** har ökat med 36 procent de senaste tio åren. Förbrukningen av matfågel har ökat kraftigt till följd av konsumenternas ökade efterfrågan. Per capita konsumtionen har ökat från 18 kilo till 22 kilo de senaste tio åren.

Produktionen av **ägg** har ökat med 33 procent de senaste tio åren. Andelen svenska ägg av förbrukningen har haft en stigande trend och ligger på nästan 100 procent. En orsak till detta är de svenska salmonellagarantierna.

Invägningen av **mjölk** sjönk med drygt fem procent mellan åren 2010 och 2019. Under år 2019 minskade invägningen med två procent. Konsumtionen av mjölkprodukter ökar per person, men en allt större andel är import. Den svenska andelen av konsumtionen är drygt 70 procent men siffran skiljer sig mycket mellan olika produkter. För ost är den svenska andelen av förbrukningen cirka 40 procent.

Produktionen av **viltkött** i Sverige har varierat mellan strax över 15 000 ton och strax under 19 000 ton de senaste tio åren. Produktionen av renkött har legat mellan 1 000 och 2 000 ton det senaste decenniet.

4.2.3 Svensk produktion av vissa frukter och grönsaker

Den svenska totalkonsumtionen av frukt och grönsaker har ökat stadigt under en längre tid. År 2017 låg konsumtionen av frukt på ungefär 680 000 ton och konsumtionen av grönsaker på ungefär 650 000 ton. Konsumtionen av färska grönsaker har ökat med 31 procent de senaste tio åren. Ökningen för färska frukter och bär är något svagare, 10 procent under samma period. Siffrorna för år 2018 visar dock på en minskning av konsumtionen för både frukt och grönsaker; ungefär 620 ton respektive ungefär 625 ton.

Den svenska produktionen av **äpplen** ökar och har de senaste åren uppgått till ungefär 25 000 ton om året. År 2017 minskade avkastningen något framför allt på grund av frostsador under våren, skörden år 2018 var dock rekordhög. Avkastningen per hektar har ökat i Sverige eftersom ny odlingsteknik har introducerats. I takt med att odlingarna moderniseras ökar den genomsnittliga avkastningen och är idag 20 procent högre än för tio år sedan.

Säsongen för svenska **jordgubbar** är kort, under juni och juli är det högsäsong för den svenska produktionen. Sedan år 2010 har produktionen ökat med 35 procent, vilket beror på betydligt högre avkastningsnivåer än tidigare och även en ökad areal. År 2015 var ett år med mycket gynnsamma förutsättningar för jordgubbsodling och skörden blev därför rekordstor, 17 000 ton.

Den svenska **tomatproduktionen** har under många år minskat. För tjugo år sedan producerades 19 000 ton tomater vilket kan jämföras med de senaste årens nivå på runt 15 000 ton. För att möta konkurrensen från de importerade specialtomaterna har många svenska odlare ställt om till småtomater som har ett högre värde per producerat kilo. Detta syns i statistiken som en produktionsminskning eftersom de ger en lägre avkastning i kg/m². År 2018 bidrog den långa och varma sommaren till en stor skörd på drygt 18 000 ton.

Produktionen av **växthusgurka** har varit relativt konstant de senaste fem åren, med viss årlig variation. År 2016 var förhållandena gynnsamma under främst första halvan av odlingssäsongen, vilket resulterade i en något högre skörd jämfört med föregående år.

Den svenska frilandsodlingen av grönsaker domineras av **morötter**, ungefär en fjärdedel av den totala grönsaksarealen används för att odla morötter. Morotsproduktionen har dock inte följt någon tydlig trend de senaste tio åren, utan har varierat mellan åren. Detta beror delvis på ganska stora variationer i hur stora arealer som används för morotsodling från år till år.

Produktionen av **isbergssallat** har legat stabilt runt 25 000–30 000 ton under de senaste åren, dock med årsvisa variationer. År 2018 var dock skörden påtagligt lägre, 17 800 ton, vilket beror på en dålig avkastning det året. Från och med år 2014 inkluderar tabellen i bilaga H även annan **sallat** (bladgrönsaker i form av småblad), vilket är en salladsprodukt som ökar i grönsaksdiskarna. År 2018 uppgick den produktionen till 8 200 ton.

4.2.4 Svenskt yrkesfiske och vattenbruk

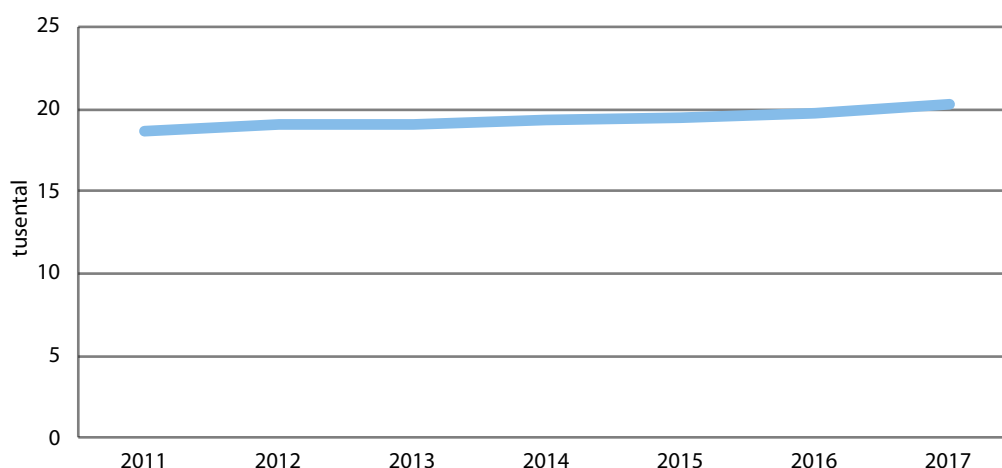
Utvecklingen av fångstvolymerna inom det **marina fisket** styrs till stor del av storleken på fiskekvoterna, vilka beslutas av EU. Vissa kvoter nyttjas dock inte fullt ut eftersom det inte är ekonomiskt lönsamt att fiska upp dem. Under en följd av år minskade volymerna i det marina fisket, men under senare år har det skett en ökning och volymerna har legat runt 200 000 ton per år. De värdemässigt viktigaste arterna i det svenska marina fisket är sill, skarpsill, räka, kräfta, torsk och vissa år tobis.

Det svenska **insjöfisket** är volymmässigt litet, men värdemässigt större eftersom flera fiskarter betingar ett högt kilopris. Viktiga arter i insjöfisket är gös och kräfta. De totala fångsterna har de senaste tio åren legat runt 1 500 ton.

Vattenbruksproduktionen har ökat under den senaste tioårsperioden. Framförallt gäller det den ekonomiskt viktigaste produktionsgrenen, produktion av matfisk. Mellan år 2017 och år 2018 visar statistiken på en minskad produktion (Jordbruksverket, 2019). Orsaken till minskningen kan delvis förklaras av produktionsbortfall på grund av sjukdomar hos fisken. Den i särklass viktigaste arten i den svenska matfiskproduktionen är regnbåge följt av röding.

4.2.5 Årsarbetstider och utbildningsnivå

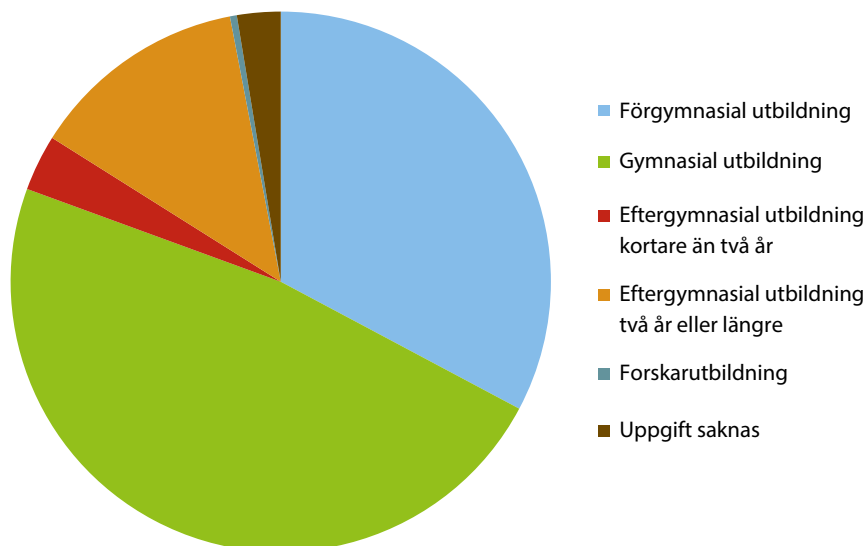
Som framgår av figur 22 så har antalet årsarbetstider i primärproduktionen ökat med drygt nio procent mellan år 2011 och år 2017. Av de sysselsatta har knappt hälften gymnasieutbildning och drygt 33 procent kortare utbildning än så. Endast 13 procent av de som är sysselsatta inom primärproduktionen har minst två år eftergymnasialutbildning (figur 23).

Figur 22. Antal årsarbetstider i primärproduktionen 2011–2017

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Ungefär tre fjärdedelar av alla som är anställda inom primärproduktionen är män och de flesta, både män och kvinnor, är i åldersspannet 40–64 år. Av de sysselsatta inom primärproduktionen hade 93 procent Sverige som födelseland.

Figur 23. Andel sysselsatta efter högsta uppnådda utbildning 2018

Källa: SCB, Sysselsättningsregistret.

4.3 Relevanta nationella miljömål

Produktionen ska öka samtidigt som relevanta miljömål nås enligt livsmedelsstrategin. Indikatorer för de miljömål som identifierats som mest relevanta i relation till Livsmedelsstrategin finns i statistikbilagan. Som framgår av avsnitt 2.2.2 har utöver Generationsmålet sju miljömål identifierats som mest relevanta i relation till livsmedelsstrategin. För primärproduktionen är dessutom miljömålet Ett hav i balans samt Levande kust och skärgård relevant liksom God bebyggd miljö.

Begränsad klimatpåverkan

Den svenska miljöpolitiken ska (Naturvårdsverket, 2018) fokusera på att konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. Målet Begränsad klimatpåverkan³⁰ ska nås i en takt så att biologisk mångfald bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.

³⁰ Målet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären stabiliseras på en nivå där människans påverkan på klimatsystemet inte blir farligt.

Det huvudsakliga måttet för att följa upp utsläpp av växthusgaser inom Sveriges gränser är **territoriella utsläpp**³¹. Under år 2018 uppgick de territoriella utsläppen av växthusgaser från jordbruket³² i Sverige till knappt 6,8 miljoner ton koldioxidequivaler, vilket var en minskning med en procent jämfört med 2011. Motsvarande uppgifter om territoriella utsläpp från fisket och vattenbruket redovisas inte separat, utan de ingår i andra sektorers utsläpp (främst arbetsmaskiner och industri).

Noteras bör dock att utsläppen från fiske och vattenbruk är jämförelsevis små. Under år 2017 uppgick de territoriella utsläppen av växthusgaser från arbetsmaskiner i jordbruket samt fiskebåtar i Sverige till 620 000 ton koldioxidequivaler, vilket var en minskning med 23 procent jämfört med år 2011 (Naturvårdsverket, 2020)

Det betonas i livsmedelsstrategin att både produktionen och konsumtionen ska vara hållbar. En hållbar produktion kan mätas med hjälp av **produktionsbaserade utsläpp**³³ av växthusgaser från svenska företag och personer både i och utanför Sveriges gränser. De produktionsbaserade utsläppen av växthusgaser från jordbruket, fisket och vattenbruket uppgick till 8,4 miljoner ton koldioxidequivaler år 2017, vilket var en minskning med tre procent jämfört med 2011 (SCB, 2020).

Ett rikt växt och djurliv

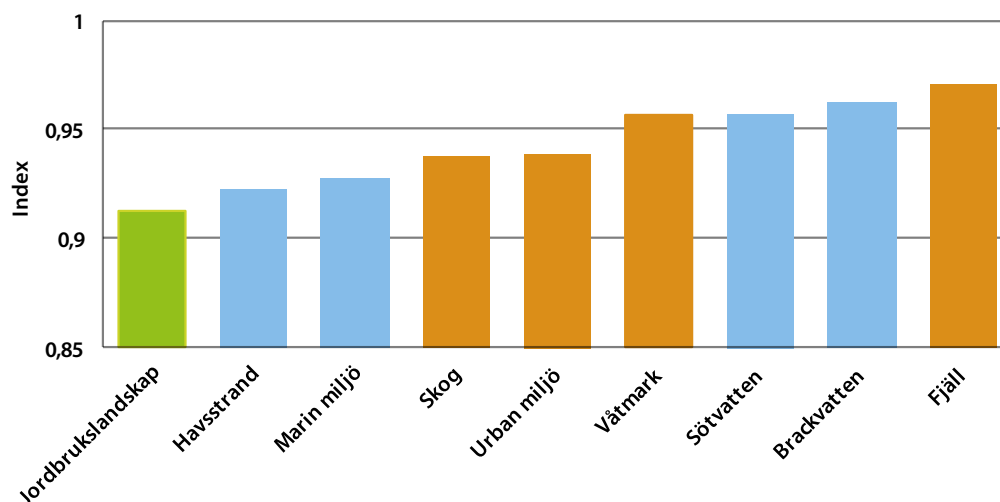
En svensk animalieproduktion är en grundläggande förutsättning för att upprätthålla ett öppet odlingslandskap och för att bevara djur och växter som är förknippade med betesmarker. Det innebär att de positiva miljöeffekter som är förknippade med denna produktionsinriktning skulle gå förlorade om den flyttade utomlands.

Ett rikt växt och djurliv (som nämns i proposition 2016/2017:104) kan mätas med hjälp av Rödlisteindex, som indikerar förlust av biologisk mångfald. Rödlisteindex (Sandström, J m.fl, 2015) kan anta värden mellan 0 och 1. Om alla bedömda arter i en grupp har livskraftiga populationer skulle indexet för gruppen ha värdet 1, medan om alla arter vore utdöda från landet skulle det ha värdet 0. Rödlisteindex har tagits fram för vissa artgrupper och landskapstyper, bland annat jordbrukslandskapet och den marina miljön, för åren 2015, 2010, 2005 och 2000. Artdatabanken har i uppdrag av Naturvårdsverket att rapportera skillnader i index mellan olika landskapstyper för miljömålsuppföljningen (se figur 24) (SLU, 2017). Jämfört med tidigare år ingår betydligt fler arter i indexet för 2017. De tester som Artdatabanken har gjort visar att skillnaderna i rödlisteindex mellan åren är mycket små.

31 De totala territoriella utsläppen uppgick år 2018 till knappt 52 miljoner ton koldioxidequivaler, vilket var en minskning med 14 procent jämfört med år 2011.

32 Utsläppen som anges för jordbruk avser enbart metan och lustgas. Andra utsläpp från jordbruket redovisas främst inom markanvändning och arbetsmaskiner.

33 De totala produktionsbaserade utsläppen uppgick år 2017 till 63 miljoner ton, vilket var en minskning med åtta procent jämfört med år 2011.

Figur 24. Rödlisteindex 2017 för olika landskapstyper

Not: Indexet beräknar andelen rödlistade arter i förhållande till andelen som bedöms vara livskraftiga. Arter som är rödlistade i kategorin kunskapsbrist ingår inte i indexet.

Not: Om alla arter i en grupp är livskraftiga är indexet 1, om alla arter är utdöda är indexet 0.

Källa: Artdatabanken, SLU

Jordbrukslandskap och Marin miljö har en större andel av artstocken på rödlistan än andra landskapstyper, t.ex. Fjäll och Sötvatten. När det gäller jordbruksmark orsakas detta sannolikt av minskad areal samt av minskade naturbetesmarker. För Marin miljö saknas nära hälften av arterna i indexet, eftersom de är rödlistade i kategorin kunskapsbrist. Om de kunnat klassas på övriga kategorier i rödlistesystemet hade det sannolikt varit lägre. (SLU, 2017)

Hav i balans samt levande kust och skärgård

En hållbar produktion av fisk förutsätter hållbara fiskbestånd och miljömålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. Andelen fisk- och skaldjursbestånd som nyttjas på ett hållbart sätt ökade med en procentenhet mellan åren 2015–2017 till 20 procent. Även antalet bestånd som var möjliga att bedöma ökade. Noteras bör att andelen bestånd som bedöms nyttjas hållbart varierar mellan olika havsområden. Bedömningen om bestånden är hållbart nyttjade eller inte baseras på principen om maximal hållbar avkastning³⁴ för internationellt förvaltade bestånd samt på expertbedömningar för nationellt förvaltade bestånd. (SLU och Havs- och Vattenmyndigheten, 2019)

Flottrapporten för 2018 (Havs- och Vattenmyndigheten, 2019) visar att segment i fiskeflottan som använder aktiva redskap (trål m.m.) överlag inte fiskar på bestånd som är överfiskade, medan segment som använder passiva redskap (nät m.m.) i större utsträckning fiskar på bestånd som är överfiskade (dock inom satta fångstkvoter). Det är dock värt att notera dels att passiva redskap bara står för 2–4 procent av den fiskade volymen, dels att statistiken inte säger något om hur fiskeflottan faktiskt bidrar till fiskdödligheten. Rapporten visar vidare att

³⁴ Maximal hållbar avkastning, MSY (Maximum Sustainable Yield). MSY är ett teoretiskt begrepp som motsvarar den högsta möjliga årliga fångst som kan upprätthållas över tiden genom att hålla ett bestånd på en nivå där det producerar maximal tillväxt.

för de flesta segmenten av det svenska fisket har fisket ingen effekt på hotade bestånd.

Ett rikt odlingslandskap

Miljömålet (som nämns i proposition 2016/2017:104) kan mätas med hjälp av indikatorn betesmark och slåtterängar som får någon form av miljöersättning. Under år 2019 uppgick de till 461 284 hektar, vilket var en ökning med tre procent jämfört med år 2011. Miljömålet kan även mätas med hjälp av Fåglar och fjärilar som påverkas av hur jordbruket bedrivs. I statistikbilagan återfinns dessa indikatorer som index, där vi valt att sätta år 2016 till 100 som är året innan livsmedelsstrategin beslutades.

God bebyggd miljö

En av preciseringarna för miljömålet *God bebyggd miljö* är Hållbar avfallshantering. Preciseringen innebär att all avfallshanteringen ska vara effektiv i hela samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Vi använder oss av indikatorn matavfall för att följa utvecklingen för hållbar produktion och konsumtion. I matavfall inkluderas både det oundvikliga (till exempel skal) och onödigt matavfall (till exempel matrester och öppnade matförpackningar). Under år 2018 uppkom det cirka 98 000 ton matavfall i primärproduktionen vilket motsvarar i genomsnitt 10 kg matavfall per person enligt SMED:s kartläggning och är oförändrad volym jämfört med tidigare mätningar. Noteras bör att uppgifterna om matavfall från primärproduktion inte har uppdaterats sedan år 2014 och bedöms därför som osäkra. Det pågår ett arbete på Jordbruksverket och Naturvårdsverket med att utveckla statistiken. (Naturvårdsverket, 2020)

Giftfri miljö

En giftfri miljö kan mätas med hjälp av en indikator som visar det totala antalet beräknade hektardoser av växtskyddsmedel över tid. Antalet beräknade hektardoser visar intensiteten i odlingen och är en av flera möjliga mätmetoder för att följa upp miljö kvalitetsmålet *Giftfri miljö*. I indikatorn ingår antalet beräknade hektardoser för ogräsmedel, svampmedel, tillväxtreglering och insekter. Med hjälp av indikatorn kan vi följa om en ökad odling leder till en ökad användning av växtskyddsmedel. Indikatorn återfinns i statistikbilagan som ett index, där vi valt att sätta år 2016 till 100 som är året innan livsmedelsstrategin beslutades. Indexet har minskat sedan år 2016 och uppgick till 96 år 2018. Noteras kan att det finns en indikator inom miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap som följer andelen ekologiskt odlad åkermark i utpräglad slättbygd. Den indikatorn kommer även användas i uppföljningen av *Giftfri Miljö* inom Livsmedelsstrategin i framtiden.

Ingen övergödning

Miljömålet om ingen övergödning kan mätas med växtnäringsbalanser som visar hur mycket näringsämnen som tillförs respektive förs bort från åkermarken. Om det tillförs lika mycket näringsämnen som det förs bort, är indikatorerna o. Vi har i statistikbilagan en indikator för växtnäringsbalanser kväve och en indikator för växtnäringsbalanser fosfor. Senast tillgängliga data avser år 2016 och då uppgick växtnäringsbalansen kväve till 37 och motsvarande för fosfor till o.

4.4 Framtidsutblick

Lantbruksbarometern är en årlig rapport, sedan 1987, som visar lantbrukarnas uppfattning om det aktuella läget inom lantbruket. Upplagan från våren år 2020 (LUDVIG & CO, Swedbank och Sparbankerna, 2020) baseras på 1 000 intervjuer under januari år 2020 och presenteras av LUDVIG & CO, LRF konsult och Sparbankerna.

Jämfört med för ett år sedan upplever lantbrukarna att lönsamheten har förbättrats jämfört med året innan. Noteras bör dock att år 2018 var ett år starkt präglad av torkan och med en mycket dålig skörd. Totalt upplevde 48 procent av lantbrukarna i januari år 2020 att de har en god eller mycket god lönsamhet, vilket är på nästan samma nivå som våren år 2018, men betydligt högre än våren år 2019 då endast 34 procent av lantbrukarna bedömde att de hade en god lönsamhet. När lantbrukarna uppskattar sin lönsamhet om ett år tror de att lönsamheten kommer att förbättras ytterligare.

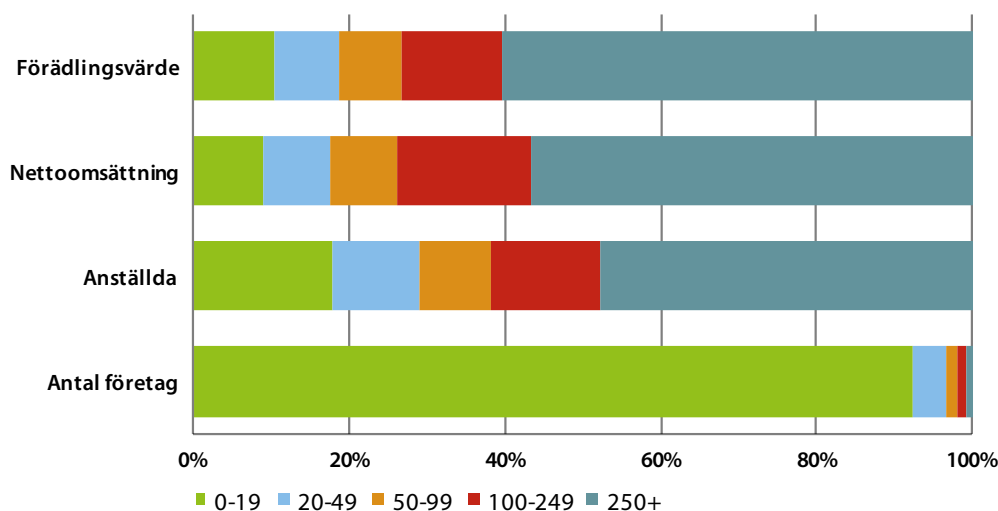
Grisproducenter är de som upplever bäst lönsamhet och de som upplever störst förbättring jämfört med föregående år. Näst bäst lönsamhet upplever mjölkproducenterna. Sämst lönsamhet upplever nötköttsproducenterna följt av växtodlingsföretagen. Båda dessa produktionsgrenar tror dock på förbättringar under det närmaste året.

5 Livsmedelsindustri

I detta kapitel visar vi utvecklingen för livsmedelsindustrin (det andra ledet i livsmedelskedjan) mellan åren 2011–2018. I bilaga D-G finns uppgifter från år 2008 fram till senast tillgängliga år och i bilaga B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter. De grundläggande indikatorerna redovisas som ett aggregat för hela ledet, som kan delas in i följande undergrupper:

- Livsmedel
- Drycker
- Tobak

Under år 2017 uppgick antalet företag med huvudsaklig verksamhet i livsmedelsindustrin till drygt 4 000 samtidigt som antalet årsarbetstider uppgick till drygt 50 000 stycken. Figur 25 visar strukturen i livsmedelsindustrin år 2017, det vill säga hur livsmedelsindustrins totala antal företag, anställda (årsarbetstider), omsättning och förädlingsvärde fördelas över olika storleksklasser av företag. Som framgår av figur 25 utgör företag med färre än 20 anställda drygt 90 procent av företagen i livsmedelsindustrin, vilket kan jämföras med 99 procent i livsmedelskedjan som helhet. Däremot skapas mer än hälften av nettoomsättningen och förädlingsvärdet av den dryga procent företag som har fler än 250 anställda. Cirka 60 procent av förädlingsvärdet och nettoomsättningen finns i företag med fler än 250 anställda, vilket är cirka 20 procentenheter högre än i livsmedelskedjan. Livsmedelsindustrin är med andra ord en sektor med många små företag och ett fåtal stora, som skapar merparten av de ekonomiska värdena.

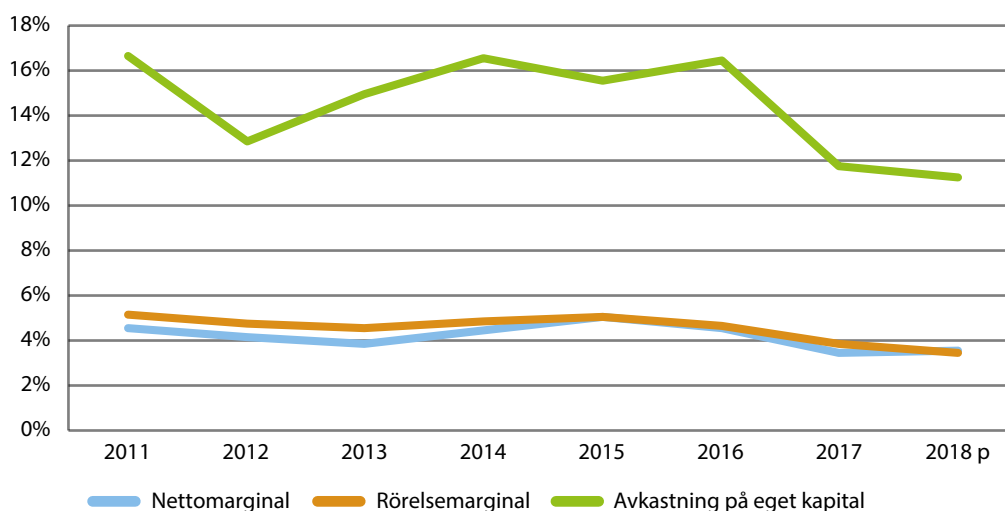

Figur 25. Antal företag, anställda, omsättning och förädlingsvärde per storleksklass (efter antalet anställda) i livsmedelsindustrin år 2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

5.1 Konkurrenskraft

Konkurrenskraften mäts i denna rapport utifrån tre olika lönsamhetsmått (nettomarginal³⁵, rörelsemarginal³⁶ samt avkastning på eget kapital³⁷). I figur 26 nedan visas de tre nyckeltalen för företag med huvudsaklig verksamhet inom livsmedelsindustrin mellan åren 2011–2018. När nyckeltalen som speglar lönsamhet och konkurrenskraft studeras bör man ha i åtanke att i vissa led i livsmedelskedjan ska vinsten i enskilda firmor förutom att ge avkastning på eget kapital även täcka insatsen för eget arbete och därför bör man undvika att jämföra nivåerna mellan de olika leden.

Figur 26. Lönsamhetsmått (median) för livsmedelsindustrin 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Figur 26 visar att livsmedelsindustrins nettomarginal har minskat något, men legat på en stabil nivå runt fyra procent under den studerade perioden. Att nivån på nettomarginalen är jämförelsevis låg kan bero på att det i detta led finns några större företag vars affärsidé bygger på att hantera mycket stora volymer med jämförelsevis liten vinstmarginal. Livsmedelsindustrin är förhållandevis kapitalintensiv med höga fasta kostnader som gör att det kan ta tid att ställa om produktionen. Då ledet hanterar stora volymer behöver dock inte nettomarginalen vara lika hög som i led som hanterar lägre volymer för att få en rimlig avkastning på eget kapital.

En stabil nettomarginal tyder på en stabil marknad. Även rörelsemarginalen i företag som har sin huvudsakliga verksamhet inom livsmedelsindustrin har haft en nedåtgående trend under den studerade tidsperioden och uppgick till knappt fyra procent år 2018. Som framgår av figur 26 har även avkastningen på eget kapital en nedåtgående trend under den studerade perioden, även om fluktuationer finns mellan åren. Nyckeltalet för år 2018 var dock det lägsta under

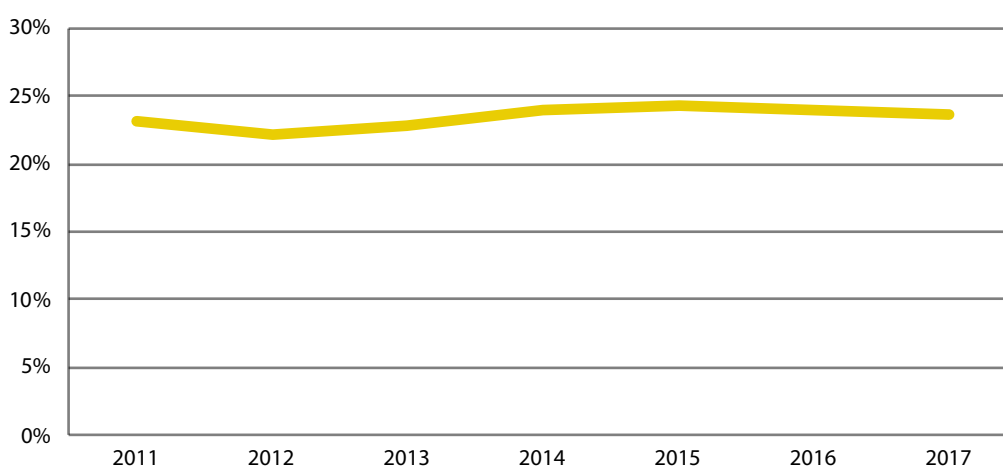
³⁵ Visar hur effektivt företaget utnyttjat sin omsättning.

³⁶ Visar det procentuella överskott som varje omsättningskrona ger, efter avdrag för rörelsens kostnader.

³⁷ Visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget, eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera det.

den studerade tidsperioden. En anledning kan vara den svåra torkan under år 2018 som medförde högre råvarukostnader för de svenska livsmedelsproducenterna, vilket bidrog till en lägre lönsamhet. Enligt Livsmedelsföretagen motsvarar råvarukostnaden cirka 60 procent av omsättningen i ett genomsnittligt livsmedelsföretag (Livsmedelsföretagen, 2020).

Företagens lönsamhet påverkas av deras förädlingsgrad³⁸ och produktivitet. Som framgår av figur 27 har förädlingsgraden varit relativt stabil i livsmedelsindustrin och pendlat kring 24 procent mellan åren 2011–2017. Att förädlingsgraden inte utvecklas positivt över tid tyder på att livsmedelsindustrin som aggregat har stagnerat vad gäller produktutveckling. Det finns dock skillnader mellan olika delbranscher inom livsmedelsindustrin.

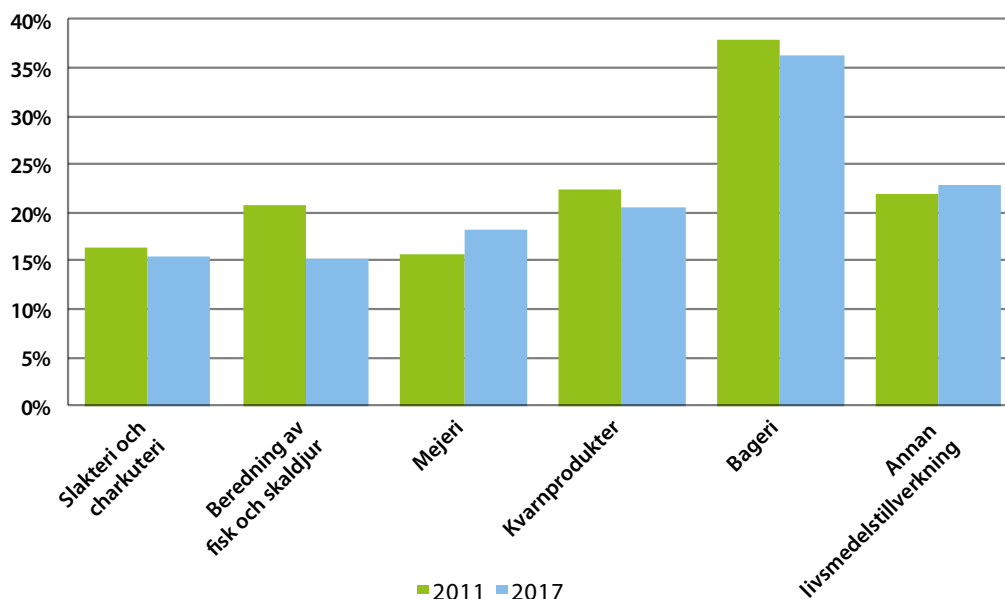

Figur 27. Förädlingsgrad för livsmedelsindustrin 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Det finns dock skillnader mellan olika delbranscher inom livsmedelsindustrin. Figur 28 visar förädlingsgraden år 2011 och år 2017 för sex olika delbranscher inom livsmedelsindustrin. Av dessa sex delbranscher är det bara mejeri och annan livsmedelstillverkning som har ökat sin förädlingsgrad. I övriga branscher har den sjunkit mellan åren 2011 och 2017.

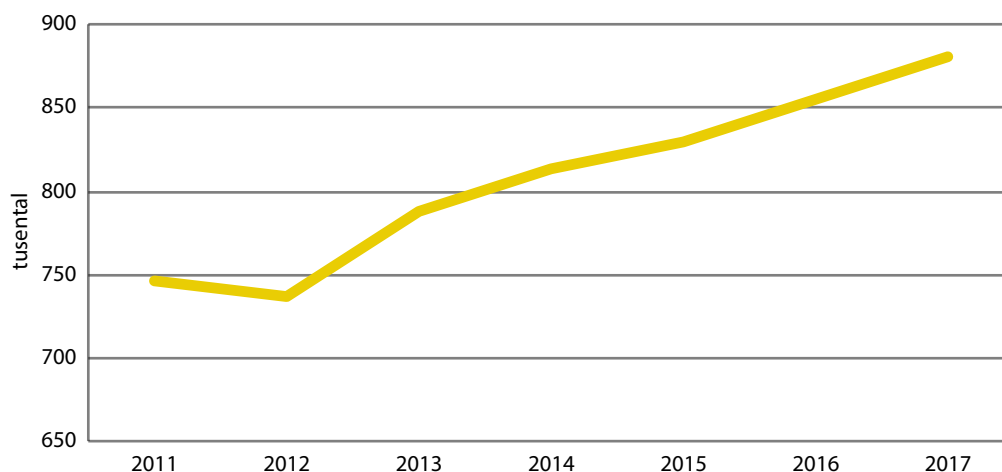
³⁸ Visar företagets förmåga att utveckla produkttegenskaper som det finns en betalningsvilja för på marknaden.

Figur 28. Förädlingsgrad i olika branscher i livsmedelsindustrin

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Mellan åren 2011–2017 ökade arbetskraftsproduktiviten³⁹ i livsmedelsindustrin med 18 procent till 880 934 kronor per årsarbetstid. Under den studerade tidsperioden har arbetskraftsproduktiviteten aldrig varit så hög som år 2017, vilket sannolikt delvis kan förklaras av en ökad automatisering men även av ökade produktionsvolymerna.

Figur 29. Arbetskraftsproduktivitet för livsmedelsindustrin 2011–2017

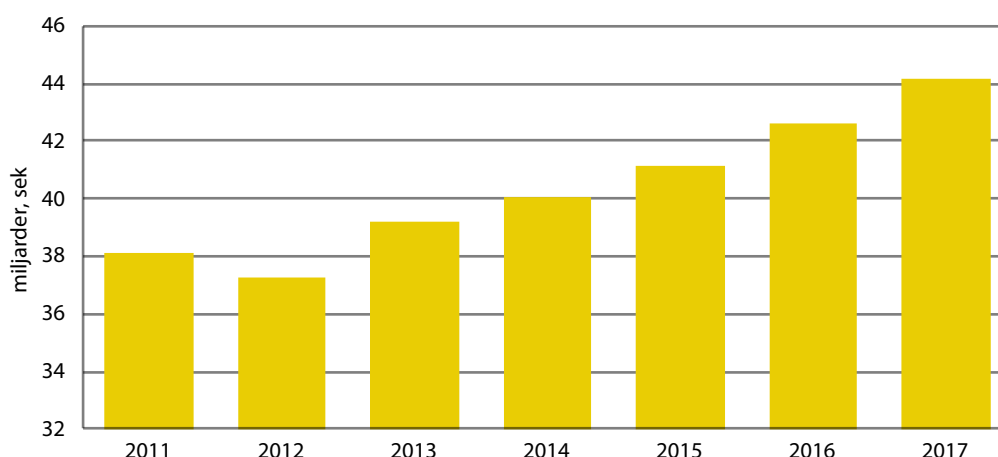
Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

³⁹ Mätt som förädlingsvärde dividerat med antal årsarbetstider.

5.2 Produktion

Förädlingsvärdet för företag med huvudsaklig verksamhet inom livsmedelsindustrin ökade med 16 procent mellan åren 2011–2017 (se figur 30). Tillväxten i förädlingsvärde varierar sannolikt mellan livsmedelsindustrins tre delbranscher: livsmedel, drycker samt tobak, men på grund av statistiksekretess är det inte möjligt att redovisa utvecklingen för delbranscherna. Enligt uppgifter från Livsmedelsföretagen ökade förädlingsvärdet med cirka 35 procent mellan åren 2011 och 2017 i delbranschen tobak, vilket kan jämföras med en ökning på 20 procent i delbranschen drycker och knappt 20 procent i delbranschen livsmedel.

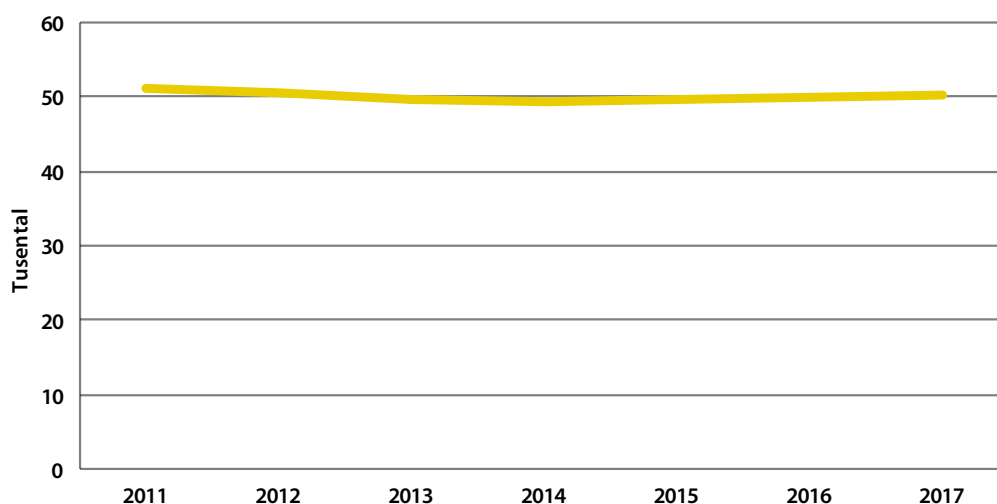
Figur 30. Totalt förädlingsvärde i livsmedelsindustrin 2011–2017, löpande priser

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

I föregående kapitel presenterades volymutvecklingen för de värdemässigt viktigaste varugrupperna i primärledet. Tyvärr är det inte möjligt att redovisa volymuppgifter för varor som produceras i senare led i livsmedelskedjan och vi redovisar därför detaljerade uppgifter för förädlingsvärdet i bilaga D-G. När dessa uppgifter studeras bör man ha i åtanke att vissa delbranscher i livsmedelsförädling saknas på grund av statistiksekretess. Noteras bör även att makrotrender som priser, valutakurser, löneutveckling, insatsvaror med mera påverkar förädlingsvärdets utveckling, men även att företags förädlingsvärde påverkas på mikronivå av saker som till exempel innovation och affärsmodeller.

5.2.1 Årsarbetstider och utbildningsnivå

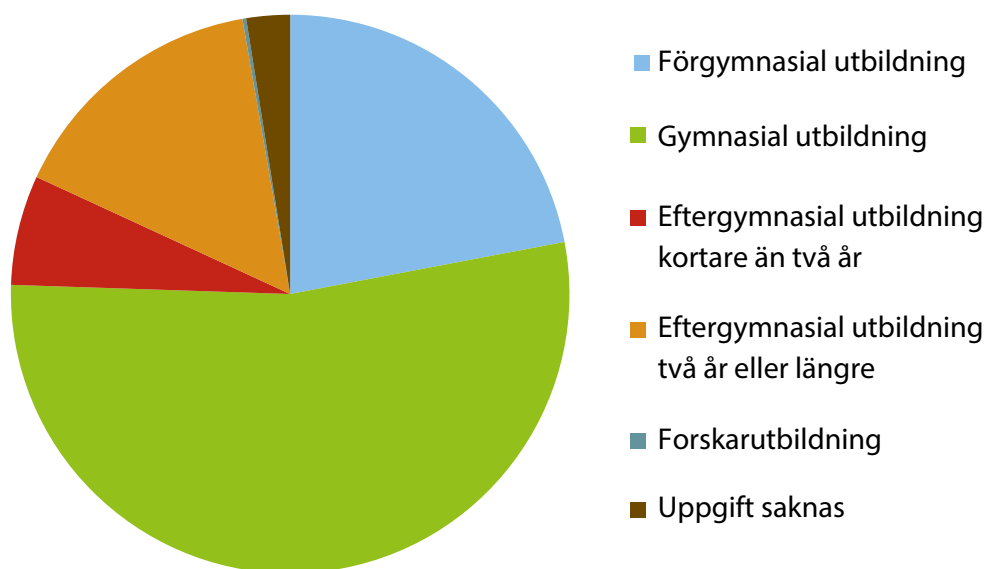
Antalet årsarbetstider i företag som har sin huvudsakliga verksamhet inom livsmedelsindustrin har mellan åren 2011–2017 legat relativt stabilt på cirka 50 000 årsarbetstider som ses i figur 31. Utvecklingen mot mer automation i livsmedelsindustrin har dock inneburit att antalet årsarbetstider minskat något, men noteras kan även att antalet årsarbetskrafter ökat inom delbranscherna drycker samt tobak.

Figur 31. Antal årsarbetstider i livsmedelsindustrin 2011–2017

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Då både produktivitet och förädlingsgrad är direkta resultat av kunskap och innovation visas i figur 32 andelen

Figur 32. Andelen sysselsatta efter högsta uppnådda utbildning 2018

Källa: SCB, Sysselsättningsregistret.

Som framgår av figur 32 har tre fjärdedelar (75,5 procent) av de som var sysselsatta inom livsmedelsindustrin år 2018 högst förgymnasial eller gymnasial utbildning. Noterbart är att väldigt få hade forskarutbildning. Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning uppgår till 21 procent, vilket är något högre än för livsmedelskedjan som helhet. Sysselsättningsregistret visar även att:

- 61 procent av antalet sysselsatta är män,

- merparten av antalet sysselsatta män och kvinnor finns i spannet 40–64 år, och
- 75 procent av de sysselsatta hade Sverige som födelseland, fem procent hade EU28 utanför Norden som födelseland, fem procent hade Europa utanför EU28 och Norden som födelseland och en procent hade Norden utom Sverige som födelseland.

5.3 Relevanta nationella miljömål

Livsmedelsstrategin har som mål att produktionen av livsmedel ska öka i Sverige, samtidigt som relevanta miljömål nås. Som framgår av avsnitt 2.2.2 har *Generationsmålet* och ytterligare sju miljömål identifierats som relevanta i relation till livsmedelsstrategin. Av dessa miljömål finns det statistik för tre som kan relateras till livsmedelsindustrin.

Begränsad klimatpåverkan

Den svenska miljöpolitiken ska (Naturvårdsverket, 2018) fokusera på att konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. Målet *Begränsad klimatpåverkan*⁴⁰ ska nås i en takt så att biologisk mångfald bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.

Det huvudsakliga måttet för att följa upp utsläpp av växthusgaser inom Sveriges gränser är **territoriella utsläpp**⁴¹. Under år 2018 uppgick de territoriella utsläppen av växthusgaser från livsmedelsindustrin⁴² till 325 000 ton koldioxidekvivalenter, vilket var en minskning med drygt 30 procent jämfört med år 2011. (Naturvårdsverket, 2020)

Det betonas i livsmedelsstrategin att både produktionen och konsumtionen ska vara hållbar. En hållbar produktion kan mätas med hjälp av **produktionsbaserade utsläpp**⁴³ av växthusgaser som visar utsläpp från svenska företag och personer både i och utanför Sveriges gränser. De produktionsbaserade utsläppen av växthusgaser från livsmedelsindustrin uppgick till 719 000 ton koldioxidekvivalenter år 2017, vilket var en minskning med 14 procent jämfört med år 2011. (SCB, 2020)

⁴⁰ Målet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären stabiliseras på en nivå där människans påverkan på klimatsystemet inte blir farligt.

⁴¹ De totala territoriella utsläppen uppgick år 2018 till knappt 52 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket var en minskning med 14 procent jämfört med år 2011.

⁴² Livsmedelsindustrins godstransporter ingår inte i dessa uppgifter.

⁴³ De totala produktionsbaserade utsläppen av växthusgaser uppgick år 2017 till 63 miljoner ton, vilket var en minskning med åtta procent jämfört med år 2011.

God bebyggd miljö

En av preciseringarna för miljömålet *God bebyggd miljö* är hållbar avfallshantering. Preciseringen innebär att avfallshanteringen ska vara effektiv i hela samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfall förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Här används indikatorn matavfall för att följa utvecklingen för hållbar produktion och konsumtion. I livsmedelsindustrin uppkommer både oundvikligt och onödigt matavfall.

Exempel på oundvikligt matavfall är skalrester, blod och juicerester från spolning av rör (exklusive spolvatten). Under år 2016 uppkom det cirka 45 000 ton matavfall i livsmedelsindustrin, vilket motsvarar i genomsnitt 5 kg matavfall per person. SMED:s kartläggning av matavfallsmängder från år 2016 visar att mängden matavfall i livsmedelsindustrin har minskat sedan år 2014. Naturvårdsverket kommer att komplettera statistiken med uppskattad mängd matavfall i livsmedelsindustrin i april år 2020. (Naturvårdsverket, 2020)

5.4 Framtidsutblick

Livsmedelsindustrierna har ett konjunkturbrev som kommer ut en gång per kvartal. Medverkande företag står för cirka 50 procent av branschens omsättning. Svaren viktas efter företagets omsättningsstorlek.

Det fjärde kvartalet 2019 fortsatte den positiva utvecklingen av försäljningen från andra och tredje kvartalet. För närvarande verkar svenskproducerade produkter hålla minst jämna steg med importerade alternativ. Även exporten gick bra under sista kvartalet år 2019. Detta gäller främst värdet av exporten, vilket till stor del kan förklaras med den låga kronkursen, men även exportvolymerna ökade jämfört med sista kvartalet år 2018. Livsmedelsföretagen menar att investeringarna i maskiner och anläggningar sannolikt behöver öka. En ökad automatisering behövs för att på lång sikt kunna behålla produktion i Sverige. En ökad automation behövs både för att vara konkurrenskraftig på den inhemska marknaden såväl som på exportmarknaderna.

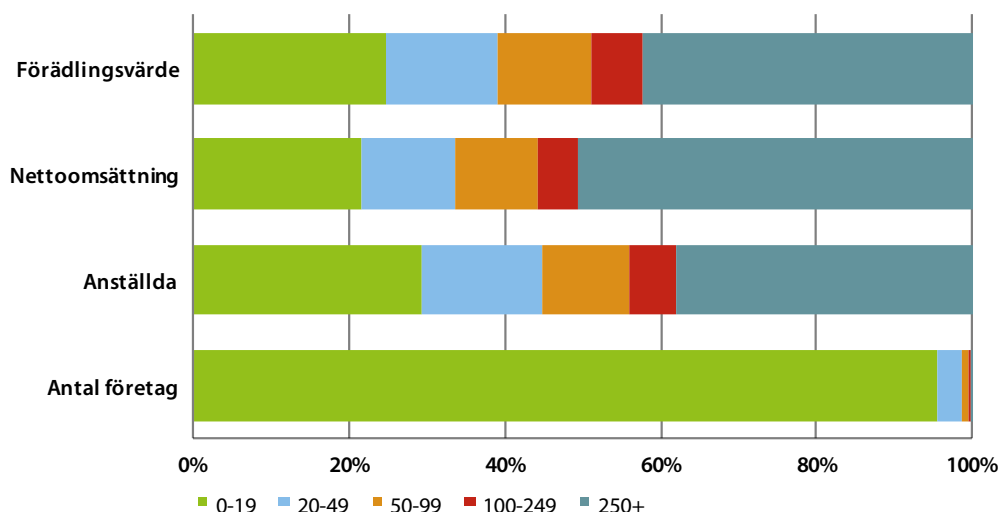
De viktigaste konsumenttrenderna är lokalproducerat/svenskt, hälsosamma alternativ och produkternas klimatavtryck. Lokalproducerat/svenskt fortsätter att toppa listan och de fyra till fem senaste åren har svenskproducerat också börjat kunna försvara sin marknadsandel på butiksgolvet. Den ekologiska trenden har däremot avtagit och har tappat ytterligare jämfört med föregående år. Företagen tror också på en fortsatt svag utveckling för ekologiskt. En majoritet av livsmedelsföretagen tror att lokalproducerat och vegetariskt tagit över som kvalitetsstämplar. På ett allmänt plan kan man säga att de rådande konsumenttrenderna gynnar svenskproducerade premiumprodukter. Det visar sig genom att företagets försäljningar inom premiums Sortimentet ökade mest. Företagsekonomiskt är detta gynnsamt då dessa produkter har en högre förädlingsgrad än andra produkter (Livsmedelsföretagen, 2020).

6 Livsmedelshandel

I detta kapitel visas utvecklingen för det tredje ledet i livsmedelskedjan mellan åren 2011–2018. I bilaga C–F finns uppgifter från år 2008 fram till senast tillgängliga år och i bilaga B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter. De grundläggande indikatorerna redovisas som ett aggregat för hela ledet, som kan delas in i följande undergrupper:

- provisionshandel⁴⁴ med jordbruksråvaror och livsmedel, drycker och tobak,
- partihandel⁴⁵ med spannmål, råttobak, utsäde och djurfoder samt livsmedel, drycker och tobak, och
- detaljhandel⁴⁶ med brett sortiment (mest livsmedel, drycker och tobak) samt specialiserad butikshandel med livsmedel, drycker och tobak.

Under år 2017 uppgick antalet företag med huvudsaklig verksamhet i livsmedelshandeln till knappt 20 000 samtidigt som antalet årsarbetstider uppgick till cirka 110 000 stycken. Figur 33 visar strukturen i livsmedelshandeln år 2017, det vill säga hur livsmedelshandelns totala antal företag, anställda (årsarbetstider), omsättning och förädlingsvärde fördelas över olika storleksklasser av företag. Huvuddelen av företagen i livsmedelshandeln (95 procent) består av företag med färre än 20 anställda (årsarbetstider). Gemensamt för både livsmedelshandeln och livsmedelskedjan som helhet är att drygt 40 procent av förädlingsvärdet och nettoomsättningen finns i företag med fler än 250 anställda.

Figur 33. Antal företag, anställda, omsättning och förädlingsvärde per storleksklass (efter antalet anställda) för livsmedelshandeln år 2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

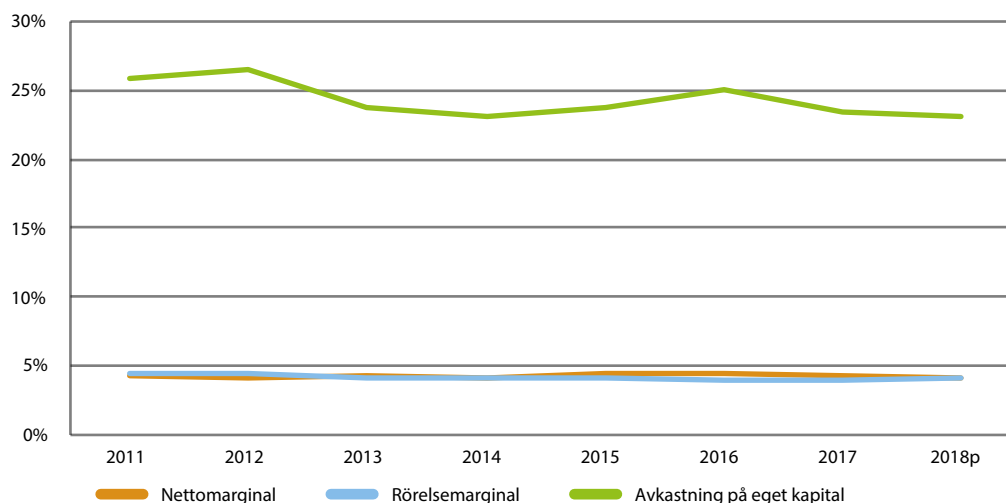
⁴⁴ SNI-kod 46.11 och 46.17, se bilaga A.

⁴⁵ SNI-kod 46.21 och 46.3, se bilaga A.

⁴⁶ SNI-kod 47.11 och SNI 47.2, se bilaga A.

6.1 Konkurrenskraft

Som tidigare nämnts mäts konkurrenskraften utifrån tre lönsamhetsmått: nettomarginal⁴⁷, rörelsemarginal⁴⁸ samt avkastning på eget kapital⁴⁹. I figur 34 nedan visas nyckeltalens utveckling för företag med huvudsaklig verksamhet inom livsmedelshandeln mellan åren 2011–2018. När nyckeltalen som speglar lönsamhet och konkurrenskraft studeras bör man ha i åtanke att i vissa led i livsmedelskedjan ska vinsten i enskilda firmor förutom att ge avkastning på eget kapital även täcka insatsen för eget arbete.

Figur 34. Lönsamhetsmått (median) för hela livsmedelshandeln 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Både nettomarginalen och rörelsemarginalen för de företag som bedriver huvudsaklig verksamhet inom livsmedelshandeln har legat på en stabil nivå runt fyra procent under den studerade perioden (se figur 34). Att nivån på nettomarginalen ligger på en jämförelsevis låg nivå kan bero på att mer än hälften av handelns omsättning sker i företag med fler än 250 anställda. Dessa företag hantarat mycket stora volymer och kan därför göra tillfredställande resultat trots låga vinstmarginaler.

Figur 34 visar att såväl nettomarginalen som rörelsemarginalen är förhållandevis låg, medan avkastningen på eget kapital är förhållandevis hög (drygt 23 procent). De rörliga kostnaderna (personal och kostnader för såld vara) är sannolikt högre i livsmedelshandeln än i primärproduktionen och livsmedelsindustrin, vilket gör att det är lättare att ställa om och anpassa utbudet till efterfrågan. Det kan också vara så att risken i detta led är lägre, eftersom affärsmodellen ofta bygger på stora volymer med relativt låga prispåslag. Den finansiella hävstången gör att en

⁴⁷ Visar hur effektivt företaget utnyttjat sin omsättning.

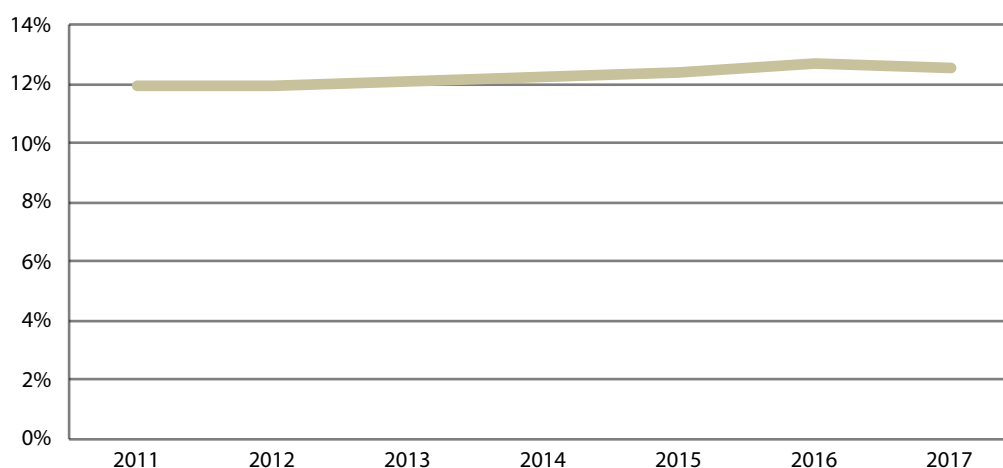
⁴⁸ Visar det procentuella överskott som varje omsättningskrona ger, efter avdrag för rörelsens kostnader.

⁴⁹ Visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget, eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera det.

låg men stadig nettomarginal innebär att soliditeten kan minskas, vilket i sin tur resulterar i att avkastningen på eget kapital ökar.

Under år 2018 ägde en omfattande torka rum som fick till följd att livsmedelspriser höjdes. Det var fallet även för importerade varor i synnerhet inom kategorierna frukt och grönsaker. Även kronans försvagning mot euron under år 2018 har sannolikt påverkat utvecklingen.

Som nämnts tidigare påverkas lönsamheten av företagens förädlingsgrad⁵⁰ och produktivitet. Som framgår av figur 35 har förädlingsgraden ökat svagt till 13 procent mellan åren 2011–2017. Denna utveckling tyder på att livsmedelshandeln förbättrat förmågan att ta betalt för olika typer av produkttegenskaper. Över den studerade tidsperioden tycks emellertid inte sådana prispremier passas vidare till de tidigare leden i kedjan (jfr med figur 18 och figur 27). Möjligtvis kan det här ha skett ett trendsifte under 2016–2017 då tillväxten i livsmedelshandelns förädlingsgrad viker av medan den ökade märkbart i primärledet (se figur 18).

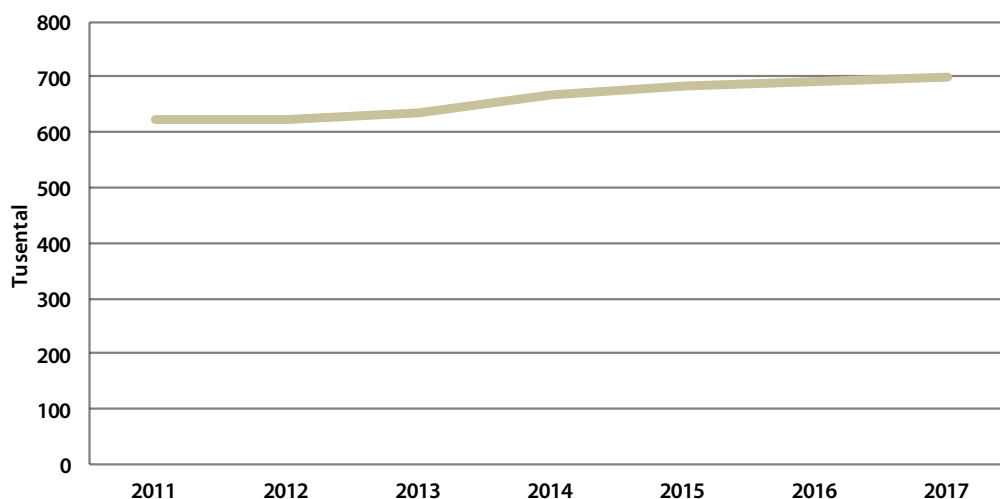
Figur 35. Förädlingsgrad för livsmedelshandeln 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Figur 36 visar arbetskraftsproduktivitets⁵¹ utveckling i livsmedelshandeln. Mellan åren 2011–2017 ökade arbetskraftsproduktiviteten med 13 procent till 699 409 kr per årsarbetstid. Produktiviteten har haft en stabil tillväxt över tid, vilket visar på att handeln hela tiden effektiviseras.

⁵⁰ Visar företagets förmåga att utveckla produkttegenskaper som det finns en betalningsvilja för.

⁵¹ Mätt som förädlingsvärde dividerat med antal årsarbetstider.

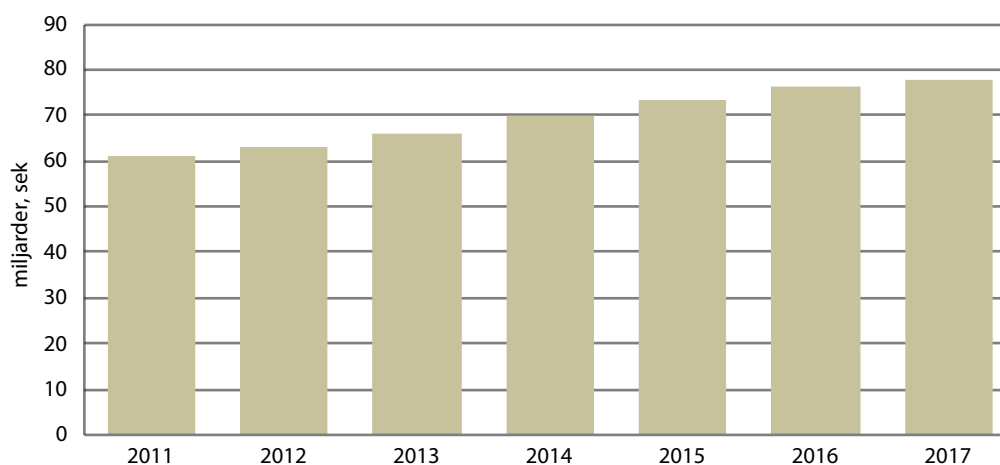
Figur 36. Arbetskraftsproduktivitet för livsmedelsindustrin 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

6.2 Produktion

Förädlingsvärdet för de företag som har någon form av livsmedelshandel som huvudsaklig verksamhet ökade med 27 procent mellan åren 2011–2017 till drygt 77 miljarder kronor (se figur 37).

Figur 37. Totalt förädlingsvärde i livsmedelshandeln 2011–2017, löpande priser

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

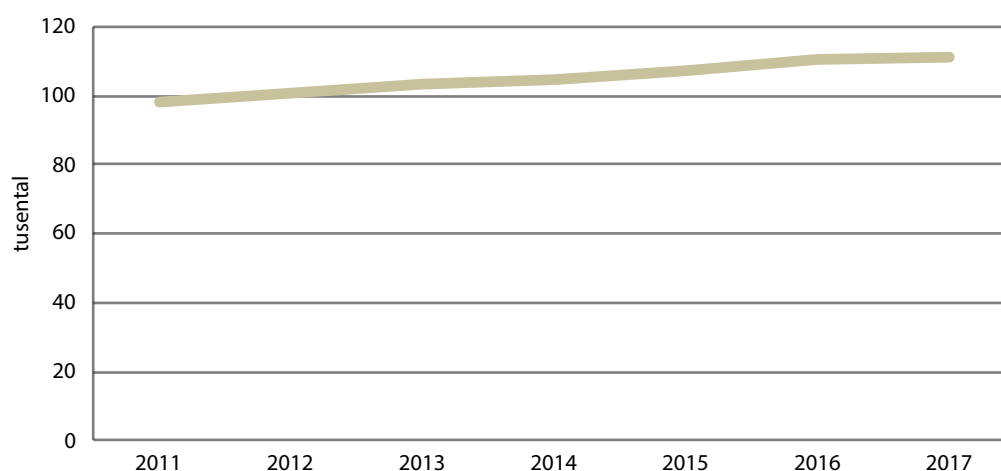
Detaljhandeln svarar för knappt 60 procent av förädlingsvärdet i ledet livsmedels-handel, medan andelen för partihandeln var drygt 30 procent och motsvarande andel för provisionshandel med jordbruksråvaror, livsmedel, drycker och var

tio procent. Om utvecklingen på en mer detaljerad nivå studeras framgår att förädlingsvärdet ökade med 26 procent för företagen i detaljhandeln mellan åren 2011–2017. Förädlingsvärdet för de företag som har partihandel som huvudsaklig verksamhet ökade med 22 procent (jämfört med år 2011). Under samma period ökade förädlingsvärdet för de företag som har provisionshandel som huvudsaklig verksamhet med 25 procent.

I kapitel fyra presenteras volymutvecklingen för de värdemässigt viktigaste varugrupperna i primärledet. Tyvärr är det inte möjligt att redovisa volymuppgifter för varor som producerats i senare led i livsmedelskedjan och vi redovisar därför mer detaljerade uppgifter för förädlingsvärdet i senare led i bilaga E. Noteras bör att makrotrender som priser, valutakurser, löneutveckling, insatsvaror m.m. påverkar förädlingsvärdets utveckling, men även att företags förädlingsvärde påverkas på mikronivå av saker som t.ex. innovation och affärsmodeller.

6.2.1 Årsarbetstider och utbildningsnivå

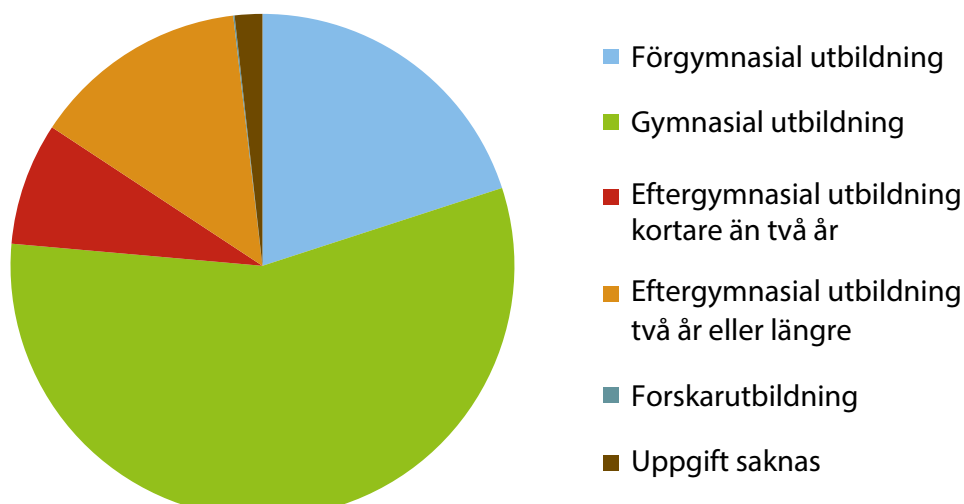
Antalet årsarbetstider i företag som har sin huvudsakliga verksamhet inom livsmedelshandeln har ökat med drygt 13 procent sedan år 2011, vilket motsvarar drygt 12 000 personer (se figur 38).

Figur 38. Antal årsarbetstider i livsmedelshandeln 2011–2017

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Då både produktivitet och förädlingsgrad är direkta resultat av kunskap och innovation visas i figur 39 andelen sysselsatta i livsmedelshandeln efter högsta uppnådda utbildning.

Figur 39. Andelen sysselsatta efter högsta uppnådda utbildning år 2018

Källa: SCB, Sysselsättningsregistret.

Som framgår av figur 39 liknar utbildningsnivån i livsmedelshandeln den i livsmedelsindustrin. Drygt tre fjärdedelar (76 %) av de som var sysselsatta inom livsmedelsindustrin år 2018 hade som högst förgymnasial eller gymnasial utbildning och väldigt få, 149 stycken, hade forskarutbildning. Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning uppgår till 22 procent, vilket är något högre än för livsmedelskedjan som helhet. Sysselsättningsregistret visar även att:

- 55 procent av antalet sysselsatta var kvinnor,
- flest antal sysselsatta män och kvinnor fanns i spannet 25–39 år, och
- 82 procent av antalet sysselsatta hade Sverige som födelseland, två procent hade EU28 utom Norden som födelseland, tre procent hade EU28 och Norden som födelseland samt en procent hade Norden utom Sverige som födelseland.

6.3 Relevanta nationella miljömål

Livsmedelsstrategin säger att den totala produktionen av livsmedel ska öka i Sverige, samtidigt som relevanta miljömål nås. Som framgår av avsnitt 2.2.2 har Generationsmålet och ytterligare sju miljömål identifierats som relevanta i relation till livsmedelsstrategin. Av dessa miljömål finns det statistik för ett miljömål som kan relateras till livsmedelsindustrin. Det beskrivs övergripande i detta avsnitt och längre tidsserier finns tillgängliga i statistikbilagan.

God bebyggd miljö

En av preciseringarna för miljömålet *God bebyggd miljö* är hållbar avfallshantering. Preciseringen innebär att avfallshanteringen ska vara effektiv i hela

samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfall förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Här används indikatorn matavfall för att följa utvecklingen för hållbar produktion och konsumtion. Underlaget till indikatorn tas fram som en del av uppföljningen av etappmålet ökad resurshushållning i livsmedelskedjan. I matavfall inkluderas både det oundvikliga (till exempel skal och kaffesump) och onödigt svinn (till exempel matrester och öppnade matförpackningar). Under år 2018 uppkom det cirka 100 000 ton matavfall i livsmedelsbutiker, vilket motsvarar i genomsnitt 10 kg matavfall per person. SMED:s kartläggning av matavfallsmängder från år 2018 visar på en kraftig ökning av mängden matavfall från butiks- och konsumentled i Sverige jämfört med år 2016. Ökningen beror på metodbyte och att det har visat sig att större mängd matavfall genereras från livsmedelsbutiker än vad som tidigare har uppskattats. (Naturvårdsverket, 2020)

6.4 Framtidsutblick

Svensk dagligvaruhandel tar i samarbete med HUI Research fram ett dagligvaruindex. Syftet med dagligvaruindex är att publicera trovärdig och kvalitets-säkrad statistik avseende dagligvaruhandelns försäljningsutveckling på månadsbasis. Indexet mäter försäljningstillväxten i dagligvaruhandeln, inte den specialiserade livsmedelshandeln eller servicehandel. Försäljningsstatistik samlas in tolv gånger om året från dagligvaruaktörer och dagligvaruhandelns tillväxt följs både i butik och på nätet.

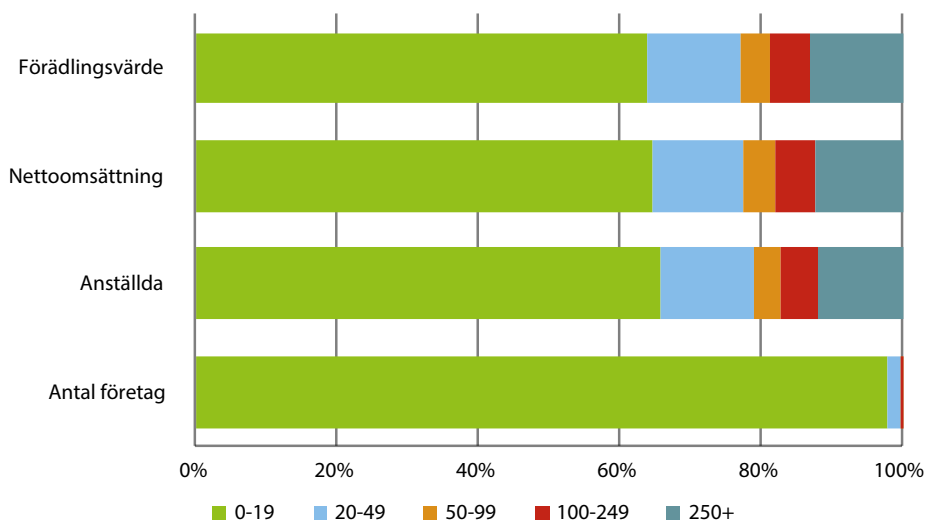
Den senaste rapporten innehåller uppgifter till och med januari år 2020 och visar att den totala försäljningen ökade med drygt 3 procent under år 2019. Butiksförsäljningen ökade med knappt tre procent och e-handeln med nära 22 procent. Om det sista kvartalet år 2019 studeras så ökade den totala försäljningen med knappt fyra procent. Den totala butiksförsäljningen ökade med drygt tre procent och e-handeln med cirka 17 procent (Svensk dagligvaruhandel, 2020). Utvecklingen påverkas av befolkningsökning och inflation. Diskrepansen mellan å ena sidan befolkningsökning och inflation och å andra sidan försäljningsutvecklingen kan förklaras av ökat fokus på lågprisprodukter, att restauranger tar marknadsandelar från dagligvaruhandeln och minskad försäljning i dagligvaruhandeln av non-food-produkter.

7 Restaurang

I detta kapitel visar vi utvecklingen för det sista ledet i livsmedelskedjan mellan åren 2011–2017. I bilaga C-F finns uppgifter från år 2008 fram till sista tillgängliga år och i bilaga B finns en närmare beskrivning av de grundläggande indikatorerna och vad de mäter. De grundläggande indikatorerna redovisas som ett aggregat för hela ledet, som kan delas in i följande undergrupper:

- Restaurang
- Catering inkl. storkök.

Under år 2017 uppgick antalet företag med huvudsaklig verksamhet inom restaurang och storkök till knappt 30 000 samtidigt som antalet årsarbetstider uppgick till knappt 110 000 stycken. Figur 40 visar företagsstrukturen i restaurangledet, det vill säga hur restaurangledets totala förädlingsvärde, omsättning, anställda och företag fördelar sig mellan olika storleksklasser av företag. Restaurangledet består nästan uteslutande av företag med färre än 20 anställda (årsarbetstider). Andel uppgick till 98 procent i livsmedelskedjan år 2017, vilket kan jämföras med 99 procent i den totala livsmedelskedjan.

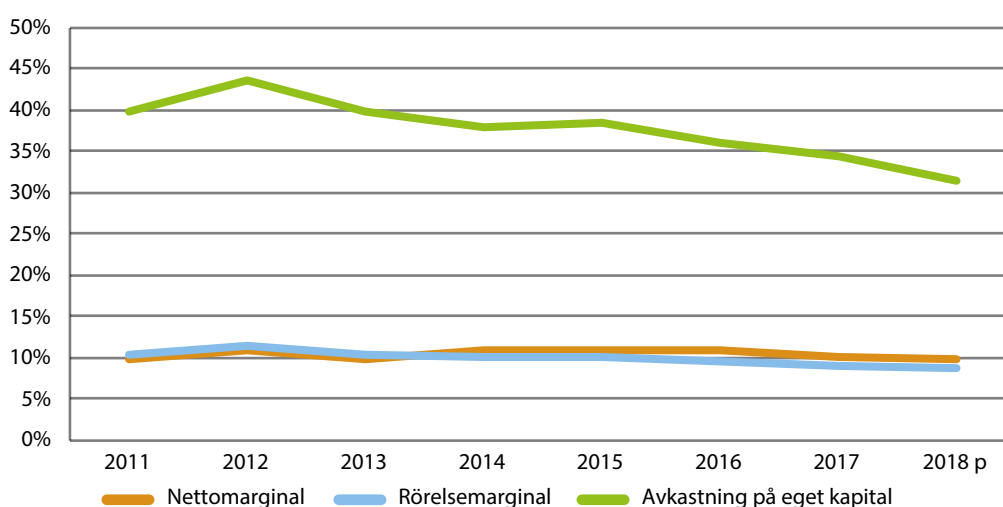
Figur 40. Antal företag, anställda, omsättning och förädlingsvärde per storleksklass (efter antalet anställda) för restaurangledet år 2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

7.1 Konkurrenskraft

Figur 41 visar konkurrenskraftens utveckling utifrån de tre lönsamhetsmått för företag med huvudsaklig verksamhet (SNI-kod) inom restaurangledet mellan åren 2011–2018. De lönsamhetsmått som används är nettomarginal⁵², rörelsemarginal⁵³ samt avkastning på eget kapital⁵⁴.

När nyckeltalen som speglar lönsamhet studeras bör man ha i åtanke att i vissa led i livsmedelskedjan ska vinsten i enskilda firmor förutom att ge avkastning på eget kapital även täcka insatsen för eget arbete. Restaurangledet kännetecknas av många små företag, där ägarna ofta utför mycket oavlönat arbete och kostnaden för eget arbete är inte medräknat i resultatet, vilket påverkar nivån på nyckeltalen.

Figur 41. Lönsamhetsmått (median) för restaurangledet 2011–2018

Not: Nyckeltalet för 2018 baseras på preliminära uppgifter.

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)

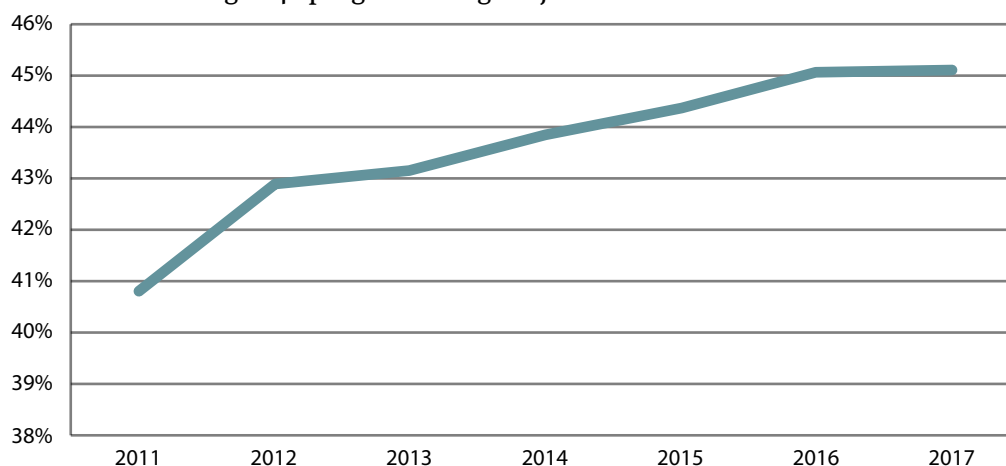
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Figur 41 visar att både nettomarginalen och rörelsemarginalen i de företag som bedriver huvudsaklig verksamhet inom restaurangledet har varit stabila under perioden 2011–2018. De båda nyckeltalen håller sig på en relativt hög nivå, vilket kan bero på att kostnaden för eget arbete inte är medräknade i rörelseresultatet. Dessutom är volymerna och företagen små, vilket gör att det behövs en högre marginal för att hantera perioder med lägre lönsamhet. Avkastningen på eget kapital, som visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera det, har dock haft en nedåtgående trend under den studerade tidsperioden. Restaurangbranschen är inte en kapitalintensiv bransch och har en stor andel skulder i förhållande till tillgångar. Allt annat lika kan det innebära att avkastningen på eget kapital förbättras när lånen ökar.

Som framgått tidigare påverkas lönsamheten av företagens förädlingsgrad⁵⁵ och produktivitet. Som framgår av figur 42 har förädlingsgraden ökat kontinuerligt

⁵⁵ Visar företagets förmåga att utveckla produktens egenskaper som det finns en betalningsvilja för på marknaden.

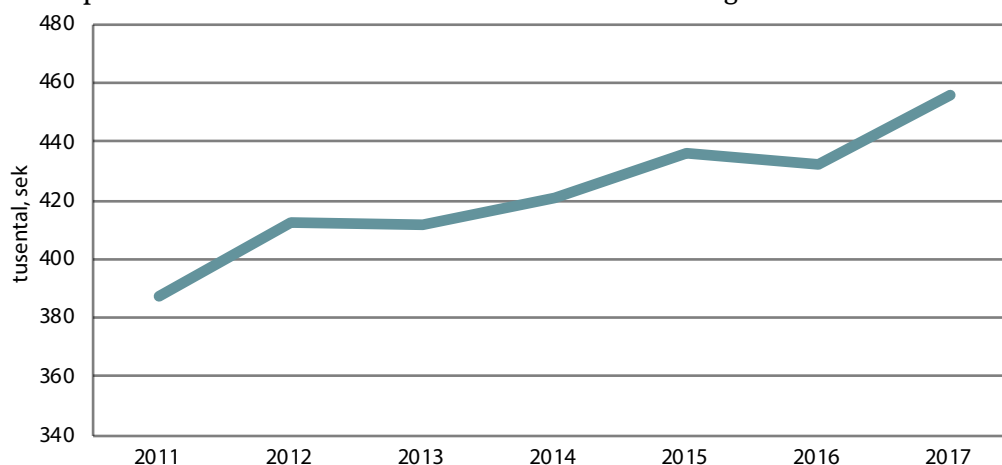
sedan år 2011 i företag som har sin huvudsakliga verksamhet i restaurangledet. Den ökande förädlingsgraden tyder på att det finns en stark marknad för mat- och måltidsupplevelser där allt fler restauranger kan servera måltider till ett relativt högt pris. Att det finns en god betalningsvilja för restaurangupplevelser innebär att det finns en god marknad för nischade och högklassiga restauranger vilket i sin tur skapar en god grund för måltidsturism. Man bör samtidigt ha i åtanke att restaurangnäringen är relativt konjunkturkänslig och att den tidsperiod som visas i figur 42 präglas av högkonjunktur.

Figur 42. Förädlingsgrad för restaurangledet 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Mellan åren 2011–2017 ökade arbetskraftsproduktiviteten⁵⁶ i restaurangledet med 11 procent (se figur 43). Detta visar på att företagen i restaurangledet blir allt bättre på att ta betalt för det arbete som utförs i restauranger och storkök.

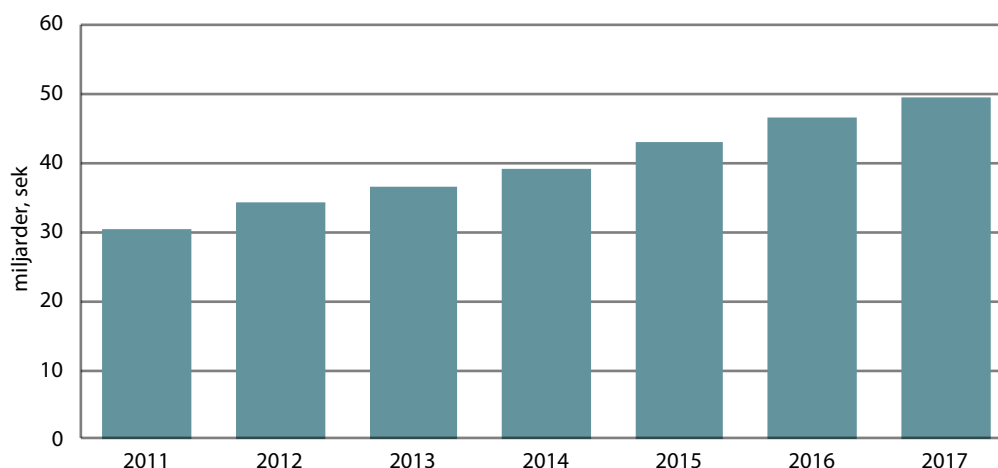
Figur 43. Arbetskraftsproduktivitet för restaurangledet 2011–2017

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

⁵⁶ Mätt som förädlingsvärde dividerat med antal årsarbetstider.

7.2 Produktion

Förädlingsvärdet för de företag som har restaurang⁵⁷ eller catering⁵⁸ (inklusive storkök) som huvudsaklig verksamhet ökade med 63 procent mellan åren 2011–2017 till 49 miljarder kronor. Ledet domineras av företag som driver restauranger som huvudsaklig verksamhet och förädlingsvärdet för de företag som bedriver catering inklusive storkök uppgår endast till 5 procent av detta leds totala förädlingsvärde.

Figur 44. Totalt förädlingsvärde i restaurangledet 2011–2017, löpande priser

Not: Ingen hänsyn har tagits till inflationen i figuren. KPI (index, 1980=100) var dessa år 311,43 (2011), 314,20 (2012), 314,06 (2013), 313,49 (2014), 313,35 (2015), 316,43 (2016), 322,11 (2017), 328,4 (2018)
Källa: Företagens Ekonomi.

Tyvärr är det inte möjligt att redovisa volymuppgifter för detta led i livsmedelskedjan och vi redovisar därför mer detaljerade uppgifter för förädlingsvärdet i bilaga E. Förädlingsvärdet för de företag som driver restaurang ökade med 63 procent mellan åren 2011–2017 till knappt 47 miljarder kronor. Detta kan jämföras med förädlingsvärdet för de företag som bedriver catering, vars förädlingsvärde ökade med 59 procent mellan åren 2011–2017 till knappt 3 miljarder kronor.

I Visitas restaurangindex kan man utläsa att omsättningen bara var marginellt högre år 2019 än år 2018. Inte heller år 2018 var ett bra år sett till omsättning (Visita, 2019).

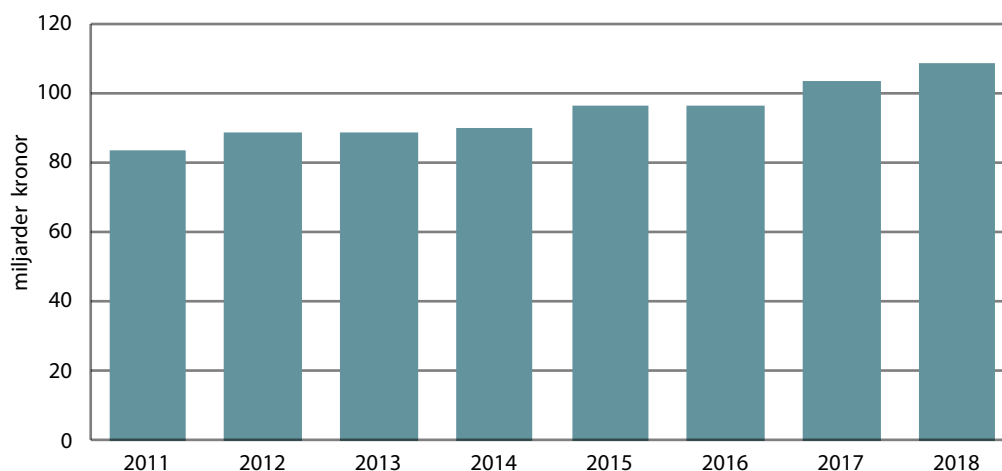
7.2.1 Turismens betydelse för produktionen

Måltidsturismen är en del av livsmedelskedjan i livsmedelsstrategin. I detta avsnitt visar vi utvecklingen för turismens förädlingsvärde i Sverige och turismens exportvärde. Avsnitt redogör för den totala turismen och inte enbart för sådan turism eller turismkonsumtion som direkt avser livsmedel.

⁵⁷ SNI-kod 56.1, se bilaga A.

⁵⁸ SNI-kod 56.2, se bilaga A.

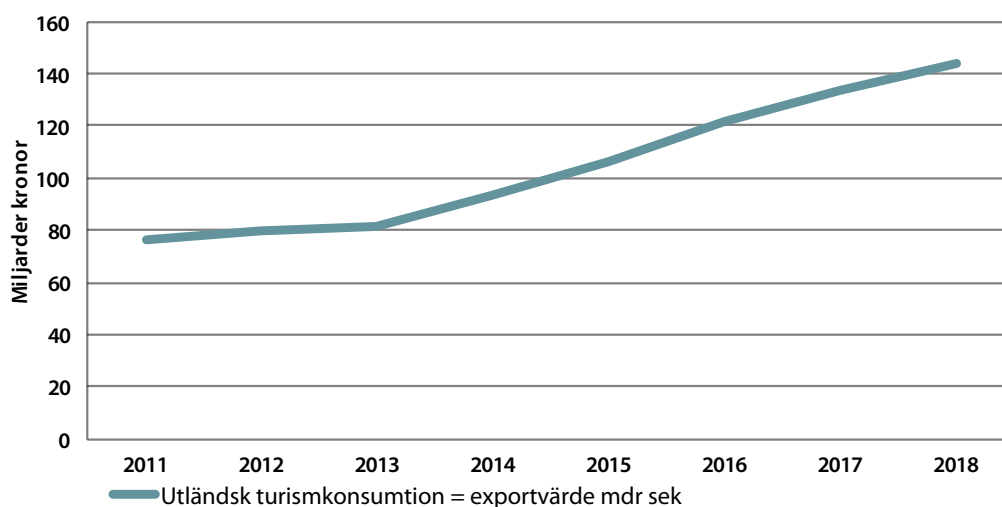
Som framgår av figur 45 ökade turismens förädlingsvärde med 30 procent mellan åren 2011–2018 till 108 miljarder kronor (Tillväxtverket, 2019). I likhet med tidigare år var turismens bidrag till BNP knappt 3 procent.

Figur 45. Turismens förädlingsvärde i Sverige 2011–2018

Källa: Tillväxtverket.

Av strategin framgår även att den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättning att öka och uppgifter om utländsk turismkonsumtion i Sverige visar turismens exportvärde (figur 46). Turismens exportvärde uppgick år 2018 till 144 miljarder kronor, vilket var en ökning med 89 procent jämfört med år 2011. Gränshandeln mot Norge har vuxit under senare år och är ett bidrag till den växande turismexporten. Turismens exportvärde var under år 2018 större än det sammanlagda värdet av Sveriges export av personbilar och trävaror. Turismens exportvärde var även större än Sveriges export av jordbruksvaror och livsmedel som uppgick till knappt 92 miljarder kronor (inkl. fisk) år 2018, se avsnitt 3.2.4 för mer information. (Jordbruksverket, 2019) Noteras kan att turismens exportvärde varken inkluderas i uppgifterna om Sveriges totala varuexport eller i uppgifterna om exporten av jordbruksvaror och livsmedel.

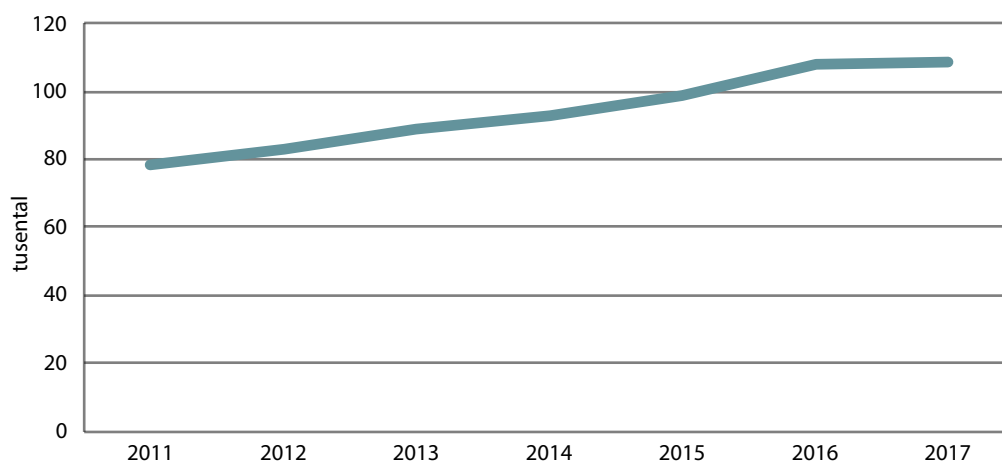

Figur 46. Turismens exportvärde i Sverige 2011–2018 löpande priser

Källa: Tillväxtverket.

7.2.2 Årsarbetstider och utbildningsnivå

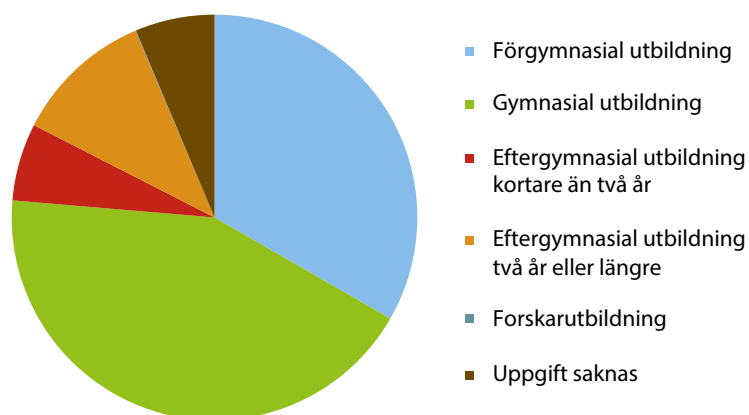
Antalet årsarbetstider i företag som har sin huvudsakliga verksamhet inom restaurangledet har ökat med knappt 40 procent sedan år 2011, vilket motsvarar knappt 30 000 årsarbetstider.

Figur 47. Antal årsarbetstider i restaurangledet 2011–2017

Källa: SCB, Företagens Ekonomi.

Då både produktivitet och förädlingsgrad är direkta resultat av kunskap och innovation visas i figur 48 andelen sysselsatta i restaurangledet efter högsta uppnådda utbildning.

Figur 48. Andelen sysselsatta efter högsta uppnådda utbildning 2018

Källa: SCB, Sysselsättningsregistret.

Som framgår av figuren liknar utbildningsnivån i restaurangledet de tidigare leden i livsmedelskedjan. Tre fjärdedelar (73 procent) av de sysselsatta inom restaurangledet år 2018 hade högst förgymnasial eller gymnasial utbildning och väldigt få, 105 stycken, hade forskarutbildning. 17 procent av de som är syssel-

satta i restaurangledet har eftergymnasial utbildning, vilket är en något lägre andel än för livsmedelskedjan som helhet. Sysselsättningsregistret visar även att:

- 52 procent av antalet sysselsatta var män,
- flest sysselsatta män och kvinnor fanns i spannet 25–39 år, tätt följt av 40–64 år.
- 57 procent av antalet sysselsatta hade Sverige som födelseland, fyra procent hade EU28 utom Norden som födelseland, sju procent hade Europa utom EU28 och Norden som födelseland samt 31 procent hade övriga världen som födelseland.

7.3 Relevanta nationella miljömål

Som framgår av avsnitt 2.2.2 har Generationsmålet och ytterligare sju miljömål identifierats som **mest relevanta** i relation till livsmedelsstrategin. Av dessa miljömål finns det statistik för ett miljömål som kan relateras till restaurangledet. Det beskrivs övergripande i detta avsnitt och längre tidsserier finns tillgängliga i statistikbilagan.

God bebyggd miljö

En av preciseringarna för miljömålet *God bebyggd miljö* är *Hållbar avfallshantering*. Preciseringen innebär att all avfallshanteringen ska vara effektiv i hela samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Vi använder oss av indikatorn matavfall för att följa utvecklingen för hållbar produktion och konsumtion. Underlaget till indikatorn tas fram som en del av uppföljningen av etappmålet ökad resurshushållning i livsmedelskedjan. I matavfall inkluderas både det oundvikliga (till exempel skal och kaffesump) och onödigt matavfall (till exempel matrester och öppnade matförpackningar). Under år 2018 uppkom cirka 148 000 ton matavfall i restauranger och storkök, vilket motsvarar i genomsnitt 14 kg matavfall per person. SMED:s kartläggning av matavfallsmängder visar att mängden matavfall har ökat jämfört med år 2016, men att antalet kilo per person varit oförändrad. (Naturvårdsverket, 2020)

7.4 Framtidsutblick

Visita publicerar fakta och statistik om besöksnäringen. I vissa fall visas ett nu-läge och i andra fall redovisas en jämförelse med år 2000. Det framgår bland annat att antalet sysselsatta⁵⁹ i branschen har ökat kraftig sedan år 2000 och

⁵⁹ Med sysselsatta avses i barometern personer som utfört arbete antingen som anställd, företagare eller familjemedlemmar till företagare.

uppgick 2018 till 200 000 personer. Både turismens andel av sysselsättningen och andel av BNP har ökat mellan år 2000 och år 2017. Turismens andel av sysselsättningen är ökat mer. (Visita, 2019).

Visita producerar även ett restaurangindex. Indexet för andra kvartalet år 2019 visar att restaurangmarknadens tillväxttakt har avtagit sedan år 2017 och att utvecklingen under andra kvartalet låg i linje med den utvecklingen. Den inhemska konsumtionen som står för ungefär 70 procent av konsumtionen av restaurangtjänster och utvecklingen av hushållens konsumtion och deras syn på framtiden är viktig för restaurangnäringen. För tillfället har hushållen en negativ syn på både sin egen och Sveriges ekonomiska framtid. Positivt för restaurangnäringen är att turismen fortsätter att öka. Restaurangföretagen själva har också en positiv syn på utvecklingen av den framtida efterfrågan. Enligt Visita kommer hushållens konsumtionsvilja, utveckling av försäljningspris respektive inköpspris, konjunkturen (nationell och internationell) samt nästa års avtalsrörelse vara det som i huvudsak styr utvecklingen. (Visita, 2019)

8 Uppföljning av åtgärder i handlingsplanen

Från och med årsrapporten år 2020 kommer vi att kvalitativt följa upp ett urval av åtgärder i livsmedelsstrategins handlingsplan. Den första handlingsplanen sträcker sig mellan åren 2017–2019 och innehåller konkreta insatser så som åtgärder och uppdrag för att nå strategins mål. I handlingsplanen är satsningarna fördelade på de tre strategiska områdena för att tydliggöra vilket mål respektive uppdrag eller insats ska bidra till. Det finns även tre tvärgående åtgärder i handlingsplanen.

Samtliga uppdrag i handlingsplanen, både de som finansieras av anslag 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor och de insatser som finansieras via Landsbygdsprogrammet, redovisas i bilaga K. I detta kapitel ges en kort bakgrund till de valda åtgärderna⁶⁰, vad som har gjorts och vad resultatet blivit.

8.1 Strategiskt område regler och villkor

Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklningar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

8.1.1 Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning

Uppdraget finansierar arbetet med att säkra tillgången till växtskyddsmedel för grödor som odlas i liten omfattning eller har begränsade användningsområden, så kallade minor use. Främst finansieras ett projekt som LRF leder, men en mindre del går till medfinansiering av EU:s samordningsfunktion Minor Uses Coordination Facility. De grödor som omfattas av begreppet minor use är hela trädgårdsnäringen, det vill säga odling av frukt, bär, grönsaker och prydnadsväxter samt vissa lantbruksgrödor som till exempel odling av vallfrö, lupin och sojaböna.

Syftet med LRF:s Minor Use-projekt är att ta fram underlag till ansökningar om godkännande av växtskyddsmedel i syfte att de ska bli tillgängliga för svenska odlare. LRF driver arbetet genom att bland annat inventera växtskyddsproblem, beställa fältförsök eller resthaltsstudier samt utforma ansökningar om godkännande till Kemikalieinspektionen. Försöken och ansökningarna kan avse både kemiska och icke-kemiska växtskyddsmedel som till exempel såpa och stärkelse. Det finns tre olika varianter av ansökningar:

1. Utvidgning av produktgodkännandet för ett växtskyddsmedel till ett eller flera mindre användningsområden som produktgodkännandet inte redan omfattar,
2. Ömsesidigt erkännande så att ett växtskyddsmedel som är godkänt i ett annat land kan godkännas i Sverige, eller
3. Dispens från kravet på produktgodkännande i Sverige.

Projektet har under perioden 2017–2019 (handlingsplan 1) genomfört totalt 127 aktiviteter (fältförsök och andra studier). Utöver dessa aktiviteter har ett antal träffar med odlare i form av fältvandringar genomförts varje år där försöksresultaten för olika grödor har visats. Rådgivare har löpande fått information om försöksresultaten och en gång per år har en försöksgenomgång arrangerats där rådgivare, försöksvärdar och produktägande företag har deltagit. Några av de produkter som blivit tillgängliga genom ett utvidgat produktgodkännande för mindre användningsområde är ogräspreparat i dill, morot, palsternacka och medel för bekämpning av bladlöss för prydnadsväxter i växthus.

En mindre del av budgeten går till medfinansiering av EU:s samordningsfunktion Minor Uses Coordination Facility. Sverige är ett av få medlemsländer som bidrar till samordningsfunktionen. Bakgrunden är att Sverige, som ett litet land, har stor nytta av att ta del av de stora producentländernas försök och erfarenheter samt att samordningsfunktionen är beroende av frivilliga bidrag från medlemsländerna.

Flera av de aktiviteter som bedrivs är fleråriga och därför är förutsägbarhet viktigt. Den långsiktighet som både handlingsplan 1 och handlingsplan 2 medger har därför en positiv effekt på arbetet. En mindre andel av den budget LRF:s Minor Use-projekt har beviljats har återbetalats varje år eftersom det är svårt att hitta rätt kompetens för vissa uppdrag.

Förädlingsvärdet för företag med huvudsaklig verksamhet inom odling av frukt och grönsaker har haft en positiv utveckling mellan åren 2011 och 2017. Allra mest positiv var utvecklingen för företag som huvudsakligen odlar kärn- och stenfrukter, följt av företag som huvudsakligen är verksamma inom växthusodling. Volymmässigt varierar utvecklingen mellan olika produkter, men noteras kan att till exempel äppleskördarna och skördarna av jordgubbar har ökat under perioden 2011–2018.

Lönsamheten för företag med huvudsaklig verksamhet inom odling av frukt och grönsaker har försämrats mellan åren 2011 och 2017. Noteras bör dock att det finns undantag, till exempel ökade rörelsemarginalen och nettomarginalen för företag som huvudsakligen odlar grönsaker i växthus.

8.1.2 Genomförande av handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk

Jordbruksverket fick uppdraget att genomföra åtgärder i Handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk - konkretisering av Strategi 2012–2020 (i detta avsnitt kallad "handlingsplanen"). Både handlingsplanen och strategin har tagits fram genom ett brett samarbete mellan myndigheter, näring, forskning och intresseorganisationer under ledning av Jordbruksverket. Budgeten för uppdraget var 14 miljoner kronor under perioden 2017–2019.

Utlysningar gjordes under 2017 och 2018 vilket resulterade i att totalt 21 projekt kunde beviljas medel för utveckling av svenskt vattenbruk. Alla projekten hade en tydlig koppling till handlingsplanen och stora delar av näringsgrenarna var representerade. Under år 2019 upphandlades fem projekt varav ett var kopplat till ett tidigare beviljat projekt från år 2017 vilket gör att det blev 22 unika projekt som finansierades. Utöver projekten så finansierade Jordbruksverket även en utbildning för fisk- och skaldjursodlare under åren 2018–2019. För att resultaten från projekten skulle nå så många som möjligt anordnades en konferens i slutet av januari år 2020 där samtliga projektledare var inbjudna. På konferensen presenterades 19 projekt vilka också filmades. Information från projekt och konferens kommer att publiceras på svensktvattenbruk.se.

Jordbruksverket fick även i uppdrag att "inom ramen för livsmedelsstrategin kartlägga och utreda förutsättningarna för en förenklad prövning av vattenbruksverksamheter". Detta uppdrag har delvis finansierats av de 14 miljoner kronor som var beviljade för att genomföra åtgärder i handlingsplanen eftersom regel-förenkling är en viktig del av handlingsplanen. Förslag på förenklingar och regel-förändringar tas fram gemensamt med berörda myndigheter, forskningen och näringen. Förslagen ska levereras i till Regeringskansliet i slutet av april år 2020.

Sammanfattningsvis så har medlen från livsmedelsstrategin bidragit till att många insatser kopplade till handlingsplanen har genomförts. Insatserna spänner över flera åtgärder i handlingsplanen och på sikt bedömer vi att de kan bidra till uppfyllande av strategins mål.

Som framgår av kapitel fyra har både förädlingsvärdet och produktionsvolymen ökat under den studerade tidsperioden, men mellan år 2017 och år 2018 minskade produktionen. Orsaken till minskningen kan delvis förklaras av produktionsbortfall på grund av sjukdomar hos fisken. Det framgår även av kapitel fyra att nettomarginalen för vattenbruket i Sverige har varierat relativt kraftigt mellan åren sedan år 2011.

8.1.3 Satsning på växtförädling för de nordiska breddgraderna

Regeringen gav år 2017 Formas i uppdrag att ge stöd till förstärkta insatser för nordisk växtförädling genom att ge stöd till offentligt privat partnerskap för växtförädling som administreras av Nordiskt Genresurscenter (NordGen) inom

ramen för Nordiska Ministerrådet (N2017/02349/SUN). Budgeten uppgick till 2,7 miljoner kronor för år 2017 och tre miljoner kronor per år under åren 2018 och 2019.

Stödet via livsmedelsstrategin kompletterar en finansiering om två miljoner kronor per år som Formas redan transfererar till NordGen. Finansieringen delas lika mellan offentliga medel och privata företag. Den gemensamma finansieringen innebär att ett nordiskt lands bidrag, till exempel Sveriges, inte är öronmärkt till specifika projekt utan inkomna summerade medel i potten fördelas till projekt som beslutats tilldelning av Partnerskapets styrkommitté.

Arbetet bedrivs som ett partnerskap, vilket innebär ett samarbete mellan det Nordiska Ministerrådet för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk, privata växtförädlingsföretag i Norden och offentliga institut och lärosäten i Norden som bedriver pre-förädling för sortframställning. Medlen har använts till fortsatt arbete för att säkerställa tillgång på växtsorter för odling i Sverige med hänsyn till produktionsresurser och jordbrukets anpassning till ett föränderligt klimat. Bland annat har arbetet handlat om pre-förädling och sortframställning av nordisk frukt och bär, korn, rajgräs, vete och potatis.

Finansieringen resulterar långsiktigt till att säkerställa tillgång på växtsorter för odling i Sverige med hänsyn till produktionsresurser och jordbrukets anpassning till ett föränderligt klimat. Mer konkret har arbetet inom NordGen bland annat bidragit till att kompetensen inom förädlingsområdet höjs och att implementering av moderna genetiska metoder och förädlingstekniker utökas. Det bidrar även till möjligheter till ökad konkurrenskraft hos nordiska förädlingsföretag. Då forskningsprojektens löptid inte är synkroniserade med finansieringen från livsmedelsstrategins handlingsplan, och pågående projektperiod löper mellan åren 2018–2020, kommer resultat att redovisas för projektens styrkommitté 2021-02-28. Därför kan konkreta utkomster av forskningen tyvärr inte redovisas ännu.

Som framgått tidigare har förädlingsvärdet för företag med huvudsaklig verksamhet inom odling av frukt och grönsaker haft en positiv utveckling mellan åren 2011 och 2017, medan lönsamheten (med vissa undantag) försämrades. Förädlingsvärdet för spannmål och potatis har dock varierat mellan åren, men både den skördade volymen och marknadspriset kan variera stort mellan olika år. Lönsamheten försämrades för de företag som huvudsakligen odlar spannmål och potatis under den studerade tidsperioden.

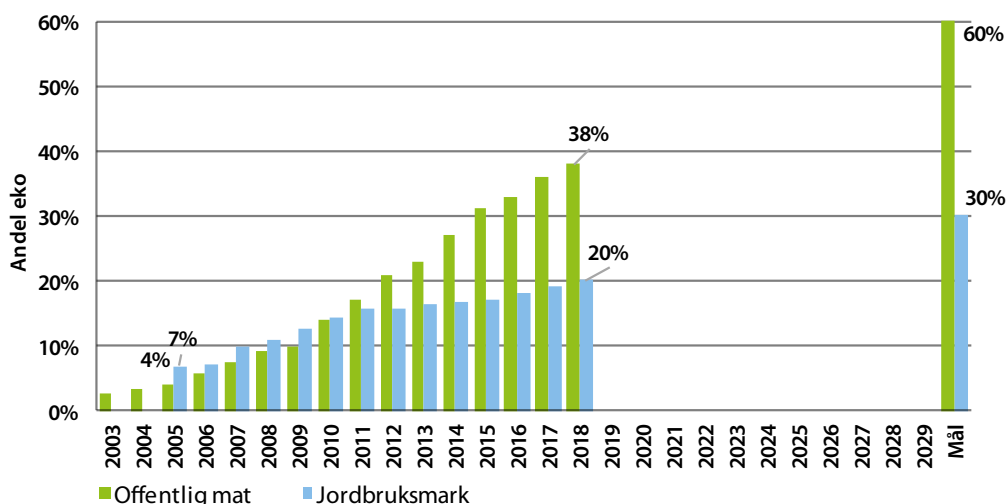
För att få en helhetsbild över arbetet med växtförädling kopplad till livsmedelsstrategin bör Sveriges Lantbruksuniversitets uppbyggnad av ett kompetenscentrum för växtförädling också nämnas. Centret ska samla akademi och näringsliv och utveckla kompetens för att i enlighet med målen i livsmedelsstrategin säkra tillgången till växtsorter för en hållbar och konkurrenskraftig trädgårdsproduktion i hela Sverige. Inom centret, SLU Grogrund, ska framförallt kunskap och nya metoder utvecklas som bidrar till en kraftsamling inom förädling av livsmedelsgrödor för ökad innovationspotential, livsmedelsförsörjning och konkurrenskraft.

8.2 Strategiskt område konsument och marknad

Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

8.2.1 Vidta åtgärder för främjande av produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel

Det här handlar om ett uppdrag till Jordbruksverk om att efter samråd med berörda myndigheter, företrädare för företag och organisationer inom hela livsmedelskedjan samt konsument- och miljöorganisationer, vidta lämpliga åtgärder som ska syfta till att nå regeringens uppsatta inriktningsmål för ekologisk produktion och konsumtion. Inriktningsmålet innebär att 30 procent av den svenska jordbruksmarken (hektar) ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark år 2030 och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen (värde) ska utgöras av certifierade ekologiska produkter år 2020, se figur 49. Budgeten för uppdraget är 50 miljoner kronor fördelat på tio miljoner kronor för år 2018, 15 miljoner kronor för år 2019 och 25 miljoner kronor år 2020.

Figur 49. Andel ekologisk offentlig mat och andel ekologisk jordbruksmark

Källa: Jordbruksverket.

Jordbruksverket har genomfört fyra utlysningar under år 2018 och år 2019 inom 15 av de 22 åtgärder som beskrivs i åtgärdsplanen som tagits fram gemensamt med aktörer i värdekedjan. Sammanlagt har drygt 51 miljoner kronor⁶¹ beslutats för 44 projekt, som i stora drag fördelas enligt följande: Forskning och utveckling cirka 9,5 miljoner kronor, informationskampanjer cirka 11,5 miljoner kronor,

⁶¹ Medel har tillförts från uppdraget om att inrätta en samordningsfunktion för ekologiska livsmedel.

rådgivning cirka 5,5 miljoner kronor, utbildning offentlig sektor cirka tre miljoner kronor, statistik offentlig sektor cirka tre miljoner kronor, marknadsinformation om ekologiska livsmedel cirka 11 miljoner kronor, nationella riktlinjer cirka 4,5 miljoner kronor samt webbportal cirka tre miljoner kronor.

Det är svårt att mäta effekterna av de satsningar som gjorts inom uppdraget sedan de första åtgärderna startade under år 2018. Preliminära siffror för år 2019 indikerar att marknaden för ekologiska produkter viker för första gången på länge, vilket beror på att många konsumenter inklusive offentlig sektor väljer bort ekologiska produkter för att istället fokusera på svenskt, närproducerat eller vegetariskt. Möjligen hade marknaden vikt mer utan åtgärderna inom uppdraget. Alla projekt som har beviljats medel har levererat enligt plan hittills och i princip samtliga 44 projekt pågår även under år 2020. Från år 2021 finns i dagsläget varken uppdrag eller medel i livsmedelsstrategins handlingsplan för ekologiska livsmedel, även om regeringens inriktningsmål ligger fast.

8.2.2 Exportprogram med särskilt fokus på små och medelstora företag

Det här var ett uppdrag till Business Sweden om att genomföra ett program med särskilt fokus på små och medelstora livsmedelsföretag. Programmet ska bidra till ökad export och fler exporterande företag. Insatserna inom programmet ska anpassas till vad som efterfrågas av företagen i branschen och utformas utifrån företagets behov i nära samverkan med företag, branschorganisationer, berörda myndigheter och andra relevanta aktörer. I verksamheten ska insatser som bygger på samfinansiering prioriteras. Budgeten var elva miljoner kronor för år 2017, tio miljoner kronor för år 2018 och elva miljoner kronor för år 2019.

Förstärkningen av Try Swedish Exportprogram har inneburit att Business Sweden kunnat öka antalet säljfrämjande aktiviteter och nå ut till fler marknader.

I den globala exportpotentialanalysen har Business Sweden undersökt potentialen för Sveriges tolv viktigaste exportsegment inom livsmedel. Fjorton marknader har identifierats som de mest relevanta för svenska livsmedel utifrån exportpotentialen. Analysen är ett verktyg för att vägleda exportfrämjandet och ett hjälpmedel för de enskilda företagen i val av nya exportmarknader. Den har i olika sammanhang varit mycket användbar och uppskattad som utgångspunkt i diskussioner och vid strategiska val.

Satsningen på utpekade livsmedelsansvariga på fem tillväxtmarknader (USA, Kanada, Japan, Sydkorea och Singapore) har varit lyckosam och uppskattats av företagen. De livsmedelsansvariga har analyserat marknaderna och kartlagt vilka potentiella och intressanta säljkanaler som finns för svenska bolag inom detaljhandel. De har kartlagt importprocesser och inträdeskrav och de har skapat värdefulla nätverk. I ett nästa steg har de genomfört konkreta säljfrämjande aktiviteter. Resultatet är att fler företag har etablerat sig på dessa nya marknader.

Business Sweden har upprätthållit sina aktiviteter i Europa och deltagit på mässor samt har inköpssamarbeten med dagligvarukedjor i Tyskland och online i Storbritannien.

Inom det regionala småföretagsprogrammet har utpekade affärsrådgivare arbetat med att söka upp 40 livsmedelsbolag med exportpotential och i dialog med dem tagit fram beslutsunderlag och lotsat dem vidare i Business Swedens utbud av subventionerade individuella tjänster och säljaktiviteter. Det har resulterat i att drygt hälften av dessa bolag har genomfört någon ny exportaktivitet.

Den särskilda satsningen på att öka den ekologiska exporten har inneburit att Business Sweden har deltagit på ett antal ekologiskt inriktade livsmedelsmässor. Business Sweden har även i småföretagsprogrammets livsmedelsaccelerator satsat på ekologiska producenter. I alla övriga säljfrämjande aktiviteter som Business Sweden genomför finns ekologiskt också med.

Try Swedish konceptet är under ständig utveckling och under perioden har Business Sweden utökat websidan med sociala mediekkanaler på LinkedIn, Instagram och Facebook. Numera kan Business Sweden mäta antal besökare och ser att de stadigt ökar.

Sammanfattningsvis så har den förstärkta satsningen inneburit att Business Sweden dubblat antal företag som medverkar i deras satsningar jämfört med år 2017 och kundnöjdhetsindex har ökat. Närvaron av svenska livsmedelsföretag på nya tillväxtmarknader utanför Europa har ökat. Business Sweden har också stöttat bolag att växa inom Europa.

Som framgår av avsnitt 3.2.4 uppgick den svenska exporten av jordbruksvaror och livsmedel till närmare 92 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med knappt 70 procent jämfört med år 2011. För de tillväxtmarknader där det gjorts särskilda satsningar har exporten mätt i värde utvecklats olika mellan år 2016 och år 2018. Procentuellt har exporten värdemässigt ökat mest till Singapore och Sydkorea. Till dessa länder har den ökat med cirka 20 procent, medan den har minskat med en procent till Kanada. Värt att komma ihåg är att dessa tre marknader är förhållandevis små svenska exportmarknader.

8.2.3 Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan

Livsmedelsverket har haft uppdraget att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket arbeta för minskat matsvinn under åren 2017–2019. Uppdraget gavs för att bidra till att det globala hållbarhetsmålet 12.3 i Agenda 2030 uppfylls, nämligen att till 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butik och i konsumentledet samt att minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förluster efter skörd.

I juni år 2018 lämnades handlingsplanen Fler gör mer - Handlingsplan för minskat matsvinn 2030 till regeringen. Den är framtagen tillsammans med berörda aktörer och det är hela livsmedelsbranschens handlingsplan. Vissa åtgärder

ansvarar myndigheterna för, men för många av åtgärderna krävs engagemang och implementering av andra aktörer. Många initiativ har startats och det finns en god utvecklingspotential. Sveriges medverkan i EU kommissionens plattform för minskat matsvinn stärker också både det svenska och europeiska matsvinnsarbetet.

Handlingsplanen Fler gör mer har fått ett gott mottagande hos de berörda aktörerna och dialogen med branschen är god. Arbete pågår med i stort sett alla åtgärder i handlingsplanen, och för de nyckelfrågor som identifierats som strategiskt avgörande för ett framgångsrikt arbete är nuläget följande:

- Ett förslag till ett nationellt etappmål är under framtagande och utveckling har skett kring uppföljningar och mätningar.
- En frivillig överenskommelse mellan branschen och regeringen är på gång.
- Åtgärder är påbörjade som underlättar för konsument att göra rätt.
- Forskning och innovation pågår inom vissa matsvinnfrågor.

Regeringsuppdraget för minskat matsvinn har under åren 2017–2019 bedrivits av de tre myndigheterna tillsammans. Matsvinn är en komplex fråga som rör hela livsmedelskedjan och många olika typer av verksamheter. Det har därför varit positivt att kompetensen från alla tre myndigheter kunnat tas tillvara och medfört ett starkare genomförande. Samarbetet har fungerat väl. Samverkan kräver tid och resurser men långsiktigt blir arbetet mer effektivt. Att det nya uppdraget i livsmedelsstrategins andra handlingsplan har getts för en längre period medger långsiktigt strategiskt arbete och ger värdefulla signaler till berörda aktörer. Det är positivt att budgeten har utökats.

I avsnitten 4.3, 5.3, 6.3 och 7.3 finns mer att läsa om matavfall i de olika leden i livsmedelskedjan.

8.3 Strategiskt område kunskap och innovation

Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

8.3.1 Nationellt forskningsprogram för livsmedel

Det här är ett uppdrag till Formas att inrätta ett tioårigt nationellt forskningsprogram för livsmedel. Formas ska sträva efter att programmet helt eller till lämpliga delar samfinansieras med näringslivet inom livsmedelsproduktionen och ska bidra till ökad behovsmotiverad forskning, innovation, spridning och kommersialisering av forskningsresultat samt till ökad kunskap för ut-

bildning inom livsmedelskedjan. Programmet ska omfatta behovsmotiverad forskning och innovation inom hela livsmedelskedjan, från primärproduktion till konsument och syfta till att stärka konkurrenskraften inom hela värdekedjan. Fullt utvecklad bör den statliga satsningen i programmet uppgå till minst 35 miljoner kronor per år. Budgeten för uppdraget var fem miljoner kronor för år 2017, tio miljoner kronor för år 2018 och 35 miljoner kronor för år 2019.

Under programperioden åren 2017 till 2019 har programmet dels etablerat sin organisationsstruktur och tagit fram en strategisk forskningsagenda för den långsiktiga implementeringen av programmet, och dels genomfört utlysningar av forskningsmedel. Programmet har även genomfört olika former av kommunikations- och nyttiggörande insatser så som till exempel dialogmöten, ett Food Hack och en livsmedelsforskningsdag. Ett antal genomförda aktiviteter och utlysningar har baserats på slutsatserna från arbetet med forskningsagendan. Programmet har regelbunden dialog med viktiga aktörer och målgrupper där främst kan nämnas Sweden Food Arena, Food Science Sweden och andra forsknings- och innovationsfinansiärer. Programmets rådgivande kommitté, den Nationella kommittén för livsmedelsforskning, har hittills haft nio sammankomster. En arbetsgrupp med representanter från finansiärerna i kommittén har etablerats för att bidra operativt till samarbetet, bland annat har en kartläggning över den nationella finansieringen inom området sammanställts.

Totalt har programmet fram till slutet av år 2019 beslutat om finansiering för 45 projekt till en total budget av cirka 170 miljoner kronor enligt nedan. Då den tilldelade budgeten för programmet varit både begränsad och kortsiktig har åtgärderna krävt att Formas avsatt ytterligare medel för att kunna genomföra relevanta satsningar. En del av forskningssatsningarna är sådana som har identifierats i arbetet med forskningsagendan och som även har lyfts som prioriterade områden av Sweden Food Arena. Andra satsningar är specifikt utformade för att bidra till att nyttiggöra forskningen samt bidra till kunskaps- och kompetensutveckling.

- Synteser inom livsmedelsområdet. Sju projekt beviljades knappt tio miljoner kronor, år 2017.
- Maten och människan i en cirkulär och innovativ livsmedelskedja. Elva forskningsprojekt beviljades totalt 76 miljoner kronor under åren 2018–2020.
- Proof-of-Concept inom livsmedel. Sex projekt beviljades totalt åtta miljoner kronor år 2018.
- Digital transformation av livsmedelssystemet. Fem forskningsprojekt beviljades totalt 66 miljoner kronor under åren 2019–2021.
- Rörlighet mellan akademi och praktik, gemensam utlysning med de nationella forskningsprogrammen för hållbart samhällsbyggande och klimat. Sju projekt inom livsmedelsområdet beviljades totalt sju miljoner kronor under åren 2019–2020.

- Utökad samverkan och nyttiggörande inom livsmedelsområdet.
Nio projekt beviljades drygt fyra miljoner kronor, år 2019.

Enligt sökandes egen kategorisering i SCB:s koder för forskningsämnen är den största andelen av projekten finansierade inom programmet för tvärvetenskapliga projekt, följt av projekt inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin, och därefter lika stor andel projekt inom samhällsvetenskap som naturvetenskap samt en mindre andel projekt inom teknik. Projekten är inriktade i fallande ordning på följande globala hållbarhetsmål; 12 Hållbar konsumtion och produktion, 2 Ingen hunger, 3 God hälsa och välbefinnande och 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.

Det är resurskrävande att etablera ett långsiktigt forskningsprogram och ta fram en agenda som är förankrad hos den bredd av aktörer som programmet har som målgrupp. Att planera och genomföra insatser som når nya målgrupper och som ska ske i samverkan för att ha önskad effekt ute i systemet tar tid och resurser vilket kräver en långsiktighet som idag saknas när det kommer till programmets finansiering. Kontinuerlig dialog med livsmedelssystemets aktörer, forskare, företag och myndigheter med fler, har varit viktigt för att kunna rikta insatser och testa nya instrument inom programmet. Det har också bidragit till att skapa en plattform och hålla liv i det engagemang som finns kring forsknings- och innovationsfrågor i sektorn.

8.3.2 Inrätta forskarskola för industridoktorander

Det här är ett uppdrag till SLU om att inrätta ett program för industridoktorander inom livsmedelsområdet. Konkurrenskraftsutredningen Attraktiv, innovativ och hållbar - strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring (SOU 2015:15) gjorde bedömningen att det är viktigt med industridoktorander för att främja kunskapsuppbyggnaden inom näringslivet. Det kan också skapa incitament för näringslivet att investera i forskning. Ett samarbete mellan livsmedelskedjan och forskningen ger förutsättningar för nya perspektiv och näringsrelevanta frågeställningar. För en fortsatt utveckling i linje med livsmedelsstrategins riktlinjer behövs det nya investeringar. Industridoktorander skapar naturliga förutsättningar för ett nära samarbete mellan forskning och företag och andra organisationer. Budgeten uppgick till två miljoner kronor för år 2017, åtta miljoner kronor år 2018 och fem miljoner kronor år 2019.

Under hösten år 2017 genomförde SLU en öppen utlysning om förslag på doktorandprojekt från företag inom livsmedelsområdet. Med hjälp av externa experter valde SLU i april år 2018 ut tio projekt (som senare utökades till elva eftersom ett av projekten lyckades få externfinansiering). Efter en antagningsprocess för doktoranderna startade industridoktorandprojektet, som fått namnet LivsID, på SLU med en kick-off i september år 2018. SLU har förlagt industridoktorandprogrammet till institutionen för molekylära vetenskaper och utsett en särskild studierektor för programmet. Doktoranderna har, till skillnad från övriga dok-

torander på SLU, en anställning kvar i sina företag motsvarande 20 procent av en heltidsanställning. Studierektorns roll är viktig för att hålla ihop och föra programmet framåt, skapa kontakter internt och externt, samt skapa en god gemenskap bland doktoranderna.

Doktoranderna kommer från BioGaia, DeLaval, Fazer Group, Kronfågel AB, Lantmännen (3 doktorander), Nordic Beet Research Foundation, Norrmejerier ekonomisk förening, Viking Genetics och Äppelriket Österlen ekonomisk förening. Doktorandernas olika tillhörigheter bidrar till goda kontakter och ett växande nätverk mellan SLU och livsmedelsindustrin. Doktoranderna och handledarna besöker tillsammans dessutom de olika doktorandernas företag, vilket ytterligare förstärker nätverket. Alla elva doktorandprojekt som ingår i programmet har pågått över ett år. En forskarutbildning på 80 procent anställning tar fem år i anspråk och det dröjer därför ytterligare några år innan SLU kan redovisa resultat i form av publikationer och genomförda utbildningar. Dock har flera projekt redan lämnat bidrag till vetenskapliga konferenser, minst ett manuskript är färdigt för publikation och en patentansökan är på gång. SLU konstaterar i sin rapport till regeringskansliet att programmet går framåt i god takt, och att LivsID är ett lyckat exempel på samspel mellan akademisk forskning och industri.

8.3.3 Etablering av en arena för livsmedelssektorn

Det här var ett uppdrag till Tillväxtverket att stödja och underlätta för livsmedelssektorn att etablera en samverkansarena för en förbättrad samordning mellan företag och organisationer inom livsmedelssektorn. Budgeten uppgick till fyra miljoner kronor. Samverkansarenan ska ägas och drivas av dessa företag och organisationer. Uppdraget ska genomföras tillsammans med företag och med andra lämpliga representanter för livsmedelskedjan. Samverkansarenan ska bidra till att väsentligt höja innovationskapaciteten i sektorn och säkra en långsiktig kompetensförsörjning, allt i syfte att öka konkurrenskraften för företag i livsmedelssektorn.

Styrelsen hade sitt första styrelsemöte i februari år 2019. Den består av elva ledamöter från hela livsmedelskedjan samt de tre branschorganisationerna LRF, Livsmedelsföretagen och Svensk Dagligvaruhandel. Sammansättningen visar på ett brett engagemang från hela livsmedelskedjan och dess ledningar. Under sommaren år 2019 påbörjades ett arbete med att identifiera "missions". Missionerna inom Sweden Food Arena bygger vidare på de tidigare tre prioriterade områdena Hälsa & Smak, Digitalisering & Automation samt Cirkulär mat. Både Formas och Vinnova har medverkat i några av de interna arbetsmötena med Sweden Food Arena under framtagandet av missions. I septemberår 2019 antog styrelsen en vision med fyra mål och fem strategiska missioner för Sweden Food Arenas forsknings- och innovationsverksamhet fram till 2030/2045.

I slutet av oktober år 2019 ämnade Sweden Food Arena in ett inspel till regeringens förberedelser inför forskningspolitiska propositionen 2020 där Arenan föreslår en långsiktig satsning på behovsstyrd forskning och innovation inom livs-

medelssektorn och man vill se en stegvis ökning av forskningsanslaget för livsmedelsbranschen från 150 miljoner kronor till minst 400 miljoner kr per år under den kommande fyraårsperioden. Branschen är beredd att möta upp med motsvarande satsningar till behovsstyrd forskning och innovation. Arenan föreslår även att det är dags att utveckla 20-talets strategiska innovationsprogram, baserad på missioner. Inspelet lyfte även vikten av att säkerställa samordning och samhandling mellan flera aktörer i systemet, behovet av snabb policyutveckling, regelverk etcetera där myndigheter ska vara både stödjande och främjande samt verka för samverkan och innovation, att näringen kan ta del av europeiska forskningssatsningar, en forskarskola för livsmedel anpassad till företagens förutsättningar efterfrågades samt insatser som möjliggör tillväxt hos företag i olika skeenden.

Under hösten år 2019 har Sweden Food Arena varit med som talare på seminarier, konferenser och mässor som är relevanta för näringslivet och innovations- och forskningsarbetet inom livsmedelsbranschen och Arenan har presenterats för över 600 personer. Under hösten har Sweden Food Arena även i ett stort antal möten med beslutsfattare inom politik, institut, akademi och myndigheter fört fram livsmedelsbranschens tankar kring innovations- och forskningsfrågor. En innovations- och forskningskommitté med representanter från företag, branschorganisationer och akademi/forskningsinstitut har etablerats samt en kommitté som arbetar med Public Affairs.

I slutet av oktober år 2019 bjöd Arenan in Generaldirektörerna för Vinnova, Tillväxtverket och Formas för ett runda-bordssamtal om hur man kan samverka framöver. Under mötet presenterades de mål och missioner som Arenan tagit fram samt att inspelen till forskningspropositionen diskuterades. Nästa möte var i mars år 2020 och till det mötet bjöds även Generaldirektören för Jordbruksverket in.

I november år 2019 påbörjades ett arbete för att få gruppen av signatärer och andra intresserade att gå in i ett aktivt medlemskap för sitt fortsatta engagemang i Sweden Food Arena. Vid december månads utgång har cirka 30 företag och branschorganisationer meddelat att de vill bli betalande medlemmar med start år 2020 och företagen kommer från hela livsmedelskedjan. Medlemsavgiften är baserad på företagets omsättning. Arenan har under året gjort inspel till den Nationella forskningsagendan inom Livsmedel, som den nationella kommittén för livsmedelsforskning under ledning av Formas utvecklat, samt medverkat vid lanseringen av densamma i december år 2020.

Sweden Food Arena är redan en aktör som snabbt tagit plats på den nationella arenan. Den har påbörjat ett arbete med att etablera samverkan och lyfta livsmedelsfrågor vad gäller innovation och forskning inom både politik, akademi och myndigheter.

I avsnitt 3.1.1 finns en sammanfattning av den innovationsranking för livsmedelssektorn som genomförs av konsultfirman Roland Berger.

8.4 Insatser i landsbygdsprogrammet

Enligt livsmedelsstrategins handlingsplan ska 540 miljoner kronor av Landsbygdsprogrammet år 2014 till år 2020 användas till insatser inom Livsmedelsstrategin och ett regeringsbeslut specificerar inriktningen för 331,6 miljoner kronor.

8.4.1 Måltidsexportprogram till regionerna

Måltidsexport avser insatser som främjar turism med måltidsupplevelser, det vill säga utländska besökares konsumtion av mat-, dryck- och måltidsupplevelser i Sverige. Syftet är att utveckla näringslivet inom denna genre och därigenom skapa en attraktiv svensk landsbygd med ökat antal arbetstillfällen. Jordbruksverket har fördelat insatsens totala belopp på 60 miljoner kronor genom två utlysningar.

Den första utlysningen genomfördes år 2016 och avsåg ett nationellt samarbetsprojekt som bland annat rör kunskapsspridning om omvärlden, trender, svensk matkultur samt internationell kommunikation om måltidsupplevelser i Sverige. Projektet ”Export av Måltidsturism 2020” som drivs av Visit Sweden, som beviljades 40 miljoner kronor, har bland annat följande fokusområden:

- Utveckla en nationell handlingsplan för utveckling och internationell kommunikation av måltidsturism.
- Skapa en gemensam nationell strategisk handlingsplan för Sveriges mat-, dryck och måltidsupplevelser.
- Definiera positioneringskarta över Sveriges gastronomiska regioner/terroir/klimatzoner.
- Identifiera och attrahera internationella matevenemang till Sverige.

Under år 2017 utlystes resterande 20 miljoner kronor som då riktades mot regionala och lokala aktörer med behov av utveckling för ökad exportmognad av turism med måltidsupplevelser. Prioritering av projekt i denna utlysning avsåg förutom kunskapsspridning även destinations-, region-, produktutveckling samt paketering av mat-, dryck- och måltidsupplevelser.

Åtta projekt prioriterades och drivs av lika många olika aktörer från Skåne i söder till södra Lappland i norr. Samtliga projekt har slutdatum under år 2020 och år 2021. Insatserna handlar bland annat om:

- Upplevelsepaket riktat mot internationella besökare i kulturresevat på småländska höglandet, bevarat från tiden före sekelskiftet.
- Upplevelsepaket med benämning ”Chef’s table på Verandan” och ”Outdoor cooking/Mindtrip menus” har skapats för att öka regioners attraktionskraft som matdestination bland internationella målgrupper.

- Utveckling av gastronomisk region i Västerbottens inland, genom kvalitetshöjning i form av kompetenslyft. Ett samarbete mellan aktörer i hela livsmedelskedjan från råvara till exportmogen måltidsupplevelse.

Vid den andra utlysningen fick Jordbruksverket in relativt få ansökningar från regioner som inte är särskilt aktiva med exportsatsningar i andra länder. De regioner som är mest aktiva är de som sedan tidigare satsar på export.

8.4.2 Vilt som mat

För att främja svenskt vilt som lokal livsmedelsresurs samt stärka viltkedjan från natur till konsument, utlyste Jordbruksverket år 2017 en summa på sex miljoner kronor till pilot- och samarbetsprojekt för främjande av vilt som mat. I utlysningen efterfrågades projekt som syftar till ett eller flera av följande områden:

- Stärka, effektivisera och utveckla viltvärdekedjan
- Korta viltkedjan mellan natur och konsument
- Utveckla viltprodukter som livsmedel
- Utöka tillgängligheten av vilt som mat för allmänheten
- Förbättrad, jämnare och säkrare kvalitet genom bättre tillvaratagande av vilt
- Stärka bilden av vilt som en klimatsmart, ekologisk och svensk profilprodukt
- Öka antal offentliga måltider med vilt på menyn
- Tillämpa viltprodukter som pedagogiska verktyg

Utlisningen väckte stort intresse och blev kraftigt översökt, vilket tyder på att ämnesområdet var angeläget och att utlysningen låg rätt i tiden. Nio projekt med sex olika projektägare prioriterades. Målet vid prioriteringsprocessen var att bevilja projekt inom samtliga ovan nämnda områden vilket också lyckades. Vid 2019 års slut hade fyra av dessa slutredovisats och fyra projekt ska slutredovisas under år 2020.

Ett resultat av projekten är att ett antal förädlade produkter av vildsvin har tagits fram, däribland julskinka, rökt bog och leverpastej. Detta har gjorts genom samarbete mellan vilthanteringsanläggning, charkuteri och detaljhandel. För att förbättra vildsvinsköttets rykte har elva viltkvällar genomförts för en butikskedjas kundmedlemmar, innehållande styckning, provsmakning och tips på tillagning av vildsvin.

Flera insatser syftar till att förbättra jägarnas egenkontroll i början av viltvärdekedjan för att få ett hygieniskt kvalitativt bättre viltkött. Elva kortfilmer är lanserade som visar jägare som jagar vildsvin hur man kan uppnå högre kvalitet ge-

nom urtagning, hängning, hygien, mörning med mera. Mellan 35 000 och 50 000 personer hade sett filmerna vid 2019 års slut.

Filmer om vilt har tagits fram som syftar till att stärka bilden av Sverige som ett land med miljö-, natur och hållbarhetsvärden. Dessa har spridits genom sociala medier som Youtube och Facebook och nått ut till drygt 330 000 svenska mottagare och drygt 250 000 tyska, franska och engelska tittare med intresse för mat, resor och natur.

Aktiviteter som "Vild vecka i skolan" har genomförts på två svenska skolor i syfte att öka skolans kunskaper om hållbar och lokal viltmat. Aktiviteterna har sammanfattats i en manual tillgänglig för andra skolor. Fler resultat förväntas under år 2020 då samtliga nio projekt har slutredovisats.

Den svenska produktionen av viltkött uppgick till cirka 18 000 ton år 2018, vilket är på ungefär samma nivå som de senaste åren. Det finns mer att läsa om utvecklingen av viltköttet i avsnitt 4.2.2.

8.4.3 Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att fördela 100 miljoner kronor inom landsbygdsprogrammet till regionala insatser för en mer konkurrenskraftig livsmedelskedja. Av de 100 miljoner kronorna har 50 miljoner fördelats till länsstyrelserna, 45 miljoner kronor har utlysts av Jordbruksverket för regionala och lokala insatser och fem miljoner kronor används för att främja samverkan mellan olika berörda aktörer på nationell nivå.

För att få en överblick över de 50 miljoner kronorna som har fördelats till länen så skickades en enkät ut våren 2019 till respektive län. Resultatet av denna pekar på att samtliga län kommer att använda resterande medel till olika projekt. Exempelvis kommer vissa att satsa medel på att implementera sin regionala livsmedelsstrategi och andra kommer att skapa samverkansplattformar för att aktörer ska fortsätta samverka.

De 45 miljoner kronorna riktade till regionala och lokala insatser har lysts ut vid två tillfällen av Jordbruksverket. Under våren 2018 utlystes 25 miljoner och 20 miljoner kronor utlystes under våren 2019. Vid prioriteringen av projekten har Jordbruksverket eftersträvat geografisk spridning av projekten och att de bidrar till ett eller fler av de strategiska områdena Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation inom den nationella livsmedelsstrategin. Många av de projekt som har prioriterats omfattar fler än ett strategiskt område och bidrar dessutom till samverkan mellan olika berörda aktörer på både regional och lokal nivå. Alla av de prioriterade projekten har ännu inte fått bifall och några har precis kommit igång med sitt arbete. Därför är det svårt att se effekterna av projekten.

Inom uppdraget att främja samverkan mellan olika berörda aktörer på nationell nivå som har tilldelats fem miljoner kronor genomförde Jordbruksverket en

nationell konferens under hösten år 2018 och arrangerade sex klusterträffar på olika platser i landet under hösten år 2019. Både offentliga och privata aktörer deltog under olika klusterträffar för att utbyta idéer och erfarenheter kring arbete med de regionala livsmedelsstrategierna. På träffarna har sammanlagt 175 personer utbytt erfarenheter och lärt av varandra kring det regionala arbetet med livsmedelsstrategin. På Jordbruksverkets webbplats har en omfattande dokumentation från träffarna publicerats. Under år 2020 planeras tematräffar med fokus på ämnen som var återkommande under klusterträffarna. Det möjliggör att de regionala aktörerna mer ingående kan diskutera idéer och utbyta erfarenheter kring specifika ämnen relaterat till livsmedelsstrategierna.

Klusterträffarna har resulterat i att involverade aktörer har fått en inblick i vad som pågår i Sverige kring arbetet med livsmedelsstrategin. Detta har också gjort det tydligt att det finns ett behov av en projektdatas för bättre överblick av vad som pågår. Nya kontakter har knutits som ger förutsättning för nya samarbeten.

Jordbruksverket och länsstyrelserna har utlysningar som ibland överlappar varandra och det behövs en bättre synkning när det gäller vilka projekt som genomförts och pågår på regional nivå. Totalt har 45 miljoner kronor utlysts inom ramen för regionala och lokala insatser för att bidra till att livsmedelsstrategins mål nås. De projekt som har blivit prioriterade från dessa utlysningar förväntas bidra till att konsumenternas förtroende för Sveriges livsmedel blir högre, att konsumenterna kan göra hållbara val, samt till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan.

Till länen har 50 miljoner kronor fördelats för att arbeta regionalt mot målen i livsmedelsstrategin och för att stödja utvecklingen av en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja. Det pågående regionala arbetet, som också har presenterats under klusterträffarna, är beroende av vilka förutsättningar man har såväl geografiskt som för att arbeta strategiskt med livsmedelsstrategin.

8.4.4 Europeiskt Innovations partnerskap och samarbete Europeiskt Innovations partnerskap

Avsnittet inkluderar två olika insatser som både i Jordbruksverkets hantering av insatserna och i denna uppföljning hanteras ihop. Europeiskt Innovations partnerskap (EIP) avser stöd för att ta fram innovationer som ska nå marknaden. Alla projekt inom EIP ska utföras som samarbeten mellan minst två organisationer. Vid urvalet används en extern expertpanel för bedömning av projekten. Totalt finns 22 projekt inom livsmedelsstrategin, varav fyra startades under 2019.

Efter att livsmedelsstrategin antagits år 2017 öronmärktes totalt 83 miljoner kronor av befintliga medel i EIP:s budget, för att avse EIP- projekt inom livsmedelsstrategin. Av medlen inom Livsmedelsstrategin fördelades 40 miljoner till korta livsmedelskedjor och djurvälstånd och 43 miljoner fördelades till enbart korta livsmedelskedjor. Då det generellt är lågt söktryck inom korta livsmedelskedjor

öppnades så småningom möjligheten att flytta öronmärkningen av 43 miljoner till fokusområdet som avser konkurrenskraft.

Det har varit ett högt söktryck inom EIP och vi ser att medlen snart kommer att ta slut. Jordbruksverket kan inte se att öronmärkningen har haft någon effekt för söktryck eller för vilka typer av projekt som presenterats och fler projekt än de som beviljats stöd inom ramen för de 83 miljoner kronorna fördelade till livsmedelsstrategin bedömer vi bidrar till livsmedelsstrategins mål.

Vår slutsats är att denna öronmärkning av medel för projekt inom livsmedelsstrategin inte har haft någon effekt på vilka projekt som bifallits, utan när det gäller EIP har det istället bidragit till ökad administration.

Satsningar på nya innovationer inom EIP syftar till ökad produktivitet, förbättrad arbetsmiljö och ökad djurvälstånd. Totalt finns 22 projekt inom livsmedelsstrategin, varav fyra startades under år 2019. Under året avslutades även fyra projekt, bland annat BeeScanning, en app som identifierar bihälsa, och BreakBox, ett alarm för utgödsling. Dessa projekt har lett till produkter som finns på marknaden till försäljning.

I avsnitt 3.1.1 finns en sammanfattning av den innovationsranking av livsmedelssektorn som genomförs av konsultfirman Roland Berger.

8.5 Sammanfattande kommentarer

Kunskap och innovation har en positiv inverkan på företagens lönsamhet på lång sikt. Åtgärden med störst budget i den första handlingsplanen är det nationella programmet för livsmedelsforskning. Det kan konstateras att det är resurskrävande att etablera ett långsiktigt forskningsprogram och ta fram en agenda som är förankrad hos den bredd av aktörer som programmet har som målgrupp. Att planera och genomföra insatser som når nya målgrupper och som ska ske i samverkan för att ha önskad effekt ute i systemet tar tid och resurser vilket kräver en långsiktighet som idag saknas när det kommer till programmets finansiering.

Flera åtgärder har bidragit till en ökad samverkan mellan olika aktörer. Två sådana exempel är Sweden Food Arena samt Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin. Sweden Food Arena har påbörjat ett arbete med att etablera samverkan och lyfta livsmedelsfrågor vad gäller innovation och forskning inom politik, akademi och myndigheter. Regionala klusterträffar har resulterat i att involverade aktörer har fått en inblick i vad som pågår i Sverige kring arbetet med livsmedelsstrategin. Detta har också gjort det tydligt att det finns ett behov av en projektdatabas för bättre överblick av vad som pågår. Nya kontakter har knutits som ger förutsättning för nya samarbeten. Ytterligare exempel på ett uppdrag som har goda förutsättningar att nå en högre måluppfyllnad genom samverkan är uppdraget om Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan. Genom att kompetensen från alla tre myndigheter har kunnat tas tillvara har det

inneburit ett kraftfullare genomförande. Samverkan kräver dock tid och resurser, men långsiktigt blir arbetet mer effektivt.

EU-programmen ska i relevanta delar bidra till att livsmedelsstrategins mål nås. Det är positivt att EU-programmen kan finansiera riktade åtgärder i livsmedelsstrategins handlingsplan (t.ex. regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin). Däremot visar uppföljningen att det inte är säkert att det bästa är att generellt öronmärka pengar kopplat till livsmedelsstrategin, så som gjordes i den första handlingsplanen. Bakgrunden till denna iakttagelse är att det för åtminstone en av insatserna (EIP) som finansierades av landsbygdsprogrammet så hade öronmärkningen av medel för projekt inom livsmedelsstrategin inte någon effekt på vilka projekt som bifölls, utan det bidrog istället till ökad administration.

Uppföljningen visar att flera av åtgärderna har fått ett positivt gensvar och visar att nyttjandegraden av medlen varit bra. Åtgärderna har också resulterat i tydliga leveranser, så som att företag har etablerat sig på en ny marknad, genomförande av aktiviteter etc.

9 Betydelsen av kunskap och kompetens för konkurrenskraft och hållbar tillväxt

I det alltmer kunskapsbaserade samhället utvecklas ständigt nya teknologier som används för att skapa varor och tjänster med allt bättre egenskaper. Detta gör att produkter lever i allt kortare cykler och förmågan till utveckling och förnyelse blir avgörande för företagens konkurrenskraft. Detta innebär att den globala ekonomin har blivit mer innovationsdriven där företagens konkurrenskraft i hög grad beror på förmågan att använda ny kunskap för att utveckla nya förbättrade produkter och nya effektivare processer. Detta bidrar i sin tur till en hållbar tillväxt.

Ekonomisk teori framhåller att produktivitet, innovation och produktionsvolym är viktiga faktorer som stärker företagens lönsamhet och därmed konkurrenskraften i livsmedelskedjan. Resultaten från de kvantitativa analyser som presenterades i årsrapporten år 2019 bekräftar till stor del att konkurrenskraften i livsmedelskedjan kan stärkas genom en ökad produktivitet och ökad förädlingsgrad. Kunskap är en nyckelfaktor både för innovation och produktivitetstillväxt. Mot bakgrund av den vetenskapliga litteratur som finns på området är det intressanta att studera arbetskraftens sammansättning och undersöka om det finns statistiskt säkerställda samband mellan arbetskraftens utbildningsnivå och produktivitet respektive förädlingsgrad, som här är att betrakta som ett grovt mått på innovation.

9.1 Humankapitalets betydelse för hållbar ekonomisk tillväxt

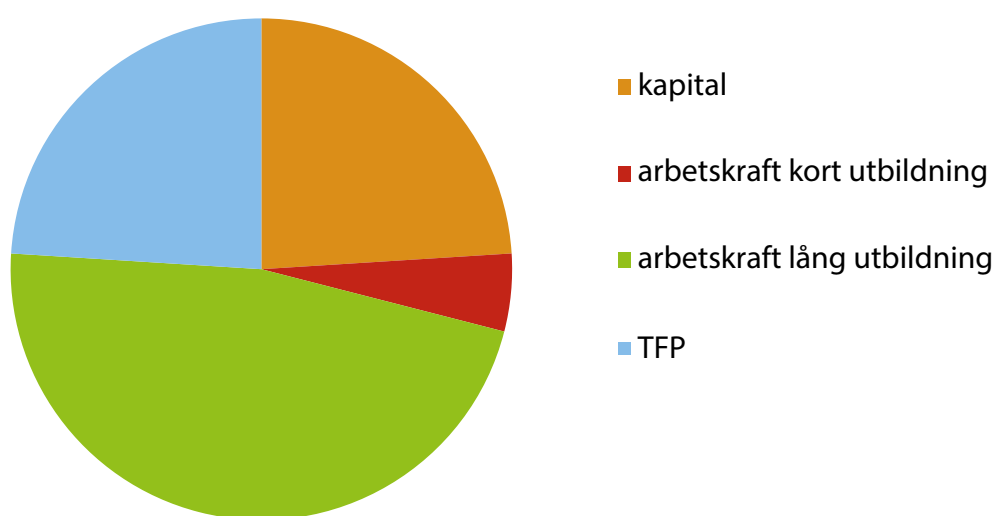
Den mest fundamentala modellen för att förklara hur produktionsvärden växer är den neoklassiska nationalekonomiska modellen för ekonomisk tillväxt⁶². I sin mest förenklade form förklarar denna modell att produktionsvärden växer som en följd av ackumulering av produktionsfaktorerna arbetskraft och kapital (Solow, R., M, 1956). Modellen visar att när mängden produktionsfaktorer ökar växer också produktionen, men en ökad tillväxttakt på lång sikt förutsätter att produktionsfaktorernas produktiva förmåga ökar. Sådan produktivitetstillväxt är en förutsättning för långsiktigt hållbar tillväxt eftersom den innebär att produktionen blir effektivare och kräver mindre resurser per producerad enhet. Detta innebär som regel också reducerade produktionskostnader, vilket i sin tur resulterar i stärkt konkurrenskraft.

62 Andra exempel på förklaringsmodeller för regional utveckling är (i) Keynesianska multiplikator modeller, (ii) Neoklassisk tillväxtteori, (iii) Input-output modeller, (iv) dynamiska icke-jämvikts modeller, (v) teorin för produktlivscykler samt (vi) kumulativa orsakssambandsmodeller.

Den neoklassiska modellen har vidareutvecklats till tillväxtteorier som också inkluderar tillväxt i produktionsfaktorernas produktiva förmåga, det vill säga produktivitetstillväxt (Romer, P.M, 1986) (Romer, P.M, 1990) (Lucas, R.E., 1988) (Howitt, P, 2000). Dessa teorier förklarar produktivitetstillväxt som en följd av teknologiska förbättringar och utveckling av arbetskraftens kunskaper och kompetenser, något som ofta benämns som humankapital.

Det finns en stor mängd empiriska studier som med kvantitativa metoder studerat hur olika produktionsfaktorer bidrar till ekonomisk tillväxt. De produktionsfaktorer som oftast står i fokus i den typen av studier är arbetskraft, realkapital och humankapital. I denna typ av studier är det vanligt att mäta humankapital genom indikatorer på arbetskraftens utbildningsnivå och här skiljer man i allmänhet mellan arbetskraft som har lång respektive kort formell utbildning.

Eklund och Pettersson (Eklund, J & Pettersson, L, 2017) har skattat hur olika produktionsfaktorer bidrar till tillväxt i förädlingsvärde i svenska företag. Resultaten från studien visas i figur 50. Närmare hälften av variationen i tillväxt i förädlingsvärden i svenska företag kan förklaras av tillväxt i arbetskraft med lång högskoleutbildning (minst tre år). Produktivitetsökning förklarar nästan en fjärdedel av variationen i tillväxt vilket innebär att produktivitetstillväxten har lika stor betydelse som investeringar i kapital. Sammantaget indikerar dessa resultat att de grundläggande förutsättningarna för tillväxt står att finna i utbildning och investeringar i ny teknik. Tillgång till kunskap och kompetens har stor betydelse för förmågan att utveckla och tillämpa ny teknik och nya metoder, vilket är nödvändigt för att öka produktionsfaktorernas produktiva kapacitet. Investeringar i nytt kapital (ny teknik) i kombination med en ökning av humankapitalets kvalitet i form av längre utbildning ger således en god grund för produktivitetstillväxt. En ökad produktivitet innebär normalt reducerade produktionskostnader som sedan resulterar i en förstärkt konkurrenskraft.

Figur 50. Tillväxtbidrag 2001–2010 uppdelat på olika produktionsfaktorer

Källa: Eklund och Pettersson (2017).

9.2 Betydelse av kunskap och kompetens för innovation och konkurrenskraft

Sverige har i en internationell jämförelse ett högt kostnadsläge vilket gör att svenska företag har svårt att konkurrera med låga priser. En hög produktivitet och en god produktivitetstillväxt blir i detta sammanhang en förutsättning för att kunna konkurrera. Trots en relativt god produktivitet har emellertid produktionen av varor där priskonkurrensen är hård under lång tid flyttat till lågkostnadsländer. Företag i Sverige måste istället konkurrera genom att skapa produkter som har unika egenskaper eller överlägsen kvalitet. Denna typ av egenskapskonkurrens bygger på att svenska företag har ett kunskapsförsprång gentemot företag i andra länder och att det finns en kreativitet och uppfinningsrikedom som resulterar i innovationer, det vill säga att kunskap omsätts till ekonomiskt bärkraftiga produkter och processer.

Innovation är en process där olika former av humankapital och ofta även realkapital sätts samman i syfte att omvandla en idé till en ekonomiskt bärkraftig produkt, tjänst eller process. Innovationer är ofta ett resultat av att ny kunskap används för att utveckla nya eller förbättrade egenskaper hos produkter eller processer. Men innovationer uppstår också som en följd av att väl etablerade kunskaper och teknologier hittar helt nya användningsområden. Förmågan att absorbera och tillämpa ny kunskap bygger på att det finns en generellt hög kunskapsnivå i företagen. Detta underlättar innovationsprocessen som i sig är komplex och kräver många olika kunskaper och spetskompetenser.

Under senare år har det publicerats flera studier som påpekar vikten av just kunskap och särskilt förmågan att kunna kombinera olika typer av kunskaper (Almeida, P., & Phene, A., 2012) (Johansson, B, Johansson S & Wallin, T, 2015) (Oerlemans, L., & Meeus, M., 2005). Forskningen visar också att innovationer tenderar att uppstå i samma organisationer och på samma platser om och om igen. Detta ”stigberoende” förklaras med att innovationsprocessen i sig är en lärandeprocess som gör att sannolikheten att man är framgångsrik i sina innovationsaktiviteter ökar ju fler innovationer man lyckas ta fram (Cohen, W. M., & Levinthal, D. A., 1990) (Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. , 1989) .

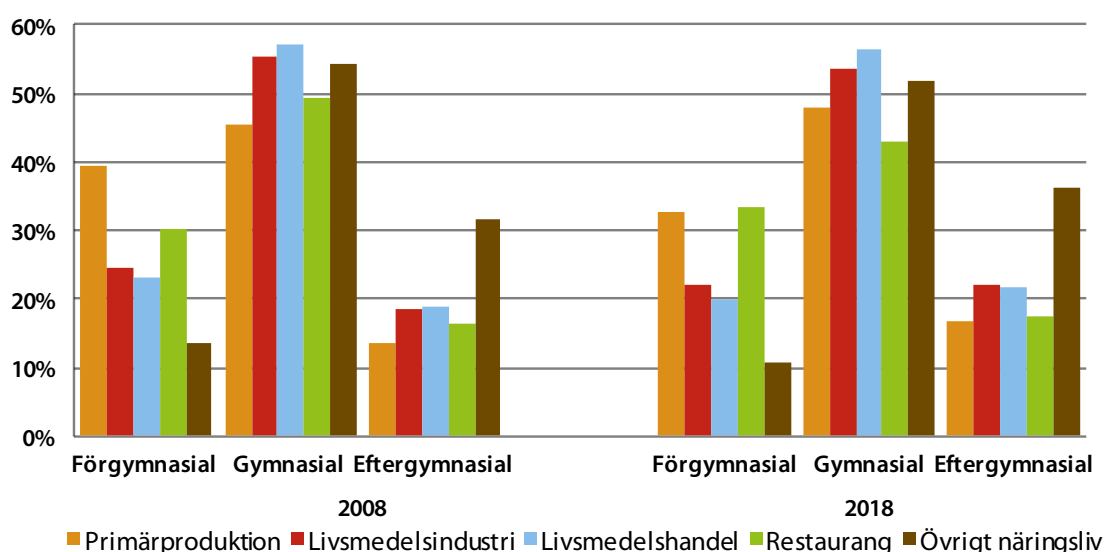
Förmågan att kombinera olika typer av kunskap ökar om det inom företaget finns en stor kunskapsbas. Detta ökar också företagets kapacitet att ta till sig och tillämpa ny kunskap och ny teknik (Cohen, W. M. , 1995). Det finns många empiriska studier som visar att arbetskraftens utbildningsnivå ökar sannolikheten att företag introducerar nya varor, tjänster eller processer (Bjerke, L & Johansson, S, 2015). Innovation främjas dessutom av att det finns en mångfald av kunskap, kompetens och erfarenheter (Duranton, G., & Puga, D., 2000). Förmågan att identifiera nya problem, upptäcka nya lösningar och hitta nya tillämpningar stimuleras av att olika perspektiv och synsätt sammanförs. Genom mångfald av kunskaper, kompetenser, och erfarenheter skapas en gynnsam miljö för korsbefruktnings och utveckling av nya idéer (Jacobs, J., 1969). Forskare har funnit flera orsaker och förklaringar till varför mångfald i och omkring företagen har en positiv effekt på företagets utveckling. Dessa kopplar bland annat

till ökat kritiskt tänkande, mer genomarbetade beslut och större acceptans för nytänkande och förändring (Norton, R. D., 1992) (Lee, S. Y., Florida, R., & Acs, Z., 2004).

Sammanfattningsvis kan konstateras att innovation och förmågan att tillämpa ny teknik hänger nära samman med arbetskraftens utbildningsnivå. Dessa faktorer förklarar också i hög grad vilka företag som växer, vilket i sin tur är en indikation på konkurrenskraft. I nästföljande avsnitt undersöks sambanden mellan utbildningsnivå och konkurrenskraft i livsmedelskedjan.

9.3 Utbildningsnivå och arbetskraftens sammansättning i livsmedelskedjan

Utbildningsnivån skiljer sig en del mellan de olika leden i livsmedelskedjan. Figur 51 visar hur stor andel av de personer som har sin huvudsakliga sysselsättning inom respektive led som har fullgjort studier på förgymnasial, gymnasial och eftergymnasial nivå. Alla led i livsmedelskedjan utmärker sig med en avsevärt högre andel sysselsatta med förgymnasial utbildning och en betydligt lägre andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning jämfört med näringslivet som helhet. I primärproduktionen är andelen sysselsatta som enbart har förgymnasial utbildning särskilt hög. Denna andel är också relativt hög inom restaurangedet. Inom primärproduktion och restaurang är andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning också lägre än inom livsmedelsindustrin och livsmedelshandel. Andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning har ökat i alla led, men är fortsatt avsevärt lägre inom primärproduktion och restaurang. För livsmedelskedjan som helhet kan konstateras att andelen sysselsatta med eftergymnasial utbildning inte ens är hälften så hög som för övriga näringslivet och det finns inga tecken på att denna klyfta minskar över tid.

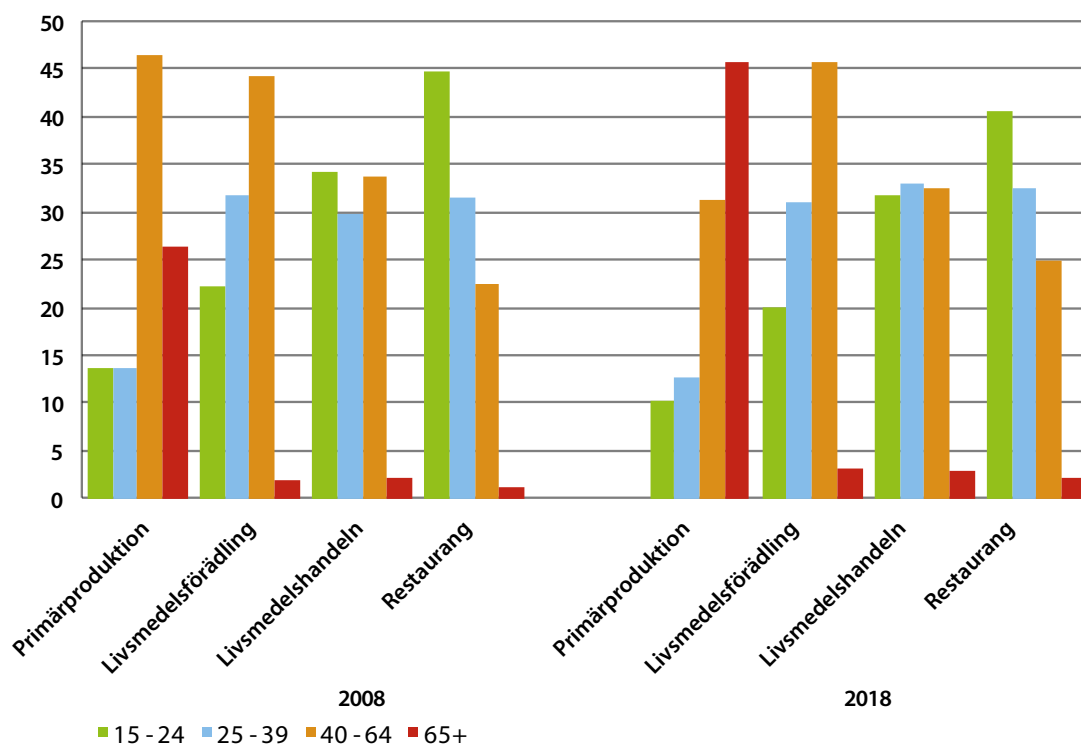

Figur 51. Utbildningsnivå i livsmedelskedjan år 2008 och år 2018 (procent av alla sysselsatta)

Källa: SCB, egna beräkningar

Utbildningsstrukturen i de olika leden är delvis en följd av åldersstrukturen, vilken skiljer sig markant mellan de olika leden. Figur 52 visar hur arbetskraften i livsmedelskedjans olika led fördelar sig över olika åldersgrupper. Primärproduktionen har en anmärkningsvärt stor andel av sysselsatta som är 65 år eller äldre och denna andel har ökat under det senaste decenniet. År 2018 hade nästan varannan person som hade sin huvudsakliga sysselsättning i primärproduktionen uppnått pensionsåldern. En förklaring till att åldersstrukturen i primärproduktionen ser ut på detta vis är att många äldre jordbrukare fortsätter att bruka sin mark efter pensionsålder. Statistiken inkluderar dessutom alla företag som drivs som passiv näringsverksamhet. Detta är en förklaring till varför en så stor andel av de som har sin huvudsakliga sysselsättning inom primärproduktionen har uppnått pensionsålder.

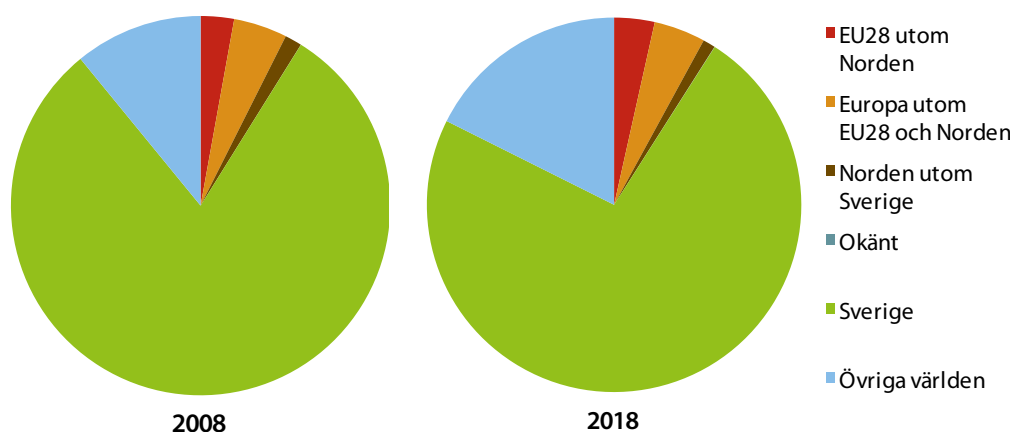
Arbetskraftens åldersstruktur kan till viss del förklara skillnader i utbildningsnivåer mellan de olika leden i livsmedelskedjan. Att en relativt stor andel av arbetskraften i primärproduktionen enbart har förgymnasial utbildning är delvis en följd av att arbetskraften i detta led består av en stor andel personer som är över 65 år och det främst är den äldre befolkningen som saknar utbildning på gymnasienivå eller högre. Restaurangledet har däremot en anmärkningsvärt hög andel sysselsatta i den yngsta åldersgruppen, vilket kan förklara varför det är en relativt liten andel av arbetskraften inom restaurangledet som har examen på eftergymnasial nivå. Detta kan också delvis förklara varför det är en jämförelsevis hög andel av sysselsatta inom restaurang som ännu inte har avslutat sina gymnasiestudier (jfr figur 51 ovan).

Figur 52. Åldersstruktur i livsmedelskedjans olika led år 2008 och år 2018

Källa: SCB, egna beräkningar

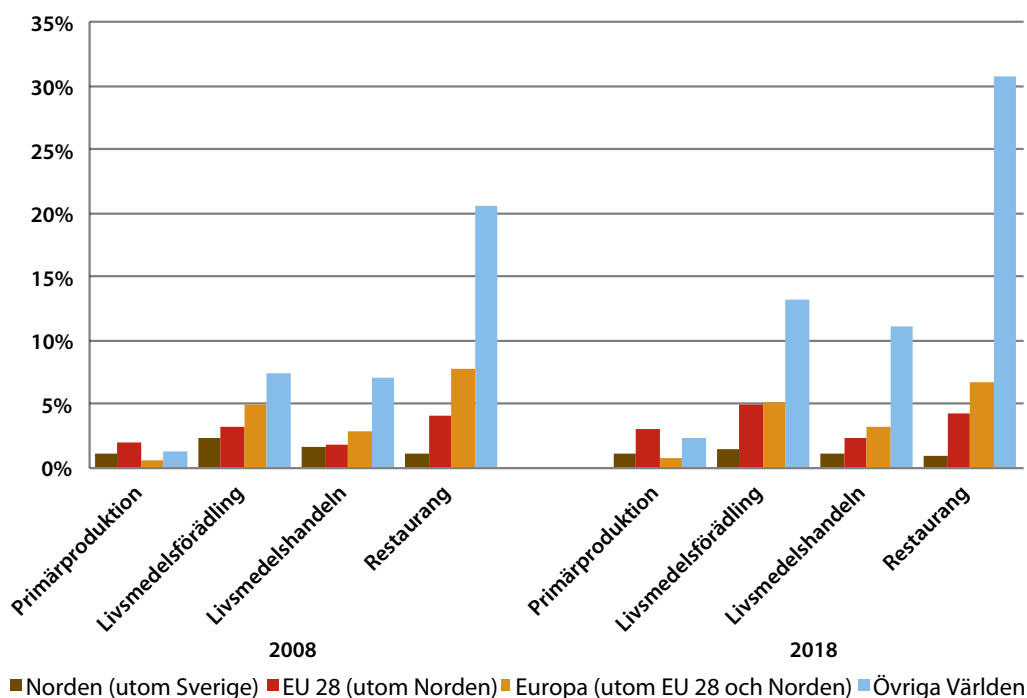
Att det finns arbetstillfällen för relativt lågutbildad arbetskraft inom primärproduktion och restaurang gör att dessa sektorer har potential att erbjuda arbete till människor som är utrikesfödda och som ofta saknar de utbildningsbevis som krävs för mer avancerade jobb på den svenska arbetsmarknaden. Figur 53 visar arbetskraftens nationella ursprung i den totala livsmedelskedjan år 2008 och år 2018. Den inrikes födda arbetskraften har minskat från 80 procent år 2008 till knappt 74 procent år 2018 och det är huvudsakligen andelen arbetstagare med utomeuropeisk bakgrund som stått för ökningen av andelen invandrad arbetskraft.

Figur 53. Andel invandrad arbetskraft i livsmedelskedjan 2008 och 2018

Källa: SCB, egna beräkningar

Andelen invandrad arbetskraft kan också bidra till att förklara varför utbildningsnivåerna är lägre inom vissa delar av livsmedelskedjan. Figur 54 visar hur stor andel (procent) av de sysselsatta i livsmedelskedjan som är utrikesfödda från olika delar av världen år 2008 och år 2018. Restaurangledet utmärker sig med en jämförelsevis hög andel utrikesfödda i sin arbetskraft, i synnerhet människor från länder utanför Europa. Primärproduktionen har, å andra sidan, en jämförelsevis låg andel invandrad arbetskraft. Merparten av de utrikesfödda individer som arbetar i primärproduktionen kommer från andra EU-länder. Arbetskraftens födelseland kan således bidra till att förklara varför utbildningsnivån är jämförelsevis låg i restaurangledet, men detta är knappast en orsak till den relativt låga utbildningsnivån i primärproduktionen.

Figur 54. Den invandrade arbetskraftens nationella ursprung i livsmedelskedjans olika led år 2008 och år 2018

Källa: SCB, egna beräkningar

9.4 Utbildningsnivå och arbetskraftens sammansättning i livsmedelskedjan

I detta avsnitt presenteras resultat från kvantitativa analyser av sambanden mellan arbetskraftens utbildningsnivå och lönsamhet, produktivitet samt förädlingsgrad i livsmedelskedjans fyra led. Sambanden identifieras med hjälp av korrelationskoefficienter. Dessa analyser baseras på statistik på branschnivå (3-siffrig SNI-kod) för perioden 2008–2017 och undersöker hur olika indikatorer samvarierar, både över olika delbranscher inom respektive led och över tid. Korrelationskoefficienter är beräknade både på statistik på variablernas nivåer (det vill säga absoluta värden) och statistik på årlig procentuell tillväxt.

Den branschnivå som används begränsar analysen eftersom vissa samband kan vara svåra att identifiera och tolka på branschnivå, medan de är mer uppenbara i en analys av statistik på företagsnivå. Antalet observationer varierar mellan de fyra leden eftersom de omfattar olika antal delbranscher. Antalet observationer är emellertid så få att det är svårt att göra multivariat analys, det vill säga analyser som tar hänsyn till att flera olika faktorer samtidigt påverkar utvecklingen i livsmedelskedjan. Man ska därför tolka resultaten med försiktighet och ha i åtanke att korrelationskoefficienterna speglar den bivariata korrelationen mellan två variabler utan att säga någonting om riktningen på orsakssambandet

mellan dem. I diskussionen och tolkningen om resultaten måste man därför låta sig vägledas av ekonomisk teori och tidigare empiriska studier på området.

Tabell 2 visar hur utbildningsnivån i olika delbranscher inom livsmedelskedjans fyra led samvarierar med nivån på lönsamhet, produktivitet, förädlingsgrad och företagsstorlek. Korrelationskoefficienterna i tabellen indikerar att det i de första två leden inte finns något statistiskt säkerställt samband mellan utbildningsnivå och nivån på lönsamhet. I livsmedelshandeln är sambandet mellan utbildningsnivå och lönsamhet negativt och statistiskt säkerställt medan det i restaurangledet finns en stark positiv korrelation mellan lönsamhet och arbetskraftens utbildningsnivå.

Ser man istället till sambandet mellan utbildningsnivå och produktivitet finns ett statistiskt säkerställt positivt samband i alla led utom inom primärproduktionen och detta samband tycks vara särskilt starkt inom livsmedelsindustrin och livsmedelshandeln.

Vidare är utbildningsnivån positivt korrelerad med förädlingsgraden i restaurangledet medan motsvarande samband är negativt och statistiskt säkerställt inom livsmedelshandel och livsmedelsindustrin. Detta är sannolikt en effekt av att förädlingsgraden är lägre i de storskaliga företagen samtidigt som det företrädesvis är de stora företagen som anställer arbetskraft med högre utbildning. Det vore därför intressant att fördjupa analysen genom att undersöka om sambanden skiljer sig åt mellan företag i olika storleksklasser. För denna rapport finns emellertid inte statistik på företagsnivå att tillgå.

För primärproduktionen visar analysen inte på några statistiskt säkerställda samband mellan utbildningsnivån och de faktorer som påverkar konkurrenskraften. Detta ska inte leda till förhastade slutsatser om att utbildning saknar betydelse för primärproduktionens konkurrenskraft utan bör snarare ses som ett resultat av att analysen görs på en alltför aggregerad nivå. En analys som görs på statistik på branschnivå blandar oundvikligen samman branscher med mycket olika förutsättningar och mycket varierande produktivitet, förädlingsgrad och lönsamhetsnivåer. Utbildningsnivåerna skiljer sig dock inte särskilt mycket mellan olika branscher inom samma led. Dessa resultat kan således inte föras över till att förklara skillnader i lönsamhet mellan olika företag inom samma bransch. En sådan analys kan mycket väl visa att utbildningsnivån på företagsnivå har stor betydelse för att förklara variationen i lönsamhet, produktivitet och förädlingsgrad mellan företag inom samma bransch. Sådana analyser kräver dock statistik på mikronivå och kommer därför att hanteras inom ramen för fördjupade studier som ligger utanför ramen för denna årsrapport.

Tabell 2. Korrelationer mellan utbildningsnivå och nivå på lönsamhet, produktivitet och förädlingsgrad

		Lönsamhet	Produktivitet	Förädlingsgrad
Primärproduktion Antal obs: 60	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	-0,204	-0,171	0,016
Livsmedelsindustri Antal obs: 76	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	0,182	0,835*	-0,322*
Livsmedelshandeln Antal obs: 60	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	-0,428*	0,707*	-0,349*
Restaurang Antal obs: 20	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	0,619*	0,449*	0,807*

Tabell 3 visar korrelationskoefficienter som beräknats utifrån variationer i årlig procentuell förändring mellan utbildningsnivå och tillväxt i en rad faktorer som kan förmodas spegla konkurrenskraften. Dessa korrelationer visar alltså på ett kortsiktigt samband mellan utbildningsnivå och konkurrenskraftens utveckling. Ingen av dessa korrelationer är emellertid statistiskt säkerställd vilket leder till slutsatsen att det på branschnivå inte finns några tydliga samband mellan ökad utbildningsnivå och ökad konkurrenskraft på kort sikt. Denna insikt är viktig för utvärdering och uppföljning av enskilda åtgärder i de handlingsplaner som är kopplade till livsmedelsstrategins genomförande. Flera av dessa åtgärder syftar till att höja kompetensen i olika delar av livsmedelskedjan men man kan alltså inte förvänta sig att se effekter av dessa åtgärder på kort sikt i statistik på aggregerad nivå.

Tabell 3. Korrelationer mellan årliga procentuell ökning av utbildningsnivå och årliga förändringar i lönsamhet, produktivitet och förädlingsgrad.

		Lönsamhet	Produktivitet	Förädlingsgrad	Förädlingsvärde	Sysselsatta
Primärproduktion Antal obs: 60	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	-0,166	0,037	-0,143	0,024	-0,103
Livsmedelsindustri Antal obs: 76	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	0,077	0,129	0,250	0,223	0,079
Livsmedelshandeln Antal obs: 60	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	0,033	0,415	-0,019	0,111	0,160
Restaurang Antal obs: 20	Andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning	0,412	-0,175	-0,075	0,054	-0,297

10 Avslutande diskussion

Företagen i livsmedelskedjan behöver ha en god konkurrenskraft för att Sverige ska kunna nå det övergripande målet om en ökad produktion i hela livsmedelskedjan samtidigt som relevanta miljömål nås. Denna rapport fokuserar därför på utvecklingen av konkurrenskraft och produktion i livsmedelskedjans fyra led.

I rapporten visas utvecklingen i livsmedelskedjan för åren 2011–2017/2018, det vill säga tidsperioden då livsmedelsstrategin arbetades fram och beslutades. Rapporten ger därför en bild av utgångsläget och pekar på de utmaningar och möjligheter som arbetet med livsmedelsstrategins genomförande bör ta avstamp ifrån. Det är svårt att redan nu studera om de åtgärder som finns i livsmedelsstrategins handlingsplaner har haft någon effekt på livsmedelskedjans utveckling. Vi nöjer oss därför med att diskutera om och hur ett urval av åtgärder från den första handlingsplanen bidrar till livsmedelsstrategins olika mål.

Lönsamheten försämrades i livsmedelskedjan mellan åren 2011 och 2018

Rapporten visar att lönsamheten försämrades i livsmedelskedjan mellan åren 2011 och 2018, framförallt i primärproduktionen och livsmedelsindustrin. Utvecklingen i livsmedelskedjan liknar utvecklingen i det totala näringslivet där lönsamheten också minskade under de studerade åren, även om försämringen inte var lika stor som i livsmedelskedjan. Det varma vädret under sommaren år 2018 påverkade framförallt primärproduktionen, där lönsamheten minskade förhållandevis mycket. Om utvecklingen jämförs med statistik från EAA-kalkylerna⁶³ framkommer att hela företagens lönsamhet inte sjönk lika mycket som i jordbruksproduktionen, vilket tyder på att andra delar av företagens verksamhet mildrade nedgången.

Det faktum att många jordbruksföretag har en diversifierad verksamhet som ger flera ben att stå på är en viktig faktor för att hantera den risk som väderberoende produktion ofrånkomligen medför. Riskspridning är förmodligen inte den främsta anledningen till att många jordbruksföretag kombinerar flera olika verksamheter utan det är ett sätt att maximera avkastningen av det kapital som finns bundet i företaget i form av maskiner, byggnader och mark. År 2016 hade nästan hälften av jordbruksföretagen någon sekundär verksamhet och de vanligaste kombinationsverksamheterna var entreprenad, turism samt förädling och försäljning av gårdsprodukter. (Jordbruksverket, 2020) Till detta kommer att många jordbrukföretag också omfattar skogsmark som ger intäkter från skogsbruk.

Såväl primärproduktionen som de övriga leden i livsmedelskedjan består dock av många olika delbranscher där utvecklingen skiljer i sig åt. En analys på mer

⁶³ EAA (Economic Accounts for Agriculture) är ett system av statistiska beräkningar av värdet och kostnaderna för jordbruksproduktionen, inklusive rennäringen. I princip all jordbruksproduktion ingår i kalkylen och syftet är att kunna upprätta en resultaträkning för denna produktion. Beräkningarna baseras på en förteckning över de aktiviteter som anses vara karaktäristiska för jordbruket och dessa inkluderas i beräkningarna oberoende av i vilken typ av företag produktionen sker.

detaljerad nivå visar att det finns delbranscher där lönsamheten ökat. Till exempel har det storskaliga fisket och vattenbruket haft en positiv utveckling av lönsamheten sedan år 2011. Inom jordbruket har lönsamheten ökat inom äggproduktion och växthusodling medan det i livsmedelsindustrin framförallt är mejerierna som stärkt sin lönsamhet.

Produktionen ökar men tillväxten är svag i primärproduktion och livsmedelsindustri

Det totala förädlingsvärdet i livsmedelskedjan ökade med 30 procent under perioden 2011–2017, vilket kan jämföras med en ökning på 24 procent i det totala näringslivet. Ökningen var störst i restaurangledet, följt av livsmedelshandeln. I primärproduktionen och livsmedelsindustrin har förädlingsvärdet vuxit långsammare och tillväxten i dessa led var under den studerade perioden mindre än tillväxten i näringslivet som helhet. Statistik för primärproduktionen visar att många produktionsgrenar har ökat sin produktionsvolym under den studerade perioden. En stagnerande förädlingsgrad i såväl primärproduktion som livsmedelsindustri indikerar att värdet på produktionen utvecklas svagt. Den svaga lönsamheten är en orsak till att tillväxten i primärproduktion och förädlingsindustri är jämförelsevis svag. Om lönsamheten fortsätter att sjunka över tid så kommer även produktionen att minska eftersom sektorn kommer att få svårt att attrahera kapital. En svag lönsamhet minskar också privata investeringar i forskning och utveckling, vilket på sikt leder till att svenska företag halkar efter utvecklingen i andra länder.

Inom restaurang och livsmedelshandeln har tillväxten varit jämförelsevis stark. Att restaurangledet uppvisar särskilt stark tillväxt kan delvis bero på att momsen på restaurang- och cateringtjänster sänktes den 1 januari år 2012. Studier av effekten av denna reform pekar på att den har resulterat i en ökning av såväl omsättning, förädlingsvärde och sysselsättning i restaurangledet (Tillväxtanalys, 2015). Restaurang- och cateringtjänster är dessutom jämförelsevis konjunkturkänsliga varför tillväxten i restaurangledet kan ha dragit särskilt stor nytta av den högkonjunktur som i hög grad präglat det senaste decenniet. Högkonjunkturen kan också ha bidragit till den starka tillväxten i detaljhandeln. De första leden i livsmedelskedjan är mindre konjunkturkänsliga eftersom volymen livsmedel som efterfrågas inte är särskilt starkt relaterad till inkomst. Däremot är efterfrågan på högkvalitativa varor och varor med olika typer av mervärden sannolikt beroende av att konsumenter har en god ekonomi.

Höga standard inom miljö, klimat och djurvälstånd bidrar till ökad efterfrågan på svensk mat

Både konsumenter i Sverige och utomlands blir alltmer medvetna om hållbarhetsfrågornas betydelse. För företagens konkurrenskraft blir det därför viktigt att kunna svara upp mot denna utveckling. För att klara framtida efterfrågan behöver produktionen och konsumenternas betalningsvilja för hållbart producerade produkter öka (Tillväxtverket och Jordbruksverket, 2019). Det goda konjunktur-

läget under de senaste åren kan bidra till att förklara den ökade efterfrågan på livsmedel med olika typer av mervärden i form exempelvis miljönytta och djurvälstånd. Konsumentundersökningar visar att närproducerat är den viktigaste produkttegenskapen, följt av pris och hållbar produktion för konsumentens val mellan olika produktvarianter (Food & Friends, 2020). En ökad medvetenhet hos konsumenter stimulerar omställning till en mer hållbar produktion.

Omställningen till en hållbar livsmedelskedja innebär utmaningar såsom att minska köttkonsumtionen och möjligheter som att öka konsumtionen av växtbaserade livsmedel, bland annat baljväxter, grönsaker och frukt. En minskad köttkonsumtion behöver däremot inte betyda en minskning av produktionen i Sverige. Den pågående trenden att svenska konsumenter äter en större andel svenskt kött behöver fortsätta, men även exporten behöver öka. Sverige har i jämförelse med många andra länder bättre förutsättningar att producera animaliska livsmedel hållbart.

Svensk livsmedelsproduktion kännetecknas i en internationell jämförelse av höga standarder inom miljö- och klimatområdet liksom inom djurhälsa och djurvälstånd (OECD, 2018). Detta är delvis ett resultat av att Sverige på flera av dessa områden har en mer långtgående lagstiftning än de flesta andra länder. När efterfrågan på miljövänliga och klimatsmarta produkter ökar kan hållbara produktionsmetoder ge konkurrensfördelar, och svenska företag har goda förutsättningar att ta täten i den globala utvecklingen mot en mer hållbar livsmedelsproduktion. Hög standard och en mer långtgående lagstiftning innebär emellertid också ofta högre produktionskostnader, vilket innebär konkurrensnackdelar gentemot importerade produkter som producerats i länder med lägre krav på produktions effekter på miljö, klimat och djurvälstånd. Svensk livsmedelsproduktion har potential att bidra till att den globala livsmedelskonsumtionens klimatpåverkan minskar. Detta förutsätter dock att svenska producenter kan öka sin marknadsandel.

Export och turism bidrar till tillväxt i livsmedelskedjan

Internationell handel med jordbruksvaror och livsmedel är nödvändig för att kunna producera och leverera varor som efterfrågas av konsumenter. Den svenska exporten av jordbruksvaror och livsmedel, exklusive fisk, kräft- och blötdjur, uppgick till knappt 50 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med knappt 40 procent jämfört med år 2011. Detta kan jämföras med ökningen av Sveriges totala varuexport som under samma period ökade med 19 procent. Den starka exporttillväxten inom livsmedel och jordbruksvaror har i stor utsträckning skett i varugrupper som i hög grad baseras på importerad råvara, såsom tobaksvaror och kaffe, te och kakao. Den svenska importen av jordbruksvaror och livsmedel (exklusive fisk, kräft- och blötdjur) uppgick till knappt 109 miljarder kronor år 2018, vilket var en ökning med drygt 40 procent jämfört med år 2011. Sverige är således alltså en nettoimportör av livsmedel.

En ansevärd andel av efterfrågan på livsmedelskedjans produktion kommer från turister. Turismens totala förädlingsvärde ökade med 30 procent mellan åren 2011–2018 till 108 miljarder kronor (Tillväxtverket, 2019). Uppgifter om utländsk turismkonsumtion i Sverige visar att turismens exportvärde har vuxit med 89 procent jämfört med år 2011. En betydande andel består av livsmedel, inte minst i form av gränshandel, och måltidsupplevelser. Gränshandeln mot Norge bidrar till den växande turismexporten av dagligvaror såsom livsmedel, drycker och tobak (Sveriges Kommuner och Landsting, 2018).

God innovationskraft i livsmedelskedjan men primärproduktionen släpar efter

En bibehållen konkurrenskraft bygger på en stark produktivitetstillväxt, som gör det möjligt att konkurrera med pris, eller på en framgångsrik produktutveckling som gör att konsumenterna är villiga att betala ett högre pris. En stark produktutveckling innebär att förädlingsgraden behöver öka över tid. För att åstadkomma såväl produktivitetstillväxt som ökad förädlingsgrad krävs satsningar på kunskap, forskning och innovation.

Den svenska livsmedelskedjan ligger lågt i innovationsranking både jämfört med livsmedelssektorer i andra länder och jämfört med andra sektorer i Sverige. Men trots att företagen i livsmedelskedjan gör små satsningar på forskning och utveckling jämfört med företag i andra näringsgrenar visar SCB:s innovationsundersökning att de tre sista leden i kedjan har lika hög andel innovativa företag som näringslivet i övrigt. För primärproduktionen saknas officiell statistik vilket gör att man inte kan jämföra med övriga led i kedjan. Jordbruksverket har dock genomfört en egen innovationsundersökning, vilken indikerar att jordbruksföretagen har en lägre innovationsgrad än företag i andra sektorer som ingick i samma undersökning.

Att primärproduktionen släpar efter i innovationskraft kan delvis bero på att primärledet har en stor andel sysselsatta som enbart har förgymnasial utbildning. Detta är delvis ett resultat av arbetskraftens åldersstruktur, som skiljer sig markant mellan de olika leden. Primärproduktionen har en anmärkningsvärt stor andel av sysselsatta som är 65 år eller äldre och det är främst den äldre befolkningen som saknar utbildning på gymnasienivå eller högre. En förklaring till detta är att många äldre jordbrukare fortsätter att bruka sin mark efter pensionsålder. Statistiken inkluderar dessutom alla företag som drivs som passiv näringsverksamhet. Detta är en förklaring till att en så stor andel av de som har sin huvudsakliga sysselsättning inom primärproduktion har uppnått pensionsålder. En låg utbildningsnivå och en åldrande arbetskraft är båda faktorer som hämmar innovationskraften i primärledet.

Förädlingsgraden ökar inte trots en god innovationsbenägenhet

Konkurrenskraften i livsmedelskedjan är beroende av en hög innovationstakt som resulterar i att svenska företag kan utveckla attraktiva produkttegenskaper

som det finns en hög betalningsvilja för på marknaden. Innovationsaktiviteten i livsmedelskedjan har emellertid inte resulterat i att förädlingsgraden i livsmedelskedjan vuxit över tid, utan den har varit tämligen konstant under perioden 2011–2018. Det är bara restaurangledet som visar på en svag men trendmässig ökning av förädlingsgraden över tid. I övriga led tycks företagen ha svårt att utveckla produktgenskaper som det finns en hög betalningsvilja för på marknaden.

Livsmedelskedjans två första led är särskilt beroende av förmågan att konkurrera med produktgenskaper snarare än pris eftersom de är utsatta för konkurrens från utländska konkurrenter. Svenska producenter inom primärproduktion och livsmedelsindustri har svårt att konkurrera med låga priser eftersom bl.a. miljöstandarder, djurskydd, klimatförhållanden och lönenivåer medför högre produktionskostnader i Sverige jämfört med många andra länder. För att behålla marknadsandelar måste svenska företag öka förädlingsgraden i sina produkter och sträva efter ökade produktvärden snarare än ökade produktionsvolymen.

Strategiska satsningar för att öka förädlingsgraden kräver dock kunskap och kompetens. Livsmedelskedjan som helhet kännetecknas av en betydligt lägre andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning än näringslivet i övrigt. Kompetensbristen är inte bara ett hot mot tillväxten i enskilda företag utan hämmar även den långsiktiga utvecklingen i svensk livsmedelsproduktion.

Åtgärder i livsmedelsstrategins första handlingsplan

Behovsmotiverad forskning är central för att nå målen i livsmedelsstrategin. Det är därför mycket viktigt att det finns en långsiktig finansiering för det nationella programmet för livsmedelsforskning. Långsiktiga forskningsprogram kräver resurser och tid för planering, förankring och samverkan. Det är resurskrävande att etablera ett långsiktigt forskningsprogram.

Flera åtgärder har bidragit till en ökad samverkan mellan olika aktörer. Två exempel är Sweden Food Arena samt Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin. Sweden Food Arena har påbörjat ett arbete med att etablera samverkan och lyfta livsmedelsfrågor vad gäller innovation och forskning inom politik, akademi och myndigheter. Regionala klusterträffar har resulterat i att involverade aktörer har fått en inblick i vad som pågår i Sverige kring arbetet med livsmedelsstrategin. Detta har också gjort det tydligt att det finns ett behov av en projektdatas för bättre överblick av vad som pågår. Nya kontakter har knutits som ger förutsättningar för nya samarbeten. Ytterligare exempel på ett uppdrag som har goda förutsättningar att nå en högre måluppfyllnad genom samverkan är uppdraget om Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan. Genom att kompetensen från alla tre myndigheter har kunnat tas tillvara har det inneburit ett kraftfullare genomförande. Samverkan kräver dock tid och resurser, men långsiktigt blir arbetet mer effektivt.

EU-programmen ska i relevanta delar bidra till att livsmedelsstrategins mål nås. Det är positivt att EU-programmen kan finansiera riktade åtgärder i livsmed-

elsstrategins handlingsplan (t.ex. regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin). Däremot visar uppföljningen att det inte är säkert att det bästa är att generellt öronmärka pengar kopplat till livsmedelsstrategin, så som gjordes i den första handlingsplanen. Anledningen är att för åtminstone en av insatserna (Europeiskt Innovations Partnerskap, EIP) som finansierades av landsbygdsprogrammet så hade öronmärkningen av medel för projekt inom livsmedelsstrategin inte någon effekt på vilka projekt som bifölls, utan det bidrog istället till ökad administration.

Behovsmotiverad forskning är central för att nå målen i livsmedelsstrategin. Det är därför mycket viktigt att det finns en långsiktig finansiering för det nationella programmet för livsmedelsforskning.

10.1 Sammanfattande slutsatser

- Mellan åren 2011 och 2018 försämrades konkurrenskraften i livsmedelskedjan. Särskilt besvärligt var läget år 2018 till följd av torkan som slog hårt mot jordbruket. Tack vare att merparten av jordbruksföretagen har en diversifierad verksamhet kunde effekterna av torkan på företagens lönsamhet mildras. Det finns dock branscher i livsmedelskedjan där lönsamheten ökat, exempelvis vattenbruk, växthusodling och delar av livsmedelshandeln.
- Livsmedelskedjans förädlingsvärde fortsatte att öka och det var restaurangledet som stod för den största ökningen. I primärproduktionen och livsmedelsindustrin var tillväxten i förädlingsvärde svagare än för näringslivet som helhet. En ökad export av jordbruksvaror och livsmedel samt en växande turism är en av flera förklaringar till den ökade produktionen i livsmedelskedjan.
- Livsmedelskedjan har en betydligt lägre andel sysselsatta med eftergymnasial utbildning än övrigt näringsliv i Sverige, vilket försämrar förutsättningar för innovation och produktivitetstillväxt.
- Det satsas jämförelsevis lite medel på forskning och innovation i livsmedelskedjan. Knappt vart tredje jordbruksföretag har infört en ny eller förbättrad produkt eller process under de tre senaste åren, vilket är en avsevärt lägre andel än i andra sektorer. Andelen innovativa företag i livsmedelskedjans tre sista led⁶⁴ ligger dock i paritet med övrigt näringsliv.
- Trots att innovationskraften är god i vissa delar av livsmedelskedjan ökar inte förädlingsgraden över tid. För att behålla marknadsandelar måste svenska företag öka förädlingsgraden i sina produkter och sträva efter ökade produktvärden snarare än ökade produktionsvolymen.

⁶⁴ Livsmedelsindustrin, livsmedelshandeln och restauranger.

- Kunskap och innovation är av central betydelse för livsmedelskedjans långsiktiga utveckling. Här spelar det nationella programmet för livsmedelsforskning en viktig roll men det krävs mer långsiktig finansiering för att stimulera behovsmotiverad forskning av hög kvalitet.

På sikt behöver alltså utbildningsnivån i livsmedelskedjan öka för att företagen ska kunna tillgodogöra sig ny teknik och nya forskningsresultat. I takt med att produktionen blir mer högteknologisk och kunskapsintensiv blir just kunskapsförsprång det viktigaste konkurrensmedlet. Här riskerar svenska livsmedelsföretag att halka efter i den globala utvecklingen, om ingen förändring kommer till stånd.

Referenser

- Alexandratos, N. a. (2012). World agriculture towards 2030/2050: the 2012 revision. *ESA Workingpaper No. 12-03*. Rome: FAO.
- Almeida, P., & Phene, A. (2012). Managing knowledge within and outside the multinational corporation. *Innovation and Growth: From R&D Strategies of Innovating Firms to Economy-wide Technological Change (1st Ed)*, ss. 21-37.
- Bjerke, L & Johansson, S. (2015). Patterns of innovation and collaboration in small and large firms. *The Annals of Regional Science*, 55(1), ss. 221-247.
- Bjerke, L. (2016). Knowledge in agriculture: a micro data assessment of the role of internal and external knowledge in farm productivity in Sweden. *Studies in Agricultural Economics*, 118(2), ss. 68-76.
- Bloomberg. (den 06 03 2020). *Bloomberg Innovatin Index Germany Breaks Korea's Six-Year Streak as Most innovative Nation*. Hämtat från Bloomberg.com: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>
- Broekel, T, Brachert, M & Duschl, M. (2017). oint R&D Subsidies, Related Variety, and Regional Innovation. *International Regional Science Review*, Vol. 40, ss. 297-326.
- Brundtlandsrapporten. (1987). Vår Framtid.
- Chamberlin, E.H. . (1933). *The Theory of Monopolistic Competition: A Re-Orienta-tion of the Theory of Value*. Cambridge, MA : Harvard University Press.
- Cohen, W. M. . (1995). Empirical Studies in Innovative Activity. In P. Stoneman (Ed.), *Handbook of the Economics of Innovation and Technological Change*, ss. 182-264.
- Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. . (1989). Innovation and Learning: The Two Faces of R & D. *The Economic Journal*, 99(397), ss. 569-596.
- Cohen, W. M., & Levinthal, D. A. (1990). Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation. *Administrative Science Quarterly*, 35(1), ss. 128-152.
- Coop. (den 15 01 2020). *Två av tre vill ändra sina matvanor i år*. Hämtat från Pressrum Coop: <https://pressrum.coop.se/tva-av-tre-vill-andra-sina-matvanor-i-ar/>
- Dixit, A.K. & Stiglitz, J.E. (1977). Monopolistic Competition and Optimum Product Variety. *American Economic Review*, Vol. 67, ss. 297-308.
- Duranton, G., & Puga, D. (2000). Diversity and Specialisation in Cities: Why, Where and When Does it Matter? *Urban Studies*, 37(3), ss. 533-555.

- EAT. (2019). *Healthy Diets From Sustainable Food Systems, Food, Planet, Health*. Hämtat från eatforum: https://eatforum.org/content/uploads/2019/01/EAT-Lancet_Commission_Summary_Report.pdf
- Eklund, J & Pettersson, L. (2017). *Högskola i otakt*. Stockholm: Dialogos Förlag.
- Ekonomifakta. (den 08 01 2020). *Hushållens konsumtionsutgifter efter ändamål*. Hämtat från Ekonomifakta: <https://www.ekonomifakta.se/fakta/ekonomi/hushallens-ekonomi/hushallens-konsumtionsutgifter-efter-andamal/>
- Ekoweb.nu. (den 22 01 2020). *Ekologisk livsmedelsmarknad*. Hämtat från ekoweb.nu: <http://www.ekoweb.nu/attachments/67/45.pdf>
- Eliasson, G. (2009). Om att definiera, mäta och förstå konkurrenskraft. *Svensk Konkurrenskraft – Utfall och förslag till metoder för framtida analys*. Tillväxtanalys Rapport Nr.2009:09 .
- European Medicines Agency. (den 16 12 2019). *EMA Veterinary regulatory*. Hämtat från European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption (ESVAC).
- Europeiska kommissionen. (2019). *LABour productivity in agriculture. CAP context indicators 2014–2020*.
- Europeiska kommissionen, JRC Science for policy report. (2019). *Economic Report of the EU Aquaculture sector (STECF-18-19). Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF)*.
- Feldman, M. (1994). *The Geography of Innovation*. Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Fernqvist, F. (2014). *Consumer experiences of tomato quality and the effects of credence*. *Acta Universitatis agriculturae Sueciae* 2014:65. Alnarp: Swedish University of Agricultural Sciences.
- Fishcher, M & Frölich, J. (2001). *Knowledge Complexity and Innovation Systems*.
- Food & Friends. (den 21 01 2020). *Food & Friends Matrapport 2019*. Hämtat från Food & Friends: https://www.foodfriends.se/wp-content/uploads/2019/06/Matrapporten_2019_web.pdf
- Förenta Nationerna. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*.
- Griffith, R, Redding, S & Van Reenen J. (2004). Mapping the Two Faces of R&D: *Productivity Growth in a Panel of OECD Industries. The Review of Economics and Statistics, Vol 86*, ss. 883-895.
- Havs- och vattenmyndigheten. (2019). EU-MAP-data.
- Havs- och Vattenmyndigheten. (2019). *Swedish Fleet Capacity Report 2018*. Göteborg: Havs- och Vattenmyndigheten.

- Havs- och vattenmyndigheten och Statistiska centralbyrån. (u.d.).
- Howitt, P. (2000). Endogenous Growth and Cross-Country Income Differences. *American Economic Review*, 90 (4), 829-846.
- IHME. (den 19 12 2019). *IHME*. Hämtat från Sweden: <http://www.healthdata.org/sweden>
- Institutet för tillväxtpolitiska studier. (2003). *Regionala tillväxtindikatorer - teoretiska aspekter, begrepp och empiriska illustrationer (A2003:004)*. Östersund: ITPS, Institutet för tillväxtpolitiska studier.
- ITPS. (2007). *Sveriges konkurrenskraft - Att förstå och mäta nationell konkurrenskraft*. Österstund: Institutet för tillväxtpolitiska studier.
- Jacobs, J. (1969). *The Economy of Cities*. New York: Vintage.
- Johansson, B, Johansson S & Wallin, T. (2015). Internal and External Knowledge – Introduction of export varieties. *World Economy*, vol38, ss. 629-654.
- Jordbruksverket. (2018). *Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin 2018*. Jönköping: Jordbruksverket.
- Jordbruksverket. (2019). EEA - Ekonomisk kalkyl för jordbrukssektorn 2007-2018 (JO SM 1902).
- Jordbruksverket. (den 10 05 2019). *Hur stor andel av livsmedlen som säljs på marknaden är producerade i Sverige*. Hämtat från Jordbruksverket: <http://www.jordbruksverket.se/download/18.5fe4591d16ae718ed6f35552/1558703578019/Svenska%20marknadsandelar%202019.pdf>
- Jordbruksverket. (2019). Hur stor andelen av livsmedlen som säljs på marknaden är producerade i Sverige? På tal om jordbruk och fiske - fördjupning om aktuella frågor.
- Jordbruksverket. (2019). *Innovationer i jordbruket och på Sveriges landsbygder - En sammanställning av Jordbruksverkets innovationsundersökning 2017*. Utvärderingsrapport 2019:3. Jönköping: Jordbruksverket.
- Jordbruksverket. (den 26 03 2019). *Svensk handel med jordbruksvaror och livsmedel 2018*. Hämtat från På tal om jordbruk och fiske - fördjupning om aktuella frågor: <http://www.jordbruksverket.se/download/18.7c1e1fce169bee5214f4991d/1553758932892/P%C3%A5%20tal%20om%20jordbruk%20och%20fiske%20Handelsutveckling%202018.docx.pdf>
- Jordbruksverket. (2019). *Sveriges utrikeshandel med jordbruksvaror och livsmedel 2016-2018 (rapport 2019:18)*. Jönköping: Jordbruksverket.
- Jordbruksverket. (2019). *Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin - årsrapport år 2019 (RA2019:9)*. Jönköping: Jordbruksverket.
- Jordbruksverket. (2019). Vattenbruk 2018. *Statistiska meddelanden JO 60 SM 1901, korrigerad version 2019-09-11*.

- Jordbruksverket. (2020). Förprovningssstatistik - sammanställning.
- Jordbruksverket. (2020). *Jordbruksverkets statistikdatabas*. Hämtat från Jordbruksverkets statistikdatabas: <http://statistik.sjv.se/PXWeb/pxweb/sv/Jordbruksverkets%20statistikdatabas/?rxid=5adf4929-f548-4f27-9bc9-78e127837625>
- KRAV. (den 08 01 2020). *Hållbarhetsrapport 2018*. Hämtat från KRAV: https://www.krav.se/wp-content/uploads/2019/04/hallbarhetsrapport_2018_webb_lg.pdf
- Kungliga Tekniska Högskolan. (den 16 12 2019). *Ekologisk hållbarhet*. Hämtat från KTH: <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/ekologisk-hallbarhet-1.432074>
- Kungliga Tekniska Högskolan. (den 16 12 2019). *Ekonomisk hållbarhet*. Hämtat från KTH: <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/ekonomisk-hallbarhet-1.431976>
- Kungliga Tekniska Högskolan. (den 16 12 2019). *Hållbar utveckling*. Hämtat från KTH: <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/hallbar-utveckling-1.350579>
- Kungliga Tekniska Högskolan. (den 16 12 2019). *Social hållbarhet*. Hämtat från KTH: <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/social-hallbarhet-1.373774>
- Lee, S. Y., Florida, R., & Acs, Z. . (2004). Creativity and Entrepreneurship: A Regional Analysis of New Firm Formation. *Regional Studies*, 38(8), 879-891.
- Livsmedelsföretagen. (den 14 01 2020). *Chefekonomens konjunkturbrev Sommarens torka leder till kraftigt ökade kostnader för svenska livsmedelsproducenter*. Hämtat från Livsmedelsföretagen: <https://www.livsmedelsforetagen.se/sommarens-torka-leder-till-kraftigt-okade-kostnader-for-svenska-livsmedelsproducenter/>
- Livsmedelsföretagen. (2020). Konjunkturbrev från Livsmedelsföretagen Q4 2019.
- Livsmedelsverket. (2018). *Riksmaten ungdom 2016-2017. Så åter ungdomar i Sverige*. Hämtat från Livsmedelsverket: https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2018/2018-nr-14-riksmatenungdom-huvudrapport_del-1-livsmedelskonsumtion.pdf
- Lucas, R.E. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics* 22(1), 3-42.
- LUDVIG & CO, Swedbank och Sparbankerna. (2020). Ökad framtidstro inom svenskt lantbruk, utmaningar till trots. *Lantbruksbarometern 2020*.

- Naturvårdsverket . (2018). *Fördjupad analys av svensk klimatstatistik 2018 Rapport 6848*. Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket. (2018). *Fördjupad analys av svensk klimatstatistik 2018, rapport 6848*. Stockholm : Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket. (den 28 02 2020). *Matavfallsmängder i Sverige*. Hämtat från Naturvårdsverket : <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/matavfall/>
- Naturvårdsverket. (den 27 01 2020). *Territoriella utsläpp och upptag av växthusgaser*. Hämtat från Naturvårdsverket: <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-territoriella-utslapp-och-upptag/>
- Norton, R. D. (1992). Agglomeration and Competitiveness: From Marshall to Chinitz. *Urban Studies*, 29(2), 155-170.
- OECD. (2018). *Innovation, Agricultural Productivity and Sustainability in Sweden*. Paris: OECD.
- Oerlemans, L., & Meeus, M. (2005). Do Organizational and Spatial Proximity Impact on Firm Performance? *Regional Studies*, 39(1), ss. 89-104.
- Palle Borgström, LRF . (den 03 10 2019). *Så kan jordbrukets konkurrenskraft stärkas*.
- Regeringen. (2017). *En Livsmedelsstrategi för Sverige - fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens proposition 2016/17:104*. Stockholm: Regeringen.
- Regeringen. (den 09 februari 2017). Uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin. *N2017/01029/SUN*. Stockholm.
- Regeringen. (den 19 december 2019). Uppdrag att genomföra åtgärder under 2020-2025 inom ramen för livsmedelsstrategin. *N2019/0324/JL*. Stockholm.
- Romer, P.M. (1986). Increasing Returns and Long-Rung Growth. *Journal of Political Economy* 94, 1002-1037.
- Romer, P.M. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, 98(5), s71-s102.
- Sandström, J m.fl. (2015). *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken Rapporterar 17. Uppsala: Artdatabanken, SLU.
- SCB. (den 21 01 2020). *Livsmedelsförsäljningsstatistik 2018*. Hämtat från SCB: https://www.scb.se/contentassets/e13b1e797c144b6fa457630a7b09d561/ha0103_2018a01_sm_ha24sm1901.pdf
- SCB. (den 24 01 2020). *Miljöpåverkan från hushållens konsumtion efter ändamål COICOP och ämne. År 2008-2017*. Hämtat från Statiskdatabasen SCB: <http://>

- www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__MI__MI1301__MI1301F/MI1301MPCOICOP/
- SCB. (den 27 01 2020). *Miljöräkenskapernas analysverktyg*. Hämtat från SCB: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/miljoekonomi-och-hallbar-utveckling/miljorakenskaper/pong/tabell-och-diagram/miljorakenskapernas-analysverktyg2/miljorakenskapernas-analysverktyg/>
- SLU. (2017). *Rödlisteindex per landskapstyp 2017, uppdatering av 2016 års rapport med ytterligare 6 000 arter samt redovisning av inledande klassning på biotop-nivå, slutrapport*.
- SLU och Havs- och Vattenmyndigheten. (2019). *Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2018*.
- Solow, R., M. (1956). A contribution to the Theory of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94.
- Springer, Heidelberg & Johansson, S. (2010). Knowledge, Product Differentiation and International Trade. *JIBS Dissertation Serie No. 63*.
- Svensk dagligvaruhandel. (2020). Dagligvaruindex december 2019.
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2018). *Besöksnäring i städer och på landsbygd. Dess betydelse för utvecklingen i kommunerna*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Sveriges Miljömål. (den 05 03 2020). *Etappmålen*. Hämtat från Sveriges Miljömål: <http://sverigesmiljomal.se/etappmalen/>
- Sveriges Miljömål. (2020). *Generationsmålet*. Hämtat från Sveriges miljömål: <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/generationsmalet>
- Tillväxtanalys. (2009). *Svensk konkurrenskraft - Utfall och förslag till metoder för framtida analys. Rapport nr 2009:9*.
- Tillväxtanalys. (2015). *Sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster – Slutrapport*. Rapport nr 2015:10. Östersund: Tillväxtanalys.
- Tillväxtverket. (2018). *Växtkraft för de gröna näringarna*. Hämtat från publector: <https://publector.org/publication/Vaxtkraft-for-de-grona-naringarna>
- Tillväxtverket. (2019). *Fakta om svensk turism 2018*. Stockholm: Tillväxtverket.
- Tillväxtverket. (2019). *Företagens villkor och verklighet 2017 - Rapport 0232*. Hämtat från <https://publector.org/publication/Foretagens-villkor-och-verklighet-2017>
- Tillväxtverket och Jordbruksverket. (2019). *Slutrapport Uppdrag att föreslå åtgärder till handlingsplan för livsmedelsstrategin 2020-2022 (N2018/03649/JM)*.
- Visita. (2019). <https://visita.se/branschfakta/>.
- Visita. (2019). *Restaurangindex 2:a kvartalet 2019*.

Bilaga A: Benämning av SNI-koder

Benämning av SNI-koder som i denna rapportering ingår i livsmedelskedjan.

Avdelning	Huvudgrupp Undergrupp	Detaljgrupp	Benämning
A	01		JORDBRUK OCH JAKT SAMT SERVICE I ANSLUTNING HÄRTILL
	01.11		Odling av spannmål (utom ris), baljväxter och oljeväxter
	01.13		Odling av grönsaker och meloner, rotfrukter och stam- eller rotknölar
		01.131	<i>Potatisodling</i>
		01.132	<i>Sockerbetsodling</i>
		01.133	<i>Odling av grönsaker (köksväxter) på friland</i>
		01.134	<i>Odling av grönsaker (köksväxter) i växthus</i>
		01.135	<i>svampodling</i>
	01.2		Odling av fleråriga växter
	01.41		Mjolkproduktion och uppfödning av nötkreatur av mjölkkras
	01.42		Uppfödning av andra nötkreatur och bufflar
	01.45		Uppfödning av får och getter
	01.46		Uppfödning av svin
	01.47		Äggproduktion och uppfödning av fjäderfä
		01.491	<i>Renskötsel</i>
	01.5		Blandat jordbruk
	03		FISKE OCH VATTENBRUK
	03.1		Fiske
	03.2		Vattenbruk
C	10		LIVSMEDELSFRAMSTÄLLNING
	10.1		Beredning och hållbarhetsbehandling av kött och köttvaror (slakt, styckning bl.a.)
	10.2		Beredning och hållbarhetsbehandling av fisk samt skal- och blötdjur
	10.3		Beredning och hållbarhetsbehandling av frukt, bär och grönsaker
	10.4		Framställning av vegetabiliska och animaliska oljor och fetter
	10.5		Mejerivaru- och glasstillverkning
	10.6		Tillverkning av kvarnprodukter och stärkelse
	10.7		Tillverkning av bageri- och mjölprodukter
	10.8		Annan livsmedelsframställning
	11		FRAMSTÄLLNING AV DRYCKER
	11.01		Destillering, rening och tillblandning av spritdrycker
	11.03		Framställning av cider och andra fruktviner
	11.05		Framställning av öl
	11.06		
	11.07		

Avdelning	Huvudgrupp Undergrupp	Detaljgrupp	Benämning
	12		TOBAKSVARUTILLVERKNING
G	45–47		HANDEL; REPARATION AV MOTORFOR- DON OCH MOTORCYKLAR
	46.11		Provisionshandel med jordbruksråvaror, levande djur, textilråvaror och textilhalvfabrikat
	46.17		Provisionshandel med livsmedel, drycker och tobak
	46.21		Partihandel med spannmål, råttobak, utsäde och djur- foder
	46.3		Partihandel med livsmedel, drycker och tobak
	47.11		Detaljhandel med brett sortiment, mest livsmedel, drycker och tobak
	47.2		Specialiserad butikshandel med livsmedel, drycker och tobak
	47.81		Torg- och marknadshandel med livsmedel, drycker och tobak
I	56.1		Restaurangverksamhet
	56.2		Cateringverksamhet

Bilaga B: Grundläggande indikatorer

De grundläggande indikatorerna baseras på officiell statistik och finns för samtliga led i livsmedelskedjan. Dessa indikatorer kan aggregeras och disaggregeras på regional nivå samt på olika delar i kedjan och håller över tid.

Som framgår av tidigare årsrapporter är det en fördel att använda grundläggande kvantitativa indikatorer som indikerar måluppfyllelse för alla led⁶⁵ i kedjan för att utvärdera och följa upp hela livsmedelskedjan. Då livsmedelsstrategin är en tillväxtstrategi har vi valt att använda ekonomiska nyckeltal som baseras på uppgifter från "Företagens Ekonomi" (SCB) som grundläggande indikatorer. I denna statistikkälla är det ekonomin för de företag med huvudsaklig verksamhet (SNI-kod) inom livsmedelskedjan som utvärderas och följs upp och dessa företag kan bestå av flera olika delar med varierad lönsamhet.

Av tabell B:1 framgår vad som ska mätas med hjälp av ekonomiska nyckeltal, hur det ska mätas samt vilka mål som berörs av nyckeltalen.

Nettomarginalen speglar hur effektivt företaget utnyttjat sin omsättning för att skapa ett överskott.

Produktiviteten mäts i denna rapport i termer av arbetskraftsproduktivitet och visar hur effektivt företaget använder sin arbetskraft. Som förklaras i kapitel 2 beror arbetskraftens produktiva förmåga bland annat på mängden och den produktiva förmågan hos andra produktionsfaktorer samt på företagets organisation, ledning med mera.

Förädlingsgraden kan användas som ett grovt mått på innovationskraft eftersom förädlingsgradens utveckling över tid visar hur företagets förmåga att utveckla produkttegenskaper som det finns en betalningsvilja för på marknaden utvecklas över tid. Som förklaras i teoriavsnittet är förutsättningarna för produktdifferentiering större i varugrupper som har högre förädlingsgrad. Det är därför relevant att undersöka hur förädlingsgraden relaterar till lönsamhet och produktivitet.

Rörelsemarginalen används som ett mått på lönsamhet men även för att studera marknadsförhållanden. En hög rörelsemarginal kan vara ett tecken på att företag på grund av bristande konkurrens har möjlighet att ta ut ett högre pris/högre marginal, men det behöver inte vara så. En högre rörelsemarginal hos företag kan även bero på att de är effektivare, har mer automatiserad produktion, lägre inköpspriser eller att de har lägre andra kostnader än sina konkurrenter. En genomsnittligt högre rörelsemarginal i ett led i livsmedelskedjan kan bero på att det ledet har högre andel vidareförädling som gör det möjligt att ta ut en högre rörelsemarginal än i ett led med låg vidareförädling, men konkurrensen mellan företagen i förädlingsledet kan likväl vara hög.

Avkastning på eget kapital och rörelsemarginalen är två olika mått på lönsamhet. Avkastning på eget kapital visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget, eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera det. Rörelsemarginalen visar det procentuella överskottet som varje omsättningskrona ger, efter avdrag för rörelsens kostnader.

De olika ekonomiska nyckeltalen redovisas i årets rapport som ett aggregat för hela livsmedelskedjan samt för aggregaten primärproduktion, livsmedelshandel, livsmedelsindustri samt restaurang.

Tabell B:1. Ekonomiska nyckeltal som används som grundläggande indikator

Vad ska mätas	Indikator	Definition	Relaterade mål
Konkurrenskraft	Nettomarginal	Resultat efter finansiella poster/ nettoomsättningen	Övergripande målet Strategiskt område 1
	Lönsamhet	se nedan	Övergripande målet Strategiskt område 1
Produktivitet	Arbetskraftsproduktivitet	Förädlingsvärde/ Antal årsarbetstider	Strategiskt område 3
Innovation	Förädlingsgrad	Förädlingsvärde/ nettoomsättning	Strategiskt område 3
Konkurrens	Rörelsemarginal	Rörelseresultat/ nettoomsättning	Strategiskt område 2
Produktion	Förädlingsvärde	Produktionsvärde minus förbrukningsvärde	Övergripande målet Strategiskt område 1
Lönsamhet	Avkastning på eget kapital	Rörelseresultat efter finansiella poster/ eget kapital	Strategiskt område 1 Strategiskt område 3
	Rörelsemarginal	Rörelseresultat/ nettoomsättning	Strategiskt område 1 Strategiskt område
Socialt hållbar livsmedelskedja	Årsarbetstider		Strategiskt område 1 Strategiskt område 3
Tillväxt och förutsättningar att öka exporten	Förädlingsvärde		Strategiskt område 2
Tillväxt och förutsättningar att öka exporten	Antal företag		Strategiskt område 2

Not: Observeras bör att det som utvärderas är ekonomin för de företag som har en viss SNI-kod och att ett företag kan bestå av flera olika delar med varierad lönsamhet.

Not: Med **produktionsvärde** avses den faktiska produktionen utförd av företagen. Det som ingår är företagets försäljning, det vill säga nettoomsättningen, förändringar av lager och pågående arbete, aktiverat arbete för egen räkning och övriga rörelseintäkter.

Not: I **förbrukningsvärdet** ingår företagets kostnader för råvaror, övriga externa kostnader (inkl. köpta tjänster), övriga rörelsekostnader och ett fåtal personalkostnader. De personalkostnader som ingår i förbrukningsvärdet är kostnader för utbildning, sjuk- och hälsovård, skattefria traktamenten/bilersättning, arbetskläder, personalrepresentation, rekryteringskostnader etc.

Källa: Proposition 2016/17:104, BAS Nyckeltal (2010), egen bearbetning

Bilaga C: Uppställning av en resultat-räkning med kostnadsslagsindelning

Rörelsens intäkter och kostnader

+ Nettoomsättning
 + Övriga rörelseintäkter¹
 - Material- och varukostnader
 - Övriga rörelsekostnader m.m.²
 - Personalkostnader
 - Nedskrivningar och återföringar
 - Avskrivningar
 +/- Jämförelsestörande poster
 = Rörelseresultat efter avskrivningar

Finansiella intäkter och kostnader

+ Finansiella intäkter³
 - Finansiella kostnader⁴
 = Rörelseresultat efter finansiella poster

Extra ordinära intäkter och kostnader

Bokslutsdispositioner och skatt

+/- Bokslutsdispositioner
 - Skatt

= Årets resultat

¹ inkluderar förändringar av lager, produkter i arbete, färdiga varor och pågående arbeten samt aktiverat arbete för egen räkning. Posten inkluderar även subventioner.

² avser såväl övriga externa kostnader som övriga rörelsekostnader.

³ Inkluderar resultat från andelar i koncern- och intresseföretag och övriga finansiella anläggningstillgångar (inklusive nedskrivningar och återföring av nedskrivningar), övriga ränteintäkter och liknande resultatposter.

⁴ Inkluderar räntekostnader samt liknande resultatposter.

⁵ uppgiften hämtas från den interna redovisningen.

Not: Observeras bör att årsredovisningen kan se olika ut beroende på bolagsform. T.ex. behöver enskilda näringsidkare vanligtvis inte lämna in en årsredovisning och kan om omsättningen understiger 3 miljoner kronor använda sig av förenklat årsbokslut.

Källa: BAS Nyckeltal – För bättre analys och effektivare ekonomistyrning, Norstedts juridik upplaga 4:4 (2010), sid 217

Bilaga D: Statistikbilagor – övergripande målet

Indikatorer som visar aggregat för hela livsmedelskedjan

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Grundläggande & specifika indikatorer för hela livsmedelskedjan (om inget annat anges)															
Konkurrenskraft	Nettomarginal	G	12%	10%	13%	12%	11%	9%	10%	10%	10%	11%	11%	iu	%
	Kostnader för handelsvaror, råvaror	S	524 645	535 523	543 502	559 111	572 177	590 743	606 714	626 201	643 267	664 277	664 277	iu	Miljoner SEK
	Varuimport	S	92 938	96 823	99 816	104 699	108 728	115 620	123 224	136 207	147 471	150 541	164 283	iu	Miljoner SEK
	Varuexport	S	48 981	51 083	55 495	56 251	60 046	65 369	70 169	76 854	84 518	85 625	93 760	iu	Miljoner SEK
	Handelsbalans	S	-43 957	-45 741	-44 321	-48 448	-48 682	-50 251	-53 055	-59 353	-62 953	-64 917	-70 523	iu	Miljoner SEK
Ökad produktion	Föreläggingsvärde	G	133 327	133 549	149 759	156 116	161 482	167 517	176 527	184 650	193 489	202 225	202 225	iu	Miljoner SEK
	Produktionsvärde	S	371 857	372 092	397 745	416 190	427 357	439 650	452 415	463 000	484 195	502 831	502 831	iu	Miljoner SEK
Sysseletting	Antal anställda (årsarbetstider)	G	232 407	232 943	239 139	246 138	253 743	261 162	266 363	274 980	287 901	289 512	289 512	iu	Antal
	Invägd EKO-mjolk	S	203 430	228 130	259 400	331 930	364 030	366 310	371 830	370 260	369 200	414 230	464 970	iu	Ton
Ekologisk produktion	Skördad EKO-spannmål	S	227 200	231 700	192 000	193 100	228 300	261 100	269 600	307 400	335 000	390 400	241 000	iu	Ton
Relevanta nationella miljömål															
Ett rikt odlingslandskap	Betesmarker & slätterängar	S	457 748	436 301	451 908	446 901	440 574	442 896	435 676	449 843	451 943	453 168	455 144	461 284	Hektar
	Rödlsteindex, jordbruk	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,913	iu	iu	Index
	Rödlsteindex, marin miljö	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,927	iu	iu	Index
	Växtskyddsmedel, hektarsdos	S	103	87	78	85	98	91	105	120	100	98	96	iu	Index
	Växtnäringsbalans, kväve	S	iu	32	iu	34	iu	33	iu	iu	37	iu	iu	iu	kg/ha
	Växtnäringsbalans, fosfor	S	iu	1	iu	0	iu	0	iu	iu	0	iu	iu	iu	kg/ha
	Territoriella utsläpp av CO2-ekvivalenter i Sverige	S	62 753	58 497	64 467	60 131	57 294	55 608	53 846	53 739	53 286	52 715	51 779	iu	Tusen ton
	Territoriella utsläpp av CO2-ekvivalenter från jordbruket i Sverige	S	6 964	6 711	6 833	6 825	6 755	6 830	6 886	6 898	6 869	7 029	6 790	iu	Tusen ton
	Territoriella utsläpp av CO2-ekvivalenter från arbetsmaskiner i jordbruket samt fiskebåtar i Sverige	S	759	745	822	812	794	775	738	728	681	670	620	iu	Tusen ton
	Territoriella utsläpp av CO2-ekvivalenter från livsmedelsindustrin i Sverige	S	493	490	488	484	495	460	440	390	402	339	325	iu	Tusen ton
Konsumenternas efterfrågan	Handelsbalans	S	-43 957	-45 741	-44 321	-48 448	-48 682	-50 251	-53 055	-59 353	-62 953	-64 917	-70 523	iu	Miljoner SEK
Självförsörjningsgrad															
Hållbar utveckling i hela landet															
Stockholms län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	671 732	669 728	689 013	723 452	738 532	754 023	771 328	783 947	824 755	839 486	iu	Antal	
	Föreläggingsvärde - totalt i näringslivet	G	548 114	561 607	601 516	633 938	639 956	653 811	702 748	749 245	766 859	788 594	iu	Miljoner SEK	
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	226 763	232 972	248 157	261 642	267 189	270 401	276 476	282 700	289 923	294 428	iu	Antal	
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	57 362	58 859	60 236	62 678	65 067	67 777	70 877	73 858	77 885	77 911	iu	Antal	
	Föreläggingsvärde - livsmedelskedjan	G	30 179	31 675	35 413	37 688	38 239	40 559	43 066	45 906	48 775	51 183	iu	Miljoner SEK	
Antal arbetsställen - livsmedelskedjan		G	14 470	14 608	15 960	16 260	16 618	16 846	17 297	17 505	17 642	17 817	iu	Antal	

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	13%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	4%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	19%	iu	iu	15%	iu	iu	33%	iu	iu	15%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	5%	iu	iu	3%	iu	iu	8%	iu	iu	6%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	4%	iu	iu	Andel
Uppsala län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	63 762	62 811	64 161	68 063	69 868	70 741	72 230	74 212	79 571	81 095	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - totalt i näringslivet	G	48 882	47 029	53 087	56 463	59 389	60 062	63 633	68 747	69 931	73 896	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	30 784	31 407	33 804	35 057	35 485	35 704	36 440	37 006	37 916	38 388	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	5 642	5 605	5 705	5 783	6 122	6 305	6 544	6 839	7 143	7 564	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 248	2 979	3 363	3 404	3 632	3 696	3 933	4 187	4 431	4 975	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	4 195	4 199	4 929	4 941	5 030	4 976	5 082	5 044	5 027	5 029	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	9%	8%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	7%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	7%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	14%	13%	15%	14%	14%	14%	14%	14%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	15%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	2%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	5%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	26%	iu	iu	17%	iu	iu	19%	iu	iu	21%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	16%	iu	iu	8%	iu	iu	17%	iu	iu	1%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	iu	Andel
Södermanlands län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	57 311	54 489	55 748	59 252	59 282	58 567	60 203	61 597	61 643	63 695	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - totalt i näringslivet	G	44 264	37 416	45 423	47 025	47 980	44 870	46 437	47 520	49 845	54 658	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	22 092	22 253	23 571	24 222	24 707	24 537	24 813	25 241	25 880	26 094	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	4 878	5 209	5 651	5 874	6 235	6 153	6 279	6 616	6 461	6 870	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan	G	2 693	2 666	3 145	3 328	3 481	3 522	3 794	4 041	4 029	4 371	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 061	3 057	3 549	3 586	3 580	3 536	3 593	3 627	3 658	3 710	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Östergötlands län	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	10%	10%	10%	11%	11%	10%	11%	10%	11%	iu	iu	Andel
	Fördelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	6%	7%	7%	7%	7%	8%	8%	9%	8%	8%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	14%	14%	15%	15%	14%	14%	14%	14%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	26%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	5%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	11%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	17%	iu	iu	8%	iu	iu	7%	iu	iu	24%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	8%	iu	iu	1%	iu	iu	7%	iu	iu	4%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	20%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	108 328	106 166	105 076	108 742	109 761	110 038	111 574	114 305	117 612	120 441	iu	iu	Antal
	Fördelingsvärde - totalt i näringslivet	G	71 951	71 326	76 010	79 287	79 803	81 644	85 986	90 932	94 396	98 993	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	35 013	35 330	37 833	38 851	39 998	39 819	40 243	40 879	41 513	41 592	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	10 096	10 056	10 456	11 003	11 327	11 507	11 857	12 346	12 610	12 494	iu	iu	Antal
	Fördelingsvärde - livsmedelskedjan	G	5 818	5 650	6 402	6 949	7 342	7 545	7 993	8 414	8 931	9 266	iu	iu	Miljoner SEK
Jönköpings län	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	5 462	5 440	6 273	6 264	6 517	6 407	6 362	6 410	6 415	6 356	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	10%	10%	10%	10%	11%	11%	11%	10%	iu	iu	Andel
	Fördelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	8%	8%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	16%	15%	17%	16%	16%	16%	16%	16%	15%	15%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	23%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	31%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	7%	iu	iu	17%	iu	iu	13%	iu	iu	33%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	2%	iu	iu	1%	iu	iu	4%	iu	iu	10%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	1%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	97 109	89 981	91 236	95 273	96 019	94 960	95 447	97 674	101 138	103 587	iu	iu	Antal
	Fördelingsvärde - totalt i näringslivet	G	64 234	56 376	62 433	67 434	66 303	66 034	70 367	75 239	81 200	86 217	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	34 325	34 545	37 494	38 304	39 573	39 117	39 590	40 135	40 559	40 826	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	5 872	6 108	6 261	6 630	6 844	7 055	7 148	7 739	8 066	8 231	iu	iu	Antal
Jönköpings län	Fördelingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 600	3 593	4 298	4 409	4 372	4 674	5 163	5 736	5 971	6 391	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	4 645	4 635	5 781	5 750	6 017	5 914	5 917	5 942	5 944	5 893	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	6%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	8%	8%	8%	iu	iu	Andel
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	6%	6%	7%	7%	7%	7%	7%	8%	7%	7%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	14%	13%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	23%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	5%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	19%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	18%	iu	iu	13%	iu	iu	9%	iu	iu	27%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	5%	iu	iu	12%	iu	iu	3%	iu	iu	8%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	17%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	53 756	50 192	50 493	52 740	52 693	52 009	51 611	52 803	54 615	55 832	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - totalt i näringslivet	G	37 582	31 942	36 906	39 297	38 834	38 414	40 161	43 540	46 157	50 485	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	21 966	22 172	24 487	24 898	25 490	24 974	25 397	25 599	25 754	25 796	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	3 894	3 389	3 477	3 628	3 660	3 672	3 690	3 821	4 039	4 335	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan	G	2 375	1 860	2 156	2 179	2 220	2 260	2 430	2 452	2 594	2 793	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	2 876	2 864	3 780	3 760	3 860	3 738	3 754	3 710	3 651	3 635	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	7%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	7%	8%	iu	iu	Andel
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	13%	13%	15%	15%	15%	15%	15%	14%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	22%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	4%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	22%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	24%	iu	iu	15%	iu	iu	40%	iu	iu	29%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	12%	iu	iu	9%	iu	iu	1%	iu	iu	iu	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	1%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	58 027	55 108	55 036	56 391	55 899	55 406	56 404	57 710	58 693	59 359	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - totalt i näringslivet	G	38 923	36 476	40 064	40 971	40 598	40 707	42 973	44 874	45 743	47 549	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	24 759	24 934	27 280	27 787	28 486	27 899	28 102	28 283	28 454	28 459	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	6 099	6 402	6 655	6 706	6 863	6 886	7 053	7 372	7 930	8 020	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 591	3 631	4 210	4 265	4 544	4 751	5 031	5 249	5 461	5 895	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	4 259	4 239	5 124	5 066	5 248	5 096	5 078	5 063	5 039	4 987	iu	iu	Antal

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	11%	12%	12%	12%	12%	12%	13%	13%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Förelägsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	10%	11%	10%	11%	12%	12%	12%	12%	12%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	17%	17%	19%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	18%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	29%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	17%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	24%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	23%	iu	iu	15%	iu	iu	40%	iu	iu	20%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	11%	iu	iu	12%	iu	iu	13%	iu	iu	15%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	iu	Andel
Gotlands län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	11 034	11 030	11 696	12 329	12 363	12 003	12 327	12 545	12 766	13 183	iu	iu	Antal
	Förelägsvärde - totalt i näringslivet	G	9 295	9 099	10 010	10 889	11 022	11 185	11 116	11 603	11 770	12 194	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	7 230	7 418	8 158	8 443	8 802	8 712	8 808	8 970	9 135	9 118	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	2 040	2 094	2 183	2 301	2 392	2 366	2 457	2 503	2 509	2 576	iu	iu	Antal
	Förelägsvärde - livsmedelskedjan	G	1 311	1 255	1 385	1 464	1 590	1 635	1 720	1 718	1 835	2 030	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	1 984	1 981	2 318	2 315	2 408	2 368	2 342	2 324	2 340	2 306	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	18%	19%	19%	19%	19%	20%	20%	20%	20%	20%	iu	iu	Andel
	Förelägsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	14%	14%	14%	13%	14%	15%	15%	15%	16%	17%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	27%	27%	28%	27%	27%	27%	27%	26%	26%	25%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	30%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	29%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	3%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	20%	iu	iu	25%	iu	iu	10%	iu	iu	33%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	2%	iu	iu	16%	iu	iu	12%	iu	iu	8%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	10%	iu	iu	Andel
Blekinge län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	35 218	33 190	33 406	34 135	33 424	33 160	32 769	33 129	34 029	35 612	iu	iu	Antal
	Förelägsvärde - totalt i näringslivet	G	24 212	22 379	24 489	24 328	23 847	24 647	25 604	27 887	27 845	28 685	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	12 971	13 133	14 101	14 419	14 677	14 604	14 723	14 920	15 195	15 129	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	3 856	3 755	3 814	3 855	3 788	3 824	3 728	4 001	3 939	3 851	iu	iu	Antal
	Förelägsvärde - livsmedelskedjan	G	2 159	2 459	2 695	2 647	2 705	2 864	2 972	3 052	3 164	3 424	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	2 323	2 317	2 728	2 679	2 761	2 688	2 683	2 684	2 668	2 634	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
(primär) (primär) (primär) (exkl. primär) (exkl. primär) (exkl. primär)	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	11%	11%	11%	11%	11%	12%	11%	12%	12%	11%	iu	iu	Andel
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	11%	11%	11%	11%	12%	12%	11%	11%	12%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	18%	18%	19%	19%	19%	18%	18%	18%	18%	17%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	14%	iu	Andel
	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Andel
	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	1%	iu	Andel
	- brist på lämplig arbetskraft	S	20%	iu	iu	19%	iu	iu	31%	iu	iu	47%	iu	iu	Andel
	- tillgång till transportsystem	S	4%	iu	iu	14%	iu	iu	4%	iu	iu	30%	iu	iu	Andel
	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	42%	iu	iu	Andel
Skåne län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	304 697	299 714	306 065	314 582	316 842	315 890	320 013	326 786	338 269	347 334	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - totalt i näringslivet	G	212 083	200 451	223 886	229 739	228 147	235 310	247 846	264 255	275 269	289 688	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	116 998	119 171	126 563	131 507	134 723	134 221	135 843	138 010	140 348	141 315	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	37 122	36 608	37 950	38 436	39 699	41 328	41 859	42 896	44 645	44 418	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan	G	22 400	22 258	24 793	25 531	27 418	27 538	29 569	29 836	30 939	31 960	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	17 393	17 221	19 152	19 068	19 760	19 491	19 453	19 509	19 358	19 271	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	12%	12%	12%	12%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Förelingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	11%	11%	11%	11%	12%	12%	12%	11%	11%	11%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	15%	14%	15%	14%	15%	15%	14%	14%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär) (primär) (primär) (exkl. primär) (exkl. primär) (exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	22%	iu	Andel
	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	6%	iu	Andel
	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	13%	iu	Andel
	- brist på lämplig arbetskraft	S	23%	iu	iu	12%	iu	iu	18%	iu	iu	40%	iu	iu	Andel
	- tillgång till transportsystem	S	3%	iu	iu	1%	iu	iu	9%	iu	iu	4%	iu	iu	Andel
	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	12%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	68 020	67 045	68 434	71 570	72 207	72 854	73 757	75 188	78 012	79 242	iu	iu	Antal
	Förelingsvärde - totalt i näringslivet	G	46 220	45 098	49 773	52 984	53 317	52 317	55 309	59 134	61 451	64 735	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	31 336	31 940	34 407	35 918	36 723	36 510	37 202	37 878	38 673	39 094	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	8 317	8 399	8 710	9 329	9 413	9 293	9 493	9 836	10 221	10 268	iu	iu	Antal
Hallands län	Förelingsvärde - livsmedelskedjan	G	5 035	4 999	5 698	6 002	6 091	6 041	6 451	6 759	7 020	7 293	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	4 970	4 972	5 867	5 888	6 135	5 915	5 956	5 938	5 879	5 830	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Västra Götalands län	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	12%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	11%	11%	11%	11%	11%	12%	12%	11%	11%	11%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	16%	16%	17%	16%	17%	16%	16%	16%	15%	15%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	13%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	6%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	17%	iu	iu	26%	iu	iu	44%	iu	iu	44%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	6%	iu	iu	13%	iu	iu	3%	iu	iu	6%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	10%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	443 877	423 021	426 073	442 939	447 905	448 954	455 044	468 208	486 964	500 400	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	316 387	291 663	327 571	341 436	343 022	346 083	368 397	412 967	433 298	452 755	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	153 704	155 457	165 719	172 237	175 285	175 257	178 627	181 802	184 486	186 171	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	39 857	39 373	40 805	41 363	42 662	44 371	45 069	45 259	48 314	48 968	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	24 126	24 185	27 440	28 026	29 288	30 702	32 158	32 506	34 671	36 024	iu	iu	Miljoner SEK
Värmlands län	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	22 645	22 426	26 743	26 805	27 613	26 738	26 998	26 822	26 642	26 430	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	10%	9%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	8%	8%	8%	9%	9%	9%	8%	8%	8%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	15%	14%	16%	16%	16%	15%	15%	15%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	15%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	10%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	14%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	25%	iu	iu	11%	iu	iu	17%	iu	iu	44%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	5%	iu	iu	10%	iu	iu	0%	iu	iu	7%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	7%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	63 241	60 116	60 298	62 297	62 047	62 179	61 860	62 154	63 589	65 675	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	42 250	36 863	42 806	45 806	45 157	44 626	46 308	48 660	51 570	55 149	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	30 528	30 366	33 380	34 138	34 755	34 213	35 826	36 257	36 591	36 736	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	6 566	6 375	6 490	6 452	6 725	6 736	6 772	6 820	6 820	7 110	iu	iu	Antal
Västra Götalands län	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 541	3 445	3 655	3 892	3 946	4 068	4 130	4 216	4 545	4 572	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	4 448	4 410	5 728	5 678	5 723	5 398	5 433	5 364	5 271	5 158	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	10%	11%	11%	10%	11%	11%	11%	11%	11%	11%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	9%	9%	8%	9%	9%	9%	9%	9%	8%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	15%	15%	17%	17%	16%	16%	15%	15%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	22%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	20%	iu	iu	15%	iu	iu	41%	iu	iu	10%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	13%	iu	iu	8%	iu	iu	7%	iu	iu	24%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	24%	iu	iu	Andel
Örebro län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	71 506	68 847	69 240	73 466	71 996	71 368	72 300	74 922	78 252	79 271	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	50 021	47 113	52 181	56 877	57 414	54 839	57 604	59 975	64 666	68 991	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	23 373	23 462	24 990	25 752	26 290	26 048	26 643	27 205	27 772	28 159	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	6 211	6 243	6 297	6 629	6 867	6 898	6 933	7 279	7 593	7 507	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 868	3 752	4 113	4 372	4 471	4 553	4 855	5 398	5 550	5 542	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 556	3 541	4 088	4 122	4 222	4 120	4 088	4 075	4 050	4 003	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	9%	9%	10%	10%	10%	10%	10%	9%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	9%	9%	8%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	15%	15%	16%	16%	16%	16%	15%	15%	15%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	33%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	14%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	23%	iu	iu	20%	iu	iu	16%	iu	iu	67%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	12%	iu	iu	1%	iu	iu	34%	iu	iu	0%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	2%	iu	iu	Andel
Västmanlands län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	66 681	64 380	65 088	67 948	68 573	69 278	69 327	70 418	71 889	71 549	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	46 204	42 491	47 773	50 605	50 743	51 671	52 589	56 910	58 251	60 726	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	19 307	19 547	20 968	21 665	22 044	22 024	22 291	22 601	23 130	23 413	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	5 939	5 983	6 039	6 317	6 490	6 555	6 591	6 779	6 880	6 685	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 741	3 936	4 258	4 522	4 716	4 789	4 916	5 166	5 315	5 316	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	2 649	2 638	3 110	3 133	3 166	3 109	3 117	3 120	3 105	3 073	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	9%	9%	9%	9%	10%	10%	10%	9%	iu	iu	Andel
	Föreläsningsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	14%	13%	15%	14%	14%	14%	14%	14%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	24%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	38%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	21%	iu	iu	22%	iu	iu	18%	iu	iu	15%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	3%	iu	iu	2%	iu	iu	0%	iu	iu	iu	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Andel
Dalarnas län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	68 490	65 764	66 301	68 719	68 765	68 738	68 951	69 538	71 418	71 333	iu	iu	Antal
	Föreläsningsvärde - totalt i näringslivet	G	50 149	45 166	48 996	52 039	49 623	49 302	52 227	52 383	56 949	59 228	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	33 262	33 274	36 819	37 409	37 951	36 952	38 378	38 832	39 222	39 458	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	6 303	6 208	6 545	6 422	6 328	6 655	6 604	6 773	7 101	7 063	iu	iu	Antal
	Föreläsningsvärde - livsmedelskedjan	G	3 479	3 431	3 884	3 810	3 949	4 232	4 457	4 687	4 905	5 219	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 031	3 042	3 918	3 887	3 914	3 716	3 686	3 653	3 612	3 563	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	10%	9%	9%	10%	10%	10%	10%	10%	iu	iu	Andel
	Föreläsningsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	7%	8%	8%	7%	8%	9%	9%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	11%	10%	10%	10%	10%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	7%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	19%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	19%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	22%	iu	iu	21%	iu	iu	18%	iu	iu	30%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	7%	iu	iu	11%	iu	iu	6%	iu	iu	21%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	iu	Andel
Gävleborgs län	Antal anställda (årsarbetstiden) - totalt i näringslivet	G	68 049	65 630	65 812	67 059	68 286	66 858	66 510	66 336	67 539	68 947	iu	iu	Antal
	Föreläsningsvärde - totalt i näringslivet	G	45 941	43 881	48 032	46 362	48 029	47 055	50 662	51 295	54 458	56 546	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	26 858	27 023	28 992	29 701	30 147	29 594	30 340	30 669	31 145	31 345	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan	G	5 729	5 807	5 458	5 771	5 833	5 976	5 724	5 941	6 337	6 429	iu	iu	Antal
	Föreläsningsvärde - livsmedelskedjan	G	3 078	2 927	3 025	3 297	2 934	3 280	3 200	3 283	3 551	3 745	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 922	3 896	4 515	4 543	4 586	4 379	4 351	4 289	4 242	4 206	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	9%	8%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	7%	7%	6%	7%	6%	7%	6%	6%	7%	7%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	15%	14%	16%	15%	15%	15%	14%	14%	14%	13%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	28%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	10%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	12%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	8%	iu	iu	16%	iu	iu	13%	iu	iu	31%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	5%	iu	iu	8%	iu	iu	1%	iu	iu	2%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	1%	iu	iu	Andel
Västernorrlands län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	57 047	55 160	54 620	56 304	57 614	57 153	56 436	57 217	58 073	58 631	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	45 564	42 474	46 844	48 962	48 787	47 421	50 043	51 999	50 838	52 624	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	25 563	25 540	27 633	28 254	29 096	28 567	29 570	29 927	30 340	30 485	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	4 184	4 173	4 058	4 200	4 464	4 585	4 569	4 656	4 851	4 911	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	2 154	2 071	2 251	2 407	2 552	2 601	2 754	2 827	2 941	3 032	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 995	3 934	4 523	4 548	4 651	4 473	4 639	4 660	4 590	4 505	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	7%	8%	7%	7%	8%	8%	8%	8%	8%	8%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	5%	5%	5%	5%	5%	5%	6%	5%	6%	6%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	16%	15%	16%	16%	16%	16%	16%	16%	15%	15%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	16%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	2%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	19%	iu	iu	16%	iu	iu	40%	iu	iu	19%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	6%	iu	iu	3%	iu	iu	25%	iu	iu	11%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	13%	iu	iu	Andel
Jämtlands län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	29 469	28 280	28 092	28 383	28 626	28 332	28 676	28 783	29 505	30 063	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	19 794	18 584	22 830	19 747	19 201	19 062	20 962	20 849	22 002	23 344	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	19 235	19 184	20 993	21 419	22 117	21 630	22 324	22 843	23 122	23 282	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	2 956	3 043	3 003	3 121	3 089	3 208	3 220	3 349	3 431	3 450	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	1 525	1 555	1 713	1 673	1 786	1 855	1 922	2 046	2 127	2 219	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	2 441	2 441	2 827	2 861	2 970	2 883	3 036	3 155	3 112	3 063	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	10%	11%	11%	11%	11%	11%	11%	12%	12%	11%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	8%	8%	8%	9%	10%	9%	10%	10%	10%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	13%	13%	13%	13%	13%	13%	14%	14%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	11%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	31%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	25%	iu	iu	10%	iu	iu	11%	iu	iu	28%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	6%	iu	iu	13%	iu	iu	19%	iu	iu	36%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	23%	iu	iu	Andel
Västerbottens län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	59 801	55 668	56 425	58 105	59 549	60 134	59 660	60 513	62 885	63 532	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	42 432	38 656	43 480	45 286	45 358	44 746	46 918	51 101	52 673	56 370	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	31 175	30 907	34 409	35 120	36 284	35 933	37 360	37 799	38 557	38 820	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	6 046	5 853	5 774	5 698	6 172	6 348	6 336	6 383	6 918	6 839	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan	G	3 201	3 092	3 224	3 285	3 462	3 584	3 742	3 813	4 071	4 196	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 351	3 318	4 265	4 270	4 395	4 302	4 543	4 621	4 620	4 515	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	10%	11%	10%	10%	10%	11%	11%	11%	11%	11%	iu	iu	Andel
	Förädlingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	8%	8%	7%	7%	8%	8%	8%	7%	8%	7%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	11%	11%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	6%	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	12%	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	16%	iu	Andel
	- <i>brist på lämplig arbetskraft</i>	S	30%	iu	iu	22%	iu	iu	9%	iu	iu	18%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till transportsystem</i>	S	15%	iu	iu	3%	iu	iu	8%	iu	iu	1%	iu	iu	Andel
	- <i>tillgång till bredband</i>	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	14%	iu	iu	Andel
Norrbottens län	Antal anställda (årsarbetstider) - totalt i näringslivet	G	57 375	55 926	57 568	60 876	62 262	61 969	63 058	63 210	64 546	64 273	iu	iu	Antal
	Förädlingsvärde - totalt i näringslivet	G	49 720	40 203	59 049	62 946	60 849	57 233	56 896	55 119	57 256	66 708	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - totalt i näringslivet	G	26 672	26 581	29 450	30 078	31 046	30 593	31 633	32 074	32 534	32 906	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstider) - livsmedelskedjan	G	4 986	4 948	5 060	5 161	5 152	5 143	5 270	5 648	5 970	5 668	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Födelsingsvärde - livsmedelskedjan	G	2 491	2 489	2 723	2 820	2 900	2 997	3 181	3 309	3 439	3 618	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan	G	3 444	3 417	4 292	4 318	4 409	4 258	4 467	4 606	4 561	4 476	iu	iu	Antal
	Antal anställda (årsarbetstiden) - livsmedelskedjan i % av totalen	G	9%	9%	9%	8%	8%	8%	8%	9%	9%	9%	iu	iu	Andel
	Födelsingsvärde - livsmedelskedjan i % av totalen	G	5%	6%	5%	4%	5%	5%	6%	6%	6%	5%	iu	iu	Andel
	Antal arbetsställen - livsmedelskedjan i % av totalen	G	13%	13%	15%	14%	14%	14%	14%	14%	14%	14%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?														
(primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	1%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	19%	iu	Andel
(primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	33%	iu	Andel
(exkl. primär)	- brist på lämplig arbetskraft	S	22%	iu	iu	7%	iu	iu	18%	iu	iu	40%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till transportsystem	S	1%	iu	iu	23%	iu	iu	6%	iu	iu	37%	iu	iu	Andel
(exkl. primär)	- tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	5%	iu	iu	Andel

Bilaga E: Regler och villkor - SO 1

Indikatorer som visar aggregat för regler och villkor, nedbrutet per led

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Grundläggande & specifika indikatorer för hela livsmedelskedjan (om inget annat anges)															
Hållbar livsmedelskedja, socialt	Arbetar företaget aktivt med sociala och/eller etiska frågor?	S	0%	iu	iu	iu	iu	iu	38%	iu	iu	36%	iu	iu	Andel
Hållbar livsmedelskedja, miljö															
(exkl. primärprod.)	Arbetar företaget aktivt med miljöfrågor?	S		iu	iu	iu	iu	iu	39%	iu	iu	51%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	Säljer företaget miljöanpassade varor/tjänster?	S	41%	iu	iu	45%	iu	iu	27%	iu	iu	40%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	Har företaget en framtagen policy för miljöarbete?	S	iu	iu	iu	54%	iu	iu	17%	iu	iu	31%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	Arbetar företaget aktivt med att sätta upp och nå miljömål för verksamheten?	S	39%	iu	iu	34%	iu	iu	20%	iu	iu	34%	iu	iu	Andel
Konkurrenskraft			Se blad "marknadsandel"												
(exkl. primärprod.)	Svensk marknadsandel	S													
(exkl. primärprod.)	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?	S													
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till lån och krediter	S	14%	iu	iu	17%	iu	iu	17%	iu	iu	18%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till externt ägarkapital	S	13%	iu	iu	14%	iu	iu	12%	iu	iu	11%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till lämplig arbetskraft	S	21%	iu	iu	15%	iu	iu	23%	iu	iu	31%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till transportsystem	S	6%	iu	iu	6%	iu	iu	7%	iu	iu	8%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- lokaler och utrustning	S	18%	iu	iu	18%	iu	iu	21%	iu	iu	17%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- brist på egen tid	S	29%	iu	iu	23%	iu	iu	18%	iu	iu	18%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- myndighetsregler	S	38%	iu	iu	32%	iu	iu	26%	iu	iu	29%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	iu	Andel
Grundläggande & specifika indikatorer över primärproduktionen															
Konkurrenskraft															
(exkl. primärprod.)	Nettomarginal	G	16%	13%	18%	19%	15%	13%	14%	14%	15%	18%	16%	iu	%
(exkl. primärprod.)	Förädlingsgrad	S	35%	30%	34%	34%	35%	34%	35%	35%	35%	37%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	Import	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
(exkl. primärprod.)	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
(exkl. primärprod.)	Kostnader för handelsvaror, råvaror	S	24 737	24 802	27 905	29 413	29 603	30 548	30 484	30 886	31 599	31 734	iu	iu	Miljoner SEK
(exkl. primärprod.)	Anser du att X utgör ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt?	S													
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till lån och krediter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till externt ägarkapital	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	7%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till lämplig arbetskraft	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	20%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till transportsystem	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- lokaler och utrustning	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	26%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- brist på egen tid	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	23%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- myndighetsregler	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	49%	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- begränsad tillgång till bredband	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	15%	iu	Andel

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Ökad produktion	Förädlingsvärde	G	22 251	18 016	24 969	26 608	26 975	25 959	27 562	27 320	27 774	31 230	iu	iu	Miljoner SEK
	Produktionsvolym	S	Se bilaga "Produktionsvolym"												-
Hållbar livsmedelskedja, ekonomiskt	Produktionsvärde	S	66 074	61 707	75 505	79 690	79 265	78 867	80 800	80 878	82 591	86 890	iu	iu	Miljoner SEK
	Avkastning på eget kapital	G	9%	6%	7%	7%	6%	4%	4%	3%	4%	4%	4%	iu	%
Hållbar livsmedelskedja, socialt	Rörelsemarginal	G	24%	18%	22%	24%	22%	18%	19%	17%	18%	20%	19%	iu	%
	Antal anställda (årsarbetstider)	G	16 582	17 173	17 947	18 605	19 094	19 084	19 313	19 432	19 700	20 309	iu	iu	Antal
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Antal företag	G	72 575	71 510	91 253	90 846	94 147	90 172	90 609	89 989	88 364	86 637	iu	iu	Antal
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	4	5	4	4	5	iu	Relativ frekvens
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Arbetar företaget aktivt med sociala och/eller etiska frågor?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	Växtskyddsmiddel, hektardos	S	103	87	78	85	98	91	105	120	100	98	96	iu	Index
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Växtnäringsbalans, kväve	S	iu	32	iu	34	iu	33	iu	iu	37	iu	iu	iu	kg/ha
	Växtnäringsbalans, fosfor	S	iu	1	iu	0	iu	0	iu	iu	0	iu	iu	iu	kg/ha
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Fåglar	S	115	104	111	108	107	113	109	97	100	107	101	107	Index
	Fjärilar	S	iu	iu	114	108	73	97	105	80	100	94	85	93	Index
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Antibiotikaanvändning	S	20,0	19,0	15,2	13,6	13,5	12,7	11,5	11,8	12,1	11,8	iu	iu	mg/PCU
	Arbetar företaget aktivt med miljöfrågor?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	46%	iu	Andel
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Säljer företaget miljöanpassade varor/tjänster?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	34%	iu	Andel
	Har företaget en framtagen policy för miljöarbete?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	25%	iu	Andel
Hållbar livsmedelskedja, miljömässigt	Arbetar företaget aktivt med att sätta upp och nå miljömål för verksamheten?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	30%	iu	Andel
Hållbart nyttjande av fiskbestånd	Andel fiskebestånd som bedöms nyttjas hållbart	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	17%	20%	18%	iu	iu	Andel
	Andel fiskebestånd som varit möjliga att bedöma	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	39%	45%	46%	iu	iu	Andel
Grundläggande & specifika indikatorer över livsmedelsindustrin															
Konkurrenskraft	Nettomarginal	G	5%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	5%	4%	3%	4%	iu	%
	Förädlingsgrad	S	22%	23%	23%	23%	22%	23%	24%	24%	24%	24%	iu	iu	Andel
Konkurrenskraft	Import	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
Konkurrenskraft	Kostnader för handelsvaror, råvaror	S	92 985	93 784	90 354	96 813	98 059	101 902	98 866	99 781	104 263	111 232	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde	G	33 588	35 607	37 371	38 118	37 265	39 194	40 072	41 153	42 626	44 149	iu	iu	Miljoner SEK
Ökad produktion	Förädlingsvärde livsmedel	S	27 271	28 690	29 300	29 951	28 842	30 332	25 839	31 436	32 628	29 902	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde drycker	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Miljoner SEK
Ökad produktion	Förädlingsvärde tobak	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Miljoner SEK
	Produktionsvärde	S	139 805	138 563	138 586	144 920	147 911	150 379	148 946	149 258	156 387	162 494	iu	iu	Miljoner SEK

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Hållbar livsmedelskedja, ekonomiskt															
	Avkastning på eget kapital	G	16%	16%	16%	17%	13%	15%	17%	16%	16%	12%	11%	iu	%
	Rörelsemarginal	G	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	4%	3%	iu	%
Hållbar livsmedelskedja, socialt															
	Antal anställda (årsarbetstider)	G	51 662	50 748	51 085	51 025	50 550	49 707	49 230	49 601	49 869	50 116	iu	iu	Antal
	Antal företag	G	3 285	3 292	3 383	3 494	3 619	3 746	3 926	4 141	4 274	4 391	iu	iu	Antal
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	21	23	23	24	21	19	iu	Relativ frekvens
Grundläggande & specifika indikatorer över livsmedelshandeln															
Konkurrenskraft															
	Nettomarginal	G	5%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	iu	%
	Förädlingsgrad	S	11%	11%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Import	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Kostnader för handelsvaror, råvaror	S	383 304	393 345	400 355	406 485	417 114	429 715	447 427	462 912	473 023	485 031	iu	iu	Miljoner SEK
Ökad produktion															
	Förädlingsvärde	G	53 162	54 893	59 892	61 052	62 885	65 778	69 720	73 199	76 387	77 492	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde provisionshandel	S	7 212	6 556	6 269	7 107	7 400	7 522	7 451	7 895	8 293	8 880	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde partihandel	S	21 853	21 623	24 950	25 586	25 718	26 813	28 244	29 616	30 916	31 319	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde detaljhandel	S	35 017	37 260	39 099	41 646	43 237	45 574	48 217	50 298	52 363	52 633	iu	iu	Miljoner SEK
	Produktionsvärde	S	101 504	106 130	112 940	115 748	119 413	123 770	130 994	133 790	139 790	141 487	iu	iu	Miljoner SEK
Hållbar livsmedelskedja, ekonomiskt															
	Avkastning på eget kapital	G	30%	22%	29%	26%	27%	24%	23%	24%	25%	23%	23%	iu	%
	Rörelsemarginal	G	5%	4%	5%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	iu	%
Hållbar livsmedelskedja, socialt															
	Antal anställda (årsarbetstider)	G	96 329	96 413	97 109	98 217	100 858	103 468	104 805	107 319	110 319	110 797	iu	iu	Antal
	Antal företag	G	17 488	17 484	17 702	17 682	17 561	17 399	17 717	17 843	18 019	17 993	iu	iu	Antal
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	5	5	5	6	6	6	iu	Relativ frekvens
Grundläggande & specifika indikatorer över restauranger															
Konkurrenskraft															
	Nettomarginal	G	10%	10%	11%	10%	11%	10%	11%	11%	11%	10%	10%	iu	%
	Förädlingsgrad	S	38%	39%	40%	41%	43%	43%	44%	44%	45%	45%	iu	iu	Andel
	Import	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Kostnader för handelsvaror, råvaror	S	23 619	23 593	24 888	26 400	27 400	28 578	29 937	32 621	34 382	36 279	iu	iu	Miljoner SEK
Ökad produktion															
	Förädlingsvärde	G	24 325	25 033	27 527	30 339	34 357	36 586	39 173	42 977	46 702	49 354	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde restaurang	S	22 381	23 115	25 478	28 657	32 566	34 689	37 220	40 567	44 160	46 688	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde catering	S	1 944	1 918	2 049	1 682	1 791	1 897	1 954	2 410	2 541	2 666	iu	iu	Miljoner SEK

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Hållbar livsmedelskedja, ekonomiskt	Produktionsvärde	S	64 474	65 691	70 714	75 833	80 768	86 634	91 676	99 075	106 018	111 960	iu	iu	Miljoner SEK
	Avkastning på eget kapital	G	40%	37%	39%	40%	43%	40%	38%	39%	36%	34%	31%	iu	%
	Rörelsemarginal	G	11%	10%	10%	10%	11%	10%	10%	10%	10%	9%	9%	iu	%
Hållbar livsmedelskedja, socialt	Antal anställda (årsarbetstider)	G	67 834	68 609	72 998	78 291	83 241	88 903	93 015	98 628	108 013	108 290	iu	iu	Antal
	Antal företag	G	22 207	22 662	23 372	23 960	24 487	24 977	25 611	26 137	26 783	27 363	iu	iu	Antal
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	5	6	5	5	5	5	iu	Relativ frekvens

Bilaga F: Konsument och marknad - SO 2

Indikatorer som visar aggregat för konsument och marknad, nedbrutet per led

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Grundläggande & specifika indikatorer för hela livsmedelskedjan (om inget annat anges)															
Högt förtroende för livsmedel															
	Andel konsumenter som bedömer det som en stor risk att														
	- bli matförgiftad på en servering	S	iu	iu	iu	iu	iu	2%	iu	iu	1%	iu	iu		Andel
	- bli avsiktligt lurad av butik eller restaurang	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	11%	iu	iu		Andel
	- bli sjuk av skadliga kemikalier i mat	S	iu	iu	iu	3%	iu	9%	iu	iu	13%	iu	iu		Andel
	- innehållsförteckning är felaktig	S	iu	iu	iu	19%	iu	15%	iu	iu	12%	iu	iu		Andel
	- information vid servering av livsmedel är felaktig	S	iu	iu	iu	24%	iu	26%	iu	iu	17%	iu	iu		Andel
	Svensk marknadsandel	S	Se bilaga H "Svensk marknadsandel i jordbruket".												
Konkurrens															
(exkl. primärprod.)	Har konkurrens ökat de senaste fem åren från		51%	iu	iu	51%	iu	iu	54%	iu	iu	46%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- företag i SE	S	7%	iu	iu	10%	iu	iu	12%	iu	iu	11%	iu	iu	Andel
	- företag i världen	S													
Förutsättningar för att öka export															
(exkl. primärprod.)	Har företaget haft någon export under 2016?	S	3%	iu	iu	5%	iu	iu	6%	iu	iu	8%	iu	iu	Andel
	Andel företag där exporten utgör > 5 % av företagets totala omsättning	S	2%	iu	iu	2%	iu	iu	2%	iu	iu	5%	iu	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för att internationalisera företaget?														
(exkl. primärprod.)	- brist på kunskap om affärsmöjligheter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	14%	iu	iu	14%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- språkliga och kulturella hinder	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	9%	iu	iu	15%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- brist på resurser i företaget	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	13%	iu	iu	22%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- lagar och regler	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	15%	iu	iu	17%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- tillgång till finansiering	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	18%	iu	iu	22%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- konstnader för internationalisering	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	25%	iu	iu	21%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- brist på kontakter/nätverk	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	21%	iu	iu	18%	iu	iu	Andel
Grundläggande & specifika indikatorer över primärproduktionen															
Konkurrens															
	Rörelsemarginal	G	24%	18%	22%	24%	22%	18%	19%	17%	18%	20%	19%	iu	%
	Har konkurrens ökat de senaste fem åren från														
	- företag i SE	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	20%	iu	Andel
	- företag i världen	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	35%	iu	Andel
Förutsättningar för att öka export															
	Fördelingsvärde	G	22 251	18 016	24 969	26 608	26 975	25 959	27 562	27 320	27 774	31 230	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal företag	G	72 575	71 510	91 253	90 846	94 147	90 172	90 609	89 989	88 364	86 637	iu	iu	Antal
	- 0–19 anställda	G	72 537	71 469	91 211	90 802	94 099	90 123	90 558	89 935	88 295	86 579	iu	iu	Antal
	- 20–49 anställda	G	30	32	33	34	40	41	40	41	52	45	iu	iu	Antal
	- 50–99 anställda	G	6	7	5	7	5	4	8	8	12	10	iu	iu	Antal
	- 100–249 anställda	G	2	2	4	3	3	4	3	5	4	3	iu	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	- 250 eller fler anställda	G	0	0	0	0	0	0	0	0	0	iu	iu	iu	Antal
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Andel export som går till länder EU har fri-handelsavtal med	S	9%	3%	4%	3%	5%	3%	4%	4%	3%	2%	2%	iu	Andel
	Har företaget haft någon export under 2016?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	Andel företag där exporten utgör > 5 % av företagets totala omsättning	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	Anser du att X utgör ett stort hinder för att in-ternationalisera företaget?														
	- brist på kunskap om affärsmöjligheter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	- språkliga och kulturella hinder	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	- brist på resurser i företaget	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	- lagar och regler	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	- tillgång till finansiering	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	- konstnader för internationalisering	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
	- brist på kontakter/nätverk	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0%	iu	Andel
Ekologisk produktion															
	Invägd EKO-mjölk	S	203 430	228 130	259 400	331 930	364 030	366 310	371 830	370 260	369 200	414 230	464 970	iu	Ton
	Skördad EKO-spannmål	S	227 200	231 700	192 000	193 100	228 300	261 100	269 600	307 400	335 000	390 400	241 000	iu	Ton
Grundläggande & specifika indikatorer över livsmedelsindustrin															
Konkurrens	Rörelsemarginal	G	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	4%	3%	iu	%
Förutsättningar för att öka export	Föreläggsvärde	G	33 588	35 607	37 371	38 118	37 265	39 194	40 072	41 153	42 626	44 149	iu	iu	Miljoner SEK
	Föreläggsvärde livsmedel	S	27 271	28 690	29 300	29 951	28 842	30 332	25 839	31 436	32 628	29 902	iu	iu	Miljoner SEK
	Föreläggsvärde drycker	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Miljoner SEK
	Föreläggsvärde tobak	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal företag	G	3 285	3 292	3 383	3 494	3 619	3 746	3 926	4 141	4 274	4 391	iu	iu	Antal
	- 0–19 anställda	G	2 958	2 964	3 052	3 167	3 284	3 418	3 607	3 816	3 940	4 059	iu	iu	Antal
	- 20–49 anställda	G	188	187	184	179	192	185	182	184	190	185	iu	iu	Antal
	- 50–99 anställda	G	66	69	73	68	58	62	62	59	67	68	iu	iu	Antal
	- 100–249 anställda	G	38	36	37	44	50	47	43	53	43	46	iu	iu	Antal
	- 250 eller fler anställda	G	35	36	37	36	35	34	32	29	34	33	iu	iu	Antal
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Industrins ordergång (hemma och export)	S	115	116	113	111	111	111	106	100	101	104	108	110	Index
	Industrins omsättning (hemma och export)	S	112	113	111	109	109	109	104	100	101	104	107	110	Index
	Andel export som går till länder EU har frihandelsavtal med	S	15%	16%	16%	17%	21%	21%	21%	22%	21%	21%	21%	iu	Andel
Grundläggande & specifika indikatorer över livsmedels handeln															

iu = ingen uppgift

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Konkurrens Förutsättningar för att öka export	Rörelsemarginal	G	5%	4%	5%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	iu	%
	Förädlingsvärde	G	53 162	54 893	59 892	61 052	62 885	65 778	69 720	73 199	76 387	77 492	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde provisionshandel	S	7 212	6 556	6 269	7 107	7 400	7 522	7 451	7 895	8 293	8 880	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde partihandel	S	21 853	21 623	24 950	25 586	25 718	26 813	28 244	29 616	30 916	31 319	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde detaljhandel	S	35 017	37 260	39 099	41 646	43 237	45 574	48 217	50 298	52 363	52 633	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal företag	G	17 488	17 484	17 702	17 682	17 561	17 399	17 717	17 843	18 019	17 993	iu	iu	Antal
	- 0–19 anställda	G	16 804	16 791	16 983	16 936	16 805	16 631	16 937	17 030	17 170	17 160	iu	iu	Antal
	- 20–49 anställda	G	492	501	511	525	535	542	542	564	589	576	iu	iu	Antal
	- 50–99 anställda	G	120	123	138	154	157	159	169	175	178	179	iu	iu	Antal
	- 100–249 anställda	G	43	39	43	38	37	40	39	44	52	49	iu	iu	Antal
	- 250 eller fler anställda	G	29	30	27	29	27	27	30	30	30	29	iu	iu	Antal
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
Ekologisk produktion	Försäljning ekologiska livsmedel och alkoholfria drycker	S	6 306	7 310	7 730	8 200	7 875	8 802	12 928	16 489	18 408	18 413	19 414	iu	Miljoner SEK
Grundläggande & specifika indikatorer över restauranger															
Konkurrens Förutsättningar för att öka export	Rörelsemarginal	G	11%	10%	10%	10%	11%	10%	10%	10%	10%	9%	9%	iu	%
	Förädlingsvärde	G	24 325	25 033	27 527	30 339	34 357	36 586	39 173	42 977	46 702	49 354	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde restaurang	S	22 381	23 115	25 478	28 657	32 566	34 689	37 220	40 567	44 160	46 688	iu	iu	Miljoner SEK
	Förädlingsvärde catering	S	1 944	1 918	2 049	1 682	1 791	1 897	1 954	2 410	2 541	2 666	iu	iu	Miljoner SEK
	Antal företag	G	22 207	22 662	23 372	23 960	24 487	24 977	25 611	26 137	26 783	27 363	iu	iu	Antal
	- 0–19 anställda	G	21 807	22 265	22 951	23 513	24 012	24 444	25 069	25 557	26 115	26 736	iu	iu	Antal
	- 20–49 anställda	G	328	327	343	364	381	430	434	469	542	505	iu	iu	Antal
	- 50–99 anställda	G	43	42	49	48	57	65	65	63	67	66	iu	iu	Antal
	- 100–249 anställda	G	19	16	16	20	23	24	29	33	41	37	iu	iu	Antal
	- 250 eller fler anställda	G	10	12	13	15	14	14	14	15	18	19	iu	iu	Antal
	Export	S	Se bilaga "Handel per produktgrupp"												
	Turismens omsättning	S	234 798	236 181	231 350	244 467	253 427	252 382	262 572	276 510	296 013	317 568	336 724	iu	Miljoner SEK
Turismens exportvärde	Turismens exportvärde	S	73 375	70 606	72 460	76 176	80 024	81 507	93 456	106 499	121 646	133 902	144 070	iu	Miljoner SEK
	Turismens förädlingsvärde	S	77 457	78 661	77 406	83 133	87 789	87 431	90 018	96 052	96 365	103 165	108 447	iu	Miljoner SEK
	Turismen antal anställda (årsarbetstider)	S	147 300	148 900	140 900	144 500	153 600	151 600	152 000	154 900	154 600	169 500	172 400	iu	Antal

iu = ingen uppgift

Bilaga G: Kunskap och Innovation - SO 3

Indikatorer som visar aggregat för kunskap och innovation, nedbrutet per led

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Grundläggande & specifika indikatorer för hela livsmedelskedjan (om inget annat anges)															
Produktivitet	Arbetskraftsproduktivitet	G	738 181	723 316	791 768	794 741	787 637	789 351	825 374	865 315	863 295	887 355	iu	iu	SEK/anställd
	Rörelsemarginal	G	21%	18%	19%	20%	19%	18%	18%	19%	19%	19%	19%	iu	%
Hållbar produktion & konsumtion	Matsvinn, matavfall, hushåll (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	771 000	iu	941 000	iu	938 000	iu	iu	iu	Ton
- miljömåssigt	Matsvinn, matavfall, hushåll (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	81	iu	100	iu	97	iu	iu	iu	kg/capita
	Produktionsbaserade utsläpp av CO ₂ -ekvivalenter från hela näringslivet	S	72 145	67 519	73 105	68 478	64 922	62 914	62 014	61 908	62 309	63 272	iu	iu	Tusen ton
	Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp av CO ₂ -ekvivalenter totalt	S	61 868	58 015	64 003	62 734	58 516	57 427	54 246	52 541	52 205	53 478	iu	iu	Tusen ton
	Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp av CO ₂ -ekvivalenter livsmedel	S	14 928	14 374	14 884	15 217	14 777	14 672	13 962	13 828	13 802	14 223	iu	iu	Tusen ton
Hållbar produktion & konsumtion - socialt	Livsmedelsförsäljning	S	159 633	166 362	168 955	174 535	179 490	186 103	191 412	199 292	208 559	215 999	226 719	iu	Miljoner SEK
	Försäljning alkoholfria drycker	S	16 577	18 503	19 108	20 023	20 105	20 690	21 653	22 778	23 614	24 969	26 962	iu	Miljoner SEK
	Försäljning alkoholhaltiga drycker	S	29 750	32 389	33 094	33 077	33 966	34 707	36 078	37 415	38 618	39 750	41 943	iu	Miljoner SEK
	Hushållens disponibla inkomst	S	iu	iu	iu	398,1	407,3	418,1	438,4	461,7	470,1	474,3	iu	iu	Tusen SEK
Innovation	Innovationsranking	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	14	iu	iu	iu	EU-ranking
	"FoU-intensitet (FoU-kostnader (i % av livsmedelssektorns omsättning))"	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,27%	0,26%	0,27%	iu	iu	Andel
	Värdeaddering från produktion (% av BNP)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,92%	0,91%	0,88%	iu	iu	% av BNP
	Värdeaddering från produktion (per capita)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	421	422	417	iu	iu	Per capita
	"Produktivitet (BNP) Livsmedelssektorns intäkter (€/anställd inom branschen)"	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,32	0,33	0,33	iu	iu	miljoner EUR
	"Produktivitet (BNI) Livsmedelssektorns intäkter (€/anställd inom branschen)"	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,36	0,37	0,37	iu	iu	miljoner EUR
	Antal forskare (yrkesverksamma inom FoU i livsmedelssektorn, per miljoner invånare)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	37	36	36	iu	iu	Antal
	Patentaktivitet (antal sökta inom livsmedelssektorn per miljoner invånare)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,82	1,41	1,79	iu	iu	Antal
	Patentaktivitet (antal godkända inom livsmedelssektorn per miljoner invånare)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	0,31	1,61	1,09	iu	iu	Antal
	Högre utbildning (nyexaminerade inom livsmedelsrelaterade utbildningar)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	317	294	294	iu	iu	Antal
	Högre utbildning (andel med högre utbildning i livsmedelssektorn)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	17%	18%	21%	iu	iu	Andel

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
(exkl. primärprod.)	Har företaget utvecklat och sålt nya eller väsentligt förbättrade varor/tjänster under de 3 senaste åren? Kommer ideerna till att utveckla nya eller väsentligt förbättra varor eller tjänster till viss eller stor del från...	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	48%	iu	iu	39%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- egna uppslag inom företaget	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	88%	iu	iu	78%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- från kunder	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	76%	iu	iu	62%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- från konkurrenter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	52%	iu	iu	49%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- via samarbete med universitet och högskola	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	8%	iu	iu	9%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- via samarbetet med andra företag	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	35%	iu	iu	38%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- annat	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	24%	iu	iu	2%	iu	iu	Andel
	Använder företaget IT i viss eller stor utsträckning för...														
(exkl. primärprod.)	- administration	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	71%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- inköp	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	67%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- produktutveckling	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	33%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- produktion/tjänsteproduktion	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	29%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- marknadsföring	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	67%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- försäljning	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	58%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- distribution	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	30%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- att skapa nya affärsmodeller/affärsmöjligheter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	33%	iu	iu	Andel
(exkl. primärprod.)	- annat	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	2%	iu	iu	Andel
Grundläggande & specifika indikatorer över primärproduktionen															
Produktivitet	Arbetsproduktivitet	G	1 341 890	1 049 096	1 391 284	1 430 161	1 412 721	1 360 256	1 427 100	1 405 920	1 409 840	1 537 734	iu	iu	SEK/anställd
Hållbar produktion & konsumtion - ekonomiskt	Avkastning på eget kapital	G	9%	6%	7%	7%	6%	4%	4%	3%	4%	4%	4%	iu	%
	Rörelsemarginal	G	24%	18%	22%	24%	22%	18%	19%	17%	18%	20%	19%	iu	%
	Förädlingsgrad	S	35%	30%	34%	34%	35%	34%	35%	35%	35%	37%	iu	iu	Andel
Hållbar produktion & konsumtion - socialt	Antal anställda (årsarbetstider)	G	16 582	17 173	17 947	18 605	19 094	19 084	19 313	19 432	19 700	20 309	iu	iu	Antal
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	4	5	5	4	4	5	iu	Relativ frekvens
Hållbar produktion & konsumtion - miljömässigt	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	98 000	iu	98 000	iu	98 000	iu	Ton
	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	s	iu	iu	iu	iu	iu	iu	10	iu	10	iu	10	iu	kg/capita
	Produktionsbaserade utsläpp av CO ₂ -ekvivalenter från Jordbruksföretag	S	8 274	7 929	8 193	8 482	7 984	8 183	8 211	8 065	8 018	8 319	iu	iu	Tusen ton
	Produktionsbaserade utsläpp av CO ₂ -ekvivalenter från fiskare och vattenbrukare	S	183	168	161	145	142	138	134	137	127	121	iu	iu	Tusen ton
Innovation	Utbildningsnivå i primärled														
	Förgymnasial utbildning	S	21 590	24 649	28 296	28 792	28 385	27 208	25 776	24 350	22 942	22 153	20 953	iu	Antal
	Gymnasial utbildning	S	27 204	29 935	32 457	33 049	33 377	33 451	33 097	32 386	31 623	31 181	30 544	iu	Antal
	Eftergymnasial utbildning kortare än två år	S	1 446	1 661	1 859	1 915	1 986	2 039	2 099	2 120	2 144	2 159	2 147	iu	Antal

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Eftergymnasial utbildning två år eller längre	S	5 439	6 165	7 332	7 661	7 958	8 246	8 386	8 439	8 425	8 397	8 337	iu	Antal
	Forskarutbildning	S	128	145	203	208	219	224	226	237	237	259	263	iu	Antal
	Uppgift saknas	S	619	670	1 354	1 246	1 340	1 306	1 318	1 362	1 404	1 532	1 665	iu	Antal
	Har företaget utvecklat och sålt nya eller väsentligt förbättrade varor/tjänster under de 3 senaste åren?	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	20%	iu	Andel
	Kommer ideerna till att utveckla nya eller väsentligt förbättra varor eller tjänster till viss eller stor del från...														
	- egna uppslag inom företaget	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	87%	iu	Andel
	- från kunder	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	69%	iu	Andel
	- från konkurrenter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	40%	iu	Andel
	- via samarbete med universitet och högskola	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	15%	iu	Andel
	- via samarbetet med andra företag	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	57%	iu	Andel
	- annat	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	4%	iu	Andel
	Använder företaget IT i viss eller stor utsträckning för....														
	- administration	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	81%	iu	Andel
	- inköp	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	72%	iu	Andel
	- produktutveckling	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	29%	iu	Andel
Grundläggande & specifika indikatorer över livsmedelsindustrin	- produktion/tjänsteproduktion	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	35%	iu	Andel
	- marknadsföring	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	27%	iu	Andel
	- försäljning	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	41%	iu	Andel
	- distribution	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	26%	iu	Andel
	- att skapa nya affärsmodeller/affärsmöjligheter	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	20%	iu	Andel
	- annat	S	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	iu	2%	iu	Andel
	Arbetsproduktivitet	G	650 155	701 639	731 542	747 043	737 198	788 499	813 977	829 686	854 768	880 934	iu	iu	SEK/anställd
	Avkastning på eget kapital	G	16%	16%	16%	17%	13%	15%	17%	16%	16%	12%	11%	iu	%
	Rörelsemarginal	G	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	4%	3%	iu	%
	Föreläsningsgrad	S	22%	23%	23%	23%	22%	23%	24%	24%	24%	24%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstider)	G	51 662	50 748	51 085	51 025	50 550	49 707	49 230	49 601	49 869	50 116	iu	iu	Antal
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	21	23	23	24	21	19	iu	Relativ frekvens
	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	171 000	iu	75 000	iu	45 000	iu	iu	iu	Ton
	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	s	iu	iu	iu	iu	18	iu	8	iu	5	iu	iu	iu	kg/capita
	Produktionsbaserade utsläpp av CO2-ekvivalenter från livsmedelsindustrin	S	865	875	843	836	819	780	764	711	735	719	iu	iu	Tusen ton
Innovation	Utbildningsnivå i livsmedelsindustrin														
	Förgymnasial utbildning	S	19 163	17 769	16 721	16 286	15 522	14 674	13 949	13 748	13 608	13 647	13 700	iu	Antal
	Gymnasial utbildning	S	37 304	37 309	36 307	36 481	35 763	35 577	35 101	34 814	34 222	33 687	33 299	iu	Antal

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
	Eftergymnasial utbildning kortare än två år	S	3 828	3 787	3 826	3 961	3 973	3 993	4 016	4 047	4 035	3 933	3 957	iu	Antal
	Eftergymnasial utbildning två år eller längre	S	7 590	7 787	7 867	8 210	8 243	8 471	8 543	8 839	9 101	9 295	9 573	iu	Antal
	Forskarutbildning	S	109	113	116	117	130	127	129	130	144	135	134	iu	Antal
	Uppgift saknas	S	644	654	941	866	914	932	1 030	1 077	1 162	1 382	1 569	iu	Antal
Grundläggande & specifika indikatorer över livsmedels handeln															
Produktivitet	Arbetsproduktivitet	G	551 881	569 350	616 751	621 601	623 501	635 735	665 234	682 073	692 417	699 409	iu	iu	SEK/anställd
	Hållbar produktion & konsumtion	G													
	- Avkastning på eget kapital	G	30%	22%	29%	26%	27%	24%	23%	24%	25%	23%	23%	iu	%
	- Rölsemarginal	G	5%	4%	5%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	iu	%
Hållbar produktion & konsumtion - ekonomiskt	Förädlingsgrad	S	11%	11%	12%	12%	12%	12%	12%	12%	13%	13%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstider)	G	96 329	96 413	97 109	98 217	100 858	103 468	104 805	107 319	110 319	110 797	iu	iu	Antal
	- Hushållens konsumtionsuppgifter	S	165 801	174 331	177 873	182 307	189 486	193 973	199 705	207 772	216 895	224 296	iu	iu	Miljoner SEK
	- Livsmedel	S	17 145	19 260	19 944	20 449	20 880	21 546	22 427	23 977	24 848	26 342	iu	iu	Miljoner SEK
Hållbar produktion & konsumtion - socialt	- Alkohol fria drycker	S	29 759	32 744	33 519	33 282	33 928	34 781	35 839	37 118	38 233	39 381	iu	iu	Miljoner SEK
	- Alkoholhaltiga drycker	S													
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	5	5	5	6	6	6	iu	Relativ frekvens
		S													
Hållbar produktion & konsumtion - miljömässigt	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	45 000	iu	30 000	iu	30 000	iu	100 000	iu	Ton
	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	5	iu	3	iu	3	iu	10	iu	kg/capita
	Utbildningsnivå i livsmedelshandeln	S	40 524	37 746	35 708	35 027	33 939	32 577	32 130	31 255	32 046	32 742	33 384	iu	Antal
	Förgymnasial utbildning	S	83 091	86 309	86 411	87 126	88 821	90 912	91 972	92 272	93 144	93 204	94 144	iu	Antal
Innovation	Gymnasial utbildning	S	9 570	10 052	10 773	11 221	11 408	11 767	12 033	12 459	12 647	12 824	13 125	iu	Antal
	Eftergymnasial utbildning kortare än två år	S	15 330	16 556	17 057	17 326	18 425	19 328	20 296	21 488	22 179	22 791	23 168	iu	Antal
	Eftergymnasial utbildning två år eller längre	S	92	99	92	99	108	117	123	140	145	151	149	iu	Antal
	Forskarutbildning	S	895	900	1 780	1 742	1 853	1 811	1 795	2 160	2 358	2 586	2 947	iu	Antal
Grundläggande & specifika indikatorer över restauranger															
Produktivitet	Arbetsproduktivitet	G	358 597	364 864	377 089	387 511	412 744	411 524	421 149	435 753	432 370	455 756	iu	iu	SEK/anställd
	Hållbar produktion & konsumtion	G													
	- Avkastning på eget kapital	G	40%	37%	39%	40%	43%	40%	38%	39%	36%	34%	31%	iu	%
	- Rölsemarginal	G	11%	10%	10%	10%	11%	10%	10%	10%	10%	9%	9%	iu	%
Hållbar produktion & konsumtion - ekonomiskt	Förädlingsgrad	S	38%	39%	40%	41%	43%	43%	44%	44%	45%	45%	iu	iu	Andel
	Antal anställda (årsarbetstider)	G	67 834	68 609	72 998	78 291	83 241	88 903	93 015	98 628	108 013	108 290	iu	iu	Antal
	Hushållens konsumtionsuppgifter (restauranger, caféer, hotell, annan övernattnng)	S	94 469	97 400	102 377	108 752	109 407	115 519	123 832	131 403	139 824	141 883	iu	iu	Miljoner SEK
	Arbetskadestatistik	S	iu	iu	iu	iu	iu	5	6	5	5	5	5	iu	Relativ frekvens
Hållbar produktion & konsumtion - socialt	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	143 000	iu	136 000	iu	144 000	iu	148 000	iu	Ton
	Matsvinn, matavfall (Miljömål: God bebyggd miljö)	S	iu	iu	iu	iu	15	iu	14	iu	14	iu	14	iu	kg/capita
		S													
		S													

Vad ska mätas	Indikator	Indikator- typ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Enhet
Innovation	Utbildningsnivå i restauranger	S	48 066	45 825	45 590	45 814	47 405	47 706	49 396	51 050	54 162	56 452	59 349	iu	Antal
	Förgymnasial utbildning	S	68 164	73 851	74 344	75 117	78 678	82 160	83 416	82 627	80 369	78 241	76 679	iu	Antal
	Gymnasial utbildning	S	7 901	8 638	9 405	10 019	10 556	11 011	11 379	11 371	11 355	11 143	11 005	iu	Antal
	Eftergymnasial utbildning kortare än två år	S	12 270	13 561	14 099	15 068	16 516	17 668	18 553	19 074	19 372	19 579	19 757	iu	Antal
	Eftergymnasial utbildning två år eller längre	S	82	67	81	85	88	89	93	93	86	90	105	iu	Antal
	Forskarutbildning	S	3 709	3 960	5 769	6 212	6 496	6 706	6 691	7 265	8 110	9 885	11 282	iu	Antal
	Uppgift saknas	S													Antal

Bilaga H: Produktionsuppgifter

Priser, valutakurser, löner, insatsvaror m.m. påverkar förädlingsvärdets utveckling och därför har vi valt att visa volymutvecklingen för de värdemässigt viktigaste sektorerna i primärledet i denna bilaga. Tyvärr är det inte möjligt att redovisa volymuppgifter för senare led i livsmedelskedjan och vi redovisar därför mer detaljerade uppgifter för förädlingsvärdet i senare led i rapporten.

När vi nämner den senaste tioårsperioden är det perioden 2009–2018 som avses, men för sockerbetor, viltkött, frukt och grönsaker, vattenbruksprodukter och insjöfiske är den senaste tioårsperiod vi har statistik för 2008-2017.

Tabell H:1 Produktionen i ett urval av sektorer 2007–2018/19 (1 000 ton)

Produkt	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Spannmål	5 058	5 195	5 242	4280	4646	5070	4993	5782	6169	5468	6036	3236	6149
Oljeväxter	229	265	317	303	273	334	341	336	373	285	385	218	382
Potatis	789	853	858	816	882	805	806	822	802	861	853	720	848
Sockerbetor	2 138	1 975	2 406	1 976	2493	2314	2326	2 518	1 178	1 988	1 964	1 698	i.u.
Mjölk- invägning	2 986	2 987	2 933	2 862	2850	2861	2868	2 931	2 933	2 862	2 817	2 761	2 705
Nötkött	134	129	140	138	138	125	126	132	133	131	132	137	140
Griskött	265	271	261	264	256	233	234	236	234	233	241	250	240
Får- och lam- mkött	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	5
Matfågel	113	115	114	121	122	118	127	137	145	156	157	155	162
Viltkött	14	16	16	17	18	19	19	17	17	17	18	18	i.u.
Renkött	i.u.	i.u.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ägg	95	102	104	111	116	122	129	121	126	140	137	141	i.u.
Äpplen	21	22	21	24	21	23	27	25	25	27	22	31	i.u.
Jordgubbar	13	12	12	12	13	16	14	16	17	15	16	15	i.u.
Tomater	16	16	14	14	14	14	15	15	15	15	14	18	i.u.
Gurka	31	20	23	27	27	29	28	28	28	33	31	30	i.u.
Morötter	89	92	123	83	105	129	113	119	116	112	109	93	i.u.
Sallad	26	28	28	24	28	33	26	35	30	33	28	26	i.u.
Vattenbruks- produkter	7	10	10	12	15	15	14	14	13	17	16	14	i.u.
Marint fiske	227	223	202	211	180	150	177	172	202	196	218	212	176
Insjöfiske	2	2	2	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2

i.u. = ingen uppgift

Bilaga I: Svensk marknadsandel i jordbruket

Svensk marknadsandel visar hur stor del av den totala förbrukningen som produceras i Sverige. För att jordbruket i Sverige ska kunna producera nuvarande mängder av livsmedel krävs exempelvis importerade insatsvaror som gödselmedel, bekämpningsmedel, foder och drivmedel. Dessutom krävs importerade maskiner och reservdelar. Utan dessa importerade insatsvaror skulle den svenska jordbruksproduktionen vara betydligt mindre. Genom att använda begreppet svensk marknadsandel vill Jordbruksverket tydliggöra att det handlar om andelen svenska produkter av den totala förbrukningen, under de förutsättningar som råder på den svenska marknaden i dagsläget.

Jordbruksverket har valt att inte beräkna eller presentera någon total siffra över den svenska marknadsandelen för jordbruksvaror och livsmedel. Det finns flera anledningar till detta, bland annat ser det väldigt olika ut i sektorerna, flera livsmedel går inte alls att odla eller producera i Sverige samtidigt som vissa svenska produkter bara finns tillgängliga under delar av året.

Tabell I:1 Svensk marknadsandel i ett urval av sektorer 2008–2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Morötter	0,87	0,94	0,92	0,95	0,91	0,93	0,93	0,91	0,93	0,91	0,89
Jordgubbar	0,72	0,92	0,73	0,67	0,70	0,69	0,68	0,71	0,68	0,68	0,68
Lök	0,62	0,62	0,56	0,59	0,63	0,67	0,64	0,72	0,73	0,74	0,72
Gurka	0,43	0,45	0,50	0,48	0,50	0,46	0,47	0,45	0,47	0,45	0,47
Äpple	0,20	0,20	0,22	0,19	0,20	0,23	0,22	0,22	0,24	0,21	0,28
Tomater	0,16	0,14	0,14	0,13	0,14	0,14	0,14	0,15	0,14	0,15	0,18
Nötkött	0,56	0,61	0,58	0,56	0,51	0,51	0,52	0,53	0,52	0,54	0,56
Griskött	0,81	0,78	0,76	0,73	0,68	0,67	0,69	0,70	0,70	0,73	0,76
Lammkött	0,37	0,35	0,38	0,36	0,34	0,32	0,31	0,31	0,28	0,28	0,30
Matfågel	0,69	0,70	0,71	0,68	0,65	0,65	0,66	0,66	0,67	0,68	0,70
Ägg	0,89	0,87	0,89	0,92	0,91	0,94	0,90	0,91	0,94	0,93	0,93
K-mjölk	0,95	0,90	1,00	1,02	1,08	1,07	1,02	1,03	1,01	1,00	1,00
Grädde	1,00	1,00	1,00	1,00	0,78	0,78	0,78	0,77	0,77	0,81	0,78
Mjölkpulver	4,01	3,72	1,27	3,05	2,49	8,31	21,12	15,00	10,00	8,46	5,42
Syrad mejeri	0,82	0,82	0,81	0,80	0,76	0,75	0,73	0,73	0,75	0,77	0,78
Smör	2,27	1,82	0,71	0,59	0,58	0,71	0,66	0,59	0,57	0,58	0,55
Ost	0,66	0,61	0,59	0,58	0,56	0,47	0,45	0,46	0,45	0,45	0,42
Mjölkekv.	0,93	0,89	0,77	0,78	0,77	0,78	0,77	0,77	0,75	0,74	0,72
Matpotatis	0,75	0,76	0,75	0,77	0,79	0,79	0,78	0,77	0,77	0,76	0,73
Socker	0,87	1,00	0,95	0,83	0,91	0,84	0,96	0,78	0,88	0,85	i.u.
Vete	1,20	1,13	1,08	1,01	1,09	0,99	1,58	1,39	1,10	1,30	0,79
Råg	1,13	1,40	1,16	1,13	1,10	1,42	1,74	1,60	0,90	1,16	0,81
Korn	1,30	1,31	1,25	1,20	1,32	1,34	1,33	1,36	1,25	1,43	0,89
Havre	1,26	1,25	1,19	1,33	1,38	1,49	1,35	1,51	1,36	1,52	0,86
Spannmål	1,22	1,19	1,12	1,11	1,17	1,14	1,44	1,37	1,24	1,34	0,79

Källa: Jordbruksverket

Bilaga J: Svensk handel med jordbruksvaror och livsmedel

I bilaga J visas Sveriges export och import av jordbruksvaror och livsmedel mellan åren 2008 och 2018.

Tabell J:1 Sveriges export av jordbruksvaror och livsmedel 2008–2018 fördelad på produktgrupper enligt SITC

Produktgrupper enligt SITC		Export (mkr) ¹										
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0	Levande djur	225	194	160	143	216	203	235	168	212	256	286
1	Kött och köttvaror	2 353	1 957	1 954	1 866	1 888	1 891	1 856	2 063	2 002	2 216	2 381
2	Mejeriprodukter och ägg	3 520	3 130	3 234	3 153	3 199	4 032	4 299	3 584	3 344	3 794	3 665
3	Fisk, kräft- och blötdjur m.m.	12 283	15 408	19 031	18 736	19 657	23 501	26 483	31 100	38 148	35 765	42 452
4	Spannmål och varor därav	6 620	5 888	6 105	6 419	7 089	6 704	7 612	8 552	8 047	8 012	7 524
5	Frukt och grönsaker	2 464	2 686	2 812	2 912	3 219	2 917	2 746	3 035	3 463	3 537	3 457
6	Socker, socker- varor m.m.	1 328	1 436	1 280	1 097	1 220	1 487	1 481	1 483	1 721	1 666	1 621
7	Kaffe, te, kakao m.m.	3 043	3 313	3 533	3 744	3 735	3 896	4 104	4 253	4 440	5 045	5 250
8	Djurfoder	755	997	1 174	1 225	1 459	1 777	1 638	1 567	1 558	1 757	1 803
9	Diverse livs- medel	5 679	5 717	6 001	6 645	6 702	7 192	8 075	8 156	8 211	9 032	9 931
11	Drycker	6 805	6 425	6 329	6 146	6 473	6 422	6 397	7 295	7 336	7 416	7 901
12	Tobak och tobaksvaror	446	507	559	600	1 405	1 537	1 649	1 790	1 967	2 216	2 690
22	Oljefrön, olje- haltiga nötter	83	123	195	140	211	247	143	247	201	297	173
4	Oljor och fetter	1 614	1 595	1 386	1 556	1 797	1 604	1 663	1 743	2 079	2 614	2 628
SUMMA		47 218	49 377	53 754	54 381	58 271	63 410	68 381	75 038	82 729	83 623	91 761

1) Samtliga värden inbegriper korrigerade EU-siffror för att omfatta företag som inte ingår i In-trastaturvalet samt svarsbortfall.

* Importen från EU redovisas efter varornas avsändningsland och inte efter varornas ursprungsland. Detta beror på att uppgift om ursprungsland saknas för de varor som importerats från EU. Det betyder att importstatistiken ger en något bristfällig bild av olika länders betydelse för svensk import.

Källa: Jordbruksverket

**Tabell J:2 Sveriges import av jordbruksvaror
och livsmedel 2008–2018 fördelad på produktgrupper enligt SITC**

Produktgrupper enligt SITC	Import (mkr) ¹										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0 Levande djur	342	394	227	173	170	268	166	271	347	277	289
1 Kött och köttvaror	9 748	9 816	9 888	10 811	11 794	12 171	11 558	12 645	13 037	13 279	13 397
2 Mejeriprodukter och ägg	6 245	6 799	7 054	7 294	7 797	8 527	9 233	8 968	9 080	10 365	11 115
3 Fisk, kräft- och blötdjur m.m.	17 783	19 872	23 512	23 562	24 520	29 223	32 502	37 374	44 568	42 449	49 126
4 Spannmål och varor därav	4 795	4 838	4 509	4 977	5 453	5 606	6 049	6 644	7 067	7 296	8 693
5 Fukt och grönsaker	16 708	16 833	16 592	16 192	17 141	17 719	19 116	22 397	23 112	23 767	24 885
6 Socker, socker- varor m.m.	2 126	2 330	2 201	2 241	2 148	2 614	2 535	2 677	2 868	3 003	3 174
7 Kaffe, te, kakao m.m.	6 411	6 838	7 689	8 862	8 626	7 480	8 219	9 341	9 670	10 370	10 026
8 Djurfoder	3 064	3 451	3 097	3 298	3 579	3 787	3 763	3 824	4 229	4 271	4 890
9 Diverse livs- medel	5 977	6 367	6 080	6 306	6 593	7 120	7 368	7 673	7 648	8 222	9 181
11 Drycker	7 917	8 777	8 384	8 691	8 799	9 280	9 827	10 949	11 510	11 905	13 581
12 Tobak och tobaksvaror	1 192	1 288	1 276	1 535	1 079	1 313	1 568	1 363	1 765	1 836	1 966
22 Oljefrön, olje- haltiga nötter	772	546	694	897	976	921	941	1 118	1 097	1 220	1 386
4 Oljor och fetter	4 506	4 002	3 944	4 528	4 603	4 309	5 106	5 071	5 702	6 345	6 304
SUMMA	87 586	92 151	95 147	99 367	103 278	110 337	117 951	130 314	141 700	144 606	158 011

1) Samtliga värden inbegriper korrigerade EU-siffror för att omfatta företag som inte ingår i Intrastaturvalet samt svarsbortfall.

* Importen från EU redovisas efter varornas avsändningsland och inte efter varornas ursprungsland. Detta beror på att uppgift om ursprungsland saknas för de varor som importerats från EU. Det betyder att importstatistiken ger en något bristfällig bild av olika länders betydelse för svensk import.

Källa: Jordbruksverket

Bilaga K: Åtgärder och insatser i livsmedelsstrategins handlingsplan 2017–2019

Uppdrag	Ansvarig myndighet	Rapporteras
Uppdrag att inom ramen för LMS kartlägga och utreda förutsättningarna för förenklad prövning av vattenbruksverksamhet	Jordbruksverket	2019-12-31
Kunskapsutveckling för kostnadseffektivt byggande inom animalieproduktionen	Jordbruksverket	2018-03-15
Kompetensutveckling och digitalisering inom djurskyddskontrollen	Jordbruksverket	2020-02-28
Kompetenshöjande åtgärder inom livsmedelskontrollen	Livsmedelsverket	2020-02-28
Rådgivningsmodell inom animalieproduktionen	Jordbruksverket	2019-02-28
Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning	Jordbruksverket	2020-02-28
Stärkt växtskyddsråd	Jordbruksverket	2020-02-28
Satsning på växtförädling för de nordiska breddgraderna	Formas	2020-02-28
Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	Jordbruksverket	2020-02-28
Genomförande av handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk	Jordbruksverket	2020-02-28
Uppdrag om koordinerade insatser inom vattenbrukssektorn	Jordbruksverket	2020-02-28
Stöd till SLU:s arbete med fiskavel	SLU	2020-02-28
Musselkontroll	Livsmedelsverket	2020-02-28
Uppdrag att analysera effekter av jordförvärvs- och arrendelagstiftningen	SLU	2018-12-31
Förbättrad kontroll vid avelsimport av vissa antibiotikaresistenta bakterier	Svenska köttföretagen AB	2017
Uppdrag att utveckla digitala tjänster för att underlätta företagens kontakter med myndigheter	Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tillväxtverket	2020-02-28
Vetenskapligt råd för djurskyddsfrågor	SLU	2020-02-28
Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan	Livsmedelsverket (NV och SJV)	2020-02-28
Vidareutveckling av konceptet nyckelhålet	Livsmedelsverket	2020-02-28
Samverkansforum för marknadstillträdesfrågor	Livsmedelsverket	2020-02-28
Exportprogram med särskilt fokus på små och medelstora företag	Business Sweden	2020-02-28
Nationell exportsamordnare	RK	
Förstärkt satsning på livsmedelsexport a) en analys av exportpotentialen utifrån livsmedelssegment (1,5 Mkr 2018) b) Skapa ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag inom ramen för BS regionala exportrådgivning (5,5 Mkr 2018) c) Satsning på export av ekologiska livsmedel (10 mkr 2018) d) Livsmedelsexportansvariga hos BS stationerade på potentiella tillväxtmarknader (7 mkr 2018)	Business Sweden	Analysen redovisades senast 2018-03-30 i övrigt redovisning av medel 2019-02-28 resp. 2020-02-28
Stöd vid anläggningsgodkännande vid tredjelandsexport	Livsmedelsverket Jordbruksverket	2019-02-28
Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg	Livsmedelsverket	2020-02-28
Uppdrag om att inrätta en samordningsfunktion för ekologiska livsmedel	Jordbruksverket	2020-02-28
Uppdrag om att genomföra Sveriges deltagande i Grüne Woche	Jordbruksverket	2020-03-15
Uppdrag att förbättra kompetensen kring upphandling av måltidstjänster hos upphandlande enheter	Upphandlingsmyndigheten	2019-02-28
Uppdrag att kartlägga och analysera konkurrensbegränsande förhållanden	Konkurrensverket	2018-06-21
Uppdrag att främja bra matvanor och fysisk aktivitet	Folkhälsomyndigheten	
Livsmedelsverket	2017-04-30	

Uppdrag	Ansvarig myndighet	Rapporteras
Uppdrag att, inom ramen för livsmedelsstrategin, vidta åtgärder för främjande av produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel	Jordbruksverket	2021-02-21
Nationellt forskningsprogram för livsmedel	Formas	2020-02-28
Utveckla inkubation i livsmedelskedjan	Vinnova	2020-02-28
Inrätta forskarskola för industridoktorander	SLU	2020-02-28
Etablering av arena för livsmedelssektorn	Tillväxtverket	2018-06-30
OECD-utvärdering för jordbrukets och livsmedelssektorns innovationssystem	Jordbruksverket (OECD)	2017
Erbjudande att stödja utvecklingen av innovationer i livsmedelskedjan och innovativa livsmedelsföretag	Region Skåne	2017
Uppdrag att stärka kompetensutvecklingen i företagsledning inom livsmedelssektorn för ökad produktivitet och konkurrenskraft	SLU	2018-02-28
Uppdrag att ge stöd till studier och försöksverksamhet som kan bidra till att utveckla den svenska djurhållningen med en god djurvälfärd och en ökad produktivitet och konkurrenskraft	Jordbruksverket	2020-02-28
Insatser för livsmedelsstrategins genomförande på regional nivå	Länsstyrelsen	2019-02-28
Uppdrag om uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin	Jordbruksverket	03–31 varje år, fördjupad analys vart fjärde år
Landsbygdsprogrammet 2014–2020		
Diversifiering samiska företag	Sametinget	
Lean lantbruk	Jordbruksverket	
Måltidsexportprogram till regionerna	Jordbruksverket	
Samarbete EIP	Jordbruksverket	
Småskalig förädling	Jordbruksverket	
Vilt som mat	Jordbruksverket	
Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin	Jordbruksverket/Länsstyrelsen	
Kunskapsöverföring för kort livsmedelskedja	Jordbruksverket	
Rådgivning för ökad marknadsorientering	Jordbruksverket	
Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin	Länsstyrelsen Sametinget	
EIP	Jordbruksverket	
Samarbete för kort livsmedelskedja	Jordbruksverket, Länsstyrelsen, Sametinget	
Branschriktlinjer för små företag	Jordbruksverket	
Ökad exportmognad	Jordbruksverket	

Regeringen

Regeringsbeslut

IV 3

2017-02-09
N2017/01029/SUN

Näringsdepartementet

Statens jordbruksverk

551 82 Jönköping

Uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens jordbruksverk (Jordbruksverket) att genomföra ett antal åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin i propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104). Syftet med livsmedelsstrategin är att skapa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. I livsmedelsstrategin föreslås ett övergripande och tre strategiska mål.

Kostnaderna för nedanstående uppdrag ska belasta utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor, anslagspost 6 Övriga åtgärder inom konkurrenskraftig livsmedelssektor. Medlen betalas ut efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. För 2017 får Jordbruksverket högst rekvirera 11,5 miljoner kronor. För 2018 och 2019 beräknas högst 13 miljoner kronor respektive 7,5 miljoner kronor för dessa åtgärder. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december. En årlig ekonomisk redovisning av respektive uppdrag ska lämnas senast den 28 februari till Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet på bankgiro 5052-5781 senast den 28 februari året efter rekvisitionen. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

1. Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin

Regeringen uppdrar åt Jordbruksverket att löpande följa och utvärdera genomförandet av livsmedelsstrategin. I uppdraget ingår att formulera relevanta indikatorer för uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin.

Utgångspunkten för förslagen är målen och de bedömningar som regeringen gör i propositionen *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Uppdraget att formulera relevanta indikatorer ska redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 juni 2017.

Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin ska därefter göras årligen senast den 31 mars med en fördjupad analys vart fjärde år. En första fördjupad analys ska rapporteras till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 20 december 2020.

Arbetet ska göras i samråd med berörda myndigheter. Jordbruksverket ska informera Regeringskansliet (Näringsdepartementet) om uppdragets genomförande senast den 15 mars 2017. Jordbruksverket får för uppdragets genomförande använda högst 4 miljoner kronor under 2017–2019.

2. Kunskapsutveckling för kostnadseffektivt byggande inom animalieproduktionen

Regeringen uppdrar åt Jordbruksverket att föreslå en eller flera lämpliga aktörer som långsiktigt kan ta eget eller gemensamt ansvar för kunskapsutvecklingen och kunskapsförsörjningen för kostnadseffektivt byggande inom animalieproduktionen. Det behövs ett samlat grepp kring kompetensutvecklingen inom byggområdet för att säkerställa en konkurrenskraftig framtida animalieproduktion. Jordbruksverket ska även identifiera kunskapsområden som har stor betydelse för kostnadseffektivt byggande och där kunskapsutvecklingen brister. En del i uppdraget är att undersöka de totala kostnaderna för åtgärden samt möjliga samfinansieringsmodeller mellan det offentliga och näringen. I uppdraget ingår vidare att ta del av erfarenheter från andra relevanta länder, såsom Danmark.

För att utveckla byggande för animalieproduktionen är det angeläget att kompetenser inom bland annat byggteknik, djurhållning och ekonomi kan kombineras. Inom ramen för uppdraget ska Jordbruksverket därför samråda med berörda intressenter inom näringen, rådgivningsorganisationer och lämpliga högskolor och institut.

Baserat på Jordbruksverkets förslag avser regeringen besluta om relevanta åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin för att öka förutsättningarna för kostnadseffektivt byggande inom animalieproduktionen.

Jordbruksverket ska informera Regeringskansliet (Näringsdepartementet) om uppdragets genomförande senast den 1 juni 2017 och senast den 1 december 2017. En redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 15 mars 2018. Jordbruksverket får för uppdragets genomförande använda sammanlagt högst 2 miljoner kronor 2017 och 2018.

3. Vattenbruk

Regeringen uppdrar åt Jordbruksverket att genomföra åtgärder i Handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk – konkretisering av Strategi 2012–2020. Både handlingsplanen och strategin har tagits fram genom ett brett samarbete mellan myndigheter, näring, forskning och intresseorganisationer under ledning av Jordbruksverket. Fortsatt samarbete och dialog bör ligga till grund för prioriteringar och genomförande av åtgärder. I de fall åtgärder utgör statligt stöd måste en statsstödsrättslig grund föreslås före genomförandet.

En årlig redovisning av genomförandet ska lämnas i Jordbruksverket årsredovisning. En slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 28 februari 2020. Jordbruksverket får för uppdragets genomförande använda högst 14 miljoner kronor under 2017–2019.

4. Kompetensutveckling och digitalisering inom djurskyddskontrollen

Regeringen uppdrar åt Jordbruksverket att, efter samråd med länsstyrelserna, genomföra åtgärder för att stödja kompetensutvecklingen och utvecklingen av digitala verktyg som underlättar genomförandet av inspektioner och övrigt kontrollarbete och som bidrar till att öka kvaliteten, likvärdigheten och effektiviteten i djurskyddskontrollen.

En årlig redovisning av genomförandet ska lämnas i Jordbruksverkets årsredovisning. En slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 28 februari 2020. Jordbruksverket får för uppdragets genomförande använda högst 8 miljoner kronor under 2017–2019.

5. Rådgivningsmodell inom animalieproduktionen

Regeringen uppdrar åt Jordbruksverket att, i nära samarbete med företrädare för länsstyrelserna, jordbruksnäringen, relevanta forskningsorgan samt övriga relevanta intressenter till exempel miljö-, konsument- och djurskyddsorganisationer, kartlägga och analysera förutsättningarna för att använda en liknande modell som Greppa Näringen inom animalieproduktionens område och för andra djurrelaterade lantbruksverksamheter. I uppdraget ingår också att föreslå hur ett system för ökad kunskapsöverföring och samverkan mellan myndigheter och näringen kan inrättas i syfte att främja en god djurhållning, hållbar animalieproduktion och företagens lönsamhet. Jordbruksverket ska även lämna ett förslag till hur finansieringen av ett sådant system, inom ramen för landsbygdsprogrammet, kan utformas.

Greppa Näringen är ett projekt på miljöområdet där Jordbruksverket, som är ytterst ansvarig för projektet, arbetar tillsammans med länsstyrelserna, Lantbrukarnas Riksförbund och privata rådgivningsorgan för att överföra kunskap till företagare om lösningar som ligger i framkant avseende utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Kunskapsöverföringen utgör samtidigt en drivkraft för lönsam tillväxt i den svenska lantbruksnäringen.

Jordbruksverket ska informera Regeringskansliet (Näringsdepartementet) om uppdragets genomförande senast den 28 februari 2018 och en slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 28 februari 2019.

Jordbruksverket får för uppdragets genomförande använda sammanlagt högst 4 miljoner kronor för 2017 och 2018, varav högst 500 000 kronor per år ska ställas till länsstyrelsernas förfogande för deltagande i arbetet.

Skälen för regeringens beslut

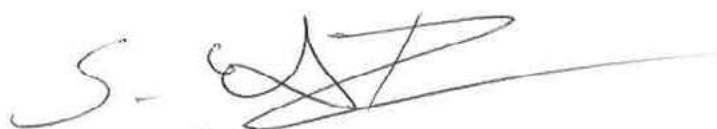
Regeringen beslutade den 26 januari 2017 om prop. 2016/17:104 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. I strategin anges ett övergripande mål och mål för de tre olika strategiska områdena regler och villkor, konsument och marknad samt kunskap och innovation.

Regeringen anser att svensk livsmedelsproduktion har förutsättningar att bidra till ökad sysselsättning och tillväxt och samtidigt bidra till att stärka den hållbara utvecklingen i Sverige, EU och globalt. En långsiktig livsmedelsstrategi är ett viktigt verktyg för att främja en konkurrenskraftig livsmedelsproduktion i Sverige. Arbetet omfattar hela värdekedjan, från primärproduktion till konsument. Strategin och dess målsättning ska bidra till att det finns goda förutsättningar för en större produktion och konsumtion av svenska livsmedel samt bättre möjligheter för konsumenterna, oavsett bakgrund, att göra medvetna val.

Genom att Jordbruksverket får i uppdrag att genomföra ett antal åtgärder kopplade till livsmedelsstrategin läggs grunden för en stärkt konkurrenskraft i livsmedelskedjan. Detta bidrar bland annat till en långsiktig och hållbar ökning av svensk livsmedelsproduktion, en livskraftig landsbygd och högre sysselsättning i hela landet.

Jordbruksverket spelar en viktig roll i genomförandet av livsmedelsstrategin och regeringen avser att återkomma med fler uppdrag inom ramen för livsmedelsstrategin till Jordbruksverket.

På regeringens vägnar

Sven-Erik Bucht

Anna Elworth

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Justitiedepartementet/SSK och L1

Utrikesdepartementet/HI, FH och F

Socialdepartementet/I'S och I'TS

Finansdepartementet/BA, KO, OU och SFÖ

Miljö- och energidepartementet/NM och MM

Näringsdepartementet/DL, KSR, EUI, JM, I'JR, HL, R'IS, AS, PBB, SB, FÖF
och I'F

Kulturdepartementet/KL

Arbetsmarknadsdepartementet/AM

Kammarkollegiet

Länsstyrelserna

Naturvårdsverket

Sveriges lantbruksuniversitet

Tillväxtverket

Verket för innovationssystem

AgriFood Economics Centre

Regeringen

Regeringsbeslut

II 17

2019-12-19
N2019/03241/JL

Näringsdepartementet

Statens jordbruksverk

551 82 Jönköping

Uppdrag att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens jordbruksverk (Jordbruksverket) att genomföra nedan beskrivna åtgärder under åren 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin för att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Uppdraget syftar till att både utveckla pågående och inleda nya insatser inom främst det strategiska området Regler och villkor, vilket har som mål att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar.

Åtgärder som ska genomföras under 2020

1. Förstudie för en databasinfrastruktur för lantbruket för att systematiskt lagra och använda data

Jordbruksverket ska precisera ett eller flera konkreta lösningsförslag som fokuserar på en databasinfrastruktur för lantbruket för att systematiskt lagra och använda data för effektivare processer, produktutveckling, optimering av befintliga produkter och tjänster. Den snabbt ökande användningen av sensorer har tydliggjort behovet av att hantera stora datamängder, men också olika format av data. Lösningsförslaget ska utgå ifrån att det ska vara ett öppet system med strukturerade data som aktörer kan aggregera data i och förädla den till ny kunskap. Studien ska inkludera redan pågående arbete, både nationellt och internationellt.

Om förslag innebär offentliga finansiella kostnader, ska förslag till finansiering lämnas. Det offentliga åtagandet och näringens egna ansvar ska diskuteras och analyseras.

Analysen ska genomföras i nära samarbete med berörda myndigheter samt näringsliv och andra aktörer kopplade till livsmedelskedjan. Jordbruksverket får använda 2 miljoner kronor under 2020 för genomförande av denna åtgärd.

2. Förstudie för ett nationellt kunskapsnav

Jordbruksverket ska vidareutveckla uppdraget om Nationell kunskapsförsörjning för en hållbar och konkurrenskraftig animaliesektor (N2017/01029/SUN) och precisera konkreta lösningsförslag som fokuserar på animaliesektorns behov av att stärka kunskapsöverföringen mellan forskning och praktiskt genomförande. Lösningsförslaget ska på sikt kunna utvidgas till övriga näringsgrenar inom primärproduktionen. Om förslag innebär offentliga finansiella kostnader, ska förslag till finansiering lämnas. Förslag på långsiktig finansiering ska vara förenliga med statsstödsregelverket. Det offentliga åtagandet och näringens egna ansvar ska diskuteras och analyseras. Åtgärden bör ske i samråd med Sveriges lantbruksuniversitet, Research institute of Sweden (RISE) och andra relevanta aktörer. Jordbruksverket får använda 1,5 miljoner kronor för genomförandet av denna åtgärd under 2020.

3. Stärka finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet

Aktuella åtgärder för vilka nationell medfinansiering ska förstärkas är investeringar inom fiske, investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångadfisk samt diversifiering inom fiske. Jordbruksverket får använda 8 miljoner kronor under 2020 för genomförandet av denna åtgärd.

4. Förmedla bidrag för det svenska deltagandet i Bocuse d'Or 2020

Jordbruksverket får i uppdrag att stödja det svenska genomförandet av Bocuse d'Or med 2 miljoner kronor under 2020 i enlighet med förordningen (2018:1500) om stöd för åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin, efter ytterligare beslut från regeringen avseende anpassningar av förordningen.

5. Studie för hållbara livsmedelssystem

Jordbruksverket ska sammanställa och analysera pågående arbete inom hållbara livsmedelssystem. Analysen ska definiera begreppet och visa på vilka behov som finns för att uppnå ett hållbart och konkurrenskraftigt

livsmedelssystem. Viktigt är att studien inkluderar pågående initiativ inom området både nationellt och internationellt.

Analysen ska genomföras i nära samarbete med Livsmedelsverket och Sveriges lantbruksuniversitet samt näringsliv och andra aktörer kopplade till livsmedelskedjan.

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 2 miljoner kronor under 2020.

6. Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar

Jordbruksverket får efter ansökan ge branschorganisationen Kött- och Charkföretagen medel för att utföra en inventering av branschens kompetensbehov och utbudet av relevanta utbildningar. Inventeringen ska identifiera eventuella behov av åtgärder för att förbättra kompetensförsörjningen inom branschen. Resultatet ska spridas och tillgängliggöras på lämpligt sätt.

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda högst 2 miljoner kronor under 2020. Stöd får beviljas i enlighet med förordningen (2018:1500) om stöd för åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin, efter ytterligare beslut från regeringen avseende anpassningar av förordningen.

7. Uppdrag att inom ramen för livsmedelsstrategin genomföra Sveriges deltagande i jordbruksmässan Grüne Woche 2021

Jordbruksverket ska genomföra Sveriges deltagande i jordbruksmässan Grüne Woche 2021. Uppdraget ligger i linje med tidigare beslut (N2017/04770/EUI).

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 3,5 miljoner kronor under 2020.

Åtgärder som ska genomföras under 2020–2025

1. Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt

Jordbruksverket ska utföra åtgärden enligt tidigare beslut (N2017/01029/SUN) dessutom följa upp och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid. Jordbruksverket ska utifrån denna åtgärd bistå med

kunskap till Tillväxtverket för deras uppdrag att samordna livsmedelsstrategin.

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 1,5 miljoner kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 1,5 miljoner kronor årligen för åtgärden.

2. Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden

För närmare detaljer om åtgärden se beslut (N2017/02364/SUN).

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 6 miljoner kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 6 miljoner kronor årligen för åtgärden.

3. Växtskyddsrådet

För närmare detaljer om åtgärden se beslut (N2017/02364/SUN).

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 3 miljoner kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 3 miljoner kronor årligen för åtgärden.

4. Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket inrättades 2017 genom beslut (N2017/02364/SUN).

Av det beslut om inrättande av kompetenscentrum från 2017 framgår att fokus på arbetet ska vara att hantera överskott av vatten för att förbättra jordbruksmarkens produktivitet. 2018 års vattenbrist och torka gav konsekvenser i form av lägre skördar, foderbrist och minskad lönsamhet. Detta ökade medvetenheten i jordbruket att vatten är en begränsad produktionsresurs. De behov som uppmärksammades 2017 och som låg till grund för att inrätta kompetenscentrum har således vidgats.

Jordbruksverket ska ta fram en strategi för en hållbar hantering av vatten i jordbruket. En sådan strategi bör innefatta förslag till åtgärder för att hantera:

- underhåll och anpassning av diken och andra markavvattningsanläggningar för en ökad produktion och förbättrad vattenmiljö,

- aktiv förvaltning av jordbrukets samfällda markavvattningsanläggningar för att stödja klimat- och miljöanpassning,
- behov av ökade investeringar i täckdikning,
- ökat behov av bevattning i områden med risk för torka,
- ökad anläggning av våtmarker och småvatten i landskapet för att ge ökade möjligheter för bevattning och bidra till en bättre vattenmiljö,
- säkerställande av en hållbar vattenförsörjning för animalieproduktionen.

Strategin ska redovisas till regeringen (Näringsdepartementet) senast den 30 juni 2020.

Inom ramen för sitt kompetenscentrum ska Jordbruksverket även fortsättningsvis genomföra och initiera kunskaps- och kompetensåtgärder, utföra omvärldsbevakning samt samverka med andra myndigheter.

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 3,5 miljoner kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 3,5 miljoner kronor årligen för åtgärden.

5. Vildsvinspaket

Jordbruksverket får för genomförande av ett vildsvinspaket använda 13 miljoner kronor under 2020. Medlen får användas först efter ytterligare beslut av regeringen. För 2021–2025 beräknas 9 miljoner kronor årligen för åtgärden.

6. Vattenbrukspaket

Jordbruksverket ska vidareutveckla främjandearbetet av vattenbruket och genom koordinering av den svenska vattenbruksnäringen skapa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Vidareutvecklingen ska särskilt beakta förädlingens och innovationens möjligheter för vattenbruksnäringen samt främja regelförenkling, teknikutveckling och samverkan.

Jordbruksverket får för åtgärdens genomförande använda 6 miljoner kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 6 miljoner kronor årligen för åtgärden. Stöd till företag får beviljas i enlighet med förordningen (2018:1500) om stöd för åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin.

7. Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Jordbruksverket ska fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM). Arbetet ska ske i nära samverkan med branschens aktörer. Offentliga insatser inom området och det svenska myndighetsarbetet ska matcha dels livsmedelsindustrins förmåga att exportera, dels omvärldens behov och efterfrågan på livsmedel och jordbruksvaror och ta tillvara på möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet.

Jordbruksverket ska för åtgärdens genomförande använda 6 miljoner kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 6 miljoner kronor årligen för åtgärden.

8. Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

Jordbruksverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM).

Jordbruksverket ska för åtgärdens genomförande använda 1 miljon kronor under 2020. För 2021–2025 beräknas 1 miljon kronor årligen för åtgärden.

9. Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se

Myndigheten ska utifrån sina ansvarsområden bidra med bl.a. juridisk kompetens och kompetens rörande strategisk it- och verksamhetsutveckling i det uppdrag som lämnats till Tillväxtverket om att förenkla genom utveckling av verksamt.se (N2019/03240/JL).

Utgifter för och redovisning av uppdraget

Utgifterna för uppdraget ska belasta det under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, upptagna anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor, anslagspost 1.

En redovisning av uppdragets genomförande och en ekonomisk redovisning per åtgärd ska lämnas senast den 28 februari varje år från och

med 2021 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) och Tillväxtverket (samordnande myndighet). En slutredovisning av uppdraget och en ekonomisk redovisning per åtgärd ska lämnas till regeringen (Näringsdepartementet) och Tillväxtverket senast den 28 februari 2026.

Skälen för regeringens beslut

Den 20 juni 2017 godkände riksdagen regeringens förslag till övergripande mål för livsmedelsstrategin och mål för de tre strategiska områdena Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation (prop. 2016/17:104 En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet).

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Livsmedelsstrategin har t.o.m. 2019 genomförts genom en handlingsplan med ett antal åtgärder. Den nationella livsmedelsstrategin är långsiktig med sikte mot 2030. Med dessa åtgärder fortsätter regeringen arbetet mot livsmedelsstrategins mål om en ökad produktion som är hållbar och konkurrenskraftig.

På regeringens vägnar

Jennie Nilsson

Lena Eckerdal Rimsten

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Utrikesdepartementet/HI

Socialdepartementet/SF

Finansdepartementet/BA och KO

Utbildningsdepartementet/ UH och GV

Miljödepartementet/KE och NM

Kulturdepartementet/CSM

Infrastrukturdepartementet/D och DF

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Kommerskollegium

Livsmedelsverket

länsstyrelserna

Naturvårdsverket

Sveriges lantbruksuniversitet

Statens jordbruksverk

Verket för innovationssystem

Rapporten kan beställas från

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se